

大般若波罗蜜多经

(六百卷：第四百六十一卷至第四百七十卷)

唐三藏法师玄奘奉 诏译

南無本師釋迦牟尼佛

说明

本简体注音版《大般若波罗蜜多经》电子书，根据《乾隆大藏经》大乘般若部，第 0001 部，唐三藏法师玄奘奉诏译《大般若波罗蜜多经》原藏影印本校正注音，句读及注音仅供参考。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇二〇年七月

扫码关注仁慧草堂微信公众号

目 录

起诵仪	- 1 -
香赞	- 1 -
净口业真言	- 1 -
净三业真言	- 1 -
安土地真言	- 1 -
普供养真言	- 2 -
开经偈	- 2 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十一	- 3 -
第二分巧便品第六十八之二	- 3 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十二	- 29 -
第二分巧便品第六十八之三	- 29 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十三	- 56 -
第二分巧便品第六十八之四	- 56 -
第二分树喻品第六十九	- 62 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十四	- 81 -
第二分菩萨行品第七十	- 81 -
第二分亲近品第七十一	- 89 -
第二分遍学品第七十二之一	- 98 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十五	- 109 -
第二分遍学品七十二之二	- 109 -
第二分渐次品第七十三之一	- 130 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十六	- 137 -
第二分渐次品第七十三之二	- 137 -
第二分无相品第七十四之一	- 155 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十七	- 165 -
第二分无相品第七十四之二	- 165 -
第二分无杂品第七十五之一	- 183 -
大般若波罗蜜多经卷第四百六十八	- 192 -
第二分无杂品第七十五之二	- 192 -
第二分众德相品第七十六之一	- 208 -

大般若波罗蜜多经卷第四百六十九.....	- 219 -
第二分众德相品第七十六之二.....	- 219 -
大般若波罗蜜多经卷第四百七十.....	- 246 -
第二分众德相品第七十六之三.....	- 246 -
补阙真言.....	- 273 -
回向偈.....	- 273 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍爇.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāngyún gài pú sà mó hē sà
南無香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

jìngkǒu yè zhēnyán

净口业真言

(三遍)

ōng xiū lì xiū lì mó hē xiū lì xiū xiū lì sà pó hē
唵.修唎修唎.摩诃修唎.修修唎.萨婆诃.

jìngsān yè zhēnyán

净三业真言

(三遍)

ōng suō wǎ pó wǎ shú tuó suō wǎ dá mó suō wǎ pó wǎ shú dù hàn
唵.娑嚩.婆嚩秫驮.娑嚩达摩娑嚩.婆嚩秫度憾

ān tǔ dì zhēnyán

安土地真言

(三遍)

ná mó sān mǎnduō mǔ tuó nán ōng dù lū dù lū dì wěi suō pó hē
南無三满哆.母驮喃.唵度噜度噜.地尾.娑婆诃

pǔ gòngyǎngzhēnyán
普 供 养 真 言

(三遍)

ōng yé yé nǎng sān pó wǎ wà zǐ là hòng
唵.誝誝曩.三婆嚩.鞞日啰斛.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南 無 本 师 释 迦 牟 尼 佛 (合掌三称)

kāi jīng jì
开 经 偈

(一遍)

wú shàng shēn shēn wēi miào fǎ   bǎi qiān wàn jié nán zāo yù
无 上 甚 深 微 妙 法   百 千 万 劫 难 遭 遇
wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí   yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我 今 见 闻 得 受 持   愿 解 如 来 真 实 义

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí yī
大般若波罗蜜多经卷第四百六十一

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn qiǎo biàn pǐn dì liù shí bā zhī èr
第二分巧便品第六十八之二

ěr shí jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn fó shuō pú
尔时，具寿善现复白佛言：“世尊！佛说菩
sà mó hē sà yīng yú bō rě bō luó mì duō cháng qín xiū xué yé
萨摩诃萨应于般若波罗蜜多常勤修学耶？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì wǒ shuō pú sà mó hē sà
佛告善现：“如是！如是！我说菩萨摩诃萨
yīng yú bō rě bō luó mì duō cháng qín xiū xué shàn xiàn ruò pú sà mó
应于般若波罗蜜多常勤修学。善现，若菩萨摩
hē sà yù yú zhū fǎ dé dà zì zài dāng xué bō rě bō luó mì duō suǒ
诃萨欲于诸法得大自在，当学般若波罗蜜多。所
yǐ zhě hé shèn shēn bō rě bō luó mì duō jù dà shì lì lìng zhū pú
以者何？甚深般若波罗蜜多具大势力，令诸菩
sà mó hē sà zhòng yú yī qiè fǎ dé zì zài gù shàn xiàn dāng zhī shèn
萨摩诃萨众于一切法得自在故。善现当知！甚
shēn bō rě bō luó mì duō shì zhū shàn fǎ suǒ qù xiàng mén pì rú dà hǎi
深般若波罗蜜多是诸善法所趣向门，譬如大海
shì yī qiè shuǐ suǒ qù xiàng mén shì gù shàn xiàn ruò shēng wén shèng
是一切水所趣向门。是故，善现，若声闻乘
bǔ tè qié luó ruò dú jué shèng bǔ tè qié luó ruò pú sà shèng bǔ tè
补特伽罗、若独觉乘补特伽罗、若菩萨乘补特
qié luó jiē yīng yú cǐ shèn shēn bō rě bō luó mì duō cháng qín xiū xué
伽罗，皆应于此甚深般若波罗蜜多常勤修学。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú cǐ bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨于此般若波罗蜜多
qín xiū xué shí yīng yú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì jìng lǜ bō luó mì
勤修学时，应于布施波罗蜜多乃至静虑波罗蜜
duō yì cháng xiū xué yīng yú nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yì cháng
多亦常修学，应于内空乃至无性自性空亦常

ān zhù yīng yú zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì cháng ān zhù yīng yú
安住，应于真如乃至不思議界亦常安住，应于
kǔ jí miè dào shèng dì yì cháng ān zhù yīng yú sì niàn zhù nǎi
苦、集、灭、道圣谛亦常安住，应于四念住乃
zhì bā shèng dào zhī yì cháng xiū xué yīng yú sì jìng lǜ sì wú liàng
至八圣道支亦常修学，应于四静虑、四无量、
sì wú sè dìng yì cháng xiū xué yīng yú bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì
四无色定亦常修学，应于八解脱乃至十遍处亦
cháng xiū xué yīng yú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì cháng xiū
常修学，应于空、无相、无愿解脱门亦常修
xué yīng yú pú sà mó hē sà dì yì cháng xiū xué yīng yú yī qiè tuó
学，应于菩萨摩诃萨地亦常修学，应于一切陀
luó ní mén sān mó dì mén yì cháng xiū xué yīng yú wǔ yǎn liù shén
罗尼门、三摩地门亦常修学，应于五眼、六神
tōng yì cháng xiū xué yīng yú rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
通亦常修学，应于如来十力乃至十八佛不共
fǎ yì cháng xiū xué yīng yú wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì cháng
法亦常修学，应于无忘失法、恒住舍性亦常
xiū xué yīng yú yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì cháng xiū
修学，应于一切智、道相智、一切相智亦常修
xué yīng yú yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì cháng xiū xué yīng yú zhū
学，应于一切菩萨摩诃萨行亦常修学，应于诸
fó wú shàng zhèng děng pú tí yì cháng xiū xué yīng yú yī qiè zhì zhì
佛无上正等菩提亦常修学，应于一切智智
yì cháng xiū xué
亦常修学。

shàn xiàn rú shàn shè rén jiǎ zhòu jiān gù gōng jiàn rú yì
“善现，如善射人甲冑坚固、弓箭如意，
bú jù yuàn dí zhū pú sà mó hē sà yì fù rú shì shè shòu bō rě bō
不惧怨敌。诸菩萨摩诃萨亦复如是，摄受般若波
luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo bèi zhū gōng dé yī qiè mó jūn wài dào yì
罗蜜多方便善巧，备诸功德，一切魔军外道异
lùn suǒ bù néng qū shì gù shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà yù jí
论所不能屈。是故，善现，若菩萨摩诃萨欲疾
zhèng dé yī qiè zhì zhì yīng qín xiū xué shēn shēn bō rě bō luó mì duō
证得一切智智，应勤修学甚深般若波罗蜜多。
shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó mì duō cháng qín
善现，若菩萨摩诃萨能于般若波罗蜜多常勤

xiū xué biànwéi shí fāng wú liàng wú shù wú biān shì jiè zhū fó shì
修学，便为十方无量、无数、无边世界诸佛世
zūn cháng gòng hù niàn
尊常共护念。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

cháng qín xiū xué shēn bō rě bō luó mì duō biànwéi shí fāng wú liàng
常勤修学甚深般若波罗蜜多，便为十方无量、
wú shù wú biān shì jiè zhū fó shì zūn cháng gòng hù niàn
无数、无边世界诸佛世尊常共护念？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà néng yú bō rě bō luó
佛告善现：“若菩萨摩诃萨能于般若波罗

mì duō cháng qín xiū xué zé néng xiū xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì
蜜多常勤修学，则能修行布施波罗蜜多，乃至
xiū xíng yī qiè zhì zhì yóu cǐ shí fāng wú liàng wú shù wú biān shì jiè
修行一切智智，由此十方无量、无数、无边世界
zhū fó shì zūn cháng gòng hù niàn
诸佛世尊常共护念。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì pú sà mó hē sà yún hé xiū
具寿善现复白佛言：“是菩萨摩诃萨云何修

xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì xiū xíng yī qiè zhì zhì biànwéi shí fāng
行布施波罗蜜多，乃至修行一切智智，便为十方
wú liàng wú shù wú biān shì jiè zhū fó shì zūn cháng gòng hù niàn
无量、无数、无边世界诸佛世尊常共护念？”

fó gào shàn xiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bù shī bō luó mì
佛告善现：“是菩萨摩诃萨修行布施波罗蜜

duō shí guān bù shī bō luó mì duō bù kě dé nǎi zhì xiū xíng yī qiè zhì
多时，观布施波罗蜜多不可得，乃至修行一切智
zhì shí guān yī qiè zhì zhì bù kě dé gù wéi shí fāng wú liàng wú
智时，观一切智智不可得故，为十方无量、无
shù wú biān shì jiè zhū fó shì zūn cháng gòng hù niàn
数、无边世界诸佛世尊常共护念。

fù cì shàn xiàn rú shì shí fāng wú liàng wú shù wú
“复次，善现，如是十方无量、无数、无

biān shì jiè zhū fó shì zūn rú sè bù kě dé gù cháng gòng hù niàn shì
边世界诸佛世尊，如色不可得故常共护念是
pú sà mó hē sà rú shòu xiǎng xíng shí bù kě dé gù cháng gòng
菩萨摩诃萨，如受、想、行、识不可得故常共

hù niàn shì pú sà mó hē sà nǎi zhì rú yī qiè zhì zhì bù kě dé gù
护念是菩萨摩诃萨，乃至如一切智智不可得故

chánggòng hù niàn shì pú sà mó hē sà
常共护念是菩萨摩诃萨。

fù cì shànxiàn rú shì shí fāng wú liàng wú shù wú
“复次，善现，如是十方无量、无数、无

biān shì jiè zhū fó shì zūn bù yǐ sè gù chánggòng hù niàn shì pú sà
边世界诸佛世尊，不以色故常共护念是菩萨

mó hē sà bù yǐ shòu xiǎng xíng shí gù chánggòng hù niàn shì
摩诃萨，不以受、想、行、识故常共护念是

pú sà mó hē sà nǎi zhì bù yǐ yī qiè zhì zhì gù chánggòng hù niàn
菩萨摩诃萨，乃至不以一切智智故常共护念

shì pú sà mó hē sà
是菩萨摩诃萨。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà suī duō
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨虽多

chùxué ér wú suǒxué
处学而无所学。”

fó gàoshànxiàn rú shì rú shì zhū pú sà mó hē sà suī
佛告善现：“如是！如是！诸菩萨摩诃萨虽

duōchùxué ér wú suǒxué suǒ yǐ zhě hé shí wú yǒu fǎ kě lìng pú sà
多处学而无所学。所以者何？实无有法可令菩萨

mó hē sà zhòng yú zhōng xiū xué
摩诃萨众于中修学。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn wèizhū pú sà mó hē
具寿善现复白佛言：“世尊！为诸菩萨摩诃

sà huò lüè huòguǎngxuānshuō liù zhǒng bō luó mì duōxiāngyìng zhī fǎ
萨或略或广宣说六种波罗蜜多相应之法，

ruò pú sà mó hē sà yù jí zhèng dé yī qiè zhì zhì yú cǐ liù zhǒng bō
若菩萨摩诃萨欲疾证得一切智智，于此六种波

luó mì duōxiāngyìng fǎ jiào ruò lüè ruòguǎng jiē yīngtīngwén shòu chí
罗蜜多相应法教，若略若广皆应听闻、受持、

dú sòng jiū jìngtōng lì jì tōng lì yǐ rú lǐ sī wéi jì sī wéi yǐ
读诵、究竟通利，既通利已如理思惟，既思惟已

shěnzhèngguānchá zhèngguānchá yǐ lìng xīn xīn suǒ yú suǒyuánxiàng
审正观察，正观察已，令心、心所于所缘相

jiē bú fù zhuǎn
皆不复转。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō fù cì
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。复次，

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú fó shì zūn suǒ shuō liù zhǒng bō luó mì
善现，诸菩萨摩诃萨于佛世尊所说六种波罗蜜

duō xiāng yìng fǎ jiào ruò lüè rě guǎng qín xiū xué shí yīng yú zhū fǎ rú
多相应法教，若略若广勤修学时，应于诸法如

shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
实了知略广之相。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà yú
具寿善现白言：“世尊！云何菩萨摩诃萨于

yī qiè fǎ rú shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
一切法如实了知略广之相？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī sè zhēn rú
佛告善现：“若菩萨摩诃萨如实了知色真如

xiàng shòu xiǎng xíng shí zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yǎn chù
相，受、想、行、识真如相，如实了知眼处

zhēn rú xiàng nǎi zhì yì chù zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī sè chù zhēn rú
真如相，乃至意处真如相，如实了知色处真如

xiàng nǎi zhì fǎ chù zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yǎn jiè zhēn rú xiàng nǎi
相乃至法处真如相，如实了知眼界真如相乃

zhì yì jiè zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī sè jiè zhēn rú xiàng nǎi zhì fǎ
至意识界真如相，如实了知色界真如相乃至法

jiè zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yǎn shí jiè zhēn rú xiàng nǎi zhì yì shí
界真如相，如实了知眼识界真如相乃至意识

jiè zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yǎn chù zhēn rú xiàng nǎi zhì yì chù zhēn
界真如相，如实了知眼触真如相乃至意触真

rú xiàng rú shí liǎo zhī yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhēn rú xiàng nǎi
如相，如实了知眼触为缘所生诸受真如相乃

zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī dì jiè
至意触为缘所生诸受真如相，如实了知地界

zhēn rú xiàng nǎi zhì shí jiè zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yīn yuán zhēn rú
真如相乃至识界真如相，如实了知因缘真如

xiàng nǎi zhì zēng shàng yuán zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī wú míng zhēn rú
相乃至增上缘真如相，如实了知无明真如

xiàng nǎi zhì lǎo sǐ zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī bù shī bō luó mì duō
相乃至老死真如相，如实了知布施波罗蜜多

zhēn rú xiàng nǎi zhì bō rě bō luó mì duō zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī
真如相乃至般若波罗蜜多真如相，如实了知

nèi kōng zhēn rú xiàng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng zhēn rú xiàng rú shí liǎo
内空真如相乃至无性自性空真如相，如实了
zhī kǔ shèng dì zhēn rú xiàng jí miè dào shèng dì zhēn rú xiàng
知苦圣谛真如相，集、灭、道圣谛真如相，
rú shí liǎo zhī sì niàn zhù zhēn rú xiàng nǎi zhì bā shèng dào zhī zhēn rú
如实了知四念住真如相乃至八圣道支真如
xiàng rú shí liǎo zhī sì jìng lǜ zhēn rú xiàng sì wú liàng sì wú sè
相，如实了知四静虑真如相、四无量、四无色
dìng zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī bā jiě tuō zhēn rú xiàng nǎi zhì shí biàn
定真如相，如实了知八解脱真如相乃至十遍
chù zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī kōng jiě tuō mén zhēn rú xiàng wú xiàng
处真如相，如实了知空解脱门真如相、无相、
wú yuàn jiě tuō mén zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī jìng guān dì zhēn rú xiàng
无愿解脱门真如相，如实了知净观地真如相
nǎi zhì rú lái dì zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī jí xǐ dì zhēn rú xiàng
乃至如来地真如相，如实了知极喜地真如相
nǎi zhì fǎ yún dì zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yī qiè tuó luó ní mén zhēn
乃至法云地真如相，如实了知一切陀罗尼门真
rú xiàng yī qiè sān mó dì mén zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī wǔ yǎn zhēn
如相、一切三摩地门真如相，如实了知五眼真
rú xiàng liù shéntōng zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī rú lái shí lì zhēn
如相、六神通真如相，如实了知如来十力真
rú xiàng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī sān
如相乃至十八佛不共法真如相，如实了知三
shí èr dà shì xiàng zhēn rú xiàng bā shí suí hǎo zhēn rú xiàng rú shí
十二大士相真如相、八十随好真如相，如实
liǎo zhī wú wàng shī fǎ zhēn rú xiàng héng zhù shě xìng zhēn rú xiàng rú
了知无忘失法真如相、恒住舍性真如相，如
shí liǎo zhī yī qiè zhì zhēn rú xiàng dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zhēn
实了知一切智真如相、道相智、一切相智真
rú xiàng rú shí liǎo zhī yù liú guǒ zhēn rú xiàng nǎi zhì dú jué pú tí
如相，如实了知预流果真如相乃至独觉菩提
zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhēn rú xiàng
真如相，如实了知一切菩萨摩诃萨行真如相、
zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhēn rú xiàng rú shí liǎo zhī yī qiè zhì
诸佛无上正等菩提真如相，如实了知一切智
zhì zhēn rú xiàng shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shí liǎo zhī lüè
智真如相，是菩萨摩诃萨于一切法如实了知略

guǎng zhī xiàng
广之相。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé sè zhēn rú xiàng
具寿善现白言：“世尊！云何色真如相，
shòu xiǎng xíng shí zhēn rú xiàng nǎi zhì yún hé yī qiè zhì zhì zhēn
受、想、行、识真如相，乃至云何一切智智真
rú xiàng zhū pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī dāng yú zhōngxué yú yī
如相，诸菩萨摩诃萨如实了知当¹于中学，于一
qiè fǎ rú shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
切法如实了知略广之相？”

fó gàoshànxiàn sè zhēn rú wú shēng wú miè yì wú zhù yì
佛告善现：“色真如无生无灭，亦无住异
ér kě shī shè shì míng sè zhēn rú xiàng shòu xiǎng xíng shí zhēn
而可施設，是名色真如相；受、想、行、识真
rú wú shēng wú miè yì wú zhù yì ér kě shī shè shì míng shòu xiǎng
如无生无灭，亦无住异而可施設，是名受、想、
xíng shí zhēn rú xiàng nǎi zhì yī qiè zhì zhì zhēn rú wú shēng wú miè
行、识真如相；乃至一切智智真如无生无灭，
yì wú zhù yì ér kě shī shè shì míng yī qiè zhì zhì zhēn rú xiàng zhū
亦无住异而可施設，是名一切智智真如相。诸
pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī dāng yú zhōngxué yú yī qiè fǎ rú shí
菩萨摩诃萨如实了知当于中学，于一切法如实
liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
了知略广之相。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī sè shí
“复次，善现，若菩萨摩诃萨如实了知色实
jì xiàng shòu xiǎng xíng shí shí jì xiàng nǎi zhì rú shí liǎo zhī
际相，受、想、行、识实际相，乃至如实了知
yī qiè zhì zhì shí jì xiàng shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shí
一切智智实际相，是菩萨摩诃萨于一切法如实
liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
了知略广之相。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé sè shí jì xiàng shòu
具寿善现白言：“世尊！云何色实际相，受、
xiǎng xíng shí shí jì xiàng nǎi zhì yún hé yī qiè zhì zhì shí jì xiàng
想、行、识实际相，乃至云何一切智智实际相，

¹ 大正藏：而；永乐北藏及龙藏：当

zhū pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī ér yú zhōngxué yú yī qiè fǎ rú
诸菩萨摩诃萨如如实了知而于中学，于一切法如
shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
实了知略广之相？”

fó gào shàn xiàn wú sè jì shì míng sè shí jì xiàng wú shòu
佛告善现：“无色际是名色实际相，无受、
xiǎng xíng shí jì shì míng shòu xiǎng xíng shí shí jì xiàng nǎi
想、行、识际是名受、想、行、识实际相，乃
zhì wú yī qiè zhì zhì jì shì míng yī qiè zhì zhì shí jì xiàng zhū pú
至无一切智智际，是名一切智智实际相。诸菩
sà mó hē sà rú shí liǎo zhī dāng yú zhōngxué yú yī qiè fǎ rú shí liǎo
萨摩诃萨如如实了知当于中学，于一切法如如实了
zhī lüè guǎng zhī xiàng
知略广之相。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī sè fǎ
“复次，善现，若菩萨摩诃萨如如实了知色法
jiè xiàng shòu xiǎng xíng shí fǎ jiè xiàng nǎi zhì rú shí liǎo zhī
界相，受、想、行、识法界相，乃至如如实了知
yī qiè zhì zhì fǎ jiè xiàng shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shí
一切智智法界相，是菩萨摩诃萨于一切法如如实
liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
了知略广之相。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn yún hé sè fǎ jiè xiàng shòu
具寿善现白言：“世尊！云何色法界相，受、
xiǎng xíng shí fǎ jiè xiàng nǎi zhì yún hé yī qiè zhì zhì fǎ jiè xiàng
想、行、识法界相，乃至云何一切智智法界相，
zhū pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī ér yú zhōngxué yú yī qiè fǎ rú
诸菩萨摩诃萨如如实了知而于中学，于一切法如
shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
实了知略广之相？”

fó gào shàn xiàn sè rú xū kōng wú zhàng wú ài wú shēng
佛告善现：“色如虚空，无障无碍、无生
wú miè wú duàn wú xù ér kě shī shè shì míng sè fǎ jiè xiàng shòu
无灭、无断无续而可施設，是名色法界相；受、
xiǎng xíng shí rú xū kōng wú zhàng wú ài wú shēng wú miè
想、行、识如虚空，无障无碍、无生无灭、
wú duàn wú xù ér kě shī shè shì míng shòu xiǎng xíng shí fǎ jiè
无断无续而可施設，是名受、想、行、识法界

xiàng nǎi zhī yī qiè zhì zhì rú xū kōng wú zhàng wú ài wú shēng
相；乃至一切智智如虚空，无障无碍、无生
wú miè wú duàn wú xù ér kě shī shè shì míng yī qiè zhì zhì fǎ jiè
无灭、无断无续而可施設，是名一切智智法界
xiàng zhū pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī dāng yú zhōng xué yú yī qiè
相。诸菩萨摩诃萨如实了知当于中学，于一切
fǎ rú shí liǎo zhī lüè guǎng zhī xiàng
法如实了知略广之相。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà fù yún
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨复云
hé yīng zhī yī qiè fǎ lüè guǎng zhī xiàng
何应知一切法略广之相？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī yī qiè fǎ
佛告善现：“若菩萨摩诃萨如实了知一切法
bù hé bú sǎn shì pú sà mó hē sà yīng rú shì zhī yī qiè fǎ lüè guǎng
不合不散，是菩萨摩诃萨应如是知一切法略广
zhī xiàng
之相。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn hé děng yī qiè fǎ bù hé bú
具寿善现白言：“世尊！何等一切法不合不
sǎn
散？”

fó gào shàn xiàn sè bù hé bú sǎn shòu xiǎng xíng shí
佛告善现：“色不合不散，受、想、行、识
bù hé bú sǎn yǎn chù nǎi zhì yì chù bù hé bú sǎn sè chù nǎi zhì fǎ
不合不散，眼处乃至意处不合不散，色处乃至法
chù bù hé bú sǎn yǎn jiè nǎi zhì yì jiè bù hé bú sǎn sè jiè nǎi zhì
处不合不散，眼界乃至意识界不合不散，色界乃至
fǎ jiè bù hé bú sǎn yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè bù hé bú sǎn yǎn
法界不合不散，眼识界乃至意识界不合不散，眼
chù nǎi zhì yì chù bù hé bú sǎn yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi
触乃至意触不合不散，眼触为缘所生诸受乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù hé bú sǎn dì jiè nǎi zhì shí jiè
至意触为缘所生诸受不合不散，地界乃至识界
bù hé bú sǎn yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán bù hé bú sǎn wú míng
不合不散，因缘乃至增上缘不合不散，无明
nǎi zhì lǎo sǐ bù hé bú sǎn tān yù chēn huì yú chī bù hé bú sǎn
乃至老死不合不散，贪欲、瞋恚、愚痴不合不散，

yù jiè sè jiè wú sè jiè bù hé bú sǎn bù shī bō luó mì duō nǎi
欲界、色界、无色界不合不散，布施波罗蜜多乃
zhì bō rě bō luó mì duō bù hé bú sǎn nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
至般若波罗蜜多不合不散，内空乃至无性自性
kōng bù hé bú sǎn zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè bù hé bú sǎn kǔ
空不合不散，真如乃至不思議界不合不散，苦、
jí miè dào shèng dì bù hé bú sǎn sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào
集、灭、道圣谛不合不散，四念住乃至八圣道
zhī bù hé bú sǎn sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng bù hé bú
支不合不散，四静虑、四无量、四无色定不合不
sǎn bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù bù hé bú sǎn kōng wú xiàng
散，八解脱乃至十遍处不合不散，空、无相、
wú yuàn jiě tuō mén bù hé bú sǎn jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì bù hé
无愿解脱门不合不散，净观地乃至如来地不合
bù sǎn jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì bù hé bú sǎn yī qiè tuó luó ní
不散，极喜地乃至法云地不合不散，一切陀罗尼
mén sān mó dì mén bù hé bú sǎn wǔ yǎn liù shén tōng bù hé bú
门、三摩地门不合不散，五眼、六神通不合不
sǎn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ bù hé bú sǎn sān shí
散，如来十力乃至十八佛不共法不合不散，三十
èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bù hé bú sǎn wú wàng shī fǎ héng
二大士相、八十随好不合不散，无忘失法、恒
zhù shě xìng bù hé bú sǎn yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
住舍性不合不散，一切智、道相智、一切相智
bù hé bú sǎn yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí bù hé bú sǎn yī qiè
不合不散，预流果乃至独觉菩提不合不散，一切
pú sà mó hē sà xíng bù hé bú sǎn zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
菩萨摩诃萨行不合不散，诸佛无上正等菩提
bù hé bú sǎn yī qiè zhì zhì bù hé bú sǎn yǒu wéi jiè bù hé bú sǎn
不合不散，一切智智不合不散，有为界不合不散，
wú wéi jiè bù hé bú sǎn suǒ yǐ zhě hé rú shì zhū fǎ jiē wú zì xìng
无为界不合不散。所以者何？如是诸法皆无自性，
ruò wú zì xìng zé wú suǒ yǒu ruò wú suǒ yǒu zé bù kě shuō yǒu hé yǒu
若无自性则无所有，若无所有则不可说有合有
sǎn zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shì liǎo zhī zé néng liǎo zhī
散，诸菩萨摩诃萨于一切法如是了知，则能了知
lüè guǎng zhī xiàng
略广之相。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn rú shì míngwéi lüè shè yī qiè
具寿善现白言：“世尊！如是名为略摄一切

bō luó mì duō zhū pú sà mó hē sà ruò yú zhōngxué néng duō suǒ zuò
波罗蜜多，诸菩萨摩诃萨若于中学能多所作。

shì zūn rú shì lüè shè bō luó mì duō chū xiū yè pú sà mó hē sà yú
世尊！如是略摄波罗蜜多，初修业菩萨摩诃萨于

zhōngyīngcháng xiū xué nǎi zhì zhù dì shí dì pú sà mó hē sà yì yú
中应常修学，乃至住第十地菩萨摩诃萨亦于

zhōngyīngcháng xiū xué shì zūn ruò pú sà mó hē sà xué cǐ lüè shè bō
中应常修学。世尊！若菩萨摩诃萨学此略摄波

luó mì duō yú yī qiè fǎ néng rú shí zhī lüè guǎng zhī xiàng
罗蜜多，于一切法能如实知略广之相。”

fó gào shànxiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō shànxiàn
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。善现

dāng zhī rú shì lüè shè bō luó mì duō fǎ mén zhū pú sà mó hē sà
当知！如是略摄波罗蜜多法门，诸菩萨摩诃萨

lì gēnzhě néng rù dùngēnzhě bù néng rù děng lì gēnzhě néng rù
利根者能入，钝根者不能入，等利²根者能入，

fēi děng lì gēnzhě bù néng rù qín jīng jìn zhě néng rù bù qín jīng jìn
非等利³根者不能入，勤精进者能入，不勤精进

zhě bù néng rù jù zhèngniànzhě néng rù bú jù zhèngniànzhě bù néng
者不能入，具正念者能入，不具正念者不能

rù jù miào huì zhě néng rù jù è huì zhě bù néng rù shànxiàn
入，具妙慧者能入，具恶慧者不能入。善现，

ruò pú sà mó hē sà yù zhù bú tuì zhuǎn dì dāng qín fāngbiàn rù cǐ
若菩萨摩诃萨欲住不退转地，当勤方便入此

fǎ mén ruò pú sà mó hē sà nǎi zhì yù zhù dì shí dì dāng qín fāng
法门；若菩萨摩诃萨乃至欲住第十地，当勤方

biàn rù cǐ fǎ mén ruò pú sà mó hē sà nǎi zhì yù dé yī qiè zhì zhì
便入此法门；若菩萨摩诃萨乃至欲得一切智智，

dāng qín fāngbiàn rù cǐ fǎ mén
当勤方便入此法门。

shànxiàn ruò pú sà mó hē sà rú cǐ bō rě bō luó mì duō
“善现，若菩萨摩诃萨如此般若波罗蜜多

suǒ shuō ér xué shì pú sà mó hē sà zé néng suí xué bù shī bō luó mì
所说而学，是菩萨摩诃萨则能随学布施波罗蜜

² 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：利

³ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：利

duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yì néng suí xué nèi kōng nǎi zhì wú xìng
多乃至般若波罗蜜多，亦能随学内空乃至无性
zì xìng kōng yì néng suí xué zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì néng suí
自性空，亦能随学真如乃至不思議界，亦能随
xué kǔ jí miè dào shèng dì yì néng suí xué sì niàn zhù nǎi zhì
学苦、集、灭、道圣谛，亦能随学四念住乃至
bā shèng dào zhī yì néng suí xué sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè
八圣道支，亦能随学四静虑、四无量、四无色
dìng yì néng suí xué bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì néng suí xué kōng
定，亦能随学八解脱乃至十遍处，亦能随学空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì néng suí xué zhū pú sà dì yì néng
无相、无愿解脱门，亦能随学诸菩萨地，亦能
suí xué yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yì néng suí xué wǔ yǎn
随学一切陀罗尼门、三摩地门，亦能随学五眼、
liù shén tōng yì néng suí xué rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
六神通，亦能随学如来十力乃至十八佛不共法，
yì néng suí xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì néng suí xué yī qiè
亦能随学无忘失法、恒住舍性，亦能随学一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì néng suí xué yī qiè pú sà mó
智、道相智、一切相智，亦能随学一切菩萨摩
hē sà xíng yì néng suí xué zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì néng
诃萨行，亦能随学诸佛无上正等菩提，亦能
suí xué yī qiè zhì zhì
随学一切智智。

shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà rú rú yī zhǐ shèn shēn bō rě
“善现，若菩萨摩诃萨如如依止甚深般若
bō luó mì duō suǒ shuō ér xué shì pú sà mó hē sà rú shì rú shì zhuǎn
波罗蜜多所说而学，是菩萨摩诃萨如是如是转
jìn suǒ qiú yī qiè zhì zhì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà rú cǐ bō rě
近所求一切智智。善现，若菩萨摩诃萨如此般若
bō luó mì duō suǒ shuō ér xué shì pú sà mó hē sà suǒ yǒu yè zhàng jí
波罗蜜多所说而学，是菩萨摩诃萨所有业障及
zhū mó shì suí qǐ jí miè shì gù shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà yù
诸魔事随起即灭。是故，善现，若菩萨摩诃萨欲
jí miè chú yī qiè yè zhàng jí zhū mó shì yù zhèng shè shòu qiǎo fāng biàn
疾灭除一切业障及诸魔事，欲正摄受巧方便
lì dāng xué bō rě bō luó mì duō
力，当学般若波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò shí pú sà mó hē sà xíng cǐ bō rě bō
“复次，善现，若时菩萨摩诃萨行此般若波

luó mì duō xiū cǐ bō rě bō luó mì duō xí cǐ bō rě bō luó mì duō
罗蜜多，修此般若波罗蜜多，习此般若波罗蜜多，

shì shí pú sà mó hē sà biànwéi shí fāng wú liàng wú shù wú biān shì
是时菩萨摩诃萨便为十方无量、无数、无边世

jiè zhū fó shì zūnxiànshuō fǎ zhě chánggòng hù niàn suǒ yǐ zhě hé
界诸佛世尊现说法者常共护念。所以者何？

shànxiàn guò qù wèi lái xiàn zài zhū fó wú bù jiē cóngshēnshēn bō
善现，过去、未来、现在诸佛无不皆从甚深般

rě bō luó mì duō ér chūxiàn gù shì gù shànxiàn ruò pú sà mó hē
若波罗蜜多而出现故。是故，善现，若菩萨摩诃

sà néng xíng bō rě bō luó mì duō dāng zuò shì niàn guò qù wèi lái xiàn
萨能行般若波罗蜜多，当作是念：‘过去未来现

zài zhū fó suǒ zhèng dé fǎ wǒ yì dāng dé rú shì shànxiàn zhū
在诸佛所证得法，我亦当得如是。’善现，诸

pú sà mó hē sà yīng qín xiū xuéshēnshēn bō rě bō luó mì duō ruò qín
菩萨摩诃萨应勤修学甚深般若波罗蜜多，若勤

xiū xuéshēnshēn bō rě bō luó mì duō jí néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
修学甚深般若波罗蜜多，疾能证得一切智智。

shì gù shànxiàn zhū pú sà mó hē sà cháng yīng bù shěshēnshēn bō rě
是故，善现，诸菩萨摩诃萨常应不舍甚深般若

bō luó mì duō xiāng yīng zuò yì xiū xíng bō rě bō luó mì duō
波罗蜜多相应作意，修行般若波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà yú cǐ bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨于此般若波罗

mì duō rú shí xiū xíng jīng tán zhǐ qǐng suǒ huò fú jù qí liàngshènduō
蜜多如实修行，经弹指顷，所获福聚其量甚多。

jiǎ shǐ yǒu rén jiào huà sān qiān dà qiān shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē lìng ān
假使有人教化三千大千世界一切有情，皆令安

zhù bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě huò lìng
住布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若，或令

ān zhù jiě tuō jí jiě tuō zhì jiàn huò lìng ān zhù yù liú guǒ nǎi zhì dú
安住解脱及解脱智⁴见，或令安住预流果乃至独

jué pú tí shì rén suī dé wú liàng fú jù ér yóu bù jí rú shí xiū xíng
觉菩提，是人虽得无量福聚，而犹不及如实修行

⁴ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

shēnshēn bō rě bō luó mì duō jīng tán zhǐ qǐngsuǒ huò fú jù hé yǐ gù
甚深般若波罗蜜多经弹指顷所获福聚。何以故？
shànxiàn rú shì bō rě bō luó mì duō néngshēng yī qiè bù shī jìng
善现，如是般若波罗蜜多，能生一切布施、净
jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō néngshēng
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，能生
yī qiè jiě tuō jí jiě tuō zhì jiàn néngshēng yī qiè yù liú guǒ nǎi zhì dú
一切解脱及解脱智⁵见，能生一切预流果乃至独
jué pú tí xiàn zài shí fāng wú liàng wú shù wú biān shì jiè zhū fó
觉菩提。现在十方无量、无数、无边世界诸佛
shì zūn wú bù jiē yóu shēnshēn bō rě bō luó mì duō ér dé chūxiàn
世尊，无不皆由甚深般若波罗蜜多而得出现，
guò qù wèi lái zhū fó yì ěr
过去未来诸佛亦尔。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà néng bù yuǎn lí shēn
“复次，善现，若菩萨摩诃萨能不离甚
shēnshēn bō rě bō luó mì duō xiāng yīng zuò yì xiū xíng bō rě bō luó mì duō
深般若波罗蜜多相应作意，修行般若波罗蜜多，
jīng xū yú qǐng huò jīng bàn rì huò jīng yī rì huò jīng bàn yuè huò
经须臾顷、或经半日、或经一日、或经半月、或
jīng yī yuè huò jīng yī shí huò jīng yī suì huò jīng bǎi suì ruò fù
经一月、或经一时、或经一岁、或经百岁，若复
guò cǐ shì pú sà mó hē sà suǒ huò fú jù qí liàng shènduō shèngjiào
过此，是菩萨摩诃萨所获福聚其量甚多，胜教
shí fāng gè rú jìng qié shāděng shì jiè yī qiè yǒuqíng jiē lìng ān zhù bù
十方各如殍伽沙等世界一切有情，皆令安住布
shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě huò lìng ān zhù
施、净戒、安忍、精进、静虑、般若，或令安住
jiě tuō jí jiě tuō zhì jiàn huò lìng ān zhù yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú
解脱及解脱智⁶见，或令安住预流果乃至独觉菩
tí suǒ huò gōng dé suǒ yǐ zhě hé yóu cǐ bō rě bō luó mì duō chū
提所获功德。所以者何？由此般若波罗蜜多，出
shēngguò qù wèi lái xiàn zài zhū fó shì zūn wèi zhū yǒuqíng rú shí
生过去、未来、现在诸佛世尊，为诸有情如实
shī shè bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
施設布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗

⁵ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

⁶ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

mì duō rú shí shī shè jiě tuō jí jiě tuō zhì jiàn rú shí shī shè yù liú
蜜多，如实施设解脱及解脱智⁷见，如实施设预流
guǒ nǎi zhì dú jué pú tí rú shí shī shè zhū fó wú shàngzhèngděng pú
果乃至独觉菩提，如实施设诸佛无上正等菩
tí gù cǐ fú jù shèngguò yú bǐ
提故，此福聚胜过于彼。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà rú shēn bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨如深般若波罗

mì duō suǒ shè⁸ ér zhù dāng zhī shì pú sà mó hē sà bú fù tuì zhuǎn
蜜多所设⁸而住，当知是菩萨摩诃萨不复退转，
cháng wéi zhū fó zhī suǒ hù niàn chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo
常为诸佛之所护念，成就最胜方便善巧，
yǐ céng qīn jìn gòng yǎng wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō fó yú zhū
已曾亲近供养无量百千俱胝那庾多佛，于诸
fó suǒ yǐ zhòng wú liàng wēi miào shàn gēn yǐ wéi wú liàng zhēn shàn zhī shí
佛所已种无量微妙善根，已为无量真善知识
zhī suǒ shè shòu yǐ jiǔ xiū xí bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō
之所摄受，已久修习布施波罗蜜多乃至般若波
luó mì duō yǐ jiǔ ān zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yǐ jiǔ ān
罗蜜多，已久安住内空乃至无性自性空，已久安
zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yǐ jiǔ ān zhù kǔ jí miè dào
住真如乃至不思議界，已久安住苦、集、灭、道
shèng dì yǐ jiǔ xiū xí sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī yǐ jiǔ xiū
圣谛，已久修习四念住乃至八圣道支，已久修
xí sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yǐ jiǔ xiū xí bā jiě tuō
习四静虑、四无量、四无色定，已久修习八解脱
nǎi zhì shí biàn chù yǐ jiǔ xiū xí kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
乃至十遍处，已久修习空、无相、无愿解脱门，
yǐ jiǔ xiū xí zhū pú sà dì yǐ jiǔ xiū xí yī qiè tuó luó ní mén sān
已久修习诸菩萨地，已久修习一切陀罗尼门、三
mó dì mén yǐ jiǔ xiū xí wǔ yǎn liù shéntōng yǐ jiǔ xiū xí rú lái
摩地门，已久修习五眼、六神通，已久修习如来
shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yǐ jiǔ xiū xí yī qiè zhì dào
十力乃至十八佛不共法，已久修习一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yǐ jiǔ xiū xí yī qiè pú sà mó hē sà xíng
相智、一切相智，已久修习一切菩萨摩诃萨行，

⁷ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

⁸ 大正藏：说；永乐北藏及龙藏：设

yǐ jiǔ xiū xí zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yǐ jiǔ xiū xí yī qiè
已久修习诸佛无上正等菩提，已久修习一切
zhì zhì dāng zhī shì pú sà mó hē sà zhùtóngzhēn dì yī qiè suǒyuàn
智智。当知是菩萨摩诃萨住童真地，一切所愿
wú bù mǎn zú chángjiàn zhū fó wú shí zàn shě yú zhū shàngēnhéng bù
无不满足，常见诸佛无时暂舍，于诸善根恒不
yuǎn lí chángnéngchéngshú suǒhuà yǒuqíng chángnéngyán jìng suǒ jū
远离，常能成熟所化有情，常能严净所居
fó tǔ cóng yī fó guó qù yī fó guó gòngyǎnggōngjìng zūnzhòng
佛土，从一佛国趣一佛国，供养恭敬、尊重
zàn tàn zhū fó shì zūn tīngshòu xiū xíng wú shàngshèng fǎ dāng zhī shì
赞叹诸佛世尊，听受修行无上乘法。当知是
pú sà mó hē sà yǐ dé wú duàn wú jìn biàn cái yǐ dé wēimiào tuó luó
菩萨摩诃萨已得无断无尽辩才，已得微妙陀罗
ní fǎ chéng jiù zuì shàngwēimiào sè shēn yǐ dé zhū fó shòuyuánmǎn
尼法成就最上微妙色身，已得诸佛授圆满
jì yú suǒ suǒ yào wèi dù yǒuqíng shòu zhū yǒu shēn yǐ dé zì zài
记，于随所乐为度有情，受诸有身已得自在。

dāng zhī shì pú sà mó hē sà shàn rù suǒ yuán shàn rù xíng
“当知是菩萨摩诃萨善入所缘、善入行

xiàng shàn rù zì fǎ shàn rù fēi zì fǎ shàn rù yánshuō shàn rù
相，善入字法、善入非字法，善入言说、善入
bù yánshuō shàn rù yī yǔ shàn rù èr yǔ shàn rù duō yǔ shàn
不言说，善入一语、善入二语、善入多语，善
rù nǚ yǔ shàn rù nán yǔ shàn rù fēi nǚ nán yǔ shàn rù guò qù
入女语、善入男语、善入非女男语，善入过去
shí yǔ shàn rù wèi lái shí yǔ shàn rù xiàn zài shí yǔ shàn rù zhū
时语、善入未来时语、善入现在时语，善入诸
yì shàn rù zhū wén shàn rù sè shàn rù shòu shàn rù xiǎng
义、善入诸文，善入色、善入受、善入想、
shàn rù xíng shàn rù shí shàn rù yùn shàn rù chù shàn rù jiè
善入行、善入识，善入蕴、善入处、善入界，
shàn rù yuán qǐ shàn rù yuán qǐ zhī shàn rù shì jiān shàn rù niè
善入缘起、善入缘起支，善入世间、善入涅槃，
pán shàn rù fǎ xiàng shàn rù yǒu wéi xiàng shàn rù wú wéi xiàng
槃，善入法相，善入有为相、善入无为相、
shàn rù yǒu wéi wú wéi xiàng shàn rù xíng xiàng shàn rù fēi xíng xiàng
善入有为无为相，善入行相、善入非行相，

shàn rù xiàngxiàng shàn rù fēi xiàngxiàng shàn rù yǒuxìng shàn rù fēi
善入相相、善入非相相，善入有性、善入非
yǒuxìng shàn rù zì xìng shàn rù tā xìng shàn rù hé shàn rù lí
有性，善入自性、善入他性，善入合、善入离、
shàn rù hé lí shàn rù xiāngyìng shàn rù bù xiāngyìng shàn rù xiāng
善入合离，善入相应、善入不相应、善入相
yìng bù xiāngyìng shàn rù zhēn rú shàn rù bù xū wàng xìng shàn rù
应不相应，善入真如、善入不虚妄性、善入
bú biàn yì xìng shàn rù fǎ xìng shàn rù fǎ jiè shàn rù fǎ dìng
不变异性、善入法性、善入法界、善入法定、
shàn rù fǎ zhù shàn rù yuán xìng shàn rù fēi yuán xìng shàn rù zhū
善入法住，善入缘性、善入非缘性，善入诸
shèng dì shàn rù jìng lǜ shàn rù sì wú liàng shàn rù sì wú sè dìng
圣谛，善入静虑、善入四无量、善入四无色定，
shàn rù liù bō luó mì duō shàn rù sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī
善入六波罗蜜多，善入四念住乃至八圣道支，
shàn rù bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù shàn rù tuó luó ní mén shàn rù
善入八解脱乃至十遍处，善入陀罗尼门、善入
sān mó dì mén shàn rù sān jiě tuō mén shàn rù yī qiè kōng xìng shàn
三摩地门，善入三解脱门，善入一切空性，善
rù wǔ yǎn shàn rù liù shéntōng shàn rù rú lái shí lì nǎi zhì shí bā
入五眼、善入六神通，善入如来十力乃至十八
fó bú gòng fǎ shàn rù wú wàng shī fǎ shàn rù héng zhù shě xìng shàn
佛不共法，善入无忘失法、善入恒住舍性，善
rù yī qiè zhì shàn rù dào xiàng zhì shàn rù yī qiè xiàng zhì shàn rù
入一切智、善入道相智、善入一切相智，善入
yǒu wéi jiè shàn rù wú wéi jiè shàn rù jiè shàn rù fēi jiè
有为界、善入无为界，善入界、善入非界。

shàn rù sè zuò yì nǎi zhì shí zuò yì shàn rù yǎn chù zuò yì
“善入色作意乃至识作意，善入眼处作意
nǎi zhì yì chù zuò yì shàn rù sè chù zuò yì nǎi zhì fǎ chù zuò yì shàn
乃至意处作意，善入色处作意乃至法处作意，善
rù yǎn jiè zuò yì nǎi zhì yì jiè zuò yì shàn rù sè jiè zuò yì nǎi zhì
入眼界作意乃至意界作意，善入色界作意乃至
fǎ jiè zuò yì shàn rù yǎn shí jiè zuò yì nǎi zhì yì shí jiè zuò yì shàn
法界作意，善入眼识界作意乃至意识界作意，善
rù yǎn chù zuò yì nǎi zhì yì chù zuò yì shàn rù yǎn chù wéi yuán suǒ
入眼触作意乃至意触作意，善入眼触为缘所

shēng zhū shòu zuò yì nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zuò yì
生 诸 受 作 意 乃 至 意 触 为 缘 所 生 诸 受 作 意，
shàn rù dì jiè zuò yì nǎi zhì shí jiè zuò yì shàn rù yīn yuán zuò yì nǎi
善 入 地 界 作 意 乃 至 识 界 作 意， 善 入 因 缘 作 意 乃
zhì zēng shàng yuán zuò yì shàn rù wú míng zuò yì nǎi zhì lǎo sǐ zuò yì
至 增 上 缘 作 意， 善 入 无 明 作 意 乃 至 老 死 作 意，
shàn rù bù shī bō luó mì duō zuò yì nǎi zhì bō rě bō luó mì duō zuò yì
善 入 布 施 波 罗 蜜 多 作 意 乃 至 般 若 波 罗 蜜 多 作 意，
shàn rù nèi kōng zuò yì nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng zuò yì shàn rù zhēn
善 入 内 空 作 意 乃 至 无 性 自 性 空 作 意， 善 入 真
rú zuò yì nǎi zhì bù sī yì jiè zuò yì shàn rù kǔ jí miè dào
如 作 意 乃 至 不 思 议 界 作 意， 善 入 苦、 集、 灭、 道
shèng dì zuò yì shàn rù sì niàn zhù zuò yì nǎi zhì bā shèng dào zhī zuò
圣 谛 作 意， 善 入 四 念 住 作 意 乃 至 八 圣 道 支 作
yì shàn rù sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng zuò yì shàn
意， 善 入 四 静 虑、 四 无 量、 四 无 色 定 作 意， 善
rù bā jiě tuō zuò yì nǎi zhì shí biàn chù zuò yì shàn rù kōng wú xiàng
入 八 解 脱 作 意 乃 至 十 遍 处 作 意， 善 入 空、 无 相、
wú yuàn jiě tuō mén zuò yì shàn rù jìng guān dì zuò yì nǎi zhì rú lái dì
无 愿 解 脱 门 作 意， 善 入 净 观 地 作 意 乃 至 如 来 地
zuò yì shàn rù jí xǐ dì zuò yì nǎi zhì fǎ yún dì zuò yì shàn rù yī
作 意， 善 入 极 喜 地 作 意 乃 至 法 云 地 作 意， 善 入 一
qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén zuò yì shàn rù wǔ yǎn liù shén
切 陀 罗 尼 门、 三 摩 地 门 作 意， 善 入 五 眼、 六 神
tōng zuò yì shàn rù rú lái shí lì zuò yì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
通 作 意， 善 入 如 来 十 力 作 意 乃 至 十 八 佛 不 共 法
zuò yì shàn rù sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo zuò yì shàn
作 意， 善 入 三 十 二 大 士 相、 八 十 随 好 作 意， 善
rù wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng zuò yì shàn rù yī qiè zhì dào
入 无 忘 失 法、 恒 住 舍 性 作 意， 善 入 一 切 智、 道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zuò yì shàn rù yù liú guǒ zuò yì nǎi zhì dú
相 智、 一 切 相 智 作 意， 善 入 预 流 果 作 意 乃 至 独
jué pú tí zuò yì shàn rù yī qiè pú sà mó hē sà xíng zuò yì shàn rù
觉 菩 提 作 意， 善 入 一 切 菩 萨 摩 诃 萨 行 作 意， 善 入
zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zuò yì shàn rù yī qiè zhì zhì zuò yì
诸 佛 无 上 正 等 菩 提 作 意， 善 入 一 切 智 智 作 意。

shàn rù sè sè xiàng kōng shàn rù shòu xiǎng xíng shí
“善 入 色 色 相 空， 善 入 受、 想、 行、 识

shòu xiǎng xíng shí xiàngkōng rú shì nǎi zhì shàn rù yī qiè zhì zhì
受、想、行、识相空，如是乃至善入一切智智
yī qiè zhì zhì xiàngkōng shàn rù qīng ān dào shàn rù bù qīng ān dào
一切智智相空，善入轻安道、善入不轻安道，
shàn rù shēng shàn rù miè shàn rù zhù yì shàn rù zhèngjiàn shàn
善入生、善入灭、善入住异，善入正见、善
rù xié jiàn shàn rù jiàn shàn rù fēi jiàn shàn rù tānchēnchī shàn
入邪见，善入见、善入非见，善入贪瞋痴、善
rù wú tān wú chēn wú chī shàn rù yī qiè jiàn chán suí mián jié fù shàn
入无贪无瞋无痴，善入一切见缠随眠结缚、善
rù yī qiè jiàn chán suí mián jié fù duàn shàn rù míng shàn rù sè
入一切见缠随眠结缚断，善入名、善入色、
shàn rù míng sè shàn rù suǒ yuán yuán shàn rù zēngshàng yuán shàn
善入名色，善入所缘缘、善入增上缘、善
rù yīn yuán shàn rù děng wú jiàn yuán shàn rù xíng shàn rù xiàng
入因缘、善入等无间缘，善入行、善入相，
shàn rù yīn shàn rù guǒ shàn rù kǔ jí miè dào shàn rù
善入因、善入果，善入苦、集、灭、道，善入
dì yù jí dì yù dào shàn rù pángshēng jí pángshēng dào shàn rù
地狱及地狱道、善入傍生及傍生道、善入
guǐ jiè jí guǐ jiè dào shàn rù rén jí rén dào shàn rù tiān jí tiān dào
鬼界及鬼界道、善入人及人道、善入天及天道，
shàn rù yù liú yù liú guǒ yù liú guǒ dào shàn rù yī lái yī lái
善入预流、预流果、预流果道，善入一来、一来
guǒ yī lái guǒ dào shàn rù bù huán bù huánguǒ bù huánguǒ dào
果、一来果道，善入不还、不还果、不还果道，
shàn rù ā luó hàn ā luó hàn guǒ ā luó hàn guǒ dào shàn rù dú
善入阿罗汉、阿罗汉果、阿罗汉果道，善入独
jué dú jué pú tí dú jué pú tí dào shàn rù yī qiè pú sà mó hē
觉、独觉菩提、独觉菩提道，善入一切菩萨摩诃
sà jí yī qiè pú sà mó hē sà xíng shàn rù yī qiè rú lái yīng zhèng
萨及一切菩萨摩诃萨行，善入一切如来应正
děng jué jí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí shàn rù yī qiè zhì jí yī
等觉及诸佛无上正等菩提，善入一切智及一
qiè zhì dào shàn rù dào xiàng zhì jí dào xiàng zhì dào shàn rù yī qiè
切智道，善入道相智及道相智道，善入一切
xiàng zhì jí yī qiè xiàng zhì dào shàn rù gēn shàn rù gēn yuán mǎn
相智及一切相智道，善入根、善入根圆满、

shàn rù gēnshèng liè shàn rù huì shàn rù jí huì shàn rù lì huì
善入根胜劣，善入慧、善入疾慧、善入利慧、
shàn rù sù huì shàn rù lì huì shàn rù dá huì shàn rù guǎng huì
善入速慧、善入力慧、善入达慧、善入广慧、
shàn rù shēn huì shàn rù dà huì shàn rù wúděng huì shàn rù zhēn
善入深慧、善入大慧、善入无等慧、善入真
shí huì shàn rù zhēnbǎo huì shàn rù guò qù shì shàn rù wèi lái shì
实慧、善入珍宝慧，善入过去世、善入未来世、
shàn rù xiànzài shì shàn rù fāngbiàn shàn rù yuàn yǒuqíng shàn rù
善入现在世，善入方便、善入愿⁹有情、善入
yì lè shàn rù zēngshàng yì lè shàn rù wén yì xiàng shàn rù zhū
意乐、善入增上意乐，善入文义相、善入诸
shèng fǎ shàn rù ān lì sānshèngfāngbiàn shànxiàn ruò pú sà mó
圣法、善入安立三乘方便。善现，若菩萨摩
hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō yǐn shēn bō rě bō luó mì duō xiū
诃萨行深般若波罗蜜多，引深般若波罗蜜多，修
shēn bō rě bō luó mì duō dé rú shì děngzhǒngzhǒngshèng lì
深般若波罗蜜多，得如是等种种胜利。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩

hē sà yún hé xíngshēn bō rě bō luó mì duō yún hé yǐn shēn bō rě bō
诃萨云何行深般若波罗蜜多？云何引深般若波
luó mì duō yún hé xiū shēn bō rě bō luó mì duō
罗蜜多？云何修深般若波罗蜜多？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīngguān sè nǎi zhì shí
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨应观色乃至识

diāo luò gù pò huài gù lí sǎn gù bú zì zài gù bù jiān shí gù
雕落故，破坏故，离散故，不自在故，不坚实故，
xìng xū wěi gù xíngshēn bō rě bō luó mì duō shànxiàn rǔ wèn zhū
性虚伪故，行深般若波罗蜜多。善现，汝问‘诸
pú sà mó hē sà yún hé yǐn shēn bō rě bō luó mì duō zhě zhū pú
菩萨摩诃萨云何引深般若波罗蜜多？’者，诸菩
sà mó hē sà yīng rú yǐn xū kōngkōng yǐn shēn bō rě bō luó mì duō shàn
萨摩诃萨应如引虚空空引深般若波罗蜜多。善
xiàn rǔ wèn zhū pú sà mó hē sà yún hé xiū shēn bō rě bō luó mì
现，汝问‘诸菩萨摩诃萨云何修深般若波罗蜜

⁹ 大正藏：愿；永乐北藏及龙藏：愿

duō zhě zhū pú sà mó hē sà yīng pò huàizhū fǎ xiū shēn bō rě bō
多？’者，诸菩萨摩诃萨应破坏诸法修深般若波
luó mì duō
罗蜜多。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
具寿善现复白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨

yīng jīng jǐ shí xíng shēn bō rě bō luó mì duō yǐn shēn bō rě bō luó mì
应经几时行深般若波罗蜜多，引深般若波罗蜜
duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō
多，修深般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng cóng chū fā xīn nǎi
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨应从初发心乃

zhì ān zuò miào pú tí zuò xíng shēn bō rě bō luó mì duō yǐn shēn bō
至安坐妙菩提座，行深般若波罗蜜多，引深般
rě bō luó mì duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō
若波罗蜜多，修深般若波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà
具寿善现复白佛言：“世尊！诸菩萨摩诃萨

yīng zhù hé děng xīn wú jiàn xíng shēn bō rě bō luó mì duō yǐn shēn bō
应住何等心，无间行深般若波罗蜜多，引深般
rě bō luó mì duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō
若波罗蜜多，修深般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng cóng chū fā xīn nǎi
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨应从初发心乃

zhì ān zuò miào pú tí zuò wú róng hèng qǐ zhū yú zuò yì wéi cháng ān
至安坐妙菩提座，无容横起诸余作意，唯常安
zhù yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì xíng shēn bō rě bō luó mì duō yǐn
住一切智智相应作意，行深般若波罗蜜多，引

shēn bō rě bō luó mì duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō shàn xiàn
深般若波罗蜜多，修深般若波罗蜜多。善现，
shì pú sà mó hē sà nǎi zhì néng lìng xīn xīn suǒ fǎ yú jìng bù zhuǎn
是菩萨摩诃萨乃至能令心、心所法于境不转，

nǎi dé míng wéi xíng shēn bō rě bō luó mì duō yǐn shēn bō rě bō luó mì
乃得名为行深般若波罗蜜多，引深般若波罗蜜
duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō
多，修深般若波罗蜜多。”

shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō
“世尊！诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，

yǐn shēn bō rě bō luó mì duō xiū shēn bō rě bō luó mì duō dāng dé
引深般若波罗蜜多，修深般若波罗蜜多，当得
yī qiè zhì zhì fǒu
一切智智不？”

fú ěr shànxiàn
“不尔！善现，”

shì zūn zhū pú sà mó hē sà bù xíngshēn bō rě bō luó mì
“世尊！诸菩萨摩诃萨不行深般若波罗蜜
duō bù yǐn shēn bō rě bō luó mì duō bù xiū shēn bō rě bō luó mì
多，不引深般若波罗蜜多，不修深般若波罗蜜
duō dāng dé yī qiè zhì zhì fǒu
多，当得一切智智不？”

fú ěr shànxiàn
“不尔！善现，”

shì zūn zhū pú sà mó hē sà yú shēn bō rě bō luó mì duō
“世尊！诸菩萨摩诃萨于深般若波罗蜜多
yì xíng yì bù xíng yì yǐn yì bù yǐn yì xiū yì bù xiū dāng dé yī
亦行亦不行、亦引亦不引、亦修亦不修，当得一
qiè zhì zhì fǒu
切智智不？”

fú ěr shànxiàn
“不尔！善现，”

shì zūn zhū pú sà mó hē sà yú shēn bō rě bō luó mì duō
“世尊！诸菩萨摩诃萨于深般若波罗蜜多
fēi xíng fēi bù xíng fēi yǐn fēi bù yǐn fēi xiū fēi bù xiū dāng dé yī
非行非不行、非引非不引、非修非不修，当得一
qiè zhì zhì fǒu
切智智不？”

fú ěr shànxiàn
“不尔！善现，”

shì zūn ruò ěr zhū pú sà mó hē sà yún hé dāng dé yī qiè
“世尊！若尔诸菩萨摩诃萨云何当得一切
zhì zhì
智智？”

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà dāng dé yī qiè zhì zhì rú zhēn
“善现，诸菩萨摩诃萨当得一切智智如真
rú
如。”

shì zūn yún hé zhēn rú
“世尊！云何真如？”

shànxiàn rú shí jì
“善现，如实际。”

shì zūn yún hé shí jì
“世尊！云何实际？”

shànxiàn rú fǎ jiè
“善现，如法界。”

shì zūn yún hé fǎ jiè
“世尊！云何法界？”

shànxiàn rú wǒ jiè yǒuqíng jiè mìngzhě jiè shēngzhě
jiè yǎngzhě jiè shì fū jiè bǔ tè qié luó jiè
“善现，如我界、有情界、命者界、生者
界、养者界、士夫界、补特伽罗界。”

shì zūn yún hé wǒ jiè nǎi zhì bǔ tè qié luó jiè
“世尊！云何我界乃至补特伽罗界？”

shànxiàn yú yì yún hé ruò wǒ ruò yǒuqíng ruò mìng
zhě ruò shēngzhě ruò yǎngzhě ruò shì fū ruò bǔ tè qié luó wéi
kě dé fǒu
“善现，于意云何？若我、若有情、若命
者、若生者、若养者、若士夫、若补特伽罗为
可得不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shànxiàn ruò wǒ nǎi zhì bǔ tè qié luó jì bù kě dé wǒ
dāng yún hé kě shī shè wǒ jiè nǎi zhì bǔ tè qié luó jiè rú shì shàn
xiàn ruò pú sà mó hē sà bù shī shè bō rě bō luó mì duō yì bù shī
shè yī qiè zhì zhì yì bù shī shè yī qiè fǎ shì pú sà mó hē sà dìng
dāng zhèng dé yī qiè zhì zhì
“善现，若我乃至补特伽罗既不可得，我
当云何可施設我界乃至补特伽罗界？如是，善
现，若菩萨摩诃萨不施設般若波罗蜜多，亦不施
设一切智智，亦不施設一切法，是菩萨摩诃萨定
当证得一切智智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán wéidàn bō rě bō luó mì duō
bù kě shī shè wéi jìng lù bō luó mì duō nǎi zhì bù shī bō luó mì duō
具寿善现复白佛言：“为但般若波罗蜜多
不可施設，为静虑波罗蜜多乃至布施波罗蜜多

yì bù kě shī shè yé
亦不可施設耶？”

fó gào shàn xiàn fēi dàn bō rě bō luó mì duō bù kě shī shè
佛告善现：“非但般若波罗蜜多不可施設，

jìng lǜ bō luó mì duō nǎi zhì bù shī bō luó mì duō yì bù kě shī shè
静虑波罗蜜多乃至布施波罗蜜多亦不可施設，

ruò shēng wén fǎ ruò dú jué fǎ ruò pú sà fǎ ruò rú lái fǎ yì
若声闻法、若独觉法、若菩萨法、若如来法亦

bù kě shī shè shàn xiàn yǐ yào yán zhī yī qiè fǎ ruò yǒu wéi ruò wú
不可施設。善现，以要言之，一切法若有为若无

wéi jiē bù kě shī shè
为皆不可施設！”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ jiē bù kě shī shè
具寿善现复白佛言：“若一切法皆不可施設，

yún hé kě shī shè shì dì yù shì páng shēng shì guǐ jiè shì rén
云何可施設是地狱、是傍生、是鬼界、是人、

shì tiān shì yù liú shì yī lái shì bù huán shì ā luó hàn shì
是天、是预流、是一来、是不还、是阿罗汉、是

dú jué shì pú sà shì rú lái shì yī qiè fǎ yé
独觉、是菩萨、是如来、是一切法耶？”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé yǒu qíng shī shè jí fǎ shī shè
佛告善现：“于意云何？有情施設及法施設

shí kě dé fǒu
实可得否？”

shàn xiàn duì yuē fú yě shì zūn
善现对曰：“不也！世尊！”

fó gào shàn xiàn ruò yǒu qíng shī shè jí fǎ shī shè shí bù kě dé
佛告善现：“若有情施設及法施設实不可得，

wǒ yún hé kě shī shè shì dì yù shì páng shēng shì guǐ jiè shì rén
我云何可施設是地狱、是傍生、是鬼界、是人、

shì tiān shì yù liú shì yī lái shì bù huán shì ā luó hàn shì
是天、是预流、是一来、是不还、是阿罗汉、是

dú jué shì pú sà shì rú lái shì yī qiè fǎ rú shì shàn xiàn
独觉、是菩萨、是如来、是一切法？如是，善现，

zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yīng xué yī qiè
诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应学一切

fǎ jiē bù kě shī shè ér qù wú shàng zhèng děng pú tí
法皆不可施設而趣无上正等菩提。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí qǐ bù yīng yú sè xué qǐ bù yīng yú shòu
般若波罗蜜多时，岂不应于色学？岂不应于受、

xiǎng xíng shí xué rú shì nǎi zhì qǐ bù yīng yú yī qiè zhì zhì xué
想、行、识学？如是乃至岂不应于一切智智学？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yīng yú sè xué bù zēng bù jiǎn yīng yú shòu xiǎng xíng
多时，应于色学不增不减，应于受、想、行、

shí xué bù zēng bù jiǎn rú shì nǎi zhì yīng yú yī qiè zhì zhì xué bù zēng
识学不增不减，如是乃至应于一切智智学不增

bù jiǎn
不减。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí yīng yún hé yú sè xué bù zēng bù jiǎn yīng
般若波罗蜜多时，应云何于色学不增不减？应

yún hé yú shòu xiǎng xíng shí xué bù zēng bù jiǎn rú shì nǎi zhì
云何于受、想、行、识学不增不减？如是乃至

yīng yún hé yú yī qiè zhì zhì xué bù zēng bù jiǎn
应云何于一切智智学不增不减？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yǐ bù shēng bú miè gù yú sè yīng xué yǐ bù shēng bú miè gù
多时，以不生不灭故于色应学，以不生不灭故

yú shòu xiǎng xíng shí yīng xué rú shì nǎi zhì yǐ bù shēng bú miè
于受、想、行、识应学，如是乃至以不生不灭

gù yú yī qiè zhì zhì yīng xué
故于一切智智应学。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí yīng yún hé yǐ bù shēng bú miè gù yú sè xué
般若波罗蜜多时，应云何以不生不灭故于色学？

yīng yún hé yǐ bù shēng bú miè gù yú shòu xiǎng xíng shí xué rú
应云何以不生不灭故于受、想、行、识学？如

shì nǎi zhì yīng yún hé yǐ bù shēng bú miè gù yú yī qiè zhì zhì xué
是乃至应云何以不生不灭故于一切智智学？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yīng yú sè bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué yīng yú
多时，应于色不起不作诸行若修若遣故学，应于

shòu xiǎng xíng shí bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué
受、想、行、识不起不作诸行若修若遣故学，

rú shì nǎi zhì yīng yú yī qiè zhì zhì bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn
如是乃至应于一切智智不起不作诸行若修若遣

gù xué
故学。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí yīng yún hé yú sè bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū
般若波罗蜜多时，应云何于色不起不作诸行若修

ruò qiǎn gù xué yīng yún hé yú shòu xiǎng xíng shí bù qǐ bú zuò
若遣故学？应云何于受、想、行、识不起不作

zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué rú shì nǎi zhì yīng yún hé yú yī qiè zhì
诸行若修若遣故学？如是乃至应云何于一切智

zhì bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué
智不起不作诸行若修若遣故学？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yīng yǐ guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng yú sè bù qǐ bú zuò
多时，应以观一切法自相皆空，于色不起不作

zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué yīng yǐ guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng
诸行若修若遣故学；应以观一切法自相皆空，

yú shòu xiǎng xíng shí bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué
于受、想、行、识不起不作诸行若修若遣故学；

rú shì nǎi zhì yīng yǐ guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng yú yī qiè zhì zhì
如是乃至应以观一切法自相皆空，于一切智智

bù qǐ bú zuò zhū xíng ruò xiū ruò qiǎn gù xué
不起不作诸行若修若遣故学。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六十一

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí èr
大般若波罗蜜多经卷第四百六十二

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn qiǎo biàn pǐn dì liù shí bā zhī sān
第二分巧便品第六十八之三

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨

mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yīng guān yī qiè fǎ zì xiàng
摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应观一切法自相
jiē kōng
皆空？”

fó yán shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yīng guān sè yóu sè kōng yīng guān shòu xiǎng xíng
蜜多时，应观色由色空，应观受、想、行、

shí yóu shòu xiǎng xíng shí kōng yīng guān yǎn chù yóu yǎn chù kōng
识由受、想、行、识空；应观眼处由眼处空，

yīng guān ěr bí shé shēn yì chù yóu ěr bí shé shēn
应观耳、鼻、舌、身、意处由耳、鼻、舌、身、

yì chù kōng yīng guān sè chù yóu sè chù kōng yīng guān shēng xiāng
意处空；应观色处由色处空，应观声、香、

wèi chù fǎ chù yóu shēng xiāng wèi chù fǎ chù kōng yīng
味、触、法处由声、香、味、触、法处空；应

guān yǎn jiè yóu yǎn jiè kōng yīng guān ěr bí shé shēn yì jiè
观眼界由眼界空，应观耳、鼻、舌、身、意识界

yóu ěr bí shé shēn yì jiè kōng yīng guān sè jiè yóu sè jiè
由耳、鼻、舌、身、意识界空；应观色界由色界

kōng yīng guān shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yóu shēng xiāng
空，应观声、香、味、触、法界由声、香、

wèi chù fǎ jiè kōng yīng guān yǎn shí jiè yóu yǎn shí jiè kōng yīng
味、触、法界空；应观眼识界由眼识界空，应

guān ěr bí shé shēn yì shí jiè yóu ěr bí shé shēn
观耳、鼻、舌、身、意识界由耳、鼻、舌、身、

yì shí jiè kōng yīngguānyǎnchùyóuyǎnchùkōng yīngguān ěr bí
意识界空；应观眼触由眼触空，应观耳、鼻、
shé shēn yì chùyóu ěr bí shé shēn yì chùkōng
舌、身、意、触由耳、鼻、舌、身、意触空；
yīngguānyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuyóuyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhū
应观眼触为缘所生诸受由眼触为缘所生诸
shòukōng yīngguān ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēng
受空，应观耳、鼻、舌、身、意触为缘所生
zhūshòu yóu ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhū
诸受，由耳、鼻、舌、身、意、触为缘所生诸
shòukōng yīngguān dì jiè yóu dì jiè kōng yīngguānshuǐ huǒ fēng
受空；应观地界由地界空，应观水、火、风、
kōng shí jiè yóushuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng yīngguān yīn
空、识界由水、火、风、空、识界空；应观因
yuányóu yīn yuánkōng yīngguānděng wú jiànyuán suǒyuányuán zēng
缘由因缘空，应观等无间缘、所缘缘、增
shàngyuányóuděng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuánkōng yīng
上缘由等无间缘、所缘缘、增上缘空；应
guān wú míngyóu wú míngkōng yīngguānxíng shí míng sè liù chù
观无明由无明空，应观行、识、名色、六处、
chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ yóuxíng nǎi zhì lǎo sǐ
触、受、爱、取、有、生、老死由行乃至老死
kōng yīngguān bù shī bō luó mì duōyóu bù shī bō luó mì duōkōng yīng
空；应观布施波罗蜜多由布施波罗蜜多空，应
guān jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duōyóu jìng
观净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多由净
jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duōkōng yīngguān
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多空；应观
nèi kōng yóu nèi kōng kōng yīngguānwàikōng nèi wàikōng kōng kōng
内空由内空空，应观外空、内外空、空空、
dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng
大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、
wú jì kōng sǎn wú sǎn kōng běn xìng kōng zì gòng xiàng kōng yī
无际空、散无散空、本性空、自共相空、一
qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì
切法空、不可得空、无性空、自性空、无性自
xìng kōng yóu wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng kōng yīngguānzhēn rú yóu
性空由外空乃至无性自性空空；应观真如由

zhēn rú kōng yīngguān fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì
真如空，应观法界、法性、不虚妄性、不变异
xìng píngděng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū
性、平等性、离生性、法定、法住、实际、虚
kōng jiè bù sī yì jiè yóu fǎ jiè nǎi zhì bù sī yì jiè kōng yīngguān
空界、不思議界由法界乃至不思議界空；应观
kǔ shèng dì yóu kǔ shèng dì kōng yīngguān jí miè dào shèng dì yóu
苦圣谛由苦圣谛空，应观集、灭、道圣谛由
jí miè dào shèng dì kōng yīngguān sì niàn zhù yóu sì niàn zhù kōng
集、灭、道圣谛空；应观四念住由四念住空，
yīngguān sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué
应观四正断、四神足、五根、五力、七等觉
zhī bā shèng dào zhī yóu sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī kōng yīng
支、八圣道支由四正断乃至八圣道支空；应
guān sì jìng lǜ yóu sì jìng lǜ kōng yīngguān sì wú liàng sì wú sè dìng
观四静虑由四静虑空，应观四无量、四无色定
yóu sì wú liàng sì wú sè dìng kōng yīngguān bā jiě tuō yóu bā jiě tuō
由四无量、四无色定空；应观八解脱由八解脱
kōng yīngguān bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yóu bā shèng
空，应观八胜处、九次第定、十遍处由八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kōng yīngguān kōng jiě tuō mén yóu kōng
处、九次第定、十遍处空；应观空解脱门由空
jiě tuō mén kōng yīngguān wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yóu wú xiàng
解脱门空，应观无相、无愿解脱门由无相、
wú yuàn jiě tuō mén kōng yīngguān jìng guān dì yóu jìng guān dì kōng yīng
无愿解脱门空；应观净观地由净观地空，应
guān zhǒng xìng¹⁰ dì dì bā dì jù jiàn dì bó dì lí yù dì
观种性¹⁰地、第八地、具见地、薄地、离欲地、
yǐ bàn dì dú jué dì pú sà dì rú lái dì yóu zhǒng xìng¹¹ dì nǎi
已办地、独觉地、菩萨地、如来地由种性¹¹地乃
zhì rú lái dì kōng yīngguān jí xǐ dì yóu jí xǐ dì kōng yīngguān lí
至如来地空；应观极喜地由极喜地空，应观离
gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yóu lí gòu dì nǎi
远行地、不动地、善慧地、法云地由离垢地乃

¹⁰ 大正藏：姓；永乐北藏及龙藏：性

¹¹ 大正藏：姓；永乐北藏及龙藏：性

zhì fǎ yún dì kōng yīngguān yī qiè tuó luó ní mén yóu yī qiè tuó luó ní
至法云地空；应观一切陀罗尼门由一切陀罗尼

mén kōng yīngguān yī qiè sān mó dì mén yóu yī qiè sān mó dì mén kōng
门空，应观一切三摩地门由一切三摩地门空；

yīngguān wǔ yǎn yóu wǔ yǎn kōng yīngguān liù shén tōng yóu liù shén tōng kōng
应观五眼由五眼空，应观六神通由六神通空；

yīngguān rú lái shí lì yóu rú lái shí lì kōng yīngguān sì wú suǒ wèi
应观如来十力由如来十力空，应观四无所畏、

sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不

gòng fǎ yóu sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ kōng yīngguān
共法由四无所畏乃至十八佛不共法空；应观

sān shí èr dà shì xiàng yóu sān shí èr dà shì xiàng kōng yīngguān bā shí
三十二大士相由三十二大士相空，应观八十

suí hǎo yóu bā shí suí hǎo kōng yīngguān wú wàng shī fǎ yóu wú wàng shī
随好由八十随好空；应观无忘失法由无忘失

fǎ kōng yīngguān héng zhù shě xìng yóu héng zhù shě xìng kōng yīngguān yī
法空，应观恒住舍性由恒住舍性空；应观一

qiè zhì yóu yī qiè zhì kōng yīngguān dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yóu dào
切智由一切智空，应观道相智、一切相智由道

xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng yīngguān yù liú guǒ yóu yù liú guǒ kōng
相智、一切相智空；应观预流果由预流果空，

yīngguān yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yóu yī lái
应观一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提由一来、

bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí kōng yīngguān yī qiè pú sà
不还、阿罗汉果、独觉菩提空；应观一切菩萨

mó hē sà xíng yóu yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng yīngguān zhū fó wú
摩诃萨行由一切菩萨摩诃萨行空，应观诸佛无

shàng zhèng děng pú tí yóu zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí kōng yīng
上正等菩提由诸佛无上正等菩提空，应

guān yī qiè zhì zhì yóu yī qiè zhì zhì kōng rú shì shàn xiàn zhū pú
观一切智智由一切智智空。如是，善现，诸菩

sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yīngguān yī qiè fǎ zì
萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应观一切法自

xiàng jiē kōng
相皆空。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò sè yóu sè kōng shòu xiǎng
具寿善现复白佛言：“若色由色空，受、想、

xíng shí yóushòu xiǎng xíng shí kōng rú shì nǎi zhì yī qiè zhì
行、识由受、想、行、识空，如是乃至一切智
zhì yóu yī qiè zhì zhì kōng yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō
智由一切智智空，云何菩萨摩诃萨行深般若波
luó mì duō
罗蜜多？”

fó gàoshànxiàn ruò pú sà mó hē sà dōu wú suǒ xíng shì xíng
佛告善现：“若菩萨摩诃萨都无所行，是行
shēn bō rě bō luó mì duō
深般若波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn hé yuán pú sà mó hē
具寿善现复白佛言：“世尊！何缘菩萨摩诃
sà dōu wú suǒ xíng shì xíngshēn bō rě bō luó mì duō
萨都无所行，是行深般若波罗蜜多？”

fó gàoshànxiàn yóushēn bō rě bō luó mì duō bù kě dé pú
佛告善现：“由深般若波罗蜜多不可得，菩
sà mó hē sà yì bù kě dé xíng yì bù kě dé ruò néng xíng zhě ruò
萨摩诃萨亦不可得，行亦不可得，若能行者、若
yóu cǐ xíng xíng shí xíng chù jiē bù kě dé shì gù shànxiàn zhū
由此行、行时、行处皆不可得。是故，善现，诸
pú sà mó hē sà dōu wú suǒ xíng shì xíngshēn bō rě bō luó mì duō yǐ
菩萨摩诃萨都无所行是行深般若波罗蜜多，以
yú qí zhōng yī qiè xì lùn bù kě dé gù
于其中一切戏论不可得故。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó hē sà
具寿善现复白佛言：“世尊！若菩萨摩诃萨
dōu wú suǒ xíng shì xíngshēn bō rě bō luó mì duō chū xiū yè pú sà mó
都无所行是行深般若波罗蜜多，初修业菩萨摩
hē sà yún hé xíngshēn bō rě bō luó mì duō
诃萨云何行深般若波罗蜜多？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn yīng yú
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨从初发心，应于
yī qiè fǎ cháng xué wú suǒ dé rú shì xué yǐ yòng wú suǒ dé ér wéi
一切法常学无所得，如是学已，用无所得而为
fāngbiàn yīng xiū bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yīng
方便，应修布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，应
zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yīng zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì
住内空乃至无性自性空，应住真如乃至不思議

jiè yīngzhù kǔ jí miè dàoshèng dì yīng xiū sì niànzhù nǎi
界，应住苦、集、灭、道圣谛，应修四念住乃
zhì bā shèngdào zhī yīng xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng
至八圣道支，应修四静虑、四无量、四无色定，
yīng xiū bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù yīng xiū kōng wú xiàng wú yuàn
应修八解脱乃至十遍处，应修空、无相、无愿
jiě tuō mén yīng xiū pú sà mó hē sà dì yīng xiū yī qiè tuó luó ní mén
解脱门，应修菩萨摩诃萨地，应修一切陀罗尼门、
sān mó dì mén yīng xiū wǔ yǎn liù shéntōng yīng xiū rú lái shí lì
三摩地门，应修五眼、六神通，应修如来十力
nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yīng xiū wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng
乃至十八佛不共法，应修无忘失法、恒住舍性，
yīng xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yīng xiū yī qiè pú
应修一切智、道相智、一切相智，应修一切菩
sà mó hē sà xíng yīng xiū zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yīng xiū yī
萨摩诃萨行，应修诸佛无上正等菩提，应修一
qiè zhì zhì
切智智。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé míngyǒusuǒ dé yún
具寿善现白言：“世尊！云何名有所得？云

hé míng wú suǒ dé
何名无所得？”

fó yán shànxiàn zhū yǒu èr zhě míngyǒusuǒ dé zhū wú èr
佛言：“善现，诸有二者名有所得，诸无二

zhě míng wú suǒ dé
者名无所得。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yún hé yǒu èr míngyǒusuǒ dé
具寿善现复白佛言：“云何有二名有所得？

yún hé wú èr míng wú suǒ dé
云何无二名无所得？”

fó gào shànxiàn yǎn sè wéi èr nǎi zhì yì fǎ wéi èr
佛告善现：“眼、色为二，乃至意、法为二，

yǒu sè wú sè wéi èr yǒujiàn wú jiàn wéi èr yǒu duì wú duì
有色、无色为二，有见、未见为二，有对、无对

wéi èr yǒu lòu wú lòu wéi èr yǒuwéi wú wéi wéi èr shì jiān
为二，有漏、无漏为二，有为、无为为二，世间、

chū shì jiān wéi èr shēng sǐ niè pán wéi èr yì shēng fǎ yì shēng
出世间为二，生死、涅槃为二，异生法、异生

wéi èr yù liú fǎ yù liú wéi èr nǎi zhì dú jué pú tí dú jué
为二，预流法、预流为二，乃至独觉菩提、独觉
wéi èr pú sà mó hē sà xíng pú sà mó hē sà wéi èr fó wú shàng
为二，菩萨摩訶萨行、菩萨摩訶萨为二，佛无上
zhèngděng pú tí fó wéi èr rú shì yī qiè yǒu xì lùn zhě jiē míng wéi
正等菩提、佛为二，如是一切有戏论者皆名为
èr zhū yǒu èr zhě jiē yǒu suǒ dé shàn xiàn fēi yǎn fēi sè wéi wú
二，诸有二者皆有所得。善现，非眼、非色为无
èr nǎi zhì fēi yì fēi fǎ wéi wú èr rú shì nǎi zhì fēi fó wú shàng
二，乃至非意、非法为无二，如是乃至非佛无上
zhèngděng pú tí fēi fó wéi wú èr rú shì yī qiè lí xì lùn zhě jiē
正等菩提、非佛为无二，如是一切离戏论者皆
míng wú èr zhū wú èr zhě jiē wú suǒ dé
名无二，诸无二者皆无所得。”

jù shòu shàn xiàn bō yán shì zūn wéi yǒu suǒ dé gù wú suǒ dé
具寿善现白言：“世尊！为有所得故无所得？

wéi wú suǒ dé gù wú suǒ dé
为无所得故无所得？”

fó yán shàn xiàn fēi yǒu suǒ dé gù wú suǒ dé fēi wú suǒ
佛言：“善现，非有所得故无所得，非无所

dé gù wú suǒ dé rán yǒu suǒ dé wú suǒ dé píngděng xìng míng wú suǒ
得故无所得，然有所得、无所得平等性名无所

dé rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú yǒu suǒ dé wú suǒ
得。如是，善现，诸菩萨摩訶萨于有所得、无所

dé píngděng xìng yīng qín xiū xué shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà rú shì
得平等性应勤修学。善现，诸菩萨摩訶萨如是

xué shí míng xué bō rě bō luó mì duō wú suǒ dé zhě
学时，名学般若波罗蜜多无所得者。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bō fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩

hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí bù zhuó yǒu suǒ dé bù zhuó
訶萨行深般若波罗蜜多时，不著有所得，不著

wú suǒ dé shì pú sà mó hē sà yún hé xiū xíng shēn bō rě bō luó
无所得，是菩萨摩訶萨云何修行甚深般若波罗

mì duō néng cóng yī dì zhì yī dì jiàn cì yuán mǎn ruò wú cóng yī
蜜多，能从一地至一地渐次圆满？若无从一

dì zhì yī dì jiàn cì yuán mǎn yún hé néng dé yī qiè zhì zhì
地至一地渐次圆满，云何能得一切智智？”

fó yán shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí fēi zhù yǒu suǒ dé xíngshēn bō rě bō luó mì duō néng cóng
蜜多时，非住有所得行深般若波罗蜜多，能从

yī dì zhì yī dì jiàn cì yuán mǎn dé yī qiè zhì zhì fēi zhù wú suǒ dé
一地至一地渐次圆满得一切智智，非住无所得

xíngshēn bō rě bō luó mì duō néng cóng yī dì zhì yī dì jiàn cì yuán
行深般若波罗蜜多，能从一地至一地渐次圆

mǎn dé yī qiè zhì zhì suǒ yǐ zhě hé shànxiàn shēnshēn bō rě bō
满得一切智智。所以者何？善现，甚深般若波

luó mì duō wú suǒ dé yī qiè zhì zhì yì wú suǒ dé xíngshēn bō rě bō
罗蜜多无所得，一切智智亦无所得，行深般若波

luó mì duō zhě yì wú suǒ dé cǐ wú suǒ dé yì wú suǒ dé shànxiàn
罗蜜多者亦无所得，此无所得亦无所得。善现，

zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xíngshēnshēn bō rě bō luó mì duō
诸菩萨摩诃萨应如是行甚深般若波罗蜜多。”

jù shòu shànxiàn fù bó fó yán ruò shēnshēn bō rě bō luó mì
具寿善现复白佛言：“若甚深般若波罗蜜

duō bù kě dé yī qiè zhì zhì yì bù kě dé néng xíngshēn bō rě bō luó
多不可得，一切智智亦不可得，能行深般若波罗

mì duō zhě yì bù kě dé yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō
蜜多者亦不可得，云何菩萨摩诃萨行深般若波

luó mì duō shí yú yī qiè fǎ cháng lè jué zé wèi cǐ shì sè cǐ
罗蜜多时，于一切法常乐决择？谓此是色，此

shì shòu xiǎng xíng shí cǐ shì yǎnchù nǎi zhì yì chù cǐ shì
是受、想、行、识，此是眼处乃至意处，此是

sè chù nǎi zhì fǎ chù cǐ shì yǎn jiè nǎi zhì yì jiè cǐ shì sè jiè nǎi
色处乃至法处，此是眼界乃至意识界，此是色界乃

zhì fǎ jiè cǐ shì yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè cǐ shì yǎnchù nǎi zhì
至法界，此是眼识界乃至意识界，此是眼触乃至

yì chù cǐ shì yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéiyuán
意触，此是眼触为缘所生诸受，乃至意触为缘

suǒ shēng zhū shòu cǐ shì dì jiè nǎi zhì shí jiè cǐ shì yīn yuán nǎi zhì
所生诸受，此是地界乃至识界，此是因缘乃至

zēngshàng yuán cǐ shì wú míng nǎi zhì lǎo sǐ cǐ shì bù shī bō luó mì
增上缘，此是无明乃至老死，此是布施波罗蜜

duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō cǐ shì nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
多乃至般若波罗蜜多，此是内空乃至无性自性

kōng cǐ shì zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè cǐ shì kǔ jí miè
空，此是真如乃至不思議界，此是苦、集、灭、
dào shèng dì cǐ shì sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī cǐ shì sì jìng
道圣谛，此是四念住乃至八圣道支，此是四静
lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng cǐ shì bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù
虑、四无量、四无色定，此是八解脱乃至十遍处，
cǐ shì kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén cǐ shì jìng guān dì nǎi zhì
此是空、无相、无愿解脱门，此是净观地乃至
rú lái dì cǐ shì jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì cǐ shì yī qiè tuó luó
如来地，此是极喜地乃至法云地，此是一切陀罗
ní mén sān mó dì mén cǐ shì wǔ yǎn liù shéntōng cǐ shì rú
尼门、三摩地门，此是五眼、六神通，此是如
lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ cǐ shì sān shí èr dà shì xiàng
来十力乃至十八佛不共法，此是三十二大士相、
bā shí suí hǎo cǐ shì wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng cǐ shì yī
八十随好，此是无忘失法、恒住舍性，此是一
qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì cǐ shì yù liú guǒ nǎi zhì dú
切智、道相智、一切相智，此是预流果乃至独
jué pú tí cǐ shì yī qiè pú sà mó hē sà xíng cǐ shì zhū fó wú shàng
觉菩提，此是一切菩萨摩诃萨行，此是诸佛无上
zhèng děng pú tí cǐ shì yī qiè zhì zhì
正等菩提，此是一切智智？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí suī yú zhū fǎ cháng yào jué zé ér bù dé sè yì bù dé shòu
多时，虽于诸法常乐决择而不得色，亦不得受、
xiǎng xíng shí nǎi zhì yì bù dé yī qiè zhì zhì
想、行、识，乃至亦不得一切智智。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà xíng shēn
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí ruò bù dé sè yì bù dé shòu xiǎng
般若波罗蜜多时，若不得色，亦不得受、想、
xíng shí nǎi zhì yì bù dé yī qiè zhì zhì zhě yún hé néng yuán mǎn bù
行、识乃至亦不得一切智智者，云何能圆满布

shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò bù néng yuán mǎn
施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多？若不能圆满
bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yún hé néng rù pú
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，云何能入菩

sà zhèngxìng lí shēng ruò bù néng rù pú sà zhèngxìng lí shēng yún
萨正性离生？若不能入菩萨正性离生，云
hé néng chéngshú yǒuqíng ruò bù néng chéngshú yǒuqíng yún hé néng
何能成熟有情？若不能成熟有情，云何能
yán jìng fó tǔ ruò bù néng chéngshú yǒuqíng yán jìng fó tǔ yún hé
严净佛土？若不能成熟有情¹²严净佛土，云何
néng dé yī qiè zhì zhì ruò bù néng dé yī qiè zhì zhì yún hé néng
能得一切智智？若不能得一切智智，云何能
zhuàn zhèng fǎ lún zuò zhū fó shì ruò bù néng zhuàn zhèng fǎ lún zuò
转正法轮作诸佛事？若不能转正法轮作
zhū fó shì yún hé néng jiě tuō wú liàng wú shù bǎi qiān jù zhī nà yǔ
诸佛事，云何能解脱无量、无数百千俱胝那庾
duō zhū yǒuqíng zhòng shēng lǎo bìng sǐ lìng dé jiū jìng ān lè niè pán
多诸有情众生老病死，令得究竟安乐涅槃？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí bú wèi sè gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō yì bú wèi shòu
多时，不为色故行深般若波罗蜜多，亦不为受、
xiǎng xíng shí gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō nǎi zhì yì bú wèi
想、行、识故行深般若波罗蜜多，乃至亦不为
yī qiè zhì zhì gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō
一切智智故行深般若波罗蜜多。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà xíng bō rě
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨行般若

bō luó mì duō shí wéi hé shì gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō
波罗蜜多时，为何事故行深般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí wú suǒ wéi gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù shàn
多时，无所为故行深般若波罗蜜多。何以故？善
xiàn yī qiè fǎ wú wéi wú zuò shēn shēn bō rě bō luó mì duō yì wú wéi
现，一切法无为无作，甚深般若波罗蜜多亦无为
wú zuò yī qiè zhì zhì yì wú wéi wú zuò zhū pú sà mó hē sà yì wú
无作，一切智智亦无为无作，诸菩萨摩诃萨亦无
wéi wú zuò rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng yǐ wú wéi wú
为无作。如是，善现，诸菩萨摩诃萨应以无为无

¹² 大正藏：能；永乐北藏及龙藏：能成熟有情

zuò ér wéifāngbiàn xíngshēn bō rě bō luó mì duō
作而为方便，行深般若波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ wú wéi wú zuò
具寿善现复白佛言：“若一切法无为无作，
bù yīng shī shè sānshèngyǒu yì wèishēngwénshèng ruò dú jué shèng
不应施設三乘有异，谓声闻乘、若独觉乘、
ruò wú shàngshèng
若无上乘。”

fó gào shànxiàn fēi wú wéi wú zuò fǎ shī shè kě dé yào yǒu
佛告善现：“非无为无作法施設可得，要有
wéi yǒu zuò fǎ shī shè kě dé suǒ yǐ zhě hé shànxiàn yǒu zhū yú fū
为有作法施設可得。所以者何？善现，有诸愚夫
wú wén yì shēng zhí zhuó sè zhí zhuó shòu xiǎng xíng shí
无闻异生，执著色，执著受、想、行、识，
nǎi zhì zhí zhuó yī qiè zhì zhì yóu zhí zhuó gù niàn sè dé sè niàn
乃至执著一切智智。由执著故，念色得色，念
shòu xiǎng xíng shí dé shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì niàn yī
受、想、行、识得受、想、行、识，乃至念一
qiè zhì zhì dé yī qiè zhì zhì yóu niàn dé gù zuò shì sī wéi wǒ
切智智得一切智智。由念得故，作是思惟：‘我
dìng dāng dé yī qiè zhì zhì tuō zhū yǒu qíng shēng lǎo bìng sǐ lìng dé jiū
定当得一切智智，脱诸有情生老病死，令得究
jìng ān lè niè pán shànxiàn shì zhū yú fū wú wén yì shēng yóu diān
竟安乐涅槃。’善现，是诸愚夫无闻异生，由颠
dǎo gù zuò shì sī wéi zé wéi bàng fó suǒ yǐ zhě hé shànxiàn fó
倒故作是思惟则为谤佛。所以者何？善现，佛
yǐ wǔ yǎn qiú sè bù kě dé qiú shòu xiǎng xíng shí bù kě dé
以五眼求色不可得，求受、想、行、识不可得，
nǎi zhì qiú yī qiè zhì zhì bù kě dé qiú zhū yǒu qíng yì bù kě dé bǐ
乃至求一切智智不可得，求诸有情亦不可得。彼
zhū yú fū wú wén yì shēng máng wú huì mù zhí zhuó zhū fǎ ruò dāng
诸愚夫无闻异生，盲无慧目执著诸法，若当
zhèng dé yī qiè zhì zhì tuō zhū yǒu qíng shēng lǎo bìng sǐ lìng dé jiū jìng
证得一切智智，脱诸有情生老病死，令得究竟
ān lè niè pán bì wú shì chù
安乐涅槃，必无是处！”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò zhū rú lái yīng zhèng
具寿善现复白佛言：“若诸如来、应、正

děng jué yǐ jìng wǔ yǎn qiú sè bù kě dé qiú shòu xiǎng xíng
等觉，以净五眼求色不可得，求受、想、行、
shí bù kě dé nǎi zhì qiú yī qiè zhì zhì bù kě dé qiú zhū yǒu qíng yì
识不可得，乃至求一切智智不可得，求诸有情亦
bù kě dé yīng wú zhèng dé yī qiè zhì zhì tuō zhū yǒu qíng shēng lǎo bìng
不可得，应无证得一切智智，脱诸有情生老病
sǐ lìng dé jiū jìng ān lè niè pán yún hé shì zūn zì néng zhèng dé yī
死，令得究竟安乐涅槃，云何世尊自能证得一
qiè zhì zhì ān lì yǒu qíng sān jù chā bié wèi zhèng xìng dìng jù xié
切智智，安立有情三聚差别，谓正性定聚、邪
xìng dìng jù jí bú dìng jù
性定聚及不定聚？”

fó gào shàn xiàn wǒ zhèng wú shàng zhèng děng pú tí yǐ jìng
佛告善现：“我证无上正等菩提，以净
wǔ yǎn rú shí guān chá jué wú yǒu qíng shí néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
五眼如实观察，决无有情实能证得一切智智，
ān lì yǒu qíng sān jù chā bié rán zhū yǒu qíng yú chī diān dǎo yú fēi shí
安立有情三聚差别。然诸有情愚痴颠倒，于非实
fǎ qǐ shí fǎ xiǎng yú fēi shí yǒu qíng qǐ shí yǒu qíng xiǎng wǒ wèi chú
法起实法想，于非实有情起实有情想，我为除
qiǎn bǐ xū wàng zhí yī shì sù shuō bù yī shèng yì
遣彼虚妄执，依世俗说不依胜义。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán rú lái wéi zhù shèng yì zhèng
具寿善现复白佛言：“如来为住胜义，证
dé yī qiè zhì zhì yé
得一切智智耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shàn xiàn fù wèn rú lái wéi zhù diān dǎo zhèng dé yī qiè zhì zhì
善现复问：“如来为住颠倒证得一切智智
yé
耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shàn xiàn fù wèn rú lái ruò bú zhù shèng yì zhèng dé yī qiè zhì
善现复问：“如来若不住胜义证得一切智
zhì yì bú zhù diān dǎo zhèng dé yī qiè zhì zhì zhě jiāng wú rú lái bù
智，亦不住颠倒证得一切智智者，将无如来不

néngzhèng dé yī qiè zhì zhì
能证得一切智智？”

fó yán fú ěr shànxiàndāng zhī wǒ suī zhèng dé yī qiè
佛言：“不尔！善现当知！我虽证得一切

zhì zhì rán wú suǒ zhù wèi bú zhù yǒu wéi jiè yì bú zhù wú wéi jiè
智智然无所住，谓不住有为界，亦不住无为界。

shànxiàn pì rú rú lái suǒ biàn huà zhě suī bú zhù yǒu wéi jiè yì bú zhù
善现，譬如如来所变化者，虽不住有为界亦不住

wú wéi jiè rán yǒu qù lái xíng zhù zuò wò shànxiàn shì suǒ biàn huà zhě
无为界，然有去来行住坐卧。善现，是所变化者，

ruò xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò zhù nèi
若行布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，若住内

kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè
空乃至无性自性空，若住真如乃至不思議界，

ruò zhù kǔ jí miè dào shèng dì ruò xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā
若住苦、集、灭、道圣谛，若修四念住乃至八

shèng dào zhī ruò xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng ruò
圣道支，若修四静虑、四无量、四无色定，若

xiū bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù ruò xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě
修八解脱乃至十遍处，若修空、无相、无愿解

tuō mén ruò xiū jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò xiū yī qiè tuó luó ní
脱门，若修极喜地乃至法云地，若修一切陀罗尼

mén sān mó dì mén ruò xiū wǔ yǎn liù shéntōng ruò xiū rú lái
门、三摩地门，若修五眼、六神通，若修如来

shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò xiū wú wàng shī fǎ héng zhù
十力乃至十八佛不共法，若修无忘失法、恒住

shě xìng ruò xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò xiū
舍性，若修一切智、道相智、一切相智，若修

yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò xiū zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
一切菩萨摩诃萨行，若修诸佛无上正等菩提，

ruò zhèng yī qiè zhì zhì ruò zhuàn fǎ lún zuò zhū fó shì shì suǒ biàn huà
若证一切智智，若转法轮作诸佛事。是所变化

zhě fù zhuǎn huà zuò wú liàng yǒu qíng yú zhōng ān lì sān jù chā bié
者，复转化作无量有情，于中安立三聚差别。

shànxiàn yú yì yún hé shì zhū rú lái suǒ biàn huà zhě wéi shí yǒu qù
善现，于意云何？是诸如来所变化者，为实有去

lái xíng zhù zuò wò nǎi zhì shí yǒu ān lì yǒu qíng sān jù bié fǒu
来行住坐卧？乃至实有安立有情三聚别不？”

shànxiàn duì yuē fú yě shì zūn
善现对曰：“不也！世尊！”

fó yán shànxiàn rú lái yì ěr zhī yī qiè fǎ jiē rú biàn
佛言：“善现，如来亦尔，知一切法皆如变
huà shuō yī qiè fǎ yì rú biànhuà suī yǒu suǒ zuò ér wú zhēn shí
化，说一切法亦如变化，虽有所作而无真实，
suī dù yǒu qíng ér wú suǒ dù rú suǒ biànhuà zhě dù biànhuà yǒu qíng
虽度有情而无所度，如所变化者度变化有情。
rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō
如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，
yīng rú rú lái suǒ biànhuà zhě suī yǒu suǒ zuò ér wú zhí zhuó
应如如来所变化者，虽有所作而无执著。”

jù shòu shànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ jiē rú biànhuà
具寿善现复白佛言：“若一切法皆如变化，
rú lái yì ěr shì zé rú lái yǔ biànhuà zhě yǒu hé chā bié
如来亦尔，是则如来与变化者有何差别？”

fó gào shànxiàn rú lái yǔ bǐ suǒ biànhuà zhě jí yī qiè fǎ shí
佛告善现：“如来与彼所变化者及一切法实
wú chā bié suǒ yǐ zhě hé shànxiàn rú lái suǒ zuò yī qiè shì yè
无差别。所以者何？善现，如来所作一切事业，
suǒ biànhuà zhě yì jiē néng zuò bǐ suǒ zuò shì rú lái yì néng shì
所变化者亦皆能作；彼所作事，如来亦能，是
gù rú lái yǔ suǒ biànhuà jí yī qiè fǎ jiē wú chā bié
故如来与所变化及一切法皆无差别。”

jù shòu shànxiàn fù bó fó yán ruò wú yóu fó suǒ biànhuà zhě
具寿善现复白佛言：“若无由佛所变化者，
rú lái dú néng zuò suǒ zuò shì ruò wú rú lái bǐ suǒ biànhuà wéi dú
如来独能作所作事。若无如来，彼所变化为独
néng zuò suǒ zuò shì fǒu
能作所作事不？”

fó yán néng zuò
佛言：“能作。”

shànxiàn wèn yuē qí shì yún hé
善现问曰：“其事云何？”

fó gào shànxiàn rú yǒu rú lái yīng zhèng děng jué míng shàn
佛告善现：“如有如来、应、正等觉名善
jì huì zì yīng dù zhě jiē yǐ dù qì shí wú pú sà kān shòu fó jì
寂慧，自应度者皆已度讫，时，无菩萨堪受佛记，

biànhuàzuò yī fó lìng zhù shì jiān zì rù wú yú yī dà niè pán jiè shí
便化作一佛令住世间，自入无余依大涅槃界。时，
bǐ huà fó yú bàn jié zhōng zuò zhū fó shì guò bàn jié yǐ shòu yī pú
彼化佛于半劫中作诸佛事，过半劫已，授一菩
sà dà pú tí jì xiàn rù niè pán shí zhū tiān rén ā sù luò děng
萨大菩提记现入涅槃。时，诸天、人、阿素洛等，
jiē wèi bǐ fó lìng¹³ rù niè pán rán huà fó shēn shí wú qǐ miè rú shì
皆谓彼佛令¹³入涅槃，然化佛身实无起灭。如是，
shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō yīng xìn
善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，应信
zhī yī qiè fǎ jiē rú biàn huà
知一切法皆如变化。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò rú lái shēn yǔ suǒ biàn huà
具寿善现复白佛言：“若如来身与所变化

děng wú chā bié yún hé néng zuò shì jiān shī zhǔ zhēn jìng fú tián ruò zhū
等无差别，云何能作世间施主真净福田？若诸
yǒu qíng wèi niè pán gù yú rú lái suǒ gòng yǎng gōng jìng qí fú wú jìn
有情为涅槃故，于如来所供养恭敬其福无尽，
nǎi zhì zuì hòu rù wú yú yī bō niè pán jiè rú shì ruò yǒu wèi niè pán
乃至最后入无余依般涅槃界，如是若有为涅槃
gù gòng yǎng gōng jìng fó biàn huà zhě suǒ huò fú jù yì yīng wú jìn nǎi
故供养恭敬佛变化者，所获福聚亦应无尽，乃
zhì zuì hòu rù wú yú yī bō niè pán jiè
至最后入无余依般涅槃界。”

fó gào shàn xiàn rú rú lái shēn yóu fǎ xìng gù néng yǔ tiān
佛告善现：“如如来身由法性故，能与天、

rén ā sù luò děng zuò jìng fú tián fó suǒ biàn huà yì fù rú shì yóu
人、阿素洛等作净福田，佛所变化亦复如是，由
fǎ xìng gù néng yǔ tiān rén ā sù luò děng zuò jìng fú tián rú rú
法性故能与天、人、阿素洛等作净福田。如如
lái shēn shòu zhū shī zhǔ gòng yǎng gōng jìng lìng bǐ shī zhǔ qióng shēng sǐ
来身受诸施主供养恭敬，令彼施主穷生死
jì qí fú wú jìn fó suǒ biàn huà yì fù rú shì shòu zhū shī zhǔ gòng
际其福无尽，佛所变化亦复如是，受诸施主供
yǎng gōng jìng yì lìng shī zhǔ qióng shēng sǐ jì qí fú wú jìn shàn xiàn
养恭敬，亦令施主穷生死际其福无尽。善现

¹³ 大正藏：今；永乐北藏及龙藏：令

dāng zhī qiě zhì gòngyǎnggōngjìng rú lái jí biànhuàzhě suǒ huògōng dé
当知！且置供养恭敬如来及变化者所获功德，
ruò shànnán zǐ shàn nǚ rén děng yú rú lái suǒ qǐ cí jìng xīn sī wéi
若善男子、善女人等，于如来所起慈敬心思惟
yì niàn shì shànnán zǐ shàn nǚ rén děng shàngēn wú jìn nǎi zhì zuì
忆念，是善男子、善女人等善根无尽，乃至最
hòu zuò kǔ biān jì shàn xiàndāng zhī fù zhì yú fó qǐ cí jìng xīn sī
后作苦边际。善现当知！复置于佛起慈敬心思
wéi yì niàn suǒ huògōng dé ruò shànnán zǐ shàn nǚ rén děng wèi gòng
惟忆念所获功德，若善男子、善女人等为供
yǎng fó xià zhì yī huāsàn xū kōng zhōng shì shànnán zǐ shàn nǚ
养佛，下至一华散虚空中，是善男子、善女
rén děng shàngēn wú jìn nǎi zhì zuì hòu zuò kǔ biān jì shàn xiàndāng zhī
人等善根无尽，乃至最后作苦边际。善现当知！
fù zhì wèi yù gòngyǎng fó gù xià zhì yī huāsàn xū kōng zhōng suǒ huò
复置为欲供养佛故下至一华散虚空中所获
gōng dé ruò shànnán zǐ shàn nǚ rén děng xià zhì yī chēng nán mó
功德，若善男子、善女人等，下至一称南谟
fó tuó dà tiáo yù shì shì shànnán zǐ shàn nǚ rén děng shàngēn wú
佛陀、大调御士，是善男子、善女人等善根无
jìn nǎi zhì zuì hòu zuò kǔ biān jì rú shì shàn xiàn yú zhū rú lái
尽，乃至最后作苦边际。如是，善现，于诸如来、
yīng zhèngděng jué dà fú tián suǒ gòngyǎnggōngjìng huò rú shì děng dà
应、正等觉大福田所供养恭敬，获如是等大
gōng dé lì qí liàng nán cè shì gù shàn xiàndāng zhī rú lái yǔ
功德利，其量难测。是故，善现当知！如来与
biànhuà fó jù wéi shī zhǔ zhēn jìng fú tián děng wú chā bié yǔ zhū fǎ
变化佛俱为施主，真净福田等无差别，与诸法
fǎ xìng wéi dìng liàng gù
法¹⁴性为定量故。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng yǐ rú shì zhū fǎ
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨应以如是诸法
fǎ xìng ér wéi dìng liàng xíng shēn bō rě bō luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo
法性而为定量，行深般若波罗蜜多，方便善巧
rù zhū fǎ fǎ xìng yǐ ér yú zhū fǎ bú huài fǎ xìng wèi bù fēn bié
入诸法法性已，而于诸法不坏法性，谓不分别：

¹⁴ 大正藏：法；永乐北藏及龙藏：法法

cǐ shì bō rě bō luó mì duō nǎi zhì bù shī bō luó mì duō cǐ shì bō
此是般若波罗蜜多乃至布施波罗蜜多，此是般
rě bō luó mì duō nǎi zhì bù shī bō luó mì duō fǎ xìng cǐ shì nèi kōng
若波罗蜜多乃至布施波罗蜜多法性；此是内空
nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng cǐ shì nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng fǎ
乃至无性自性空，此是内空乃至无性自性空法
xìng cǐ shì zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè cǐ shì zhēn rú nǎi zhì bù sī
性；此是真如乃至不思議界，此是真如乃至不思
yì jiè fǎ xìng cǐ shì kǔ jí miè dào shèng dì cǐ shì kǔ
议界法性；此是苦、集、灭、道圣谛，此是苦、
jí miè dào shèng dì fǎ xìng cǐ shì sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào
集、灭、道圣谛法性；此是四念住乃至八圣道
zhī cǐ shì sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī fǎ xìng cǐ shì sì jìng
支，此是四念住乃至八圣道支法性；此是四静
lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng cǐ shì sì jìng lǜ sì wú liàng
虑、四无量、四无色定，此是四静虑、四无量、
sì wú sè dìng fǎ xìng cǐ shì bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù cǐ shì bā
四无色定法性；此是八解脱乃至十遍处，此是八
jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù fǎ xìng cǐ shì kōng wú xiàng wú yuàn jiě
解脱乃至十遍处法性；此是空、无相、无愿解
tuō mén cǐ shì kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén fǎ xìng cǐ shì
脱门，此是空、无相、无愿解脱门法性；此是
jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì cǐ shì jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì fǎ xìng
极喜地乃至法云地，此是极喜地乃至法云地法性；
cǐ shì yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén cǐ shì yī qiè tuó luó ní
此是一切陀罗尼门、三摩地门，此是一切陀罗尼
mén sān mó dì mén fǎ xìng cǐ shì wǔ yǎn liù shéntōng cǐ shì
门、三摩地门法性；此是五眼、六神通，此是
wǔ yǎn liù shéntōng fǎ xìng cǐ shì rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú
五眼、六神通法性；此是如来十力乃至十八佛不
gòng fǎ cǐ shì rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ fǎ xìng cǐ
共法，此是如来十力乃至十八佛不共法法性；此
shì sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo cǐ shì sān shí èr dà shì
是三十二大士相、八十随好，此是三十二大士
xiàng bā shí suí hǎo fǎ xìng cǐ shì wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng
相、八十随好法性；此是无忘失法、恒住舍性，
cǐ shì wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng fǎ xìng cǐ shì yī qiè zhì
此是无忘失法、恒住舍性法性；此是一切智、

dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì cǐ shì yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
道相智、一切相智，此是一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì fǎ xìng cǐ shì yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí cǐ shì yù
切相智法性；此是预流果乃至独觉菩提，此是预
liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí fǎ xìng cǐ shì yī qiè pú sà mó hē sà xíng
流果乃至独觉菩提法性；此是一切菩萨摩诃萨行，
cǐ shì yī qiè pú sà mó hē sà xíng fǎ xìng cǐ shì zhū fó wú shàng zhèng
此是一切菩萨摩诃萨行法性；此是诸佛无上正
děng pú tí cǐ shì zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí fǎ xìng cǐ shì
等菩提；此是诸佛无上正等菩提法性，此是
yī qiè zhì zhì cǐ shì yī qiè zhì zhì fǎ xìng shàn xiàn zhū pú sà mó
一切智智，此是一切智智法性。善现，诸菩萨摩
hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō bù yīng rú shì fēn bié zhū fǎ fǎ
诃萨行深般若波罗蜜多，不应如是分别诸法法
xìng chā bié ér huài fǎ xìng
性差别而坏法性。”

jù shòu shàn xiàn bō yán shì zūn ruò pú sà mó hē sà xíng shēn
具寿善现白言：“世尊！若菩萨摩诃萨行深
bō rě bō luó mì duō bù yīng fēn bié zhū fǎ fǎ xìng huài fǎ xìng zhě yún
般若波罗蜜多，不应分别诸法法性坏法性者，云
hé shì zūn zì shuō zhū fǎ fǎ xìng chā bié ér huài fǎ xìng wèi shì zūn
何世尊自说诸法法性差别而坏法性？谓世尊
shuō cǐ shì sè cǐ shì shòu xiǎng xíng shí cǐ shì yǎn chù nǎi
说此是色，此是受、想、行、识，此是眼处乃
zhì yì chù cǐ shì sè chù nǎi zhì fǎ chù cǐ shì yǎn jiè nǎi zhì yì jiè
至意处，此是色处乃至法处，此是眼界乃至意识界，
cǐ shì sè jiè nǎi zhì fǎ jiè cǐ shì yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè cǐ
此是色界乃至法界，此是眼识界乃至意识界，此
shì yǎn chù nǎi zhì yì chù cǐ shì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi
是眼触乃至意触，此是眼触为缘所生诸受，乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cǐ shì dì jiè nǎi zhì shí jiè cǐ
至意触为缘所生诸受，此是地界乃至识界，此
shì yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán cǐ shì wú míng nǎi zhì lǎo sǐ cǐ
是因缘乃至增上缘，此是无明乃至老死，此
shì nèi fǎ cǐ shì wài fǎ cǐ shì shàn fǎ cǐ shì fēi shàn fǎ cǐ
是内法，此是外法；此是善法，此是非善法；此
shì yǒu jì fǎ cǐ shì wú jì fǎ cǐ shì yǒu lòu fǎ cǐ shì wú lòu
是有记法，此是无记法；此是有漏法，此是无漏

fǎ cǐ shì shì jiān fǎ cǐ shì chū shì jiān fǎ cǐ shì gòng fǎ cǐ
法；此是世间法，此是出世间法；此是共法，此
shì bú gòng fǎ cǐ shì yǒuzhēng fǎ cǐ shì wú zhēng fǎ cǐ shì yǒu
是不共法；此是有诤法，此是无诤法；此是有
wéi fǎ cǐ shì wú wéi fǎ shì zūn jì shuō rú shì děng fǎ zhǒngzhǒng
为法，此是无为法。世尊！既说如是等法种种
chābié jiāng wú shì zūn zì huài fǎ xìng
差别，将无世尊自坏法性？”

fó yán shànxiàn wǒ bú zì huàizhū fǎ fǎ xìng dàn yǐ míng
佛言：“善现，我不自坏诸法法性，但以名
xiāng fāngbiàn jiǎ shuō lìng zhū yǒuqíng wù rù zhū fǎ fǎ xìng píngděng chū
相方便假说，令诸有情悟入诸法法性平等，出
lí shēng sǐ zhèng dé niè pán shì gù shànxiàn yī qiè rú lái yīng
离生死证得涅槃。是故，善现，一切如来、应、
zhèngděng jué suī shuō zhū fǎ zhǒngzhǒng míngxiàng ér néng bú huàizhū
正等觉虽说诸法种种名相，而能不坏诸
fǎ shí xìng
法实性。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò fó dàn yǐ míngxiàng jiǎ shuō
具寿善现复白佛言：“若佛但以名相假说
zhū fǎ fǎ xìng lìng zhū yǒuqíng fāngbiàn wù rù fǎ xìng píngděng chū lí
诸法法性，令诸有情方便悟入法性平等，出离
shēng sǐ zhèng dé niè pán yún hé fó yú wú míngxiàng fǎ yǐ míngxiàng
生死证得涅槃，云何佛于无名相法，以名相
shuō ér yán bú huài
说而言不坏？”

fó gào shànxiàn wǒ suí shì sù yú yī qiè fǎ jiǎ lì míngxiàng
佛告善现：“我随世俗于一切法假立名相，
wèi zhū yǒuqíng fāngbiàn xuān shuō ér wú zhí zhuó gù wú suǒ huài shàn
为诸有情方便宣说而无执著，故无所坏。善
xiàn rú zhū yú fū wén shuō kǔ děng zhí zhuó míngxiàng bù liǎo jiǎ shuō
现，如诸愚夫闻说苦等，执著名相不了假说，
fēi zhū rú lái jí fó dì zǐ wén shuō kǔ děng zhí zhuó míngxiàng rán rú
非诸如来及佛弟子闻说苦等执著名相，然如
shí zhī suí shì sù shuō wú yǒuzhēn shí zhū fǎ míngxiàng shànxiàn ruò
实知随世俗说，无有真实诸法名相。善现，若
zhū shèngzhě yú míngzhuó míng yú xiàngzhuó xiàng bǐ zé yì yīng yú kōng
诸圣者于著名，于相著名，彼则亦应于空

zhuókōng yú wú xiàngzhuó wú xiàng yú wú yuànzhuó wú yuàn yú zhēn
著空，于无相著无相，于无愿著无愿，于真
rú zhuózhēn rú yú fǎ jiè zhuó fǎ jiè yú shí jì zhuó shí jì yú
如著真如，于法界著法界，于实际著实际，于
wú wéizhuó wú wéi shànxiàn shì yī qiè fǎ wéiyǒu jiǎ míng wéiyǒu
无为著无为。善现，是一切法唯有假名，唯有
jiǎ xiàng ér wú zhēn shí shèngzhě yú zhōng yì bù zhí zhuówéi jiǎ míng
假相而无真实，圣者于中亦不执著唯假名
xiàng rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà zhù yī qiè fǎ dàn
相。如是，善现，诸菩萨摩诃萨住一切法，但
jiǎ míngxiàng xíngshēn bō rě bō luó mì duō ér yú qí zhōng wú suǒ zhí
假名相行深般若波罗蜜多，而于其中无所执
zhuó
著。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ dàn yǒu míng xiàng
具寿善现复白佛言：“若一切法但有名相，
zhū pú sà mó hē sà wèi hé shì gù fā pú tí xīn shòu zhū qín kǔ xíng
诸菩萨摩诃萨为何事故发菩提心，受诸勤苦行
pú sà xíng wèi zì qín kǔ xiū xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō
菩萨行，谓自勤苦修行布施波罗蜜多乃至般若波
luó mì duō ān zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ān zhù zhēn rú
罗蜜多，安住内空乃至无性自性空，安住真如
nǎi zhì bù sī yì jiè ān zhù kǔ jí miè dào shèng dì xiū
乃至不思議界，安住苦、集、灭、道圣谛，修
xíng sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī xiū xíng sì jìng lǜ sì wú liàng
行四念住乃至八圣道支，修行四静虑、四无量、
sì wú sè dìng xiū xíng bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù xiū xíng kōng wú
四无色定，修行八解脱乃至十遍处，修行空、无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén xiū xíng jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì xiū
相、无愿解脱门，修行极喜地乃至法云地，修
xíng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén xiū xíng wǔ yǎn liù shén
行一切陀罗尼门、三摩地门，修行五眼、六神
tōng xiū xíng rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ xiū xíng wú
通，修行如来十力乃至十八佛不共法，修行无
wàng shī fǎ héng zhù shě xìng xiū xíng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
忘失法、恒住舍性，修行一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì xiū xíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng xiū xíng zhū fó wú
切相智，修行一切菩萨摩诃萨行，修行诸佛无

shàngzhèngděng pú tí xiū xíng yī qiè zhì zhì jiē lìng yuánmǎn
上 正 等 菩 提 ， 修 行 一 切 智 智 皆 令 圆 满 。”

fó gào shàn xiàn yǐ yī qiè fǎ dàn yǒu míng xiàng rú shì míng
佛 告 善 现 ： “ 以 一 切 法 但 有 名 相 ， 如 是 名

xiàng wéi jiǎ shī shè míng xiàng xìng kōng zhū yǒu qíng lèi diān dǎo zhí zhuó
相 唯 假 施 设 ， 名 相 性 空 ， 诸 有 情 类 颠 倒 执 著 ，

chén lún shēng sǐ bú zhèng niè pán shì gù pú sà mó hē sà zhòng bēi mǐn
沉 沦 生 死 不 证 涅 槃 。 是 故 菩 萨 摩 诃 萨 众 悲 愍

bǐ gù fā pú tí xīn shòu zhū qín kǔ xíng pú sà xíng jiàn cì zhèng dé
彼 故 发 菩 提 心 ， 受 诸 勤 苦 行 菩 萨 行 ， 渐 次 证 得

yī qiè zhì zhì jì zì zhèng dé yī qiè zhì zhì zhuǎn zhèng fǎ lún
一 切 智 智 ， 既 自 证 得 一 切 智 智 ， 转 正 法 轮 ，

yǐ sān shèng fǎ fāng biàn bá jì lìng chū shēng sǐ rù wú yú yī bō niè
以 三 乘 法 方 便 拔 济 ， 令 出 生 死 入 无 余 依 般 涅

pán jiè rán zhū míng xiàng wú shēng wú miè yì wú zhù yì shī shè kě
槃 界 ， 然 诸 名 相 无 生 无 灭 ， 亦 无 住 异 施 设 可

de 。 ”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn fó shuō yī qiè
尔 时 ， 具 寿 善 现 白 佛 言 ： “ 世 尊 ！ 佛 说 一 切

zhì zhì wéi yī qiè zhì zhì yé
智 智 为 一 切 智 智 耶 ？ ”

fó yán shàn xiàn wǒ shuō yī qiè zhì zhì wéi yī qiè zhì zhì
佛 言 ： “ 善 现 ， 我 说 一 切 智 智 为 一 切 智 智 。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán rú lái céng shuō yī qiè zhì zhì
具 寿 善 现 复 白 佛 言 ： “ 如 来 曾 说 一 切 智 智

lǜ yǒu sān zhǒng wèi yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì rú
略 有 三 种 ， 谓 一 切 智 、 道 相 智 、 一 切 相 智 。 如

shì sān zhì qí xiàng yún hé yǒu hé chā bié
是 三 智 其 相 云 何 ？ 有 何 差 别 ？ ”

fó gào shàn xiàn yī qiè zhì zhě wèi gòng shēng wén jí dú jué
佛 告 善 现 ： “ 一 切 智 者 ， 谓 共 声 闻 及 独 觉

zhì dào xiàng zhì zhě wèi gòng pú sà mó hē sà zhì yī qiè xiàng zhì
智 。 道 相 智 者 ， 谓 共 菩 萨 摩 诃 萨 智 。 一 切 相 智

zhě wèi zhū rú lái yīng zhèng děng jué bú gòng miào zhì
者 ， 谓 诸 如 来 、 应 、 正 等 觉 不 共 妙 智 。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán hé yǐ gù yī qiè zhì shì gòng
具寿善现复白佛言：“何以¹⁵故一切智是共

shēngwén jí dú jué zhì
声闻及独觉智？”

fó gàoshànxiàn yī qiè zhì zhě wèi wǔ yùn shí èr chù
佛告善现：“一切智者，谓五蕴、十二处、

shí bā jiè děngchābié fǎ mén shēngwén dú jué yì néngliǎo zhī fǎ
十八界等差别法门，声闻、独觉亦能了知法

ménchābié ér bù néng zhī yī qiè dào xiàng jí yī qiè fǎ yī qiè zhǒng
门差别，而不能知一切道相及一切法、一切种

xiàng gù yī qiè zhì shì gòng shēngwén jí dú jué zhì
相故，一切智是共声闻及独觉智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán hé gù dào xiàng zhì shì gòng pú
具寿善现复白佛言：“何故道相智是共菩

sà mó hē sà zhì
萨摩诃萨智？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng xué biàn zhī yī qiè
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨应学遍知一切

dào xiàng wèi shēngwén dào xiàng dú jué dào xiàng pú sà dào xiàng
道相，谓声闻道相、独觉道相、菩萨道相、

rú lái dào xiàng zhū pú sà mó hē sà yú cǐ zhū dào yīng dāng¹⁶ xiū xué
如来道相，诸菩萨摩诃萨于此诸道应当¹⁶修学

lìng sù yuán mǎn suī lìng cǐ dào zuò suǒ yīng zuò ér bù lìng qí zhèng zhù
令速圆满。虽令此道作所应作，而不令其证住

shí jì gù dào xiàng zhì shì gòng pú sà mó hē sà zhì
实际故，道相智是共菩萨摩诃萨智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà xiū rú lái
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨修如来

dào dé yuán mǎn yǐ qǐ yú shí jì yì bù zhèng zhù
道得圆满已，岂于实际亦不证住？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà chéng shú yǒu qíng yán
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨成熟有情、严

jìng fó tǔ jí xiū dà yuàn ruò wèi yuán mǎn yóu yú shí jì wèi yīng zhèng
净佛土及修大愿，若未圆满犹于实际未应证

zhù ruò yǐ yuán mǎn nǎi yú shí jì yīng kě zhèng zhù
住，若已圆满乃于实际应可证住。”

¹⁵ 大正藏：何；永乐北藏及龙藏：何以

¹⁶ 大正藏：常；永乐北藏及龙藏：当

jù shòushànxiàn fù wèn shì zūn zhū pú sà mó hē sà wéizhù
具寿善现复问世尊：“诸菩萨摩诃萨为住

yú dào zhèngzhù shí jì yé
于道证住实际耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shànxiàn fù wèn zhū pú sà mó hē sà wéizhù fēi dào zhèngzhù
善现复问：“诸菩萨摩诃萨为住非道证住

shí jì yé
实际耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shànxiàn fù wèn zhū pú sà mó hē sà wéizhù dào fēi dào zhèng
善现复问：“诸菩萨摩诃萨为住道非道证

zhù shí jì yé
住实际耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shànxiàn fù wèn zhū pú sà mó hē sà wéizhù fēi dào fēi fēi
善现复问：“诸菩萨摩诃萨为住非道非非

dào zhèngzhù shí jì yé
道证住实际耶？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn ruò ěr zhū pú sà mó
具寿善现复白佛言：“世尊！若尔诸菩萨摩

hē sà wéi hé suǒ zhù zhèngzhù shí jì yé
诃萨为何所住证住实际耶？”

fó yán shànxiàn yú yì yún hé rǔ wéizhù dào dé jìn zhū
佛言：“善现，于意云何？汝为住道得尽诸

lòu xīn jiě tuō fǒu
漏心解脱不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shànxiàn rǔ wéizhù fēi dào dé jìn zhū lòu xīn jiě tuō fǒu
“善现，汝为住非道得尽诸漏心解脱不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shànxiàn rǔ wéi zhù dào fēi dào dé jìn zhū lòu xīn jiě tuō
“善现，汝为住道非道得尽诸漏心解脱

fǒu
不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

shànxiàn rǔ wéi zhù fēi dào fēi fēi dào dé jìn zhū lòu xīn jiě
“善现，汝为住非道非非道得尽诸漏心解

tuō fǒu
脱不？”

fú yě shì zūn
“不也！世尊！”

fó yán shànxiàn rǔ hé suǒ zhù dé jìn zhū lòu xīn yǒng jiě
佛言：“善现，汝何所住得尽诸漏心永解

tuō
脱？”

shànxiàn duì yuē fēi wǒ yǒu zhù dé jìn zhū lòu xīn yǒng jiě tuō
善现对曰：“非我有住得尽诸漏心永解脱，

rán wǒ jìn lòu xīn dé jiě tuō dōu wú suǒ zhù
然我尽漏心得解脱都无所住。”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yì fù rú shì xíng shēn
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨亦复如是，行深

bō rě bō luó mì duō dōu wú suǒ zhù zhèng zhù shí jì
般若波罗蜜多，都无所住证住实际。”

jù shòu shànxiàn fù bó fó yán hé gù yī qiè xiàng zhì míng yī
具寿善现复白佛言：“何故一切相智名一

qiè xiàng zhì yé
切相智耶？”

fó gào shànxiàn zhī yī qiè fǎ jiē tóng yī xiàng wèi jì miè
佛告善现：“知一切法皆同一相，谓寂灭

xiàng shì gù míng wéi yī qiè xiàng zhì fù cì shànxiàn zhū xíng
相，是故名为一切相智。复次，善现，诸行、

zhuàng xiàng néng biǎo zhū fǎ rú lái rú shí néng biàn jué zhī yóu shì
状、相能表诸法，如来如实能遍觉知，由是

gù míng yī qiè xiàng zhì
故名一切相智。”

jù shòu shànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè zhì ruò dào xiàng zhì
具寿善现复白佛言：“若一切智、若道相智、

ruò yī qiè xiàng zhì rú shì sān zhì zhū fán nǎo duàn yǒu chā bié fǒu
若一切相智，如是三智，诸烦恼断有差别不？

yǒu yǒu yú duàn wú yú duàn fǒu
有有余断、无余断不？”

fó gào shàn xiàn fēi zhū fán nǎo duàn yǒu chā bié rán zhū rú lái
佛告善现：“非诸烦恼断有差别，然诸如来

yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù jiē yǐ yǒng duàn shēng wén dú jué xí
一切烦恼习气相续皆已永断，声闻、独觉习

qì xiāng xù yóu wèi yǒng duàn
气相续犹未永断。”

shàn xiàn fù wèn zhū fán nǎo duàn dé wú wéi fǒu
善现复问：“诸烦恼断得无为不？”

fó yán rú shì
佛言：“如是！”

shàn xiàn fù wèn shēng wén dú jué bù dé wú wéi fán nǎo
善现复问：“声闻、独觉不得无为，烦恼

duàn fǒu
断不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shàn xiàn fù wèn wú wéi fǎ zhōng yǒu chā bié fǒu
善现复问：“无为法中有差别不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò wú wéi fǎ wú chā bié zhě
具寿善现复白佛言：“若无为法无差别者，

fó hé gù shuō yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué xí qì xiāng xù jiē yǐ
佛何故说一切如来、应、正等觉习气相续皆已

yǒng duàn shēng wén dú jué xí qì xiāng xù yóu wèi yǒng duàn
永断，声闻、独觉习气相续犹未永断？”

fó yán shàn xiàn xí qì xiāng xù shí fēi fán nǎo rán zhū shēng
佛言：“善现，习气相续实非烦恼，然诸声

wén jí zhū dú jué fán nǎo yǐ duàn yóu yǒu shǎo fèn sì tān chēn chī dòng
闻及诸独觉烦恼已断，犹有少分似贪瞋痴动

fā shēn yǔ jí shuō cǐ wéi xí qì xiāng xù cǐ zài yú fū yì shēng
发身、语，即说此为习气相续。此在愚夫异生

xiāng xù néng yǐn wú yì fēi zài shēng wén dú jué xiāng xù néng yǐn wú
相续能引无义，非在声闻、独觉相续能引无

yì rú shì yī qiè xí qì xiāng xù zhū fó shì zūn jìū jìng wú yǒu
义，如是一切习气相续，诸佛世尊究竟无有。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn dào yǔ niè pán jù wú zì xìng
具寿善现白言：“世尊！道与涅槃俱无自性，
fó hé gù shuō cǐ shì yù liú cǐ shì yī lái cǐ shì bù huán cǐ shì
佛何故说此是预流、此是一来、此是不还、此是
ā luó hàn cǐ shì dú jué cǐ shì pú sà cǐ shì rú lái
阿罗汉、此是独觉、此是菩萨、此是如来？”

fó gào shàn xiàn ruò yù liú ruò yī lái ruò bù huán ruò
佛告善现：“若预流、若一来、若不还、若
ā luó hàn ruò dú jué ruò pú sà ruò rú lái yī qiè jiē shì wú
阿罗汉、若独觉、若菩萨、若如来，一切皆是无
wéi suǒ xiǎn
为所显。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán wú wéi fǎ zhōng shí yǒu yù liú
具寿善现复白佛言：“无为法中实有预流
nǎi zhì rú lái yì chā bié fǒu
乃至如来义差别不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shàn xiàn fù wèn ruò ěr hé gù fó shuō yù liú nǎi zhì rú lái
善现复问：“若尔何故佛说预流乃至如来
yī qiè jiē shì wú wéi suǒ xiǎn
一切皆是无为所显？”

fó yán shàn xiàn wǒ yī shì sù yán shuō xiǎn shì yǒu yù liú děng
佛言：“善现，我依世俗言说显示有预流等
suǒ xiǎn chā bié bù yī shèng yì fēi shèng yì zhōng kě yǒu xiǎn shì
所显差别，不依胜义，非胜义中可有显示。
hé yǐ gù fēi wú wéi zhōng yǒu yǔ yán dào huò fēn bié huì ruò fù èr
何以故？非无为中有语言道或分别慧、若复二
zhǒng rán yóu bǐ bǐ shì sù yán shuō zhū fǎ duàn gù shī shè bǐ bǐ shì
种，然由彼彼世俗言说诸法断故，施設彼彼世
sù yán shuō zhū fǎ hòu jì
俗言说诸法后际。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ zì xiāng jiē kōng
具寿善现复白佛言：“若一切法自相皆空，
qián jì shàng wú kuàng yǒu hòu jì yún hé shī shè yǒu hòu jì yé
前际尚无，况有后际，云何施设有后际耶？”

fó gào shàn xiàn   rú shì   rú shì   rú rǔ suǒ shuō   zhū suǒ
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸所
yǒu fǎ zì xiàng jiē kōng   qián jì shàng wú   kuàng yǒu hòu jì   hòu jì
有法自相皆空，前际尚无，况有后际！后际
shí yǒu bì wú shì chù   rán zhū yǒu qíng bù néng liǎo dá zhū suǒ yǒu fǎ zì
实有必无是处，然诸有情不能了达诸所有法自
xiàng jiē kōng   wèi yì bǐ gù fāng biàn jiǎ shuō   cǐ shì qián jì   cǐ
相皆空，为益彼故方便假说：‘此是前际，此
shì hòu jì   rán yī qiè fǎ zì xiàng kōng zhōng   qián jì hòu jì jù bù
是后际。’然一切法自相空中，前际后际俱不
kě dé   rú shì   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà dá yī qiè fǎ zì xiàng
可得。如是，善现，诸菩萨摩诃萨达一切法自相
kōng yǐ   yīng xíng bō rě bō luó mì duō   shàn xiàn dāng zhī   zhū pú sà
空已，应行般若波罗蜜多。善现当知！诸菩萨
mó hē sà dá yī qiè fǎ yī qiè fǎ¹⁷ zì xiàng jiē kōng   xiū xíng bō rě
摩诃萨达一切法一切法¹⁷自相皆空，修行般若
bō luó mì duō   yú zhū fǎ zhōng wú suǒ zhí zhuó   wèi bù zhí zhuó ruò nèi
波罗蜜多，于诸法中无所执著，谓不执著若内
ruò wài   ruò shàn ruò fēi shàn   ruò yǒu jì ruò wú jì   ruò shì jiān ruò chū
若外、若善若非善、若有记若无记、若世间若出
shì jiān   ruò yǒu lòu ruò wú lòu   ruò yǒu wéi ruò wú wéi zhū fǎ chā bié
世间、若有漏若无漏、若有为若无为诸法差别，
yì bù zhí zhuó ruò shēng wén fǎ   ruò dú jué fǎ   ruò pú sà fǎ   ruò
亦不执著若声闻法、若独觉法、若菩萨法、若
rú lái fǎ   wéi yī shì sù yán shuō jiǎ lì   bù yī shèng yì
如来法，唯依世俗言说假立，不依胜义。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六十二

¹⁷ 大正藏：一切法；永乐北藏及龙藏：一切法一切法

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí sān 大般若波罗蜜多经卷第四百六十三

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn qiǎo biàn pǐn dì liù shí bā zhī sì 第二分巧便品第六十八之四

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn rú lái cháng
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！如来常

shuō shēn shēn bō rě bō luó mì duō shēn shēn bō rě bō luó mì duō hé
说甚深般若波罗蜜多，甚深般若波罗蜜多何

yīn yuán gù míng wéi bō rě bō luó mì duō
因缘故名为般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn shēn shēn bō rě bō luó mì duō dào yī qiè fǎ
佛告善现：“甚深般若波罗蜜多，到一切法

jiū jìng bǐ àn gù míng bō rě bō luó mì duō fù cì shàn xiàn
究竟彼岸，故名般若波罗蜜多。复次，善现，

yóu shēn bō rě bō luó mì duō shēng wén dú jué pú sà rú lái
由深般若波罗蜜多，声闻、独觉、菩萨、如来

néng dào bǐ àn gù míng bō rě bō luó mì duō fù cì shàn xiàn
能到彼岸，故名般若波罗蜜多。复次，善现，

shēn shēn bō rě bō luó mì duō fēn xī zhū fǎ guò jí wēi liàng jìng bú
甚深般若波罗蜜多，分析诸法过极微量，竟不

jiàn yǒu shǎo shí kě dé gù míng bō rě bō luó mì duō
见有少实可得故，名般若波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn cǐ shēn bō rě bō luó mì duō bāo hán¹⁸
“复次，善现，此深般若波罗蜜多，包¹⁸含

zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng guǎng shuō nǎi zhì bù sī yì jiè gù míng
真如、法界、法性，广说乃至不思議界，故名

bō rě bō luó mì duō fù cì shàn xiàn yú shēn bō rě bō luó mì
般若波罗蜜多。复次，善现，于深般若波罗蜜

duō wú yǒu shǎo fǎ ruò hé ruò sǎn ruò yǒu sè ruò wú sè ruò yǒu jiàn
多，无有少法若合若散、若有色若无色、若有见

¹⁸ 大正藏：苞；永乐北藏及龙藏：包

ruò wú jiàn ruò yǒu duì ruò wú duì gù míng bō rě bō luó mì duō suǒ
若无见、若有对若无对，故名般若波罗蜜多。所
yǐ zhě hé shēnshēn bō rě bō luó mì duō fēi hé fēi sàn wú sè
以者何？甚深般若波罗蜜多，非合、非散、无色、
wú jiàn wú duì yī xiàng suǒ wèi wú xiàng
不见、无对、一相，所谓无相。

fù cì shànxiàn shēnshēn bō rě bō luó mì duō néng shēng
“复次，善现，甚深般若波罗蜜多能生

yī qiè wēimìoshàn fǎ néng fā yī qiè zhì huì biàn cái néng yǐn yī qiè
一切微妙善法，能发一切智慧辩才，能引一切
shì chū shì lè néng dá yī qiè shēnshēn fǎ yì gù míng bō rě bō
世、出世乐，能达一切甚深法义，故名般若波
luó mì duō fù cì shànxiàn shēnshēn bō rě bō luó mì duō lǐ qù
罗蜜多。复次，善现，甚深般若波罗蜜多理趣
jiān shí bù kě dòng huài ruò pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
坚实，不可动坏，若菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō yī qiè è mó jí mó juàn shǔ shēng wén dú jué wài dào
蜜多，一切恶魔及魔眷属、声闻、独觉、外道、
fàn zhì è yǒu yuàn chóu jiē bù néng huài suǒ yǐ zhě hé shēnshēn
梵志、恶友、怨讎皆不能坏。所以者何？甚深
bō rě bō luó mì duō shuō yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng zhū è mó děng
般若波罗蜜多，说一切法自相皆空，诸恶魔等
jiē bù kě dé gù míng bō rě bō luó mì duō shànxiàn zhū pú sà
皆不可得，故名般若波罗蜜多。善现，诸菩萨
mó hē sà yīng rú shí xíng rú shì bō rě bō luó mì duō shēnshēn yì qù
摩诃萨应如实行如是般若波罗蜜多甚深义趣，
wèi yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng yī qiè è yuán wú néng dòng huài
谓一切法自相皆空，一切恶缘无能动坏。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yù xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨欲行般若波罗

mì duō shēnshēn yì qù yīng xíng wú cháng yì kǔ yì kōng yì wú
蜜多甚深义趣，应行无常义、苦义、空义、无
wǒ yì jì jìng yì yuǎn lí yì yīng xíng kǔ jí miè dào huì
我义、寂静义、远离义，应行苦、集、灭、道慧
yì yīng xíng kǔ jí miè dào zhì yì yīng xíng fǎ lèi tā
义，应行苦、集、灭、道智义，应行法、类、他
xīn zhì yì yīng xíng shì sù shèng yì zhì yì yīng xíng jìn wú shēng
心智义，应行世俗、胜义智义，应行尽、无生

zhì yì yīngxíng jìn suǒyǒu rú suǒyǒu zhì yì shànxiàn zhū pú sà
智义，应行尽所有、如所有智义。善现，诸菩萨
mó hē sà wèixíng bō rě bō luó mì duōshēnshēn yì qù yīngxíng bō rě
摩诃萨为行般若波罗蜜多甚深义趣，应行般若
bō luó mì duō
波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yú cǐ bō rě bō luó mì duō
具寿善现白言：“世尊！于此般若波罗蜜多
shēnmiào lǐ zhōng yì yǔ fēi yì jù bù kě dé yún hé pú sà mó hē
深妙理中义与非义俱不可得，云何菩萨摩诃
sà wèixíng bō rě bō luó mì duōshēnshēn yì qù yīngxíng bō rě bō luó
萨为行般若波罗蜜多甚深义趣，应行般若波
mì duō
罗蜜多？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà wèixíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨为行般若波罗蜜
duōshēnshēn yì qù yīngzuò shì niàn wǒ bù yīngxíngtān yì fēi yì
多甚深义趣，应作是念：‘我不应行贪义非义，
wǒ bù yīngxíngchēn yì fēi yì wǒ bù yīngxíngchī yì fēi yì wǒ bù yīng
我不应行瞋义非义，我不应行痴义非义，我不应
xíng xié jiàn yì fēi yì wǒ bù yīngxíng xié dìng yì fēi yì wǒ bù yīngxíng
行邪见义非义，我不应行邪定义非义，我不应行
nǎi zhì yī qiè jiàn qù yì fēi yì suǒ yǐ zhě hé tān yù chēn huì
乃至一切见趣义非义。’所以者何？贪欲、瞋恚、
yú chī xié jiàn xié dìng nǎi zhì yī qiè jiàn qù zhēn rú shí jì
愚痴、邪见、邪定，乃至一切见趣真如、实际，
bù yǔ zhū fǎ wéi yì fēi yì
不与诸法为义非义。”

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà wèixíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨为行般若波
mì duōshēnshēn yì qù yīngzuò shì niàn wǒ bù yīngxíng sè yì fēi yì
罗蜜多甚深义趣，应作是念：‘我不应行色义非义，
wǒ bù yīngxíngshòu xiǎng xíng shí yì fēi yì wǒ bù yīngxíngyǎn
我不应行受、想、行、识义非义，我不应行眼
chù nǎi zhì yì chù yì fēi yì wǒ bù yīngxíng sè chù nǎi zhì fǎ chù yì fēi
处乃至意处义非义，我不应行色处乃至法处义非
yì wǒ bù yīngxíngyǎn jiè nǎi zhì yì jiè yì fēi yì wǒ bù yīngxíng sè
义，我不应行眼界乃至意界义非义，我不应行色

jiè nǎi zhì fǎ jiè yì fēi yì wǒ bù yīng xíng yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè
界乃至法界义非义，我不应行眼识界乃至意识界
yì fēi yì wǒ bù yīng xíng yǎn chù nǎi zhì yì chù yì fēi yì wǒ bù yīng
义非义，我不应行眼触乃至意触义非义，我不应
xíng yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū
行眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸
shòu yì fēi yì wǒ bù yīng xíng dì jiè nǎi zhì shí jiè yì fēi yì wǒ bù
受义非义，我不应行地界乃至识界义非义，我不
yīng xíng yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán yì fēi yì wǒ bù yīng xíng wú míng
应行因缘乃至增上缘义非义，我不应行无明
nǎi zhì lǎo sǐ yì fēi yì wǒ bù yīng xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bó
乃至老死义非义，我不应行布施波罗蜜多乃至般
rě bō luó mì duō yì fēi yì wǒ bù yīng xíng nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì
若波罗蜜多义非义，我不应行内空乃至无性自
xìng kōng yì fēi yì wǒ bù yīng xíng zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì fēi
性空义非义，我不应行真如乃至不思議界义非
yì wǒ bù yīng xíng kǔ jí miè dào shèng dì yì fēi yì wǒ
义，我不应行苦、集、灭、道圣谛义非义，我
bù yīng xíng sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī yì fēi yì wǒ bù yīng xíng
不应行四念住乃至八圣道支义非义，我不应行
sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yì fēi yì wǒ bù yīng xíng bā
四静虑、四无量、四无色定义非义，我不应行八
jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì fēi yì wǒ bù yīng xíng kōng wú xiàng
解脱乃至十遍处义非义，我不应行空、无相、
wú yuàn jiě tuō mén yì fēi yì wǒ bù yīng xíng jìng guān dì nǎi zhì rú lái
无愿解脱门义非义，我不应行净观地乃至如来
dì yì fēi yì wǒ bù yīng xíng jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì yì fēi yì
地义非义，我不应行极喜地乃至法云地义非义，
wǒ bù yīng xíng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yì fēi yì wǒ bù
我不应行一切陀罗尼门、三摩地门义非义，我不
yīng xíng wǔ yǎn liù shéntōng yì fēi yì wǒ bù yīng xíng rú lái shí lì nǎi
应行五眼、六神通义非义，我不应行如来十力乃
zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì fēi yì wǒ bù yīng xíng sān shí èr dà shì
至十八佛不共法义非义，我不应行三十二大士
xiàng bā shí suí hǎo yì fēi yì wǒ bù yīng xíng wú wàng shī fǎ héng
相、八十随好义非义，我不应行无忘失法、恒
zhù shě xìng yì fēi yì wǒ bù yīng xíng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè
住舍性义非义，我不应行一切智、道相智、一切

xiàng zhì yì fēi yì wǒ bù yīng xíng yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí yì
相智义非义，我不应行预流果乃至独觉菩提义
fēi yì wǒ bù yīng xíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì fēi yì wǒ bù
非义，我不应行一切菩萨摩诃萨行义非义，我不
yīng xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì fēi yì wǒ bù yīng xíng yī
应行诸佛无上正等菩提义非义；我不应行一
qiè zhì zhì yì fēi yì hé yǐ gù
切智智义非义。’何以故？

shàn xiàn rú lái dé wú shàng zhèng děng pú tí shí qiú yī
“善现，如来得无上正等菩提时，求一
qiè fǎ yì yǔ fēi yì dōu bù kě dé shàn xiàn dāng zhī rú lái chū shì
切法义与非义都不可得。善现当知！如来出世
ruò bù chū shì zhū fǎ fǎ xìng fǎ zhù fǎ dìng fǎ ěr cháng zhù
若不出世，诸法法性、法住、法定、法尔常住，
wú fǎ yú fǎ wéi yì fēi yì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng lí yī
无法于法为义非义。善现，诸菩萨摩诃萨应离一
qiè yì fēi yì zhí cháng xíng bō rě bō luó mì duō shēn shēn yì qù
切义非义执，常行般若波罗蜜多甚深义趣。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán hé gù bō rě bō luó mì duō
具寿善现复白佛言：“何故般若波罗蜜多
bù yǔ zhū fǎ wéi yì fēi yì
不与诸法为义非义？”

fó gào shàn xiàn shēn shēn bō rě bō luó mì duō wèi yù zhèng
佛告善现：“甚深般若波罗蜜多，为欲证
rù wú wéi fǎ gù bù yǔ zhū fǎ wéi yì fēi yì
入无为法故不与诸法为义非义。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán qǐ bù yī qiè xián shèng jiē yǐ
具寿善现复白佛言：“岂不一切贤圣皆以
wú wéi wéi shèng yì yé
无为为胜义耶？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yī qiè
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。一切
xián shèng wú bù jiē yǐ wú wéi ér wéi shèng yì rán wú wéi fǎ bù yǔ
贤圣无不皆以无为而为胜义，然无为法不与
zhū fǎ wéi yì wéi sǔn shàn xiàn pì rú xū kōng zhēn rú fǎ jiè
诸法为益为损。善现，譬如虚空、真如、法界
bù yǔ zhū fǎ wéi yì wéi sǔn zhū pú sà mó hē sà shēn shēn bō rě bō
不与诸法为益为损，诸菩萨摩诃萨甚深般若波

luó mì duō yì fù rú shì   bù yǔ zhū fǎ wéi yì wéi sǔn   shì gù bō rě
罗蜜多亦复如是，不与诸法为益为损，是故般若
bō luó mì duō bù yǔ zhū fǎ wéi yì fēi yì
波罗蜜多不与诸法为义非义。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán   zhū pú sà mó hē sà qǐ bú yào
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨岂不要

xué wú wéi bō rě bō luó mì duō   nǎi néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
学无为般若波罗蜜多，乃能证得一切智智？”

fó gào shànxiàn   rú shì   rú shì   rú rǔ suǒ shuō   zhū pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸菩

sà mó hē sà yào xué shèn shēn wú wéi bō rě bō luó mì duō   fāng néng
萨摩诃萨要学甚深无为般若波罗蜜多，方能

zhèng dé yī qiè zhì zhì   yǐ bú èr fǎ ér wéi fāng biàn
证得一切智智，以不二法而为方便。”

shànxiàn fù wèn   wéi yǐ bú èr fǎ dé bú èr fǎ yé
善现复问：“为以不二法得不二法耶？”

fó yán   fú ěr
佛言：“不尔！”

shànxiàn fù wèn   wéi yǐ èr fǎ dé bú èr fǎ yé
善现复问：“为以二法得不二法耶？”

fó yán   fú ěr
佛言：“不尔！”

shànxiàn bó yán   ruò wú èr fǎ bù yǐ èr fǎ   bú èr fǎ dé
善现白言：“若无二法不以二法、不二法得，

zhū pú sà mó hē sà yún hé dāng dé yī qiè zhì zhì
诸菩萨摩诃萨云何当得一切智智？”

fó gào shànxiàn   èr   bú èr fǎ jù bù kě dé   shì gù suǒ
佛告善现：“二、不二法俱不可得，是故所

dé yī qiè zhì zhì   bù yǐ èr fǎ   bú èr fǎ dé   rán wú suǒ dé fǎ
得一切智智，不以二法、不二法得，然无所得法

néng dé wú suǒ dé   hé yǐ gù   shèn shēn bō rě bō luó mì duō jí yī
能得无所得。何以故？甚深般若波罗蜜多及一

qiè zhì zhì jù bù kě dé gù
切智智俱不可得故。”

dì èr fēnshù yù pǐn dì liù shí jiǔ
第二分树喻品第六十九

ěr shí jù shòushànxiànbó fó yán shì zūn rú shì bō rě
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！如是般若

bō luó mì duō zuì wéishènsēn zhū pú sà mó hē sà néngwéinán shì
波罗蜜多最为甚深，诸菩萨摩诃萨能为难事，

wèi bù dé zhū yǒuqíng yì bù dé bǐ shī shè ér wéiyǒuqíng sù qiú
谓不得诸有情，亦不得彼施設而为有情，速求

zhèng dé yī qiè zhì zhì shì zūn pì rú yǒurén yù yú wú sè wú jiàn
证得一切智智。世尊！譬如有人欲于无色、不见、

wú duì wú suǒ yī zhǐ kōngzhōngzhòngshù bǐ shènwéinán zhū pú
无对、无所依止空中种树，彼甚为难。诸菩

sà mó hē sà yì fù rú shì bù dé yǒuqíng jí bǐ shī shè ér wéiyǒu
萨摩诃萨亦复如是，不得有情及彼施設，而为有

qíng sù qiú zhèng dé yī qiè zhì zhì jí wéinán shì
情速求证得一切智智极为难事。”

fó yán shànxiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒshuō rú
佛言：“善现，如是！如是！如汝所说。如

shì bō rě bō luó mì duō zuì wéishènsēn zhū pú sà mó hē sà néngwéi
是般若波罗蜜多最为甚深，诸菩萨摩诃萨能为

nán shì bù dé yǒuqíng jí bǐ shī shè ér wéiyǒuqíng sù qiú zhèng dé
难事，不得有情及彼施設，而为有情速求证得

yī qiè zhì zhì shànxiàndāng zhī zhū pú sà mó hē sà suī bú jiàn shí
一切智智。善现当知！诸菩萨摩诃萨虽不见实

yǒuqíng yì bú jiàn bǐ shī shè ér zhū yǒuqíng yú chī diāndǎo zhí wéi shí
有情，亦不见彼施設，而诸有情愚痴颠倒执为实

yǒu chén nì shēng sǐ shòu kǔ wú qióng wèi bá bǐ gù sù qiú zhèng
有，沉溺生死受苦无穷，为拔彼故，速求证

de yī qiè zhì zhì yǐ qiǎofāngbiàn ér jiù dù zhī pì rú yǒurén liáng
得一切智智，以巧方便而救度之。譬如有人良

tiánzhòngshù shì rén suī fù bù shí cǐ shù gēnjīng zhī yè huāguǒshòu
田种树，是人虽复不识此树根茎、枝叶、花果受

zhě ér zhòngshù yǐ suí shí gài guàn qín jiā shǒu hù cǐ shù hòu shí
者，而种树已，随时溉灌勤加守护，此树后时

jiàn dé shēngzhǎng gēnjīng zhī yè huāguǒmào shèng zhòng rén shòu
渐得生长，根茎、枝叶、花果茂盛，众人受

yòng yù jí huò ān zhū pú sà mó hē sà yì fù rú shì suī bú jiànyǒu
用愈疾获安。诸菩萨摩诃萨亦复如是，虽不见有
guǒ bào yǒu qíng ér wéi yǒu qíng sù qiú zhèng dé yī qiè zhì zhì jiàn cì
果报有情，而为有情速求证得一切智智，渐次
xiū xíng bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
修行布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō jí yú wú liàng pú tí fēn fǎ jì yuán mǎn yǐ biàn néng zhèng
蜜多及余无量菩提分法，既圆满已，便能证
dé yī qiè zhì zhì lìng zhū yǒu qíng shòu yòng guǒ bào zhī yè huā guǒ gè
得一切智智，令诸有情受用果报，枝叶花果各
dé ráo yì
得饶益。

shàn xiàn dāng zhī zhī yè ráo yì wèi zhū yǒu qíng yī cǐ pú
“善现当知！枝叶饶益，谓诸有情依此菩

sà jiě tuō è qù qí huā ráo yì wèi zhū yǒu qíng yī cǐ pú sà huò
萨解脱恶趣。其华饶益，谓诸有情依此菩萨或
shēng chà dì lì dà zú huò shēng pó luó mén dà zú huò shēng zhǎng zhě
生刹帝力大族，或生婆罗门大族，或生长者
dà zú huò shēng jū shì dà zú huò shēng sì dà wáng zhòng tiān nǎi zhì
大族，或生居士大族，或生四大王众天乃至
huò shēng fēi xiǎng fēi xiǎng chù tiān qí guǒ ráo yì wèi cǐ pú sà zì
或生非想非非想处天。其果饶益，谓此菩萨自
zhèng wú shàng zhèng děng pú tí lìng zhū yǒu qíng huò zhù yù liú guǒ huò
证无上正等菩提，令诸有情或住预流果，或
zhù yī lái guǒ huò zhù bù huán guǒ huò zhù ā luó hàn guǒ huò zhù dú
住一来果，或住不还果，或住阿罗汉果，或住独
jué pú tí huò zhù wú shàng zhèng děng pú tí shì zhū yǒu qíng qín xiū
觉菩提，或住无上正等菩提，是诸有情勤修
shàn fǎ yī sān shèng dào jiàn cì zhèng dé sān shèng niè pán rú shì míng
善法，依三乘道渐次证得三乘涅槃，如是名
wéi guǒ bào ráo yì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà suī zuò rú shì dà ráo
为果报饶益。善现，诸菩萨摩诃萨虽作如是大饶
yì shì ér jìng bú jiàn yǒu shí yǒu qíng dé niè pán zhě dàn jiàn wàng xiǎng
益事，而竟不见有实有情得涅槃者，但见妄想
zhòng kǔ jì miè rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō
众苦寂灭。如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般
rě bō luó mì duō bù dé yǒu qíng jí bǐ shī shè wèi chú miè bǐ wǒ zhí
若波罗蜜多，不得有情及彼施設，为除灭彼我执

diāndǎo sù qiú zhèng dé yī qiè zhì zhì yóu shì yīn yuán jí wéi nán
颠倒，速求证得一切智智，由是因缘极为难
shì
事。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà dāng zhī
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨当知
rú fó suǒ yǐ zhě hé yī zhū pú sà mó hē sà gù biànnéng yǒng
如佛。所以者何？依诸菩萨摩诃萨故便能永
duàn yī qiè dì yù pángshēng guǐ jiè yì néng yǒng duàn yī qiè wú
断一切地狱、傍生、鬼界，亦能永断一切无
xiá pín qióng xià jiàn sān jiè zhòng kǔ
暇贫穷下贱三界众苦。”

fó gào shàn xiàn¹⁹ rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū pú
佛告善现¹⁹：“如是！如是！如汝所说。诸菩
sà mó hē sà yīng zhī rú fó shì jiān ruò wú zhū pú sà zhòng biàn wú
萨摩诃萨应知如佛。世间若无诸菩萨众，便无
sān shì yī qiè rú lái yì wú dú jué jí shēng wén zhòng yì wú yǒng
三世一切如来，亦无独觉及声闻众，亦无永
duàn yī qiè dì yù pángshēng guǐ jiè jí yú wú xiá pín qióng xià jiàn
断一切地狱、傍生、鬼界及余无暇贫穷下贱
sān jiè kǔ shí shì gù shàn xiàn rǔ yán pú sà mó hē sà zhòng yóu
三界苦时。是故，善现，汝言菩萨摩诃萨众犹
rú fó zhě shí rú suǒ shuō fù cì shàn xiàn dāng zhī pú sà mó
如佛者，实如所说。复次，善现当知！菩萨摩
hē sà zhòng jí shì rú lái suǒ yǐ zhě hé shàn xiàn ruò yóu cǐ zhēn
诃萨众即是如来。所以者何？善现，若由此真
rú shī shè rú lái jí yóu cǐ zhēn rú shī shè dú jué yì yóu cǐ zhēn rú
如施設如来，即由此真如施設独觉，亦由此真如
shī shè shēng wén yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī qiè xián shèng yì yóu cǐ
施設声闻，亦由此真如施設一切贤圣，亦由此
zhēn rú shī shè sè shòu xiǎng xíng shí yì yóu cǐ zhēn rú shī
真如施設色、受、想、行、识，亦由此真如施
shè yǎn chù nǎi zhì yì chù yì yóu cǐ zhēn rú shī shè sè chù nǎi zhì fǎ
设眼处乃至意处，亦由此真如施設色处乃至法
chù yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yǎn jiè nǎi zhì yì jiè yì yóu cǐ zhēn rú
处，亦由此真如施設眼界乃至意界，亦由此真如

¹⁹ 大正藏：言：“善现；永乐北藏及龙藏：告善现

shī shè sè jiè nǎi zhì fǎ jiè yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yǎn shí jiè nǎi
施 设 色 界 乃 至 法 界 ， 亦 由 此 真 如 施 设 眼 识 界 乃
zhì yì shí jiè yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yǎn chù nǎi zhì yì chù yì yóu
至 意 识 界 ， 亦 由 此 真 如 施 设 眼 触 乃 至 意 触 ， 亦 由
cǐ zhēn rú shī shè yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi
此 真 如 施 设 眼 触 为 缘 所 生 诸 受 乃 至 意 触 为
yuán suǒ shēng zhū shòu yì yóu cǐ zhēn rú shī shè dì jiè nǎi zhì shí jiè
缘 所 生 诸 受 ， 亦 由 此 真 如 施 设 地 界 乃 至 识 界 ，
yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán yì yóu cǐ zhēn
亦 由 此 真 如 施 设 因 缘 乃 至 增 上 缘 ， 亦 由 此 真
rú shī shè wú míng nǎi zhì lǎo sǐ yì yóu cǐ zhēn rú shī shè bù shī bō
如 施 设 无 明 乃 至 老 死 ， 亦 由 此 真 如 施 设 布 施 波
luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yì yóu cǐ zhēn rú shī shè nèi
罗 蜜 多 乃 至 般 若 波 罗 蜜 多 ， 亦 由 此 真 如 施 设 内
kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yì yóu cǐ zhēn rú shī shè kǔ jí
空 乃 至 无 性 自 性 空 ， 亦 由 此 真 如 施 设 苦 、 集 、
miè dào shèng dì yì yóu cǐ zhēn rú shī shè sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng
灭 、 道 圣 谛 ， 亦 由 此 真 如 施 设 四 念 住 乃 至 八 圣
dào zhī yì yóu cǐ zhēn rú shī shè sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè
道 支 ， 亦 由 此 真 如 施 设 四 静 虑 、 四 无 量 、 四 无 色
dìng yì yóu cǐ zhēn rú shī shè bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì yóu cǐ
定 ， 亦 由 此 真 如 施 设 八 解 脱 乃 至 十 遍 处 ， 亦 由 此
zhēn rú shī shè kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì yóu cǐ zhēn
真 如 施 设 空 、 无 相 、 无 愿 解 脱 门 ， 亦 由 此 真
rú shī shè jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì yì yóu cǐ zhēn rú shī shè jí
如 施 设 净 观 地 乃 至 如 来 地 ， 亦 由 此 真 如 施 设 极
xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī qiè tuó luó ní
喜 地 乃 至 法 云 地 ， 亦 由 此 真 如 施 设 一 切 陀 罗 尼
mén sān mó dì mén yì yóu cǐ zhēn rú shī shè wǔ yǎn liù shén tōng
门 、 三 摩 地 门 ， 亦 由 此 真 如 施 设 五 眼 、 六 神 通 ，
yì yóu cǐ zhēn rú shī shè rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
亦 由 此 真 如 施 设 如 来 十 力 乃 至 十 八 佛 不 共 法 ，
yì yóu cǐ zhēn rú shī shè sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì
亦 由 此 真 如 施 设 三 十 二 大 士 相 、 八 十 随 好 ， 亦
yóu cǐ zhēn rú shī shè wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì yóu cǐ zhēn
由 此 真 如 施 设 无 忘 失 法 、 恒 住 舍 性 ， 亦 由 此 真
rú shī shè yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì yóu cǐ zhēn
如 施 设 一 切 智 、 道 相 智 、 一 切 相 智 ， 亦 由 此 真

rú shī shè yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì yóu cǐ zhēn rú shī shè zhū
如 施 设 一 切 菩 萨 摩 诃 萨 行 ， 亦 由 此 真 如 施 设 诸
fó wú shàng zhèng děng pú tí yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī qiè zhì zhì
佛 无 上 正 等 菩 提 ， 亦 由 此 真 如 施 设 一 切 智 智 ，
yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yǒu wéi jiè yì yóu cǐ zhēn rú shī shè wú wéi
亦 由 此 真 如 施 设 有 为 界 ， 亦 由 此 真 如 施 设 无 为
jiè yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī qiè fǎ yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī
界 ， 亦 由 此 真 如 施 设 一 切 法 ， 亦 由 此 真 如 施 设 一
qiè yǒu qíng yì yóu cǐ zhēn rú shī shè yī qiè pú sà mó hē sà
切 有 情 ， 亦 由 此 真 如 施 设 一 切 菩 萨 摩 诃 萨 。

rú shì shàn xiàn ruò rú lái zhēn rú ruò dú jué zhēn rú
“ 如 是 ， 善 现 ， 若 如 来 真 如 、 若 独 觉 真 如 、
ruò shēng wén zhēn rú ruò yī qiè xián shèng zhēn rú ruò sè děng yī qiè
若 声 闻 真 如 、 若 一 切 贤 圣 真 如 、 若 色 等 一 切
fǎ zhēn rú ruò yī qiè yǒu qíng zhēn rú ruò yī qiè pú sà mó hē sà
法 真 如 、 若 一 切 有 情 真 如 、 若 一 切 菩 萨 摩 诃 萨
zhēn rú rú shì zhēn rú shí jiē wú yì yóu wú yì gù shuō míng zhēn rú
真 如 ， 如 是 真 如 实 皆 无 异 ， 由 无 异 故 说 名 真 如 。
zhū pú sà mó hē sà yú cǐ zhēn rú xiū xué yuán mǎn biàn néng zhèng dé
诸 菩 萨 摩 诃 萨 于 此 真 如 修 学 圆 满 ， 便 能 证 得
yī qiè zhì zhì jì yǐ zhèng dé yī qiè zhì zhì gù míng rú lái yǐ shì
一 切 智 智 ， 既 已 证 得 一 切 智 智 故 名 如 来 。 以 是
yīn yuán dāng zhī pú sà mó hē sà zhòng jí shì rú lái yǐ yī qiè fǎ
因 缘 当 知 菩 萨 摩 诃 萨 众 即 是 如 来 ， 以 一 切 法
yī qiè yǒu qíng jiē yǐ zhēn rú wéi dìng liàng gù rú shì shàn xiàn zhū
一 切 有 情 皆 以 真 如 为 定 量 故 。 如 是 ， 善 现 ， 诸
pú sà mó hē sà yīng xué shèn shēn bō rě bō luó mì duō ruò xué shèn shēn
菩 萨 摩 诃 萨 应 学 甚 深 般 若 波 罗 蜜 多 ， 若 学 甚 深
bō rě bō luó mì duō zé néng xué yī qiè fǎ zhēn rú ruò xué yī qiè fǎ
般 若 波 罗 蜜 多 则 能 学 一 切 法 真 如 ， 若 学 一 切 法
zhēn rú zé yú yī qiè fǎ zhēn rú dé zì zài ruò yú yī qiè fǎ zhēn rú
真 如 则 于 一 切 法 真 如 得 自 在 ， 若 于 一 切 法 真 如
dé zì zài zé dé yī qiè yǒu qíng gēn shèng liè zhì ruò dé yī qiè yǒu qíng
得 自 在 则 得 一 切 有 情 根 胜 劣 智 ， 若 得 一 切 有 情
gēn shèng liè zhì zé néng jù zhī yī qiè yǒu qíng shèng jiě chā bié ruò néng
根 胜 劣 智 则 能 具 知 一 切 有 情 胜 解 差 别 ， 若 能
jù zhī yī qiè yǒu qíng shèng jiě chā bié zé zhī yī qiè yǒu qíng zì yè shòu
具 知 一 切 有 情 胜 解 差 别 则 知 一 切 有 情 自 业 受

guǒ ruò zhī yī qiè yǒuqíng zì yè shòuguǒ zé yuàn zhì yuánmǎn ruò yuàn
果，若知一切有情自业受果则愿智圆满，若愿
zhì yuánmǎn zé néngjìng xiū sān shì miào zhì ruò néngjìng xiū sān shì miào
智圆满则能净修三世妙智，若能净修三世妙
zhì zé néngyuánmǎn yī qiè zhì zhì ruò néngyuánmǎn yī qiè zhì zhì zé
智则能圆满一切智智，若能圆满一切智智则
néng wú dào xíng pú sà xíng ruò néng wú dào xíng pú sà xíng zé néng cháng
能无倒行菩萨行，若能无倒行菩萨行则能常
yǐ cái shī fǎ shī ráo yì yǒuqíng ruò néng cháng yǐ cái shī fǎ shī
以财施、法施饶益有情，若能常以财施、法施
ráo yì yǒuqíng zé néng rú shí chéngshú yǒuqíng ruò néng rú shí chéng
饶益有情则能如实成熟有情，若能如实成
shú yǒuqíng zé néng rú shí yánjìng fó tǔ ruò néng rú shí yánjìng fó tǔ
熟有情则能如实严净佛土，若能如实严净佛土
zé néngzhèng dé yī qiè zhì zhì ruò néngzhèng dé yī qiè zhì zhì zé néng
则能证得一切智智，若能证得一切智智则能
rú shí zhuànmiào fǎ lún ruò néng rú shí zhuànmiào fǎ lún zé néng ān
如实转妙法轮，若能如实转妙法轮则能安
lì yǒuqíng yú sānshèngdào ruò néng ān lì yǒuqíng yú sānshèngdào zé
立有情于三乘道，若能安立有情于三乘道则
néng lìng yǒuqíng rù wú yú yī bō niè pán jiè rú shì shànxiàn zhū
能令有情入无余依般涅槃界。如是，善现，诸
pú sà mó hē sà jiàn rú shì děng zì lì lì tā wú liànggōng dé yù lìng
菩萨摩诃萨见如是等自利利他无量功德，欲令
suǒ fā dà pú tí xīn jiān gù bú tuì yīng qín jīng jìn xiū xíng bō rě bō luó
所发大菩提心坚固不退，应勤精进修行般若波罗
mì duō fāng biàn shàn qiǎo
蜜多方便善巧。”

shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó hē
时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩诃

sà néng fā wú shàngzhèngděng jué xīn rú shuō xiū xíng shēn bō rě
萨能发无上正等觉心，如说修行甚深般若
bō luó mì duō shì jiāntiān rén ā sù luò děng jiē yīngjìng lǐ
波罗蜜多，世间天、人、阿素洛等皆应敬礼。”

fó yán shànxiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō ruò pú
佛言善现：“如是！如是！如汝所说。若菩

sà mó hē sà néng fā wú shàngzhèngděng jué xīn rú shuō xiū xíng shēn
萨摩诃萨能发无上正等觉心，如说修行甚

shēn bō rě bō luó mì duō shì jiāntiān rén ā sù luò děng jiē yīng
深般若波罗蜜多，世间天、人、阿素洛等皆应
jìng lǐ
敬礼。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà pǔ wèiráo
具寿善现复白佛言：“若菩萨摩诃萨普为饶
yì yī qiè yǒuqíng chū fā wú shàngzhèngděngjué xīn dé jǐ suǒ fú
益一切有情，初发无上正等觉心，得几所福？”

fó gào shànxiàn jiǎ shǐ chōngmǎnxiǎoqiān shì jiè yī qiè yǒu
佛告善现：“假使充满小千世界一切有
qíng jiē qù shēngwénhuò dú jué dì yú yì yún hé shì zhū yǒuqíng qí
情皆趣声闻或独觉地，于意云何？是诸有情其
fú duō fǒu
福多不？”

shànxiàn duì yuē shènduō shì zūn bǐ suǒ huò fú wú liàng wú
善现对曰：“甚多！世尊！彼所获福无量无
biān
边。”

fó gào shànxiàn bǐ zhū yǒuqíng suǒ huò fú jù yú rǔ suǒ wèn
佛告善现：“彼诸有情所获福聚，于汝所问
pǔ wèiráo yì yī qiè yǒuqíng chū fā wú shàngzhèngděngjué xīn yī pú sà
普为饶益一切有情初发无上正等觉心一菩萨
mó hē sà suǒ huò fú jù bǎi fēn bù jí yī qiān fēn bù jí yī rú
摩诃萨所获福聚，百分不及一，千分不及一，如
shì nǎi zhì bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō fēn yì bù jí yī suǒ yǐ zhě hé
是乃至百千俱胝那庾多分亦不及一。所以者何？

shēngwén dú jué jiē yī pú sà mó hē sà yǒu fēi pú sà mó hē sà
声闻、独觉皆依菩萨摩诃萨有，非菩萨摩诃萨

yī zhū shēngwén dú jué gù yǒu fù cì shànxiàn zhì mǎnxiǎoqiān
依诸声闻、独觉故有。复次，善现，置满小千
shì jiè ruò zhōngqiān shì jiè yī qiè yǒuqíng jiē qù shēngwénhuò dú jué dì
世界若中千世界一切有情皆趣声闻或独觉地
suǒ huò fú jù jiǎ shǐ chōngmǎn sānqiān dà qiān shì jiè yī qiè yǒuqíng
所获福聚。假使充满三千大千世界一切有情

jiē qù shēngwénhuò dú jué dì yú yì yún hé shì zhū yǒuqíng qí fú
皆趣声闻或独觉地，于意云何？是诸有情其福
duō fǒu
多不？”

shànxiàn duì yuē shènduō shì zūn bǐ suǒ huò fú wú liàng wú
善现对曰：“甚多！世尊！彼所获福无量无

biān
边。”

fó gào shànxiàn bǐ zhū yǒu qíng suǒ huò fú jù yú rǔ suǒ wèn
佛告善现：“彼诸有情所获福聚，于汝所问

pǔ wèi ráo yì yī qiè yǒu qíng chū fā wú shàng zhèng děng jué xīn yī pú sà
普为饶益一切有情初发无上正等觉心一菩萨

mó hē sà suǒ huò fú jù bǎi fēn bù jí yī qiān fēn bù jí yī rú
摩诃萨所获福聚，百分不及一，千分不及一，如

shì nǎi zhì bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō fēn yì bù jí yī suǒ yǐ zhě hé
是乃至百千俱胝那庾多分亦不及一。所以者何？

shēng wén dú jué jiē yī pú sà mó hē sà yǒu fēi pú sà mó hē sà
声闻、独觉皆依菩萨摩诃萨有，非菩萨摩诃萨

yī zhū shēng wén dú jué gù yǒu fù cì shànxiàn zhì mǎn sān qiān
依诸声闻、独觉故有。复次，善现，置满三千

dà qiān shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē qù shēng wén huò dú jué dì suǒ huò fú
大千世界一切有情皆趣声闻或独觉地所获福

jù jiǎ shǐ chōng mǎn sān qiān dà qiān shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē zhù jìng
聚。假使充满三千大千世界一切有情皆住净

guān dì yú yì yún hé shì zhū yǒu qíng qí fú duō fǒu
观地，于意云何？是诸有情其福多不？”

shànxiàn duì yuē shènduō shì zūn bǐ suǒ huò fú wú liàng wú
善现对曰：“甚多！世尊！彼所获福无量无

biān
边。”

fó gào shànxiàn bǐ zhū yǒu qíng suǒ huò fú jù yú rǔ suǒ wèn
佛告善现：“彼诸有情所获福聚，于汝所问

pǔ wèi ráo yì yī qiè yǒu qíng chū fā wú shàng zhèng děng jué xīn yī pú sà
普为饶益一切有情初发无上正等觉心一菩萨

mó hē sà suǒ huò fú jù bǎi fēn bù jí yī qiān fēn bù jí yī rú
摩诃萨所获福聚，百分不及一，千分不及一，如

shì nǎi zhì bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō fēn yì bù jí yī suǒ yǐ zhě hé
是乃至百千俱胝那庾多分亦不及一。所以者何？

shēng wén dú jué jiē yī pú sà mó hē sà yǒu fēi pú sà mó hē sà
声闻、独觉皆依菩萨摩诃萨有，非菩萨摩诃萨

yī zhū shēng wén dú jué gù yǒu fù cì shànxiàn zhì mǎn sān qiān
依诸声闻、独觉故有。复次，善现，置满三千

dà qiān shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē zhù jìng guān dì suǒ huò fú jù jiǎ shǐ
大千世界一切有情皆住净观地所获福聚。假使

chōng mǎn sān qiān dà qiān shì jiè yī qiè yǒu qíng jiē zhù zhǒng xìng²⁰ dì
充满三千大千世界一切有情，皆住种性²⁰地、

ruò dì bā dì ruò jù jiàn dì ruò bó dì ruò lí yù dì ruò yǐ
若第八地、若具见地、若薄地、若离欲地、若已

bàn dì suǒ huò fú jù jiǎ shǐ chōng mǎn sān qiān dà qiān shì jiè yī qiè
办地所获福聚。假使充满三千大千世界一切

yǒu qíng jiē zhù dú jué dì yú yì yún hé shì zhū yǒu qíng qí fú duō
有情皆住独觉地，于意云何？是诸有情其福多

fǒu
不？”

shàn xiàn duì yuē shènduō shì zūn bǐ suǒ huò fú wú liàng wú
善现对曰：“甚多！世尊！彼所获福无量无

biān
边。”

fó gào shàn xiàn bǐ zhū yǒu qíng suǒ huò fú jù yú rǔ suǒ wèn
佛告善现：“彼诸有情所获福聚，于汝所问

pǔ wèi ráo yì yī qiè yǒu qíng chū fā wú shàng zhèng děng jué xīn yī pú sà
普为饶益一切有情初发无上正等觉心一菩萨

mó hē sà suǒ huò fú jù bǎi fēn bù jí yī qiān fēn bù jí yī rú
摩诃萨所获福聚，百分不及一，千分不及一，如

shì nǎi zhì bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō fēn yì bù jí yī suǒ yǐ zhě hé
是乃至百千俱胝那庾多分亦不及一。所以者何？

shēng wén dú jué jiē yī pú sà mó hē sà yǒu fēi pú sà mó hē sà
声闻、独觉皆依菩萨摩诃萨有，非菩萨摩诃萨

yī zhū shēng wén dú jué gù yǒu
依诸声闻、独觉故有。

fù cì shàn xiàn jiǎ shǐ chōng mǎn sān qiān dà qiān shì jiè yī
“复次，善现，假使充满三千大千世界一

qiè yǒu qíng jiē pǔ wèi ráo yì yī qiè yǒu qíng chū fā wú shàng zhèng děng
切有情，皆普为饶益一切有情初发无上正等

jué xīn shì zhū pú sà mó hē sà zhòng suǒ huò fú jù yú rù pú sà
觉心，是诸菩萨摩诃萨众所获福聚，于入菩萨

zhèng xìng lí shēng yī pú sà mó hē sà suǒ huò fú jù bǎi fēn bù jí yī
正性离生一菩萨摩诃萨所获福聚，百分不及一，

²⁰ 大正藏：姓；永乐北藏及龙藏：性

qiānfēn bù jí yī rú shì nǎi zhì bǎiqiān jù zhī nà yǔ duōfēn yì bù
千分不及一，如是乃至百千俱胝那庾多分亦不
jí yī fù cì shànxiàn jiǎ shǐ chōngmǎnsānqiān dà qiān shì jiè yī
及一。复次，善现，假使充满三千大千世界一
qiè yǒuqíng jiē rù pú sà zhèngxìng lí shēng shì zhū pú sà mó hē sà
切有情皆入菩萨正性离生，是诸菩萨摩诃萨
zhòngsuǒ huò fú jù yú xíng pú tí xiàng yī pú sà mó hē sà suǒ huò fú
众所获福聚，于行菩提向一菩萨摩诃萨所获福
jù bǎi fēn bù jí yī qiānfēn bù jí yī rú shì nǎi zhì bǎiqiān jù
聚，百分不及一，千分不及一，如是乃至百千俱
zhī nà yǔ duōfēn yì bù jí yī fù cì shànxiàn jiǎ shǐ chōngmǎn
胝那庾多分亦不及一。复次，善现，假使充满
sānqiān dà qiān shì jiè yī qiè yǒuqíng jiē xíng pú tí xiàng shì zhū pú sà
三千大千世界一切有情皆行菩提向，是诸菩萨
mó hē sà zhòngsuǒ huò fú jù yú yī rú lái yīng zhèngděng jué suǒ
摩诃萨众所获福聚，于一如来、应、正等觉所
chéng fú jù bǎi fēn bù jí yī qiānfēn bù jí yī rú shì nǎi zhì
成福聚，百分不及一，千分不及一，如是乃至
bǎiqiān jù zhī nà yǔ duōfēn yì bù jí yī
百千俱胝那庾多分亦不及一。”

shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn chū fā wú shàng
时，具寿善现白佛言：“世尊！初发无上
zhèngděng jué xīn zhū pú sà mó hē sà hé suǒ sī wéi
正等觉心诸菩萨摩诃萨何所思惟？”

fó yán shànxiàn shì pú sà mó hē sà héngzhèng sī wéi yī
佛言：“善现，是菩萨摩诃萨恒正思惟一
qiè zhì zhì
切智智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yī qiè zhì zhì yǐ hé wéixìng
具寿善现复白佛言：“一切智智以何为性？
hé suǒ yuán hé zēngshàng hé xíngxiàng hé wéixiàng
何所缘？何增上？何行相？何为相？”

fó gào shànxiàn yī qiè zhì zhì wú xìng wéixìng wú xiàng wú
佛告善现：“一切智智无性为性，无相、无
yīn wú suǒ jǐng jué wú shēngxiàn gù yòu rǔ suǒ wèn yī qiè zhì
因、无所警觉、无生现故。又汝所问‘一切智
zhì hé suǒ yuán hé zēngshàng hé xíngxiàng hé wéixiàng zhě
智何所缘？何增上？何行相？何为相？’者，

shànxiàn yī qiè zhì zhì wú xìngwéi suǒ yuán zhèngniàn wéizēngshàng
善现，一切智智无性为所缘，正念为增上，
jì jìng wéixíngxiàng yǐ fǎ jiè wéixiàng
寂静为行相，以法界为相。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán wéidàn yī qiè zhì zhì wú xìng
具寿善现复白佛言：“为但一切智智无性

wéixìng wéi sè shòu xiǎng xíng shí yì wú xìngwéixìng wéi
为性？为色、受、想、行、识亦无性为性？为

yǎnchù nǎi zhì yì chù yì wú xìngwéixìng wéi sè chù nǎi zhì fǎ chù yì
眼处乃至意处亦无性为性？为色处乃至法处亦

wú xìngwéixìng wéiyǎn jiè nǎi zhì yì jiè yì wú xìngwéixìng wéi sè
无性为性？为眼界乃至意界亦无性为性？为色

jiè nǎi zhì fǎ jiè yì wú xìngwéixìng wéiyǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè
界乃至法界亦无性为性？为眼识界乃至意识界

yì wú xìngwéixìng wéiyǎnchù nǎi zhì yì chù yì wú xìngwéixìng wéi
亦无性为性？为眼触乃至意触亦无性为性？为

yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受

yì wú xìngwéixìng wéi dì jiè nǎi zhì shí jiè yì wú xìngwéixìng wéi
亦无性为性？为地界乃至识界亦无性为性？为

yīn yuán nǎi zhì zēngshàng yuán yì wú xìngwéixìng wéi wú míng nǎi zhì
因缘乃至增上缘亦无性为性？为无明乃至

lǎo sǐ yì wú xìngwéixìng wéi bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō
老死亦无性为性？为布施波罗蜜多乃至般若波

luó mì duō yì wú xìngwéixìng wéi nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yì
罗蜜多亦无性为性？为内空乃至无性自性空亦

wú xìngwéixìng wéizhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì wú xìngwéixìng
无性为性？为真如乃至不思議界亦无性为性？

wéi kǔ jí miè dào shèng dì yì wú xìngwéixìng wéi sì niàn zhù
为苦、集、灭、道圣谛亦无性为性？为四念住

nǎi zhì bā shèng dào zhī yì wú xìngwéixìng wéi sì jìng lǜ sì wú liàng
乃至八圣道支亦无性为性？为四静虑、四无量、

sì wú sè dìng yì wú xìngwéixìng wéi bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì
四无色定亦无性为性？为八解脱乃至十遍处亦

wú xìngwéixìng wéikōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì wú xìngwéi
无性为性？为空、无相、无愿解脱门亦无性为

xìng wéi jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì yì wú xìngwéixìng wéi jí xǐ
性？为净观地乃至如来地亦无性为性？为极喜

dì nǎi zhì fǎ yún dì yì wú xìng wéi xìng wéi yī qiè tuó luó ní mén
地乃至法云地亦无性为性？为一切陀罗尼门、

sān mó dì mén yì wú xìng wéi xìng wéi wǔ yǎn liù shéntōng yì wú xìng
三摩地门亦无性为性？为五眼、六神通亦无性

wéi xìng wéi rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì wú xìng wéi
为性？为如来十力乃至十八佛不共法亦无性为

xìng wéi sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì wú xìng wéi xìng
性？为三十二大士相、八十随好亦无性为性？

wéi wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì wú xìng wéi xìng wéi yī qiè zhì
为无忘失法、恒住舍性亦无性为性？为一切智、

dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì wú xìng wéi xìng wéi yù liú guǒ nǎi zhì
道相智、一切相智亦无性为性？为预流果乃至

dú jué pú tí yì wú xìng wéi xìng wéi yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì
独觉菩提亦无性为性？为一切菩萨摩诃萨行亦

wú xìng wéi xìng wéi zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì wú xìng wéi xìng
无性为性？为诸佛无上正等菩提亦无性为性？

wéi yǒu wéi jiè yì wú xìng wéi xìng wéi wú wéi jiè yì wú xìng wéi xìng
为有为界亦无性为性？为无为界亦无性为性？”

fó gào shàn xiàn fēi dàn yī qiè zhì zhì wú xìng wéi xìng sè
佛告善现：“非但一切智智无性为性，色、

shòu xiǎng xíng shí yì wú xìng wéi xìng rú shì nǎi zhì yǒu wéi jiè
受、想、行、识亦无性为性，如是乃至有为界、

wú wéi jiè yì wú xìng wéi xìng
无为界亦无性为性。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán hé yuán yī qiè zhì zhì wú xìng
具寿善现复白佛言：“何缘一切智智无性

wéi xìng sè shòu xiǎng xíng shí yì wú xìng wéi xìng rú shì
为性？色、受、想、行、识亦无性为性？如是

nǎi zhì yǒu wéi jiè wú wéi jiè yì wú xìng wéi xìng
乃至有为界、无为界亦无性为性？”

fó gào shàn xiàn yī qiè zhì zhì zì xìng wú gù ruò fǎ zì xìng
佛告善现：“一切智智自性无故，若法自性

wú cǐ fǎ wú xìng wéi xìng sè shòu xiǎng xíng shí yì zì xìng
无，此法无性为性，色、受、想、行、识亦自性

wú gù ruò fǎ zì xìng wú cǐ fǎ wú xìng wéi xìng rú shì nǎi zhì yǒu
无故，若法自性无，此法无性为性。如是乃至有

wéi jiè wú wéi jiè yì zì xìng wú gù ruò fǎ zì xìng wú cǐ fǎ wú
为界、无为界亦自性无故，若法自性无，此法无

xìngwéixìng
性为性。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán hé yuán yī qiè zhì zhì zì xìng
具寿善现复白佛言：“何缘一切智智自性
wú sè shòu xiǎng xíng shí yì zì xìng wú rú shì nǎi zhì yǒu
无？色、受、想、行、识亦自性无？如是乃至有
wéi jiè wú wéi jiè yì zì xìng wú
为界、无为界亦自性无？”

fó gào shànxiàn yī qiè zhì zhì wú hé hé zì xìng gù ruò fǎ
佛告善现：“一切智智无和合自性故，若法
wú hé hé zì xìng cǐ fǎ zé yǐ wú xìngwéixìng sè shòu xiǎng
无和合自性，此法则以无性为性。色、受、想、
xíng shí yì wú hé hé zì xìng gù ruò fǎ wú hé hé zì xìng cǐ fǎ
行、识亦无和合自性故，若法无和合自性，此法
zé yǐ wú xìngwéixìng rú shì nǎi zhì yǒu wéi jiè wú wéi jiè yì wú hé
则以无性为性。如是乃至有为界、无为界亦无和
hé zì xìng gù ruò fǎ wú hé hé zì xìng cǐ fǎ zé yǐ wú xìngwéixìng
合自性故，若法无和合自性，此法则以无性为性。
shànxiàn yóu shì yīn yuánzhū pú sà mó hē sà yīng zhī yī qiè fǎ jiē wú
善现，由是因缘诸菩萨摩诃萨应知一切法皆无
xìngwéixìng fù cì shànxiàn yī qiè fǎ jiē yǐ kōngwéi zì xìng wú
性为性。复次，善现，一切法皆以空为自性，无
xiàngwéi zì xìng wú yuànwéi zì xìng shànxiàn yóu shì yīn yuánzhū pú
相为自性，无愿为自性。善现，由是因缘诸菩
sà mó hē sà yīng zhī yī qiè fǎ jiē wú xìngwéixìng fù cì shànxiàn
萨摩诃萨应知一切法皆无性为性。复次，善现，
yī qiè fǎ jiē yǐ zhēn rú wéi zì xìng shí jì wéi zì xìng fǎ jiè wéi zì
一切法皆以真如为自性，实际为自性，法界为自
xìng shànxiàn yóu shì yīn yuánzhū pú sà mó hē sà yīng zhī yī qiè fǎ
性。善现，由是因缘诸菩萨摩诃萨应知一切法
jiē wú xìngwéixìng
皆无性为性。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ jiē wú xìngzhě
具寿善现复白佛言：“若一切法皆无性者，
chū fā wú shàngzhèngděngjué xīn zhū pú sà mó hē sà chéng jiù hé děng
初发无上正等觉心诸菩萨摩诃萨成就何等
fāngbiànshànqiǎo néngxíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó
方便善巧，能行布施波罗蜜多乃至般若波罗

mì duō chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiàn
蜜多，成熟有情、严净佛土？成就何等方便

shànqiǎo néngzhù nèikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng chéngshú yǒuqíng
善巧，能住内空乃至无性自性空，成熟有情、

yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngzhù zhēn rú
严净佛土？成就何等方便善巧，能住真如

nǎi zhì bù sī yì jiè chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé
乃至不思議界，成熟有情、严净佛土？成就何

děngfāngbiànshànqiǎo néngzhù kǔ jí miè dào shèng dì chéng
等方便善巧，能住苦、集、灭、道圣谛，成

shú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néng
熟有情、严净佛土？成就何等方便善巧，能

xíng sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ
行四念住乃至八圣道支，成熟有情、严净佛土？

chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng sì jìng lǜ sì wú liàng
成就何等方便善巧，能行四静虑、四无量、

sì wú sè dìng chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děng
四无色定，成熟有情、严净佛土？成就何等

fāngbiànshànqiǎo néngxíng bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù chéngshú yǒu
方便善巧，能行八解脱乃至十遍处，成熟有

qíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng kōng
情、严净佛土？成就何等方便善巧，能行空、

wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ
无相、无愿解脱门，成熟有情、严净佛土？

chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng pú sà mó hē sà dì
成就何等方便善巧，能行菩萨摩诃萨地，

chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo
成熟有情、严净佛土？成就何等方便善巧，

néngxíng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén chéngshú yǒuqíng yán
能行一切陀罗尼门、三摩地门，成熟有情、严

jìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng wǔ yǎn liù
净佛土？成就何等方便善巧，能行五眼、六

shéntōng chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiàn
神通，成熟有情、严净佛土？成就何等方便

shànqiǎo néngxíng rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ chéng
善巧，能行如来十力乃至十八佛不共法，成

shú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néng
熟有情、严净佛土？成就何等方便善巧，能

xíng wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ
行无忘失法、恒住舍性，成熟有情、严净佛土？

chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng yī qiè zhì dàoxiàng zhì
成就何等方便善巧，能行一切智、道相智、

yī qiè xiàng zhì chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děng
一切相智，成熟有情、严净佛土？成就何等

fāngbiànshànqiǎo néngxíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng chéngshú yǒu
方便善巧，能行一切菩萨摩诃萨行，成熟有

qíng yánjìng fó tǔ chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng zhū
情、严净佛土？成就何等方便善巧，能行诸

fó wú shàngzhèngděng pú tí chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ
佛无上正等菩提，成熟有情、严净佛土？

chéng jiù hé děngfāngbiànshànqiǎo néngxíng yī qiè zhì zhì chéngshú
成就何等方便善巧，能行一切智智，成熟

yǒuqíng yánjìng fó tǔ
有情、严净佛土？”

fó gào shànxiàn shì pú sà mó hē sà chéng jiù zuì shèngfāng
佛告善现：“是菩萨摩诃萨成就最胜方

biànshànqiǎo suī zhī yī qiè fǎ jiē wú xìngwéixìng ér cháng jīng qín
便善巧，虽知一切法皆无性为性，而常精勤

chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ suī cháng jīng qín chéngshú yǒuqíng
成熟有情、严净佛土。虽常精勤成熟有情、

yánjìng fó tǔ ér héngtōng dá yī qiè yǒuqíng jí zhū fó tǔ wú bù jiē
严净佛土，而恒通达一切有情及诸佛土，无不皆

yǐ wú xìngwéixìng shànxiàn shì pú sà mó hē sà suī xíng bù shī bō luó
以无性为性。善现，是菩萨摩诃萨虽行布施波罗

mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō xué pú tí dào ér zhī bù shī bō
蜜多乃至般若波罗蜜多学菩提道，而知布施波

luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō jí pú tí dào wú bù jiē yǐ wú
罗蜜多乃至般若波罗蜜多及菩提道无不皆以无

xìngwéixìng rú shì nǎi zhì suī xíng yī qiè zhì zhì xué pú tí dào ér zhī
性为性，如是乃至虽行一切智智学菩提道，而知

yī qiè zhì zhì jí pú tí dào wú bù jiē yǐ wú xìngwéixìng shànxiàn shì
一切智智及菩提道无不皆以无性为性。善现，是

pú sà mó hē sà rú shì xiū xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō
菩萨摩诃萨如是修行布施波罗蜜多乃至般若波

luó mì duō xué pú tí dào guǎngshuō nǎi zhì rú shì xiū xíng yī qiè zhì zhì
罗蜜多学菩提道，广说乃至如是修行一切智智

xué pú tí dào ruò wèi chéng jiù rú lái shí lì sì wú suǒ wèi sì
学菩提道，若未成就如来十力、四无所畏、四
wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng
无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共
fǎ wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yī qiè zhì dào xiàng zhì
法、无忘失法、恒住舍性、一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì jí yú wú liàng wú biān fó fǎ jiē míng xué pú tí dào
一切相智及余无量无边佛法，皆名学菩提道
wèi dé yuán mǎn ruò xué cǐ dào yǐ dé yuán mǎn yóu yī chà nà xiāng
未得圆满。若学此道已得圆满，由一刹那相
yìng bō rě biàn néng zhèng dé yī qiè zhì zhì ěr shí yī qiè wēi xì
应般若，便能证得一切智智。尔时，一切微细
fán nǎo xí qì xiāng xù jiē yǒng bù shēng míng wú yú duàn dé míng wéi
烦恼习气相续皆永不生名无余断，得名为
fó fù yǐ wú zhàng qīng jìng fó yǎn biàn guān shí fāng sān shì děng fǎ
佛，复以无障清净佛眼，遍观十方三世等法
shàng bù dé wú kuàng dāng dé yǒu
尚不得无，况当得有！

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨应行般若波罗

mì duō xìn jiě yī qiè fǎ jiē wú xìng wéi xìng shàn xiàn shì míng pú
蜜多，信解一切法皆无性为性。善现，是名菩
sà mó hē sà chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo wèi xíng bō rě bō luó
萨摩诃萨成就最胜方便善巧，谓行般若波罗
mì duō guān yī qiè fǎ shàng bù dé wú kuàng dāng dé yǒu shàn xiàn
蜜多观一切法，尚不得无，况当得有！善现，
shì pú sà mó hē sà xiū xíng bù shī bō luó mì duō shí yú cǐ bù shī shī
是菩萨摩诃萨修行布施波罗蜜多时，于此布施施
zhě shòu zhě shī wù shī guǒ jí pú tí xīn shàng bú jiàn wú
者、受者、施物、施果及菩提心，尚不见无，
kuàng dāng jiàn yǒu rú shì nǎi zhì zhèng dé yī qiè zhì zhì shí yú yī qiè
况当见有！如是乃至证得一切智智时，于一切
zhì zhì ruò néng zhèng zhě ruò suǒ zhèng dé ruò yóu cǐ zhèng dé ruò
智智若能证者、若所证得、若由此证得、若
zhèng dé shí chù shàng bú jiàn wú kuàng dāng jiàn yǒu suǒ yǐ zhě hé
证得时处，尚不见无，况当见有！所以者何？

shàn xiàn shì pú sà mó hē sà cháng zuò shì niàn zhū fǎ jiē yǐ wú
善现，是菩萨摩诃萨常作是念：‘诸法皆以无

xìng wéi xìng   rú shì wú xìng fēi fó suǒ zuò   fēi pú sà zuò   fēi dú jué
性为性，如是无性非佛所作、非菩萨作、非独觉
zuò   fēi shēng wén zuò   yì fēi yú zuò   yǐ yī qiè fǎ jiē wú zuò zhě
作、非声闻作、亦非余作，以一切法皆无作者，
zuò zhě lí gù
作者离故。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán   qǐ bù zhū fǎ zhū fǎ xìng lí
具寿善现复白佛言：“岂不诸法诸法性离？”

fó gào shàn xiàn   shí ěr   zhū fǎ zhū fǎ xìng lí
佛告善现：“实尔！诸法诸法性离。”

shàn xiàn fù wèn   ruò yī qiè fǎ lí fǎ xìng zhě   yún hé lí fǎ
善现复问：“若一切法离法性者，云何离法

néng zhī lí fǎ ruò yǒu ruò wú   shì zūn   yǒu fǎ bù yīng néng zhī wú fǎ
能知离法若有若无？世尊！有法不应能知无法，

wú fǎ bù yīng néng zhī yǒu fǎ   yǒu fǎ bù yīng néng zhī yǒu fǎ   wú fǎ
无法不应能知有法，有法不应能知有法，无法

bù yīng néng zhī wú fǎ   shì zūn   rú shì yī qiè fǎ jiē wú zhī wéi xìng
不应能知无法。世尊！如是一切法皆无知为性，

yún hé pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō   yú zhū fǎ zhōng
云何菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，于诸法中

zhǒng zhǒng xiǎn shì   wèi sè   shòu   xiǎng   xíng   shí ruò yǒu ruò wú
种种显示，谓色、受、想、行、识若有若无，

yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò yǒu ruò wú   sè chù nǎi zhì fǎ chù ruò yǒu ruò wú
眼处乃至意处若有若无，色处乃至法处若有若无，

yǎn jiè nǎi zhì yì jiè ruò yǒu ruò wú   sè jiè nǎi zhì fǎ jiè ruò yǒu ruò wú
眼界乃至意识界若有若无，色界乃至法界若有若无，

yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè ruò yǒu ruò wú   yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò yǒu
眼识界乃至意识界若有若无，眼触乃至意触若有

ruò wú   yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng
若无，眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生

zhū shòu ruò yǒu ruò wú   dì jiè nǎi zhì shí jiè ruò yǒu ruò wú   yīn yuán nǎi
诸受若有若无，地界乃至识界若有若无，因缘乃

zhì zēng shàng yuán ruò yǒu ruò wú   wú míng nǎi zhì lǎo sǐ ruò yǒu ruò wú
至增上缘若有若无，无明乃至老死若有若无，

bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò yǒu ruò wú   nèi
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多若有若无，内

kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò yǒu ruò wú   zhēn rú nǎi zhì bù sī yì
空乃至无性自性空若有若无，真如乃至不思議

jiè ruò yǒu ruò wú kǔ jí miè dào shèng dì ruò yǒu ruò wú
界若有若无，苦、集、灭、道圣谛若有若无，
sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī ruò yǒu ruò wú sì jìng lǜ sì wú
四念住乃至八圣道支若有若无，四静虑、四无
liàng sì wú sè dìng ruò yǒu ruò wú bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù ruò yǒu
量、四无色定若有若无，八解脱乃至十遍处若有
ruò wú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yǒu ruò wú jìng guān
若无，空、无相、无愿解脱门若有若无，净观
dì nǎi zhì rú lái dì ruò yǒu ruò wú jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yǒu
地乃至如来地若有若无，极喜地乃至法云地若有
ruò wú yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò yǒu ruò wú wǔ yǎn
若无，一切陀罗尼门、三摩地门若有若无，五眼、
liù shén tōng ruò yǒu ruò wú rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
六神通若有若无，如来十力乃至十八佛不共法
ruò yǒu ruò wú sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo ruò yǒu ruò wú
若有若无，三十二大士相、八十随好若有若无，
wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng ruò yǒu ruò wú yī qiè zhì dào xiàng
无忘失法、恒住舍性若有若无，一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì ruò yǒu ruò wú yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí ruò
智、一切相智若有若无，预流果乃至独觉菩提若
yǒu ruò wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò yǒu ruò wú zhū fó wú shàng
有若无，一切菩萨摩诃萨行若有若无，诸佛无上
zhèng děng pú tí ruò yǒu ruò wú yī qiè zhì zhì ruò yǒu ruò wú yǒu wéi
正等菩提若有若无，一切智智若有若无，有为
jiè wú wéi jiè ruò yǒu ruò wú
界、无为界若有若无？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō suí shì sù gù xiǎn shì zhū fǎ ruò yǒu ruò wú bù suí shèng yì
多，随世俗故，显示诸法若有若无，不随胜义。”

shàn xiàn fù wèn shì sù shèng yì wéi yǒu yì fǒu
善现复问：“世俗、胜义为有异不？”

fó gào shàn xiàn fēi yì shì sù bié yǒu shèng yì suǒ yǐ zhě hé
佛告善现：“非异世俗别有胜义。所以者何？

shì sù zhēn rú jí shì shèng yì zhū yǒu qíng lèi diān dǎo wàng zhí yú
世俗真如即是胜义，诸有情类颠倒妄执，于
cǐ zhēn rú bù zhī bú jiàn zhū pú sà mó hē sà wèi yì bǐ gù suí shì
此真如不知不见，诸菩萨摩诃萨为益彼故，随世

sú xiàngxiǎn shì zhū fǎ ruò yǒuruò wú fēi suí shèng yì fù cì shàn
俗相显示诸法若有若无，非随胜义。复次，善
xiàn wú liàngyǒuqíng yú yùnděng fǎ qǐ shí yǒuxiǎnghuò shí wú xiǎng bù
现，无量有情于蕴等法起实有想或实无想，不
dá zhū fǎ fēi yǒu fēi wú zhū pú sà mó hē sà wèi yì bǐ gù xiǎn shì
达诸法非有非无，诸菩萨摩诃萨为益彼故，显示
yùnděngruò yǒuruò wú lìng zhū yǒuqíng yīn sī liǎo dá yùnděngzhū fǎ fēi
蕴等若有若无，令诸有情因斯了达蕴等诸法非
yǒu fēi wú fēi yù lìng zhí shí yǒu wú xiàng rú shì shànxiàn zhū
有非无，非欲令执实有无相。如是，善现，诸
pú sà mó hē sà yīngqín jīng jìn lí yǒu wú zhí xíngshēn bō rě bō luó
菩萨摩诃萨应勤精进，离有无执，行深般若波罗
mì duō
蜜多。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六十三

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí sì
大般若波罗蜜多经卷第四百六十四

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn pú sà xíng pǐn dì qī shí
第二分菩萨行品第七十

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn suǒ shuō pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！所说菩萨

xíng pú sà xíng zhě hé fǎ míng wéi pú sà xíng yé
行菩萨行者，何法名为菩萨行耶？”

fó gào shàn xiàn pú sà xíng pú sà xíng zhě wèi wéi wú shàng
佛告善现：“菩萨行菩萨行者，谓为无上

zhèng děng pú tí xíng shēng sǐ gù míng pú sà xíng
正等菩提行生死故名菩萨行。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà dāng
具寿善现白²¹言：“世尊！诸菩萨摩诃萨当

yú hé chù xíng pú sà xíng
于何处行菩萨行？”

fó yán shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà dāng yú sè shòu
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨当于色、受、

xiǎng xíng shí kōng xíng pú sà xíng dāng yú yǎn chù nǎi zhì yì chù kōng
想、行、识空行菩萨行，当于眼处乃至意处空

xíng pú sà xíng dāng yú sè chù nǎi zhì fǎ chù kōng xíng pú sà xíng dāng
行菩萨行，当于色处乃至法处空行菩萨行，当

yú yǎn jiè nǎi zhì yì jiè kōng xíng pú sà xíng dāng yú sè jiè nǎi zhì fǎ
于眼界乃至意识界空行菩萨行，当于色界乃至法

jiè kōng xíng pú sà xíng dāng yú yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè kōng xíng pú
界空行菩萨行，当于眼识界乃至意识界空行菩

sà xíng dāng yú yǎn chù nǎi zhì yì chù kōng xíng pú sà xíng dāng yú yǎn
萨行，当于眼触乃至意触空行菩萨行，当于眼

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng
触为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受空

²¹ 大正藏：白佛；永乐北藏及龙藏：白

xíng pú sà xíng dāng yú dì jiè nǎi zhì shí jiè kōng xíng pú sà xíng dāng
行菩萨行，当于地界乃至识界空行菩萨行，当
yú yīn yuán nǎi zhì zēngshàngyuán kōng xíng pú sà xíng dāng yú wú míng
于因缘乃至增上缘空行菩萨行，当于无明
nǎi zhì lǎo sǐ kōng xíng pú sà xíng dāng yī bù shī bō luó mì duō nǎi zhì
乃至老死空行菩萨行，当依布施波罗蜜多乃至
bō rě bō luó mì duō xíng pú sà xíng dāng yī nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì
般若波罗蜜多行菩萨行，当依内空乃至无性自
xìng kōng xíng pú sà xíng dāng yī zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè xíng pú sà
性空行菩萨行，当依真如乃至不思議界行菩萨
xíng dāng yī kǔ jí miè dào shèng dì xíng pú sà xíng dāng yī
行，当依苦、集、灭、道圣谛行菩萨行，当依
sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī xíng pú sà xíng dāng yī sì jìng lǜ
四念住乃至八圣道支行菩萨行，当依四静虑
xíng pú sà xíng dāng yī sì wú liàng xíng pú sà xíng dāng yī sì wú sè
行菩萨行，当依四无量行菩萨行，当依四无色
dìng xíng pú sà xíng dāng yī bā jiě tuō xíng pú sà xíng dāng yī bā shèng
定行菩萨行，当依八解脱行菩萨行，当依八胜
chù xíng pú sà xíng dāng yī jiǔ cì dì dìng xíng pú sà xíng dāng yī shí
处行菩萨行，当依九次第定行菩萨行，当依十
biàn chù xíng pú sà xíng dāng yī sān jiě tuō mén xíng pú sà xíng dāng yī
遍处行菩萨行，当依三解脱门行菩萨行，当依
shí dì xíng pú sà xíng dāng yī yī qiè tuó luó ní mén xíng pú sà xíng
十地行菩萨行，当依一切陀罗尼门行菩萨行，
dāng yī yī qiè sān mó dì mén xíng pú sà xíng dāng yī wǔ yǎn xíng pú sà
当依一切三摩地门行菩萨行，当依五眼行菩萨
xíng dāng yī liù shén tōng xíng pú sà xíng dāng yī rú lái shí lì xíng pú
行，当依六神通行菩萨行，当依如来十力行菩
sà xíng dāng yī sì wú suǒ wèi xíng pú sà xíng dāng yī dà cí dà
萨行，当依四无所畏行菩萨行，当依大慈、大
bēi dà xǐ dà shě xíng pú sà xíng dāng yī shí bā fó bú gòng fǎ
悲、大喜、大舍行菩萨行，当依十八佛不共法
xíng pú sà xíng dāng yī wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng xíng pú sà xíng
行菩萨行，当依无忘失法、恒住舍性行菩萨行，
dāng yī yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xíng pú sà xíng dāng
当依一切智、道相智、一切相智行菩萨行，当
yī yán jìng fó tǔ xíng pú sà xíng dāng yī chéng shú yǒu qíng xíng pú sà
依严净佛土行菩萨行，当依成熟有情行菩萨

xíng dāng yī yǐn fā wén zì tuó luó ní xíng pú sà xíng dāng yī wù rù
行，当依引发文字陀罗尼行菩萨行，当依悟入
wén zì tuó luó ní xíng pú sà xíng dāng yī wù rù wú wén zì tuó luó ní
文字陀罗尼行菩萨行，当依悟入无文字陀罗尼
xíng pú sà xíng dāng yī yǐn fā wú ài biàn cái xíng pú sà xíng dāng yī
行菩萨行，当依引发无碍辩才行菩萨行，当依
yǒu wéi jiè xíng pú sà xíng dāng yī wú wéi jiè xíng pú sà xíng
有为界行菩萨行，当依无为界行菩萨行。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà rú shì xiū xíng pú sà xíng shí
“善现，诸菩萨摩诃萨如是修行菩萨行时，
rú fó wú shàngzhèngděng pú tí yú zhū fǎ zhōng bú zuò èr xiàng
如佛无上正等菩提，于诸法中不作二相。
shànxiàn ruò pú sà mó hē sà rú shì xíng bō rě bō luó mì duō shí
善现，若菩萨摩诃萨如是行般若波罗蜜多时，
míngwéi wú shàngzhèngděng pú tí xiū pú sà xíng shànxiàn zhū pú sà
名为无上正等菩提修菩萨行。善现，诸菩萨
mó hē sà ruò néng rú shì xiū pú sà xíng jí zhèng wú shàngzhèngděng
摩诃萨若能如是修菩萨行，疾证无上正等
pú tí
菩提。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn suǒshuō fó tuó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊所说佛陀，
fó tuó zhě yī hé yì gù míngwéi fó tuó
佛陀者依何义故名为佛陀？”

fó gào shànxiàn jué yì shí yì bó qié fàn yì gù míng
佛告善现：“觉义、实义、薄伽梵义，故名
fó tuó
佛陀。”

fù cì shànxiàn yú zhū shí fǎ xiànděngzhèng jué gù míng
“复次，善现，于诸实法现等正觉，故名
fó tuó
佛陀。”

fù cì shànxiàn tōng dá shí fǎ gù míng fó tuó
“复次，善现，通达实法，故名佛陀。
fù cì shànxiàn yú yī qiè fǎ rú suǒyǒuxìng jìn suǒyǒu
“复次，善现，于一切法如所有性、尽所有
xìng wú diāndǎo jué gù míng fó tuó
性无颠倒觉，故名佛陀。”

fù cì shànxiàn biàn yú sān shì jí wú wéi fǎ wú zhàng zhì
“复次，善现，遍于三世及无为法无障智

zhuǎn gù míng fó tuó
转，故名佛陀。

fù cì shànxiàn rú shí kāi jué yī qiè yǒu qíng lìng lí diān
“复次，善现，如实开觉一切有情令离颠

dǎo gù míng fó tuó
倒，故名佛陀。”

ěr shí jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn suǒ shuō pú tí
尔时，具寿善现白佛言：“世尊所说菩提，

pú tí zhě yī hé yì gù míng wéi pú tí
菩提者依何义故名为菩提？”

fó gào shànxiàn pú tí zhě shì kōng yì shì zhēn rú yì shì
佛告善现：“菩提者是空义，是真如义，是

shí jì yì shì fǎ xìng yì shì fǎ jiè yì
实际义，是法性义，是法界义。

fù cì shànxiàn jiǎ lì míngxiàng shī shè yán shuō néng zhēn
“复次，善现，假立名相施設言说，能真

shí jué zuì shàng shèng miào gù míng pú tí
实觉最上胜妙，故名菩提。

fù cì shànxiàn bù kě huài yì shì pú tí yì wú fēn bié
“复次，善现，不可坏义是菩提义，无分别

yì shì pú tí yì
义是菩提义。

fù cì shànxiàn shì zhēn shì shí fēi xū wàng fēi
“复次，善现，是真、是实、非虚妄、非

biàn yì gù míng pú tí
变异，故名菩提。

fù cì shànxiàn wéi jiǎ míngxiàng wú shí kě dé gù míng
“复次，善现，唯假名相无实可得，故名

pú tí
菩提。

fù cì shànxiàn zhū fó suǒ yǒu zhēn jìng biàn jué gù míng
“复次，善现，诸佛所有真净遍觉，故名

pú tí
菩提。

fù cì shànxiàn zhū fó yóu cǐ yú yī qiè fǎ yī qiè zhǒng
“复次，善现，诸佛由此于一切法、一切种

xiàngxiànděngzhèng jué gù míng pú tí
相现等正觉，故名菩提。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩
hē sà wèi pú tí gù xiū xíng liù bō luó mì duō nǎi zhì yī qiè zhì zhì shí
诃萨为菩提故，修行六波罗蜜多乃至一切智智时，
yú hé děng fǎ wéi yì wéi sǔn wéizēngwéijiǎn wéishēngwéimiè wéi
于何等法为益为损、为增为减、为生为灭、为
rǎn wéi jìng
染为净？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà wèi pú tí gù xiū xíng
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨为菩提故，修行
liù bō luó mì duō nǎi zhì yī qiè zhì zhì shí yú yī qiè fǎ wú yì wú sǔn
六波罗蜜多乃至一切智智时，于一切法无益无损、
wú zēng wú jiǎn wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng hé yǐ gù shì
无增无减、无生无灭、无染无净。何以故？是
pú sà mó hē sà wèi pú tí gù xíng shēn bō rě bō luó mì duō yú yī
菩萨摩诃萨为菩提故，行深般若波罗蜜多，于一
qiè fǎ dōu wú suǒ yuán ér wéi fāng biàn bú wéi yì sǔn bú wéizēngjiǎn
切法都无所缘而为方便，不为益损、不为增减、
bú wéishēngmiè bú wéi rǎn jìng xiàn zài qián gù
不为生灭、不为染净现在前故。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn ruò pú sà mó hē sà wèi pú
具寿善现白言：“世尊！若菩萨摩诃萨为菩
tí gù xiū xíng liù bō luó mì duō nǎi zhì yī qiè zhì zhì shí yú yī qiè
提故，修行六波罗蜜多乃至一切智智时，于一切
fǎ dōu wú suǒ yuán ér wéi fāng biàn bú wéi yì sǔn bú wéizēngjiǎn
法都无所缘而为方便，不为益损、不为增减、
bú wéishēngmiè bú wéi rǎn jìng xiàn zài qián zhě shì pú sà mó hē sà
不为生灭、不为染净现在前者，是菩萨摩诃萨
xíng shēn bō rě bō luó mì duō yún hé shè shòu bù shī bō luó mì duō nǎi
行深般若波罗蜜多，云何摄受布施波罗蜜多乃
zhì bō rě bō luó mì duō yún hé shè shòu nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
至般若波罗蜜多？云何摄受内空乃至无性自性
kōng yún hé shè shòu zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yún hé shè shòu
空？云何摄受真如乃至不思議界？云何摄受
kǔ jí miè dào shèng dì yún hé shè shòu sì niàn zhù nǎi zhì bā
苦、集、灭、道圣谛？云何摄受四念住乃至八

shèngdào zhī yún hé shèshòu sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng
圣道支？云何摄受四静虑、四无量、四无色定？

yún hé shèshòu bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù yún hé shèshòu kōng wú

xiàng wú yuàn jiě tuō mén yún hé shèshòu zhū pú sà dì yún hé

shèshòu tuó luó ní mén sān mó dì mén yún hé shèshòu wǔ yǎn liù

shéntōng yún hé shèshòu rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
神通？云何摄受如来十力乃至十八佛不共法？

yún hé shèshòu wú wàng shī fǎ héngzhù shě xìng yún hé shèshòu yī

qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yún hé chāo zhū shēng wén

dú jué děng dì qù rù pú sà zhèng xìng lí shēng jiàn cì zhèng dé yī

qiè zhì zhì
切智智？”

fó yán shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí bù yǐ èr gù shèshòu xiū xíng liù bō luó mì duō nǎi zhì bù

yǐ èr gù jiàn cì zhèng dé yī qiè zhì zhì
以二故渐次证得一切智智。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà xíng shēn
具寿善现复白佛言：“若菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí bù yǐ èr gù shèshòu xiū xíng liù bō luó mì

duō nǎi zhì bù yǐ èr gù jiàn cì zhèng dé yī qiè zhì zhì zhě yún hé pú

sà mó hē sà cóng chū fā xīn nǎi zhì hòu xīn héng shí zēng zhǎng yī qiè

shàn fǎ
善法？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà yǐ èr gù xíng zé zhū
佛告善现：“若菩萨摩诃萨以二故行，则诸

shàn fǎ bù dé zēng zhǎng hé yǐ gù yú fū yì shēng jiē yī èr gù
善法不得增长。何以故？愚夫异生皆依二故，

suǒ qǐ shàn fǎ bù dé zēngzhǎng ruò pú sà mó hē sà bú èr gù xíng
所起善法不得增长。若菩萨摩诃萨不二故行，
cóngchū fā xīn nǎi zhì hòu xīn héng shí zēngzhǎng yī qiè shàn fǎ shì
从初发心乃至后心，恒时增长一切善法。是
gù shànxiàn zhū pú sà mó hē sà shàngēnjiān gù shì jiāntiān rén
故，善现，诸菩萨摩诃萨善根坚固，世间天、人、
ā sù luò děng bù néng huǐ huài lìng duòshēngwén dú jué děng dì shì
阿素洛等不能毁坏令堕声闻、独觉等地。世
jiānzhǒngzhǒng è bú shàn fǎ bù néng zhì fú lìng yú xíng liù bō luó mì
间种种恶不善法不能制伏，令于行六波罗蜜
duō nǎi zhì yī qiè zhì zhì shí suǒ yǒu shàn fǎ bù dé zēngzhǎng rú shì
多乃至一切智智时，所有善法不得增长。如是，
shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng xíng wú èr shēnshēn bō rě bō luó mì
善现，诸菩萨摩诃萨应行无二甚深般若波罗蜜
duō
多。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà wèishàn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨为善
gēn gù xíngshēn bō rě bō luó mì duō yé
根故行深般若波罗蜜多耶？”

fó yán fú ěr shí zhū pú sà mó hē sà bú wèishàngēn gù
佛言：“不尔！时诸²²菩萨摩诃萨不为善根故
xíngshēn bō rě bō luó mì duō yì bú wèi bú shàngēn gù xíngshēn bō rě
行深般若波罗蜜多，亦不为不善根故行深般若
bō luó mì duō hé yǐ gù zhū pú sà mó hē sà fǎ yīng rú shì ruò
波罗蜜多。何以故？诸菩萨摩诃萨法应如是，若
wèi qīn jìn zhū fó shì zūn ruò zhū shàngēnwèi jí yuánmǎn ruò zhēnshàn
未亲近诸佛世尊，若诸善根未极圆满，若真善
yǒu wèi duō shè shòu zhōng bù néng dé yī qiè zhì zhì
友未多摄受，终不能得一切智智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà qīn jìn
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨亲近
zhū fó yuánmǎnshàngēn dé zhēnshàn yǒu duō suǒ shè shòu sù néng
诸佛、圆满善根、得真善友多所摄受，速能
zhèng dé yī qiè zhì zhì
证得一切智智？”

²² 大正藏：诸；永乐北藏及龙藏：时诸

fó yán shànxiàn zhū pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn qīn
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨从初发心，亲
jìn rú lái yīng zhèngděngjué wénshuōzhèng fǎ suǒwèi qì jīng nǎi
近如来、应、正等觉闻说正法，所谓契经乃
zhì lùn yì wén yǐ shòu chíshuòshuòwēn xī língshàntōng lì jì shàn
至论议，闻已受持数数温习令善通利，既善
tōng lì sī wéiguānchá jì guānchá yǐ shēnjiàn yì qù jiàn yì qù yǐ
通利思惟观察，既观察已深见意趣，见意趣已
fù shàntōng dá jì shàntōng dá dé tuó luó ní qǐ wú ài biàn nǎi zhì
复善通达，既善通达得陀罗尼，起无碍辩乃至
zhèng dé yī qiè zhì zhì suí suǒshēngchù yú suǒwén chí zhèng fǎ jiào
证得一切智智，随所生处，于所闻持正法教
yì cháng bú wàng shī yú zhū fó suǒguǎngzhòngshàngēn yóushàngēn
义常不忘失。于诸佛所广种善根，由善根
lì suǒshèshòu gù bú duò è qù wú xiá zhōngshēng fù yóushàngēn
力所摄受故，不堕恶趣无暇中生。复由善根
suǒshèshòu gù yì lè qīngjìng jìng yì lè lì suǒshè chí gù cháng
所摄受故，意乐清净，净意乐力所摄持故，常
néng wú dào chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ fù yóushàngēn suǒ shè
能无倒成熟有情、严净佛土。复由善根所摄
shòu gù cháng bù yuǎn lí zhēn jìng shàn yǒu wèi zhū rú lái yīng
受故，常不远离真净善友，谓诸如来、应、
zhèngděngjué jí zhū pú sà mó hē sà zhòng dú jué shēngwén bìng
正等觉及诸菩萨摩诃萨众、独觉、声闻，并
yú néng zàn fó fǎ sēngzhě
余能赞佛、法、僧者。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà qīn jìn zhū fó yuán
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨亲近诸佛、圆
mǎnshàngēn dé zhēnshàn yǒu duō suǒ shè shòu sù néng zhèng dé yī qiè
满善根、得真善友多所摄受，速能证得一切
zhì zhì shì gù shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
智智。是故，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō yù jí zhèng dé yī qiè zhì zhì dāng qín jīng jìn qīn jìn zhū fó
蜜多，欲疾证得一切智智，当勤精进亲近诸佛，
shèshòu yuán mǎn suǒ zhòng shàngēn chéng shì shàn yǒu wù shēng yàn juàn
摄受圆满所种善根，承事善友勿生厌倦。”

dì èr fēn qīn jìn pǐn dì qī shí yī
第二分亲近品第七十一

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩

hē sà bù qīn jìn zhū fó bù yuánmǎnshàngēn bù chéng shì shànyǒu
诃萨不亲近诸佛、不圆满善根、不承事善友，
shì pú sà mó hē sà qǐ bù néng dé yī qiè zhì zhì
是菩萨摩诃萨岂不能得一切智智？”

fó gàoshànxiàn ruò bù néng qīn jìn zhū fó yuánmǎnshàngēn
佛告善现：“若不能亲近诸佛、圆满善根、
chéng shì shànyǒu shàng bù míng pú sà mó hē sà qǐ néngzhèng dé yī
承事善友，尚不名菩萨摩诃萨，岂能证得一
qiè zhì zhì suǒ yǐ zhě hé huò yǒu pú sà mó hē sà qīn jìn zhū fó
切智智！所以者何？或有菩萨摩诃萨亲近诸佛、
zhòngzhūshàngēn chéng shì shànyǒu yóu bù néng dé yī qiè zhì zhì
种诸善根、承事善友，犹不能得一切智智，
kuàng bù néng qīn jìn zhū fó yuánmǎnshàngēn chéng shì shànyǒu
况不能亲近诸佛、圆满善根、承事善友，
ér néngzhèng dé yī qiè zhì zhì bǐ ruò néng dé yī qiè zhì zhì wú yǒu
而能证得一切智智！彼若能得一切智智，无有
shì chù shì gù shànxiàn ruò pú sà mó hē sà yù chēng pú sà mó
是处。是故，善现，若菩萨摩诃萨欲称菩萨摩
hē sà míng yù jí zhèng dé yī qiè zhì zhì chángyīng qīn jìn zhū fó shì
诃萨名，欲疾证得一切智智，常应亲近诸佛世
zūn yuánmǎnshàngēn chéng shì shànyǒu wù shēngyànjuàn
尊、圆满善根、承事善友勿生厌倦。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yǐ hé yīn yuán yǒu pú sà mó
具寿善现复白佛言：“以何因缘，有菩萨摩
hē sà suī qīn jìn zhū fó zhòngzhūshàngēn chéng shì shànyǒu ér
诃萨虽亲近诸佛、种诸善根、承事善友，而
bù néng dé yī qiè zhì zhì
不能得一切智智？”

fó gàoshànxiàn bǐ pú sà mó hē sà yuǎn lí fāngbiànshàngqiǎo
佛告善现：“彼菩萨摩诃萨远离方便善巧
lì gù suī qīn jìn zhū fó zhòngzhūshàngēn chéng shì shànyǒu
力故，虽亲近诸佛、种诸善根、承事善友，

ér bù néng dé yī qiè zhì zhì wèi bǐ pú sà mó hē sà bù cóng zhū fó
而不能得一切智智。谓彼菩萨摩诃萨不从诸佛
jí zhū shàn yǒu wén shuō shū shèng fāng biàn shàn qiǎo suī qīn jìn zhū fó
及诸善友闻说殊胜方便善巧，虽亲近诸佛、
zhòng zhū shàn gēn chéng shì shàn yǒu ér bù néng dé yī qiè zhì zhì
种诸善根、承事善友，而不能得一切智智。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán hé děng míng wéi fāng biàn shàn
具寿善现复白佛言：“何等名为方便善
qiǎo zhū pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo zhū yǒu
巧，诸菩萨摩诃萨成就如是方便善巧，诸有
suǒ wéi dìng néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
所为定能证得一切智智？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū xíng
佛告善现：“若菩萨摩诃萨从初发心修行
bù shī bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì huò shī zhū
布施波罗蜜多时，以一切智智相应作意，或施诸
fó huò shī pú sà huò shī dú jué huò shī shēng wén huò shī zhū
佛，或施菩萨，或施独觉，或施声闻，或施诸
yú shā mén fàn zhì huò shī wài dào xiū fàn xíng zhě huò shī pín qióng shè
余沙门梵志，或施外道修梵行者，或施贫穷涉
lù kǔ xíng jí lái qǐ zhě huò shī yī qiè rén fēi rén děng shì pú sà
路苦行及来乞者，或施一切人、非人等，是菩萨
mó hē sà chéng jiù rú shì yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì suī xíng bù shī
摩诃萨成就如是一切智智相应作意，虽行布施
ér wú shī xiǎng wú shòu zhě xiǎng yì wú yī qiè wǒ wǒ suǒ xiǎng
而无施想、无受者想，亦无一切我、我所想。

suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng
所以者何？是菩萨摩诃萨观一切法自相皆空，
wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī
无实、无成、无转、无灭，入诸法相，知一
qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē sà chéng
切法无作、无能，入诸行相。是菩萨摩诃萨成
jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ
就如是方便善巧，恒时增长觉分善根，由此
shàn gēn cháng zēng zhǎng gù néng xíng bù shī bō luó mì duō chéng shú
善根常增长故，能行布施波罗蜜多，成熟
yǒu qíng yán jìng fó tǔ suī xíng bù shī ér bù xī qiú shī suǒ dé guǒ
有情、严净佛土。虽行布施而不希求施所得果，

wèi bù huí xiàng kě ài jìng jiè jí shèngshēngchù wéi wèi jiù hù wú jiù
谓不回向可爱境界及胜生处，唯为救护无救
hù zhě jí yù jiě tuō wèi jiě tuō zhě xiū xíng bù shī bō luó mì duō
护者，及欲解脱未解脱者，修行布施波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng jìng jiè bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì shòu chí
行净戒波罗蜜多时，以一切智智相应作意受持
jìng jiè xīn cháng bù qǐ tān chēn chī dēng suí miánchán fù yì
净戒，心常不起贪、瞋、痴等睡眠缠缚，亦
fù bù qǐ néng zhàng pú tí yú bú shàn fǎ suǒ wèi qiān lìn è jiè
复不起能障菩提余不善法，所谓悭吝、恶戒、
fèn huì xiè dài liè xīn luàn xīn è huì zhū màn guò màn
忿恚、懈怠、劣心、乱心、恶慧、诸慢、过慢、
mànguò màn wǒ màn zēngshàngmàn bēi màn xié màn shēngwén
慢过慢、我慢、增上慢、卑慢、邪慢、声闻
dú jué xiāng yìng zuò yì suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī
独觉相应作意。所以者何？是菩萨摩诃萨观一
qiè fǎ zì xiàng jiē kōng wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè
切法自相皆空，无实、无成、无转、无灭，
rù zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng
入诸法相，知一切法无作、无能，入诸行相。
shì pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng
是菩萨摩诃萨成就如是方便善巧，恒时增
zhǎng jué fēn shàngēn yóu cǐ shàngēn cháng zēng zhǎng gù néng xíng jìng
长觉分善根，由此善根常增长故，能行净
jiè bō luó mì duō chéngshú yǒuqíng yán jìng fó tǔ suī xíng jìng jiè
戒波罗蜜多，成熟有情、严净佛土。虽行净戒
ér bù xī qiú jiè suǒ dé guǒ wèi bù huí xiàng kě ài jìng jiè jí shèng
而不希求戒所得果，谓不回向可爱境界及胜
shēngchù wéi wèi jiù hù wú jiù hù zhě jí yù jiě tuō wèi jiě tuō zhě
生处，唯为救护无救护者，及欲解脱未解脱者，
xiū xíng jìng jiè bō luó mì duō
修行净戒波罗蜜多。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng ān rěn bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì xiū xué
行安忍波罗蜜多时，以一切智智相应作意修学

ān rěn shì pú sà mó hē sà nǎi zhì wèi hù zì mìng yīn yuán yì cháng
安忍，是菩萨摩诃萨乃至为护自命因缘，亦常

bù qǐ yī niàn fèn huì è yán jiā bào yuàn hèn zhī xīn jiǎ shǐ yǒu lái yù
不起一念忿恚恶言加报怨恨之心。假使有来欲

hài qí mìng jié duó cái bǎo qīn líng qī shì wū wǎng²³ mà rǔ zǔ
害其命，劫夺财宝，欺凌妻室，诬罔²³骂辱，阻

gé qīng tiáo huò dǎ huò cì huò gē huò jié jí jiā zhǒng zhǒng
隔轻调，或打、或刺、或割、或截，及加种种

bù ráo yì shì yú bǐ yǒu qíng jìng wú fèn hèn wéi qiú zuò bǐ lì yì ān
不饶益事，于彼有情竟无忿恨，唯求作彼利益安

lè suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē
乐。所以者何？是菩萨摩诃萨观一切法自相皆

kōng wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng
空，无实、无成、无转、无灭，入诸法相，

zhī yī qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē
知一切法无作、无能，入诸行相。是菩萨摩诃

sà chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàng gēn
萨成就如是方便善巧，恒时增长觉分善根，

yóu cǐ shàng gēn cháng zēng zhǎng gù néng xíng ān rěn bō luó mì duō chéng
由此善根常增长故，能行安忍波罗蜜多成

shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ suī xíng ān rěn ér bù xī qiú rěn suǒ dé guǒ
熟有情、严净佛土。虽行安忍而不希求忍所得果，

wèi bù huí xiàng kě ài jìng jiè jí shèng shēng chù wéi wèi jiù hù wú jiù
谓不回向可爱境界及胜生处，唯为救护无救

hù zhě jí yù jiě tuō wèi jiě tuō zhě xiū xíng ān rěn bō luó mì duō
护者，及欲解脱未解脱者，修行安忍波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修

xíng jīng jìn bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì fā qǐ
行精进波罗蜜多时，以一切智智相应作意，发起

zhèng qín yǒng měng wú qiè yuǎn lí xiè dài xià liè zhī xīn wèi qiú pú
正勤勇猛无怯，远离懈怠下劣之心，为求菩

tí bú dàn zhòng kǔ xiū zhū shàn fǎ cháng wú xiè fèi suǒ yǐ zhě hé
提不惮众苦，修诸善法常无懈怠。所以者何？

shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng wú shí wú
是菩萨摩诃萨观一切法自相皆空，无实、无

²³ 大正藏：罔；永乐北藏及龙藏：罔

chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú zuò
成、无转、无灭，入诸法相，知一切法无作、
wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì fāng
无能，入诸行相。是菩萨摩诃萨成就如是方
biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ shàn gēn cháng
便善巧，恒时增长觉分善根，由此善根常
zēng zhǎng gù néng xíng jīng jìn bō luó mì duō chéng shú yǒu qíng yán jìng
增长故，能行精进波罗蜜多成熟有情、严净
fó tǔ suī xíng jīng jìn ér bù xī qiú qín suǒ dé guǒ wèi bù huí xiàng kě
佛土。虽行精进而不希求勤所得果，谓不回向可
ài jìng jiè jí shèng shēng chù wéi wèi jiù hù wú jiù hù zhě jí yù jiě
爱境界及胜生处，唯为救护无救护者，及欲解
tuō wèi jiě tuō zhě xiū xíng jīng jìn bō luó mì duō
脱未解脱者，修行精进波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng jìng lù bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì xiū xué
行静虑波罗蜜多时，以一切智智相应作意修学
zhū dìng shì pú sà mó hē sà yǎn jiàn zhū sè ěr wén zhū shēng bí
诸定。是菩萨摩诃萨眼见诸色，耳闻诸声，鼻
xiù zhū xiāng shé cháng zhū wèi shēn jué zhū chù yì liǎo zhū fǎ yǐ
嗅诸香，舌尝诸味，身觉诸触，意了诸法，已
bù qǔ zhū xiàng bù qǔ suí hǎo jí yú shì chù fáng hù zhū gēn bú
不取诸相，不取随好，即于是处防护诸根，不
fàng yì zhù wù lìng fā qǐ shì jiān tān ài è bú shàn fǎ zhū fán
放逸住，勿令发起世间贪²⁴、恶不善法、诸烦
nǎo lòu zhuān xiū niàn dìng shǒu hù zhū gēn shì pú sà mó hē sà ruò xíng
恼漏，专修念定守护诸根。是菩萨摩诃萨若行、
ruò zhù ruò zuò ruò wò ruò yǔ ruò mò cháng bù yuǎn lí shèng
若住、若坐、若卧、若语、若默，常不远离胜
shē mó tā yuǎn lí zhǒng zhǒng zá huì zhū fǎ shēn xīn jì jìng wú yì
奢摩他，远离种种杂秽诸法，身心寂静无异
wēi yí guǐ zé suǒ xíng wú bù tiáo shàn xīn cháng ān dìng wú suǒ fēn bié
威仪轨则，所行无不调善，心常安定无所分别。
suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng
所以者何？是菩萨摩诃萨观一切法自相皆空，

²⁴ 大正藏：忧；永乐北藏及龙藏：爱

wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī
无实、无成、无转、无灭，入诸法相，知一
qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē sà chéng
切法无作、无能，入诸行相。是菩萨摩诃萨成
jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ
就如是方便善巧，恒时增长觉分善根，由此
shàn gēn cháng zēng zhǎng gù néng xíng jìng lǜ bō luó mì duō chéng shú yǒu
善根常增长故，能行静虑波罗蜜多成熟有
qíng yán jìng fó tǔ suī xíng jìng lǜ ér bù xī qiú dìng suǒ dé guǒ wèi
情、严净佛土。虽行静虑而不希求定所得果，谓
bù huí xiàng kě ài jìng jiè jí shèng shēng chù wéi wèi jiù hù wú jiù hù
不回向可爱境界及胜生处，唯为救护无救护
zhě jí yù jiě tuō wèi jiě tuō zhě xiū xíng jìng lǜ bō luó mì duō
者，及欲解脱未解脱者，修行静虑波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng bō rě bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì xiū xué
行般若波罗蜜多时，以一切智智相应作意修学
miào huì shì pú sà mó hē sà lí zhū è huì tā bù néng yǐn xīn
妙慧。是菩萨摩诃萨离诸恶慧，他不能引心，
bù fā qǐ wǒ wǒ suǒ zhí yuǎn lí yī qiè wǒ jiàn yǒu qíng jiàn nǎi zhì
不发起我、我所执，远离一切我见、有情见乃至
zhī zhě jiàn jiàn zhě jiàn yǒu wú yǒu jiàn zhū è jiàn qù yuǎn lí jiāo
知者见、见者见、有无有见、诸恶见趣，远离憍
màn wú suǒ fēn bié yīn fā zhǒng zhǒng shū shèng shàn gēn suǒ yǐ zhě hé
慢无所分别，引发种种殊胜善根。所以者何？
shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng wú shí wú
是菩萨摩诃萨观一切法自相皆空，无实、无
chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú zuò
成、无转、无灭，入诸法相，知一切法无作、
wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì fāng
无能，入诸行相。是菩萨摩诃萨成就如是方
biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ shàn gēn cháng
便善巧，恒时增长觉分善根，由此善根常
zēng zhǎng gù néng xíng bō rě bō luó mì duō chéng shú yǒu qíng yán jìng
增长故，能行般若波罗蜜多成熟有情、严净
fó tǔ suī xíng bō rě ér bù xī qiú huì suǒ dé guǒ wèi bù huí xiàng kě
佛土。虽行般若而不希求慧所得果，谓不回向可

ài jìng jiè jí shèngshēngchù wéi wèi jiù hù wú jiù hù zhě jí yù jiě
爱境界及胜生处，唯为救护无救护者，及欲解
tuō wèi jiě tuō zhě xiū xíng bō rě bō luó mì duō
脱未解脱者，修行般若波罗蜜多。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng bō rě bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì rù sì
行般若波罗蜜多时，以一切智智相应作意，入四
jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng shì pú sà mó hē sà suī yú jìng
静虑、四无量、四无色定。是菩萨摩诃萨虽于静
lǜ wú liàng wú sè rù chū zì zài ér bú shè shòu bǐ guǒ yì shú
虑、无量、无色入出自在，而不摄受彼果异熟。

suǒ yī zhě hé shì pú sà mó hē sà chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn
所以者何？是菩萨摩诃萨成就最胜方便善
qiǎo guān zhū jìng lǜ wú liàng wú sè zì xiàng jiē kōng wú shí
巧，观诸静虑、无量、无色自相皆空，无实、
wú chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú
无成、无转、无灭，入诸法相，知一切法无
zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì
作、无能，入诸行相。是菩萨摩诃萨成就如是
fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ shàn gēn
方便善巧，恒时增长觉分善根。由此善根
cháng zēng zhǎng gù néng xíng jìng lǜ wú liàng wú sè yóu xíng jìng
常增长故，能行静虑、无量、无色，由行静
lǜ wú liàng wú sè biàn néng zì zài chéng shú yǒu qíng yán jìng fó
虑、无量、无色，便能自在成熟有情、严净佛
tǔ
土。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，若菩萨摩诃萨从初发心修
xíng bō rě bō luó mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì xiū xué
行般若波罗蜜多时，以一切智智相应作意，修学
yī qiè pú tí fēn fǎ chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo suī xíng jiàn xiū
一切菩提分法，成就如是方便善巧，虽行见修
suǒ duàn fǎ dào ér bù qǔ yù liú yī lái bù huán ā luó hàn
所断法道，而不取预流、一来、不还、阿罗汉
guǒ dú jué pú tí suǒ yī zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī qiè
果、独觉菩提。所以者何？是菩萨摩诃萨观一切

fǎ zì xiàng jiē kōng wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè rù
法自相皆空，无实、无成、无转、无灭，入
zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì
诸法相，知一切法无作、无能，入诸行相。是
pú sà mó hē sà chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng
菩萨摩诃萨成就最胜方便善巧，恒时增
zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ shàn gēn cháng zēng zhǎng gù néng xíng yī
长觉分善根，由此善根常增长故，能行一
qiè pú tí fēn fǎ chāo zhū shēng wén dú jué děng dì qù rù pú sà
切菩提分法，超诸声闻、独觉等地，趣入菩萨
zhèng xìng lí shēng shì míng pú sà wú shēng fǎ rěn yóu cǐ rěn gù
正性离生，是名菩萨无生法忍。由此忍故，
cháng néng zì zài chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ
常能自在成熟有情、严净佛土。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yī yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì suī dé zì zài shùn nì
蜜多时，以一切智智相应作意，虽得自在顺逆
rù chū bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù děng
入出八解脱、八胜处、九次第定、十遍处等，
ér néng chéng jiù fāng biàn shàn qiǎo bù qǔ yù liú yī lái bù huán
而能成就方便善巧，不取预流、一来、不还、
ā luó hàn guǒ dú jué pú tí suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà
阿罗汉果、独觉菩提。所以者何？是菩萨摩诃萨
guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng wú shí wú chéng wú zhuǎn wú
观一切法自相皆空，无实、无成、无转、无
miè rù zhū fǎ xiàng zhī yī qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng
灭，入诸法相，知一切法无作、无能，入诸行
xiàng shì pú sà mó hē sà chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo héng
相。是菩萨摩诃萨成就最胜方便善巧，恒
shí zēng zhǎng jué fēn shàn gēn yóu cǐ shàn gēn cháng zēng zhǎng gù biàn
时增长觉分善根，由此善根常增长故，便
néng zì zài chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ zhèng rù pú sà bù tuì
能自在成熟有情、严净佛土，证入菩萨不退
zhuǎn dì dé shòu jì rěn
转地得受记忍。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí yǐ yī qiè zhì zhì xiāng yìng zuò yì jīng jìn xiū xíng rú lái shí
蜜多时，以一切智智相应作意，精进修行如来十
lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě jí shí bā fó bú gòng fǎ děng wú liàng wú biān zhū fó gōng dé
大舍及十八佛不共法等无量无边诸佛功德，
nǎi zhì wèi jù chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ yóu wèi zhèng dé yī qiè
乃至未具成熟有情、严净佛土，犹未证得一切
zhì zhì suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ zì xiàng
智智。所以者何？是菩萨摩诃萨观一切法自相
jiē kōng wú shí wú chéng wú zhuǎn wú miè rù zhū fǎ xiàng
皆空，无实、无成、无转、无灭，入诸法相，
zhī yī qiè fǎ wú zuò wú néng rù zhū xíng xiàng shì pú sà mó hē
知一切法无作、无能，入诸行相。是菩萨摩诃
sà chéng jiù zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo héng shí zēng zhǎng jué fēn shàn
萨成就最胜方便善巧，恒时增长觉分善
gēn yóu cǐ shàn gēn cháng zēng zhǎng gù biàn néng yuán mǎn chéng shú yǒu
根，由此善根常增长故，便能圆满成熟有
qíng yán jìng fó tǔ jiàn cì zhèng dé yī qiè zhì zhì
情、严净佛土，渐次证得一切智智。

shàn xiàn rú shì míng wéi fāng biàn shàn qiǎo ruò pú sà mó hē
“善现，如是名为方便善巧，若菩萨摩诃

sà chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo zhū yǒu suǒ wéi dìng néng zhèng dé
萨成就如是方便善巧，诸有所为定能证得
yī qiè zhì zhì rú shì zuì shèng fāng biàn shàn qiǎo jiē yóu bō rě bō luó
一切智智。如是最胜方便善巧，皆由般若波罗
mì duō ér dé chéng jiù shì gù shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng
蜜多而得成就。是故，善现，诸菩萨摩诃萨应
qín xiū xué shèn shēn bō rě bō luó mì duō zhū yǒu suǒ wéi wù xī guǒ bào
勤修学甚深般若波罗蜜多，诸有所为勿希果报。
ruò néng rú shì jīng qín xiū xué shèn shēn bō rě bō luó mì duō sù néng
若能如是精勤修学甚深般若波罗蜜多，速能
zhèng dé yī qiè zhì zhì
证得一切智智。”

dì èr fēn biàn xué pǐn dì qī shí èr zhī yī
第二分遍学品第七十二之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩

hē sà chéng jiù rú shì zuì shèng jué huì suī néng shòu xíng qīng jìng shēn fǎ
诃萨成就如是最胜觉慧，虽能受行清净深法，
ér bú shè shòu shū shèng guǒ bào
而不摄受殊胜果报。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸菩

sà mó hē sà chéng jiù rú shì zuì shèng jué huì suī néng shòu xíng qīng jìng
萨摩诃萨成就如是最胜觉慧，虽能受行清净
shēn fǎ ér bú shè shòu shū shèng guǒ bào hé yǐ gù shì pú sà mó
深法，而不摄受殊胜果报。何以故？是菩萨摩
hē sà yú fǎ zì xìng néng bú dòng gù
诃萨于法自性能不动故。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn shì pú sà mó hē sà néng yú
具寿善现白言：“世尊！是菩萨摩诃萨能于

hé fǎ zì xìng wú dòng
何法自性无动？”

fó gào shàn xiàn shì pú sà mó hē sà néng yú wú xìng zì xìng
佛告善现：“是菩萨摩诃萨能于无性自性

wú dòng
无动。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì pú sà mó hē sà yú hé wú
具寿善现复白佛言：“是菩萨摩诃萨于何无

xìng zì xìng wú dòng
性自性无动？”

fó gào shàn xiàn shì pú sà mó hē sà néng yú sè zì xìng wú
佛告善现：“是菩萨摩诃萨能于色自性无

dòng néng yú shòu xiǎng xíng shí zì xìng wú dòng néng yú yǎn
动，能于受、想、行、识自性无动，能于眼

chù nǎi zhì yì chù zì xìng wú dòng néng yú sè chù nǎi zhì fǎ chù zì xìng
处乃至意处自性无动，能于色处乃至法处自性

wú dòng néng yú yǎn jiè nǎi zhì yì jiè zì xìng wú dòng néng yú sè jiè
无动，能于眼界乃至意界自性无动，能于色界

nǎi zhì fǎ jiè zì xìng wú dòng néng yú yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè zì
乃至法界自性无动，能于眼识界乃至意识界自
xìng wú dòng néng yú yǎn chù nǎi zhì yì chù zì xìng wú dòng néng yú yǎn
性无动，能于眼触乃至意触自性无动，能于眼
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì
触为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受自
xìng wú dòng néng yú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
性无动，能于布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多
zì xìng wú dòng néng yú sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng zì
自性无动，能于四静虑、四无量、四无色定自
xìng wú dòng néng yú sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī zì xìng wú dòng
性无动，能于四念住乃至八圣道支自性无动，
néng yú sān jiě tuō mén zì xìng wú dòng néng yú bā jiě tuō jiǔ cì dì
能于三解脱门自性无动，能于八解脱、九次第
dìng zì xìng wú dòng néng yú rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
定自性无动，能于如来十力乃至十八佛不共法
zì xìng wú dòng rú shì nǎi zhì néng yú yī qiè zhì zhì zì xìng wú dòng
自性无动，如是乃至能于一切智智自性无动，
néng yú yī qiè yǒu wéi jiè wú wéi jiè zì xìng wú dòng suǒ yǐ zhě hé
能于一切有为界、无为界自性无动。所以者何？
rú shì zhū fǎ jí shì wú xìng zhū pú sà mó hē sà yú cǐ wú xìng zì xìng
如是诸法即是无性，诸菩萨摩诃萨于此无性自性
wú dòng wú xìng bù néng xiàn zhèng wú xìng
无动，无性不能现证无性。”

jù shòu shàn xiàn bái yán shì zūn yǒu xìng fǎ wéi néng xiàn zhèng
具寿善现白言：“世尊！有性法为能现证

yǒu xìng fǒu
有性不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shì zūn wú xìng fǎ wéi néng xiàn zhèng yǒu xìng fǒu
“世尊！无性法为能现证有性不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shì zūn yǒu xìng fǎ wéi néng xiàn zhèng wú xìng fǒu
“世尊！有性法为能现证无性不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shì zūn wú xìng fǎ wéi néng xiàn zhèng wú xìng fǒu
“世尊！无性法为能现证无性不？”

fó yán fú ěr
佛言：“不尔！”

shì zūn ruò ěr yì yīng yǒu xìng bù néng xiàn guān yǒu xìng
“世尊！若尔，亦应有性不能现观有性，
wú xìng bù néng xiàn guān yǒu xìng yǒu xìng bù néng xiàn guān wú xìng wú xìng
无性不能现观有性，有性不能现观无性，无性
bù néng xiàn guān wú xìng jiāng fēi shì zūn wú dé wú xiàn guān yé
不能现观无性，将非世尊无得、无现观耶？”

fó yán shàn xiàn suī yǒu dé yǒu xiàn guān rán lí sì jù
佛言：“善现，虽有得、有现观，然离四句。”

shì zūn yún hé lí sì jù ér yǒu dé yǒu xiàn guān
“世尊！云何离四句而有得、有现观？”

shàn xiàn ruò dé ruò xiàn guān fēi yǒu fēi wú jué zhū xì lùn
“善现，若得、若现观非有非无绝诸戏论，
shì gù wǒ shuō yǒu dé yǒu xiàn guān rán lí sì jù
是故我说有得、有现观，然离四句。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà yǐ hé wéi
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨以何为

xì lùn
戏论？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà guān sè nǎi zhì shí ruò
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨观色乃至识，若
cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú
常若无常、若乐若苦、若我若无我、若净若不
jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi
净、若寂静若不寂静、若远离若不远离，是为

xì lùn
戏论。

guān yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观眼处乃至意处，若常若无常、若乐
ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guān sè chù nǎi zhì fǎ chù ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观色处乃至法处，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guānyǎn jiè nǎi zhì yì jiè ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观眼界乃至意界，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guān sè jiè nǎi zhì fǎ jiè ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观色界乃至法界，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guānyǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè ruò cháng ruò wú cháng
“观眼识界乃至意识界，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guānyǎn chù nǎi zhì yì chù ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观眼触乃至意触，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guānyǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán
“观眼触为缘所生诸受乃至意触为缘

suǒ shēng zhū shòu ruò cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò
所生诸受，若常若无常、若乐若苦、若我若
wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò
无我、若净若不净、若寂静若不寂静、若远离若
bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不远离，是为戏论。

guān dì jiè nǎi zhì shí jiè ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观地界乃至识界，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yīn yuán nǎi zhì zēngshàngyuán ruò cháng ruò wú cháng
“观因缘乃至增上缘，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān wú míng nǎi zhì lǎo sǐ ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观无明乃至老死，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂
jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guān bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò
“观布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，若

cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú
常若无常、若乐若苦、若我若无我、若净若不
jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi
净、若寂静若不寂静、若远离若不远离，是为

xì lùn
戏论。

guān nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò cháng ruò wú
“观内空乃至无性自性空，若常若无

cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若
jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè ruò cháng ruò wú cháng
“观真如乃至不思議界，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān kǔ jí miè dào shèng dì ruò cháng ruò wú cháng
“观苦、集、灭、道圣谛，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī   ruò cháng ruò wú
“观四念住乃至八圣道支，若常若无

cháng   ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若
jì jìng ruò bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān sì jìng lù   sì wú liàng   sì wú sè dìng   ruò cháng ruò
“观四静虑、四无量、四无色定，若常若

wú cháng   ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng
无常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、
ruò jì jìng ruò bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
若寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù   ruò cháng ruò wú cháng
“观八解脱乃至十遍处，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān kōng   wú xiàng   wú yuàn jiě tuō mén   ruò cháng ruò wú
“观空、无相、无愿解脱门，若常若无

cháng   ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若
jì jìng ruò bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì   ruò cháng ruò wú cháng
“观净观地乃至如来地，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若
bú jì jìng   ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí   shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì   ruò cháng ruò wú cháng
“观极喜地乃至法云地，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ   ruò wǒ ruò wú wǒ   ruò jìng ruò bú jìng   ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若

bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò cháng ruò wú
“观一切陀罗尼门、三摩地门，若常若无

cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若

jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān wǔ yǎn liù shéntōng ruò cháng ruò wú cháng ruò lè
“观五眼、六神通，若常若无常、若乐

ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì
若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂

jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
静、若远离若不远离，是为戏论。

guān rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò cháng
“观如来十力乃至十八佛不共法，若常

ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng
若无常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、

ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
若寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo ruò cháng ruò wú
“观三十二大士相、八十随好，若常若无

cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若

jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng ruò cháng ruò wú cháng
“观无忘失法、恒住舍性，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若

bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò cháng
“观一切智、道相智、一切相智，若常

ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng
若无常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、

ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
若寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí ruò cháng ruò wú cháng
“观预流果乃至独觉菩提，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若

bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò cháng ruò wú cháng
“观一切菩萨摩诃萨行，若常若无常、

ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò
若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若

bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí ruò cháng ruò wú
“观诸佛无上正等菩提，若常若无

cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò
常、若乐若苦、若我若无我、若净若不净、若

jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
寂静若不寂静、若远离若不远离，是为戏论。

guān yī qiè zhì zhì ruò cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ
“观一切智智，若常若无常、若乐若苦、

ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò
若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂静、若

yuǎn lí ruò bù yuǎn lí shì wéi xì lùn
远离若不远离，是为戏论。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà ruò zuò shì niàn
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨若作是念：

kǔ shèng dì yīng biàn zhī jí shèng dì yīng yǒng duàn miè shèng dì yīng
‘苦圣谛应遍知，集圣谛应永断，灭圣谛应

zuò zhèng dào shèng dì yīng xiū xí shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn
作证，道圣谛应修习。’是为戏论。若作是念：

yīng xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng shì wéi xì lùn
‘应修四静虑、四无量、四无色定。’是为戏论。

ruò zuò shì niàn yīng xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī shì wéi
若作是念：‘应修四念住乃至八圣道支。’是为

xì lùn ruò zuò shì niàn yīng xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
戏论。若作是念：‘应修空、无相、无愿解脱

mén shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīng xiū bā jiě tuō bā shèng
门。’是为戏论。若作是念：‘应修八解脱、八胜

chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn
处、九次第定、十遍处。’是为戏论。若作是念：

yīngchāo yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí shì wéi xì lùn ruò zuò
‘应超预流果乃至独觉菩提。’是为戏论。若作

shì niàn yīngxíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
是念：‘应行布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多。’

shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīngzhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
是为戏论。若作是念：‘应住内空乃至无性自性

kōng shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīngzhù zhēn rú nǎi zhì bù
空。’是为戏论。若作是念：‘应住真如乃至不

sī yì jiè shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīng rù pú sà zhèng
思议界。’是为戏论。若作是念：‘应入菩萨正

xìng lí shēng shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīngyuánmǎn pú sà
性离生。’是为戏论。若作是念：‘应圆满菩萨

shí dì shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīng qǐ yī qiè tuó luó ní
十地。’是为戏论。若作是念：‘应起一切陀罗尼

mén sān mó dì mén shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīng yǐn wǔ
门、三摩地门。’是为戏论。若作是念：‘应引五

yǎn liù shéntōng shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīng yǐn rú lái
眼、六神通。’是为戏论。若作是念：‘应引如来

shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn
十力乃至十八佛不共法。’是为戏论。若作是念：

yīngyuánmǎnsān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo shì wéi xì lùn
‘应圆满三十二大士相、八十随好。’是为戏论。

ruò zuò shì niàn yīng yǐn wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng shì wéi
若作是念：‘应引无忘失法、恒住舍性。’是为

xì lùn ruò zuò shì niàn yīng yǐn yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè
戏论。若作是念：‘应引一切智、道相智、一切

xiàng zhì shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīngxíng yī qiè pú sà mó
相智。’是为戏论。若作是念：‘应行一切菩萨摩

hē sà xíng shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn yīngzhèngzhū fó wú
诃萨行。’是为戏论。若作是念：‘应证诸佛无

shàngzhèngděng pú tí shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn wǒ dāng
上正等菩提。’是为戏论。若作是念：‘我当

yán jìng fó tǔ chéngshú yǒuqíng shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn
严净佛土、成熟有情。’是为戏论。若作是念：

wǒ dāng zhèng dé yī qiè zhì zhì shì wéi xì lùn ruò zuò shì niàn
‘我当证得一切智智。’是为戏论。若作是念：

wǒ dāng yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù shì wéi xì lùn
‘我当永断一切烦恼习气相续。’是为戏论。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ rú shì děng zhǒng zhǒng fēn bié ér wéi
善现，诸菩萨摩诃萨以如是等种种分别而为
xì lùn
戏论。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yīng guān sè nǎi zhì shí ruò cháng ruò wú cháng ruò lè ruò
蜜多时，应观色乃至识若常若无常、若乐若

kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng
苦、若我若无我、若净若不净、若寂静若不寂静、

ruò yuǎn lí ruò bù yuǎn lí jiē bù kě xì lùn gù bù yīng xì lùn rú
若远离若不远离，皆不可戏论故不应戏论；如

shì nǎi zhì yīng guān yī qiè zhì zhì ruò yīng zhèng dé ruò bù yīng zhèng dé
是乃至应观一切智智，若应证得、若不应证得，

jù bù kě xì lùn gù bù yīng xì lùn yīng guān yī qiè fán nǎo xí qì xiāng
俱不可戏论故不应戏论；应观一切烦恼习气相

xù ruò yīng yǒng duàn ruò bù yīng yǒng duàn jù bù kě xì lùn gù bù
续，若应永断、若不应永断，俱不可戏论故不

yīng xì lùn
应戏论。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多

shí yīng guān rú shì děng zhū fǎ jí yǒu qíng jiē bù kě xì lùn gù bù
时，应观如是等诸法及有情，皆不可戏论故不

yīng xì lùn suǒ yǐ zhě hé yī yī qiè fǎ jí zhū yǒu qíng yǒu xìng bù
应戏论。所以者何？以一切法及诸有情，有性不

néng xì lùn yǒu xìng yǒu xìng bù néng xì lùn wú xìng wú xìng bù néng xì
能戏论有性，有性不能戏论无性，无性不能戏

lùn wú xìng wú xìng bù néng xì lùn yǒu xìng lí yǒu wú xìng ruò néng
论无性，无性不能戏论有性，离有、无性，若能

xì lùn ruò suǒ xì lùn ruò xì lùn chù ruò xì lùn shí jiē bù kě dé
戏论、若所戏论、若戏论处、若戏论时皆不可得。

shì gù shàn xiàn sè wú xì lùn shòu xiǎng xíng shí yì wú
是故，善现，色无戏论，受、想、行、识亦无

xì lùn rú shì nǎi zhì yī qiè zhì zhì wú xì lùn yǒng duàn fán nǎo xí
戏论，如是乃至一切智智无戏论，永断烦恼习

qì xiāng xù yì wú xì lùn rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà
气相续亦无戏论。如是，善现，诸菩萨摩诃萨
yīng xíng wú xì lùn shēnshēn bō rě bō luó mì duō
应行无戏论甚深般若波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨行深
bō rě bō luó mì duō shí yún hé guān sè shòu xiǎng xíng shí
般若波罗蜜多时，云何观色、受、想、行、识
nǎi zhì yī qiè zhì zhì yǒngduàn fán nǎo xí qì xiāng xù jiē bù kě xì
乃至一切智智、永断烦恼习气相续，皆不可戏
lùn gù bù yīng xì lùn
论故不应戏论？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí yīngguān sè wú zì xìng shòu xiǎng xíng shí yì wú zì
多时，应观色无自性，受、想、行、识亦无自
xìng rú shì nǎi zhì yīngguān yī qiè zhì zhì wú zì xìng yǒngduàn fán nǎo
性，如是乃至应观一切智智无自性，永断烦恼
xí qì xiāng xù yì wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě xì lùn shì
习气相续亦无自性，若法无自性则不可戏论。是
gù shànxiàn sè shòu xiǎng xíng shí bù kě xì lùn gù
故，善现，色、受、想、行、识不可戏论故，
zhū pú sà mó hē sà bù yīng xì lùn rú shì nǎi zhì yī qiè zhì zhì yǒng
诸菩萨摩诃萨不应戏论，如是乃至一切智智、永
duàn fán nǎo xí qì xiāng xù bù kě xì lùn gù zhū pú sà mó hē sà bù
断烦恼习气相续不可戏论故，诸菩萨摩诃萨不
yīng xì lùn shànxiàn zhū pú sà mó hē sà ruò néng rú shì yú yī qiè
应戏论。善现，诸菩萨摩诃萨若能如是于一切
fǎ lí zhū xì lùn xíngshēn bō rě bō luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo biàn
法离诸戏论，行深般若波罗蜜多方便善巧，便
rù pú sà zhèng xìng lí shēng ruò yǐ dé rù sù néng zhèng dé yī qiè
入菩萨正性离生，若已得入，速能证得一切
zhì zhì
智智。”

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí wǔ
大般若波罗蜜多经卷第四百六十五

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn biàn xué pǐn dì qī shí èr zhī èr
第二分遍学品第七十二之二

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
jiē wú zì xìng lí zhū xì lùn bù kě dé zhě zhū pú sà mó hē sà
皆无自性、离诸戏论、不可得者，诸菩萨摩诃萨
yóu hé děng dào dé rù pú sà zhèng xìng lí shēng wéi shēng wén dào
由何等道得入菩萨正性离生？为声闻道？
wéi dú jué dào wéi rú lái dào
为独觉道？为如来道？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà bù yóu shēng wén dào
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨不由声闻道，
bù yóu dú jué dào bù yóu rú lái dào dé rù pú sà zhèng xìng lí shēng
不由独觉道，不由如来道得入菩萨正性离生，
rán yú zhū dào biàn xué mǎn yǐ yóu pú sà dào dé rù pú sà zhèng xìng
然于诸道遍学满已，由菩萨道得入菩萨正性
lí shēng pì rú dì bā xiān xué zhū dào hòu yóu zì dào dé rù zì
离生。譬如第八，先学诸道，后由自道得入自
shèng zhèng xìng lí shēng nǎi zhì wèi qǐ yuán mǎn guǒ dào wéi néng zhèng
乘正性离生，乃至未起圆满果道，未能证
dé zì shèng jí guǒ zhū pú sà mó hē sà yì fù rú shì xiān yú zhū
得自乘极果。诸菩萨摩诃萨亦复如是，先于诸
dào biàn xué mǎn yǐ hòu yóu zì dào dé rù pú sà zhèng xìng lí shēng
道遍学满已，后由自道得入菩萨正性离生，
nǎi zhì wèi qǐ jīn gāng yù dìng yóu wéi néng dé yī qiè zhì zhì ruò qǐ
乃至未起金刚喻定，犹未能得一切智智。若起
cǐ dìng yǐ yī chà nà xiāng yīng bō rě nǎi néng zhèng dé yī qiè zhì
此定，以一刹那相应般若，乃能证得一切智
zhì
智。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà xiān yú
具寿善现复白佛言：“若菩萨摩诃萨先于

zhū dào biàn xué mǎn yǐ hòu yóu zì dào dé rù pú sà zhèng xìng lí shēng
诸道遍学满已，后由自道得入菩萨正性离生，

shì zūn qǐ bú dì bā yù liú yī lái bù huán ā luó hàn
世尊！岂不第八、预流、一来、不还、阿罗汉、

dú jué rú lái xiàng guǒ qí dào gè yì shì zūn rú shì zhū dào shè gè
独觉、如来向果其道各异？世尊！如是诸道设各

yì zhě yún hé pú sà mó hē sà xiān yú zhū dào biàn xué mǎn yǐ hòu yóu
异者，云何菩萨摩诃萨先于诸道遍学满已，后由

zì dào dé rù pú sà zhèng xìng lí shēng wèi zhū pú sà mó hē sà ruò
自道得入菩萨正性离生？谓诸菩萨摩诃萨若

qǐ dì bā dào yīng chéng dì bā ruò qǐ jù jiàn dào yīng chéng yù liú ruò
起第八道应成第八，若起具见道应成预流，若

qǐ jìn xiū dào yīng chéng yī lái bù huán ruò qǐ wú xué dào yīng chéng
起进修道应成一來、不还，若起无学道应成

ā luó hàn ruò qǐ dú jué dào yīng chéng dú jué
阿罗汉，若起独觉道应成独觉。

shì zūn ruò pú sà mó hē sà chéng dì bā yǐ néng rù pú
“世尊！若菩萨摩诃萨成第八已，能入菩

sà zhèng xìng lí shēng bì wú shì chù bú rù pú sà zhèng xìng lí shēng
萨正性离生必无是处。不入菩萨正性离生，

ér néng zhèng dé yī qiè zhì zhì yì wú shì chù shì zūn ruò pú sà mó
而能证得一切智智亦无是处。世尊！若菩萨摩

hē sà chéng yù liú yī lái bù huán ā luó hàn dú jué yǐ
诃萨成预流、一来、不还、阿罗汉、独觉已，

néng rù pú sà zhèng xìng lí shēng bì wú shì chù bú rù pú sà zhèng xìng
能入菩萨正性离生必无是处。不入菩萨正性

lí shēng ér néng zhèng dé yī qiè zhì zhì yì wú shì chù shì zūn yún
离生，而能证得一切智智亦无是处。世尊！云

hé lìng wǒ rú shí liǎo zhī zhū pú sà mó hē sà yào yú zhū dào biàn xué mǎn
何令我如实了知诸菩萨摩诃萨要于诸道遍学满

yǐ nǎi rù pú sà zhèng xìng lí shēng ér bù wéi lǐ
已，乃入菩萨正性离生而不违理？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō ruò pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。若菩

sà mó hē sà chéng dì bā yǐ guǎng shuō nǎi zhì chéng dú jué yǐ néng
萨摩诃萨成第八已，广说乃至成独觉已，能

rù pú sà zhèngxìng lí shēng bì wú shì chù bú rù pú sà zhèngxìng lí
入菩萨正性离生必无是处，不入菩萨正性离
shēng ér néngzhèng dé yī qiè zhì zhì yì wú shì chù
生，而能证得一切智智亦无是处。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn ruò ěr yún hé zhū pú sà
具寿善现白言：“世尊！若尔，云何诸菩萨
mó hē sà xiān yú zhū dàobiàn xuémǎn yǐ hòu yóu zì dào dé rù pú sà
摩诃萨先于诸道遍学满已，后由自道得入菩萨
zhèngxìng lí shēng yǐ rù pú sà zhèngxìng lí shēng jiàn cì zhèng dé
正性离生？已入菩萨正性离生，渐次证得
yī qiè zhì zhì yǒngduàn yī qiè xí qì xiāng xù
一切智智，永断一切习气相续？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn yǒng
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨从初发心，勇
měngjīng jìn xiū xíng liù zhǒng bō luó mì duō yǐ shèng zhì jiàn chāoguò bā
猛精进修行六种波罗蜜多，以胜智见超过八
dì wèi jìng guān dì nǎi zhì dú jué dì suī yú rú shì suǒ shuō bā dì jiē
地，谓净观地乃至独觉地。虽于如是所说八地皆
biàn xiū xué ér néng yǐ shèng zhì jiàn chāoguò yóu dào xiàng zhì dé rù
遍修学，而能以胜智见超过，由道相智得入
pú sà zhèngxìng lí shēng yǐ rù pú sà zhèngxìng lí shēng jiàn cì fù
菩萨正性离生。已入菩萨正性离生，渐次复
yóu yī qiè xiàng zhì zhèng dé yuánmǎn yī qiè zhì zhì yǒngduàn yī qiè
由一切相智，证得圆满一切智智，永断一切
xí qì xiāng xù shànxiàndāng zhī dì bā zhě zhì jí shì pú sà mó hē
习气相续。善现当知！第八者智即是菩萨摩诃
sà rěn yù liú yī lái bù huán ā luó hàn dú jué ruò zhì ruò
萨忍，预流、一来、不还、阿罗汉、独觉若智若
duàn yì shì pú sà mó hē sà rěn rú shì shànxiàn zhū pú sà
断，亦是菩萨摩诃萨忍。如是，善现，诸菩萨
mó hē sà xiān yú zhū dàobiàn xuémǎn yǐ hòu yóu zì dào dé rù pú sà
摩诃萨先于诸道遍学满已，后由自道得入菩萨
zhèngxìng lí shēng yǐ rù pú sà zhèngxìng lí shēng jiàn cì zhèng dé
正性离生。已入菩萨正性离生，渐次证得
yī qiè zhì zhì jì yǐ zhèng dé yī qiè zhì zhì yǐ guǒ rǎo yì yī qiè yǒu
一切智智。既已证得一切智智，以果饶益一切有
qíng
情。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn rú shuō pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！如说菩萨

mó hē sà zhòngyīngxuébiàn zhī yī qiè dào xiàng ruò shēng wéndào ruò
摩诃萨众应学遍知一切道相，若声闻道、若

dú jué dào ruò pú sà dào ruò rú lái dào zhī cǐ děng dào yī qiè
独觉道、若菩萨道、若如来道，知此等道一切

zhǒng xiàng míng dào xiàng zhì zhū pú sà mó hē sà yún hé dāng qǐ cǐ
种相名道相智，诸菩萨摩诃萨云何当起此

dào xiàng zhì
道相智？”

fó gào shàn xiàn zhū xíng zhuàng xiàng néng zhèng xiǎn fā dào
佛告善现：“诸行、状、相能正显发道

xiàng zhì zhě zhū pú sà mó hē sà biàn yú rú shì zhū xíng zhuàng xiàng
相智者，诸菩萨摩诃萨遍于如是诸行、状、相

jiē xiàng děng jué xiàng děng jué yǐ rú shí wèi tā xuān shuō kāi shì shī
皆现等觉，现等觉已如实为他宣说、开示、施

shè jiàn lì lìng zhū yǒu qíng dé wú dào jiě suí yìng qù xiàng suǒ qiú
设、建立，令诸有情得无倒解，随应趣向所求

lì lè shì pú sà mó hē sà yīng yú yī qiè yīn shēng yǔ yán jiē dé shàn
利乐。是菩萨摩诃萨应于一切音声语言皆得善

qiǎo tuó luó ní mén yóu cǐ shàn qiǎo tuó luó ní mén fā qǐ zhǒng zhǒng
巧陀罗尼门，由此善巧陀罗尼门发起种种

yīn shēng yǔ yán biàn wèi sān qiān dà qiān shì jiè zhū yǒu qíng lèi xuān shuō
音声语言，遍为三千大千世界诸有情类宣说

zhèng fǎ lìng zhī suǒ wén jiē rú gǔ xiǎng suī yǒu lǐng jiě ér wú zhí zhuó
正法，令知所闻皆如谷响，虽有领解而无执著。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yóu cǐ yīn yuán yīng xué yuán
“善现，诸菩萨摩诃萨由此因缘，应学圆

mǎn zhū dào xiàng zhì jì xué yuán mǎn dào xiàng zhì yǐ yīng rú shí zhī
满诸道相智。既学圆满道相智已，应如实知

yī qiè yǒu qíng yì yào suí mián zhǒng zhǒng chā bié rú yìng wèi zuǒ lì
一切有情意乐、睡眠种种差别，如应为作利

yì ān lè wèi rú shí zhī dì yù yǒu qíng yì yào suí mián jí bǐ yīn guǒ
益安乐，谓如实知地狱有情意乐、睡眠及彼因果，

zhī yǐ fāng biàn zhē zhàng bǐ dào yì rú shí zhī páng shēng yǒu qíng yì
知己方便遮障彼道；亦如实知傍生有情意

yào suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāng biàn zhē zhàng bǐ dào yì rú
乐、睡眠及彼因果，知己方便遮障彼道；亦如

shí zhī guǐ jiè yǒuqíng yì yào suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāngbiàn
实知鬼界有情意乐、随眠及彼因果，知己方便

zhēzhàng bǐ dào yì rú shí zhī zhūlóng yàochā ā sù luòděng yì
遮障彼道；亦如实知诸龙、药叉、阿素洛等意

yào suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāngbiànzhēzhàng bǐ dào yì rú
乐、随眠及彼因果，知己方便遮障彼道；亦如

shí zhī rén jí yù tiān yì yào suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāngbiàn
实知人及欲天意乐、随眠及彼因果，知己方便

zhēzhàng bǐ dào yì rú shí zhī fànzhòngtiān nǎi zhì sè jiū jìngtiān yì
遮障彼道；亦如实知梵众天乃至色究竟天意

yào suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāngbiànzhēzhàng bǐ dào yì rú
乐、随眠及彼因果，知己方便遮障彼道；亦如

shí zhī kōng wú biānchùtiān nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùtiān yì yào
实知空无边处天乃至非想非非想处天意乐、

suí mián jí bǐ yīn guǒ zhī yǐ fāngbiànzhēzhàng bǐ dào yì rú shí zhī
随眠及彼因果，知己方便遮障彼道。亦如实知

sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī sān jiě
四念住乃至八圣道支及彼因果，亦如实知三解

tuōmén jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú
脱门及彼因果，亦如实知四静虑、四无量、四无

sè dìng jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī bā jiě tuō bā shèngchù jiǔ
色定及彼因果，亦如实知八解脱、八胜处、九

cì dì dìng shí biànchù jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī kǔ jí miè
次第定、十遍处及彼因果，亦如实知苦、集、灭、

dàoshèng dì jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī bù shī bō luó mì duō nǎi zhì
道圣谛及彼因果，亦如实知布施波罗蜜多乃至

bō rě bō luó mì duō jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī nèikōng nǎi zhì wú
般若波罗蜜多及彼因果，亦如实知内空乃至无

xìng zì xìngkōng jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī zhēn rú nǎi zhì bù sī yì
性自性空及彼因果，亦如实知真如乃至不思議

jiè jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì jí bǐ
界及彼因果，亦如实知净观地乃至如来地及彼

yīn guǒ yì rú shí zhī jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì jí bǐ yīn guǒ yì
因果，亦如实知极喜地乃至法云地及彼因果，亦

rú shí zhī yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén jí bǐ yīn guǒ
如实知一切陀罗尼门、一切三摩地门及彼因果，

yì rú shí zhī wǔ yǎn liù shéntōng jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī rú lái
亦如实知五眼、六神通及彼因果，亦如实知如来

shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ jí bǐ yīn guǒ yì rú shí zhī wú
十力乃至十八佛不共法及彼因果，亦如实知无
wàng shī fǎ héngzhù shěxìng jí bǐ yīn yuán²⁵ yì rú shí zhī yī qiè zhì
忘失法、恒住舍性及彼因缘²⁵，亦如实知一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí bǐ yīn guǒ shàn xiàn zhū pú sà mó
道相智、一切相智及彼因果。善现，诸菩萨摩
hē sà jì rú shí zhī shēng wéndēng dào jí yīn guǒ yǐ suí qí suǒ yìng
诃萨既如实知声闻等道及因果已，随其所应，
ān lì yǒu qíng yú sān shèng dào lìng qín xiū xué gè dé jiū jìng
安立有情于三乘道，令勤修学各得究竟。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng qǐ rú shì zhū dào xiàng zhì
“善现，诸菩萨摩诃萨应起如是诸道相智，
ruò pú sà mó hē sà néng xué rú shì zhū dào xiàng zhì yú zhū yǒu qíng
若菩萨摩诃萨能学如是诸道相智，于诸有情
zhǒng zhǒng jiè xìng yì yào suí mián jiē néng wù rù jì wù rù yǐ
种种界性、意乐、睡眠皆能悟入。既悟入已，
suí qí suǒ yí wèi shuō zhèng fǎ jiē lìng huò dé suǒ qiú shèng guǒ zhōng bù
随其所宜为说正法，皆令获得所求胜果终不
táng juān suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà shàn dá yǒu qíng zhū gēn
唐捐。所以者何？是菩萨摩诃萨善达有情诸根
shèng liè rú shí jiě liǎo yī qiè yǒu qíng wǎng lái sǐ shēng xīn suǒ chā bié
胜劣，如实解了一切有情往来死生心所差别，
gù suǒ shuō fǎ zhōng bù táng juān shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng xíng
故所说法终不唐捐。善现，诸菩萨摩诃萨应行
rú shì zhū dào bō rě bō luó mì duō suǒ yǐ zhě hé yī qiè shēng wén
如是诸道般若波罗蜜多。所以者何？一切声闻、
dú jué pú sà suǒ yīng xué dào pú tí fēn fǎ wú bú shè zài shēn shēn bō
独觉、菩萨所应学道菩提分法，无不摄在甚深般
rě bō luó mì duō yī qiè shēng wén dú jué pú sà yú cǐ zhōng xué
若波罗蜜多，一切声闻、独觉、菩萨于此中学
jiē dé jiū jìng
皆得究竟。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè zhǒng
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切种
pú tí fēn fǎ nǎi zhì pú tí rú shì yī qiè fēi hé fēi sǎn wú sè
菩提分法乃至菩提，如是一切非合、非散、无色、

²⁵ 大正藏：果；永乐北藏及龙藏：缘

wú jiàn wú duì yī xiàng suǒ wèi wú xiàng yún hé rú shì pú tí
无见、无对、一相，所谓无相，云何如是菩提
fēn fǎ néng qǔ pú tí shì zūn yī qiè fēi hé fēi sàn wú sè
分法能取菩提？世尊！一切非合、非散、无色、
wú jiàn wú duì yī xiàng suǒ wèi wú xiàng fǎ fēi yú yú fǎ yǒu
无见、无对、一相，所谓无相法，非于余法有
qǔ yǒu shě pì rú xū kōng yú yī qiè fǎ wú qǔ wú shě zì xìng kōng gù
取有舍。譬如虚空于一切法无取无舍，自性空故，
zhū fǎ yì ěr zì xìng jiē kōng fēi yú yú fǎ yǒu qǔ yǒu shě rú hé kě
诸法亦尔自性皆空，非于余法有取有舍，如何可
yán sì niàn zhù děng pú tí fēn fǎ néng qǔ pú tí
言四念住等菩提分法能取菩提？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yī yī
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。以一

qiè fǎ zì xìng jiē kōng wú qǔ wú shě rán zhū yǒu qíng yú yī qiè fǎ zì
切法自性皆空无取无舍，然诸有情于一切法自
xìng kōng yì bù néng jiě liǎo wèi yì bǐ gù fāng biàn xuān shuō pú tí fēn
性空义不能解了，为益彼故，方便宣说菩提分
fǎ néng qǔ pú tí
法能取菩提。

fù cì shàn xiàn ruò suǒ yǒu sè shòu xiǎng xíng
“复次，善现，若所有色、受、想、行、

shí ruò yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò sè chù nǎi zhì fǎ chù ruò yǎn jiè
识，若眼处乃至意处，若色处乃至法处，若眼界
nǎi zhì yì jiè ruò sè jiè nǎi zhì fǎ jiè ruò yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí
乃至意界，若色界乃至法界，若眼识界乃至意识
jiè ruò yǎn chù nǎi zhì yì chù ruò yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi
界，若眼触乃至意触，若眼触为缘所生诸受乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ruò dì jiè nǎi zhì shí jiè ruò yīn
至意触为缘所生诸受，若地界乃至识界，若因
yuán nǎi zhì zēng shàng yuán ruò wú míng nǎi zhì lǎo sǐ ruò bù shī bō
缘乃至增上缘，若无明乃至老死，若布施波
luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì
罗蜜多乃至般若波罗蜜多，若内空乃至无性自
xìng kōng ruò zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè ruò kǔ jí miè dào
性空，若真如乃至不思議界，若苦、集、灭、道
shèng dì ruò sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī ruò sì jìng lǜ sì
圣谛，若四念住乃至八圣道支，若四静虑、四

wú liàng sì wú sè dìng ruò sān jiě tuō mén ruò bā jiě tuō nǎi zhì shí
无量、四无色定，若三解脱门，若八解脱乃至十
biànchù ruò jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì ruò jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún
遍处，若净观地乃至如来地，若极喜地乃至法云
dì ruò yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò wǔ yǎn liù shén
地，若一切陀罗尼门、三摩地门，若五眼、六神
tōng ruò rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò sān shí èr dà
通，若如来十力乃至十八佛不共法，若三十二大
shì xiàng bā shí suí hǎo ruò wú wàng shī fǎ héngzhù shě xìng ruò
士相、八十随好，若无忘失法、恒住舍性，若
yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò yù liú guǒ nǎi zhì dú
一切智、道相智、一切相智，若预流果乃至独
jué pú tí ruò yī qiè pú sà mó hē sà xíng ruò zhū fó wú shàng zhèng
觉菩提，若一切菩萨摩诃萨行，若诸佛无上正
děng pú tí ruò duàn fán nǎo xí qì xiāng xù ruò yī qiè zhì zhì rú
等菩提，若断烦恼习气相续，若一切智智，如
shì děng yī qiè fǎ jiē yú shèng fǎ pí nài yē zhōng fēi hé fēi sàn
是等一切法，皆于圣法毗奈耶中非合、非散、
wú sè wú jiàn wú duì yī xiàng suǒ wèi wú xiàng rú lái wèi
无色、不见、无对、一相，所谓无相，如来为
yì zhū yǒu qíng lèi lìng shēng zhèng jiě rù fǎ shí xiàng yī shì sù shuō
益诸有情类，令生正解入法实相，依世俗说
bù yī shèng yì shàn xiàn dāng zhī zhū pú sà mó hē sà yú rú shì yī
不依胜义。善现当知！诸菩萨摩诃萨于如是一
qiè fǎ yīng xué zhì jiàn xué zhì jiàn yǐ rú shí tōng dá rú shì zhū fǎ yīng
切法应学智见。学智见已，如实通达如是诸法应
kě shòu yòng rú shì zhū fǎ bù yīng shòu yòng
可受用，如是诸法不应受用。”

jù shòu shàn xiàn jí bó fó yán zhū pú sà mó hē sà yú hé
具寿善现即白佛言：“诸菩萨摩诃萨于何

děng fǎ xué zhì jiàn yǐ rú shí tōng dá bù yīng shòu yòng yú hé děng fǎ
等法学智见已如实通达不应受用？于何等法

xué zhì jiàn yǐ rú shí tōng dá yīng kě shòu yòng
学智见已如实通达应可受用？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú zhū shēng wén dú jué
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨于诸声闻、独觉

dì fǎ xué zhì jiàn yǐ rú shí tōng dá bù yīng shòu yòng yú yī qiè zhì
地法学智见已，如实通达不应受用；于一切智

zhì xiāngyìngzhū fǎ xué zhì jiàn yǐ rú shí tōng dá yī qiè zhǒngxiàngyīng
智相应诸法学智见已，如实通达一切种相应

kě shòuyòng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yú cǐ shèng fǎ pí nài yē
可受用。善现，诸菩萨摩诃萨于此圣法毗奈耶

zhōng yīng rú shì xuéshènshēn bō rě bō luó mì duō
中，应如是学甚深般若波罗蜜多。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn suǒshuōshèng fǎ pí
具寿善现复白佛言：“世尊！所说圣法毗

nài yē shèng fǎ pí nài yē zhě hé wèishèng fǎ pí nài yē
奈耶，圣法毗奈耶者，何谓圣法毗奈耶？”

fó gàoshànxiàn ruò zhū shēngwén ruò zhū dú jué ruò zhū pú
佛告善现：“若诸声闻，若诸独觉，若诸菩

sà ruò zhū rú lái yǔ tān chēn chī fēi hé fēi sàn yǔ wǔ shùn
萨，若诸如来，与贪、瞋、痴非合非散，与五顺

xià fēn jié fēi hé fēi sàn yǔ wǔ shùnshàng fēn jié fēi hé fēi sàn yǔ
下分结非合非散，与五顺上分结非合非散，与

sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng fēi hé fēi sàn yǔ sì niànzhù
四静虑、四无量、四无色定非合非散，与四念住

nǎi zhì bā shèngdào zhī fēi hé fēi sàn yǔ kǔ jí miè dào shèng
乃至八圣道支非合非散，与苦、集、灭、道圣

dì fēi hé fēi sàn yǔ sān jiě tuō mén fēi hé fēi sàn yǔ bā jiě tuō nǎi
谛非合非散，与三解脱门非合非散，与八解脱乃

zhì shí biànchù fēi hé fēi sàn yǔ jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì fēi hé
至十遍处非合非散，与净观地乃至如来地非合

fēi sàn yǔ wǔ yǎn liù shéntōng fēi hé fēi sàn yǔ bù shī bō luó mì
非散，与五眼、六神通非合非散，与布施波罗蜜

duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō fēi hé fēi sàn yǔ nèi kōng nǎi zhì wú
多乃至般若波罗蜜多非合非散，与内空乃至无

xìng zì xìngkōng fēi hé fēi sàn yǔ zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè fēi hé
性自性空非合非散，与真如乃至不思議界非合

fēi sàn yǔ jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì fēi hé fēi sàn yǔ yī qiè tuó
非散，与极喜地乃至法云地非合非散，与一切陀

luó ní mén sān mó dì mén fēi hé fēi sàn yǔ rú lái shí lì nǎi zhì shí
罗尼门、三摩地门非合非散，与如来十力乃至十

bā fó bú gòng fǎ fēi hé fēi sàn yǔ sān shí èr dà shì xiàng bā shí
八佛不共法非合非散，与三十二大士相、八十

suí hǎo fēi hé fēi sàn yǔ wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng fēi hé fēi
随好非合非散，与无忘失法、恒住舍性非合非

sàn yǔ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì fēi hé fēi sàn
散，与一切智、道相智、一切相智非合非散，
yǔ yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí fēi hé fēi sàn yǔ yī qiè pú sà mó
与预流果乃至独觉菩提非合非散，与一切菩萨摩
hē sà xíng fēi hé fēi sàn yǔ zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí fēi hé
诃萨行非合非散，与诸佛无上正等菩提非合
fēi sàn yǔ yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù fēi hé fēi sàn yǔ
非散，与永断一切烦恼习气相续非合非散，与
yī qiè zhì zhì fēi hé fēi sàn yǔ yǒu wéi jiè fēi hé fēi sàn yǔ wú wéi
一切智智非合非散，与有为界非合非散，与无为
jiè fēi hé fēi sàn
界非合非散。

shàn xiàn bǐ míng wéi shèng zhě cǐ shì bǐ shèng fǎ pí nài
“善现，彼名为圣者，此是彼圣法毗奈
yē shì gù míng shèng fǎ pí nài yē suǒ yǐ zhě hé cǐ yī qiè fǎ
耶，是故名圣法毗奈耶。所以者何？此一切法
wú sè wú jiàn wú duì yī xiàng suǒ wèi wú xiàng bǐ zhū shèng
无色、不见、无对、一相，所谓无相，彼诸圣
zhě rú shí xiàn jiàn shàn xiàn dāng zhī wú sè fǎ yǔ wú sè fǎ fēi hé
者如实现见。善现当知！无色法与无色法非合
fēi sàn wú jiàn fǎ yǔ wú jiàn fǎ fēi hé fēi sàn wú duì fǎ yǔ wú duì
非散，无见法与无见法非合非散，无对法与无对
fǎ fēi hé fēi sàn yī xiàng fǎ yǔ yī xiàng fǎ fēi hé fēi sàn wú xiàng
法非合非散，一相法与一相法非合非散，无相
fǎ yǔ wú xiàng fǎ fēi hé fēi sàn shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú
法与无相法非合非散。善现，诸菩萨摩诃萨于
cǐ wú sè wú jiàn wú duì yī xiàng wú xiàng shēn shēn bō rě bō
此无色、不见、无对、一相、无相甚深般若波
luó mì duō cháng yīng xiū xué xué yǐ bù qǔ yī qiè fǎ xiàng
罗蜜多常应修学，学已不取一切法相。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩
hē sà qǐ bù yīng yú sè xiàng nǎi zhì shí xiàng xué qǐ bù yīng yú yǎn
诃萨岂不应于色相乃至识相学？岂不应于眼
chù xiàng nǎi zhì yì chù xiàng xué qǐ bù yīng yú sè chù xiàng nǎi zhì fǎ
处相乃至意处相学？岂不应于色处相乃至法
chù xiàng xué qǐ bù yīng yú yǎn jiè xiàng nǎi zhì yì jiè xiàng xué qǐ
处相学？岂不应于眼界相乃至意界相学？岂

bù yīng yú sè jiè xiàng nǎi zhì fǎ jiè xiàng xué qǐ bù yīng yú yǎn shí
不应于色界相乃至法界相学？岂不应于眼识

jiè xiàng nǎi zhì yì shí jiè xiàng xué qǐ bù yīng yú yǎn chù xiàng nǎi zhì
界相乃至意识界相学？岂不应于眼触相乃至

yì chù xiàng xué qǐ bù yīng yú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiàng
意触相学？岂不应于眼触为缘所生诸受相

nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiàng xué qǐ bù yīng yú dì jiè
乃至意触为缘所生诸受相学？岂不应于地界

xiàng nǎi zhì shí jiè xiàng xué qǐ bù yīng yú yīn yuán xiàng nǎi zhì zēng
相乃至识界相学？岂不应于因缘相乃至增

shàng yuán xiàng xué qǐ bù yīng yú wú míng xiàng nǎi zhì lǎo sǐ xiàng xué
上缘相学？岂不应于无明相乃至老死相学？

qǐ bù yīng yú bù shī bō luó mì duō xiàng nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
岂不应于布施波罗蜜多相乃至般若波罗蜜多

xiàng xué qǐ bù yīng yú nèi kōng xiàng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng xiàng
相学？岂不应于内空相乃至无性自性空相

xué qǐ bù yīng yú zhēn rú xiàng nǎi zhì bù sī yì jiè xiàng xué qǐ
学？岂不应于真如相乃至不思議界相学？岂

bù yīng yú kǔ jí miè dào shèng dì xiàng xué qǐ bù yīng yú sì
不应于苦、集、灭、道圣谛相学？岂不应于四

jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng xiàng xué qǐ bù yīng yú sì niàn
静虑、四无量、四无色定相学？岂不应于四念

zhù xiàng nǎi zhì bā shèng dào zhī xiàng xué qǐ bù yīng yú bā jiě tuō
住相乃至八圣道支相学？岂不应于八解脱

xiàng nǎi zhì shí biàn chù xiàng xué qǐ bù yīng yú kōng wú xiàng wú
相乃至十遍处相学？岂不应于空、无相、无

yuàn jiě tuō mén xiàng xué qǐ bù yīng yú jìng guān dì xiàng nǎi zhì rú
愿解脱门相学？岂不应于净观地相乃至如

lái dì xiàng xué qǐ bù yīng yú jí xǐ dì xiàng nǎi zhì fǎ yún dì xiàng
来地相学？岂不应于极喜地相乃至法云地相

xué qǐ bù yīng yú yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén xiàng xué
学？岂不应于一切陀罗尼门、三摩地门相学？

qǐ bù yīng yú wǔ yǎn liù shéntōng xiàng xué qǐ bù yīng yú rú lái shí
岂不应于五眼、六神通相学？岂不应于如来十

lì xiàng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ xiàng xué qǐ bù yīng yú sān shí
力相乃至十八佛不共法相学？岂不应于三十

èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo xiàng xué qǐ bù yīng yú wú wàng shī
二大士相、八十随好相学？岂不应于无忘失

fǎ héngzhù shěxìngxiàngxué qǐ bù yīng yú yī qiè zhì dàoxiàng zhì
法、恒住舍性相学？岂不应于一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì xiàngxué qǐ bù yīng yú yù liú guǒxiàng nǎi zhì dú jué
一切相智相学？岂不应于预流果相乃至独觉
pú tí xiàngxué qǐ bù yīng yú yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó
菩提相学？岂不应于一切菩萨摩诃萨行、诸佛
wú shàngzhèngděng pú tí xiàngxué qǐ bù yīng yú yǒng duàn fán nǎo
无上正等菩提相学？岂不应于永断烦恼
xí qì xiāng xù yī qiè zhì zhì xiàngxué qǐ bù yīng yú zhī kǔ duàn
习气相续、一切智智相学？岂不应于知苦、断
jí zhèngmiè xiū dào xiàngxué qǐ bù yīng yú shùn nì yuán qǐ guān
集、证灭、修道相学？岂不应于顺逆缘起观
xiàngxué qǐ bù yīng yú yī qiè shèng zhě shèng fǎ xiàngxué qǐ bù
相学？岂不应于一切圣者圣法相学？岂不
yīng yú yǒuwéi jiè wú wéi jiè xiàngxué
应于有为界、无为界相学？

shì zūn ruò pú sà mó hē sà bù yú rú shì zhū fǎ xiàngxué
“世尊！若菩萨摩诃萨不于如是诸法相学，
yì yīng bù yú zhū xíng xiàngxué shì zūn ruò pú sà mó hē sà yú zhū fǎ
亦应不于诸行相学。世尊！若菩萨摩诃萨于诸法
xiàng jí zhū xíng xiàng jì bù néngxué yún hé néng chāo yī qiè shēng wén
相及诸行相既不能学，云何能超一切声闻
jí dú jué dì ruò bù néng chāo yī qiè shēng wén jí dú jué dì yún
及独觉地？若不能超一切声闻及独觉地，云
hé néng rù pú sà zhèng xìng lí shēng ruò bù néng rù pú sà zhèng xìng
何能入菩萨正性离生？若不能入菩萨正性
lí shēng yún hé néng dé yī qiè zhì zhì ruò bù néng dé yī qiè zhì
离生，云何能得一切智智？若不能得一切智
zhì yún hé néng zhuàn miào fǎ lún ruò bù néng zhuàn miào fǎ lún yún
智，云何能转妙法轮？若不能转妙法轮，云
hé néng yǐ sān shèng zhèng fǎ ān lì yǒu qíng lìng chū wú biān shēng sǐ
何能以三乘正法安立有情，令出无边生死
kǔ hǎi
苦海？”

fó gào shàn xiàn ruò yī qiè fǎ yǒu shí xiàngzhě zhū pú sà mó
佛告善现：“若一切法有实相者，诸菩萨摩
hē sà yīng yú zhōngxué yǐ yī qiè fǎ fēi yǒu shí xiàng shì gù pú sà
诃萨应于中学。以一切法非有实相，是故菩萨

mó hē sà zhòng bù yú xiàng xué yì fù bù yú wú xiàng fǎ xué suǒ yǐ
摩诃萨众不于相学，亦复不于无相法学。所以
zhě hé ruò fó chū shì ruò bù chū shì fǎ jiè cháng zhù zhū fǎ
者何？若佛出世、若不出世，法界常住，诸法
yī xiàng suǒ wèi wú xiàng rú shì wú xiàng jì fēi yǒu xiàng yì fēi wú
一相，所谓无相，如是无相既非有相亦非无
xiàng gù bù kě xué
相故不可学。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
jiē fēi yǒu xiàng yì fēi wú xiàng yún hé pú sà mó hē sà néng xiū bō rě
皆非有相亦非无相，云何菩萨摩诃萨能修般若
bō luó mì duō shì zūn ruò pú sà mó hē sà bù néng xiū bō rě bō
波罗蜜多？世尊！若菩萨摩诃萨不能修般若波
luó mì duō yīng bù néng chāo zhū shēng wén dì jí dú jué dì ruò bù
罗蜜多，应不能超诸声闻地及独觉地。若不
néng chāo zhū shēng wén dì jí dú jué dì yīng bù néng rù pú sà zhèng
能超诸声闻地及独觉地，应不能入菩萨正
xìng lí shēng ruò bù néng rù pú sà zhèng xìng lí shēng yīng bù néng qǐ
性离生。若不能入菩萨正性离生，应不能起
pú sà wú shēng fǎ rěn ruò bù néng qǐ pú sà wú shēng fǎ rěn yīng bù
菩萨无生法忍。若不能起菩萨无生法忍，应不
néng fā pú sà shèng miào shén tōng ruò bù néng fā pú sà shèng miào shén
能发菩萨胜妙神通。若不能发菩萨胜妙神
tōng yīng bù néng yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng ruò bù néng yán
通，应不能严净佛土、成熟有情。若不能严
jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng yīng bù néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
净佛土、成熟有情，应不能证得一切智智。
ruò bù néng zhèng dé yī qiè zhì zhì yīng bù néng zhuàn miào fǎ lún ruò
若不能证得一切智智，应不能转妙法轮。若
bù néng zhuàn miào fǎ lún zé yīng bù néng ān lì yǒu qíng lìng zhù yù liú
不能转妙法轮，则应不能安立有情令住预流
guǒ huò yī lái guǒ huò bù huán guǒ huò ā luó hàn guǒ huò dú jué
果、或一来果、或不还果、或阿罗汉果、或独觉
pú tí huò fù wú shàng zhèng děng pú tí yì yīng bù néng ān lì yǒu
菩提、或复无上正等菩提。亦应不能安立有
qíng lìng zhù shī xìng fú yè shì huò jiè xìng fú yè shì huò xiū xìng fú
情，令住施性福业事，或戒性福业事，或修性福

yè shì dānghuà rén tiān fù lè zì zài
业事，当获人、天富乐自在。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yī qiè
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。一切

fǎ fēi yǒu xiàng fēi wú xiàng ruò pú sà mó hē sà zhī yī qiè fǎ ruò yǒu
法非有相非无相，若菩萨摩诃萨知一切法若有

xiàng ruò wú xiàng xián tóng yī xiàng suǒ wèi wú xiàng xiū cǐ wú xiàng
相、若无相咸同一相，所谓无相，修此无相

shì xiū bō rě bō luó mì duō
是修般若波罗蜜多。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà xiū cǐ
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨修此

wú xiàng shì xiū bō rě bō luó mì duō
无相是修般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū chú qiǎn yī qiè fǎ
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修除遣一切法，

shì xiū bō rě bō luó mì duō
是修般若波罗蜜多。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà xiū chú
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨修除

qiǎn yī qiè fǎ shì xiū bō rě bō luó mì duō
遣一切法，是修般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū chú qiǎn sè shòu
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修除遣色、受、

xiǎng xíng shí shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǎn chù
想、行、识，是修般若波罗蜜多；修除遣眼处

nǎi zhì yì chù shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn sè chù nǎi zhì
乃至意处，是修般若波罗蜜多；修除遣色处乃至

fǎ chù shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǎn jiè nǎi zhì yì jiè
法处，是修般若波罗蜜多；修除遣眼界乃至意界，

shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn sè jiè nǎi zhì fǎ jiè shì xiū
是修般若波罗蜜多；修除遣色界乃至法界，是修

bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè shì xiū
般若波罗蜜多；修除遣眼识界乃至意识界，是修

bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǎn chù nǎi zhì yì chù shì xiū bō rě
般若波罗蜜多；修除遣眼触乃至意触，是修般若

bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì
波罗蜜多；修除遣眼触为缘所生诸受乃至意

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn
触为缘所生诸受，是修般若波罗蜜多；修除遣
dì jiè nǎi zhì shí jiè shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yīn yuán
地界乃至识界，是修般若波罗蜜多；修除遣因缘
nǎi zhì zēng shàng yuán shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn wú míng
乃至增上缘，是修般若波罗蜜多；修除遣无明
nǎi zhì lǎo sǐ shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn bú jìng guān
乃至老死，是修般若波罗蜜多；修除遣不净观，
shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn sì jìng lǜ sì wú liàng sì
是修般若波罗蜜多；修除遣四静虑、四无量、四
wú sè dìng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn fó suí niàn fǎ
无色定，是修般若波罗蜜多；修除遣佛随念、法
suí niàn sēng suí niàn jiè suí niàn shě suí niàn tiān suí niàn jì
随念、僧随念、戒随念、舍随念、天随念、寂
jìng suí niàn chí rù chū xī suí niàn shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū
静随念、持入出息随念，是修般若波罗蜜多；修
chú qiǎn wú cháng xiǎng kǔ xiǎng wú wǒ xiǎng kōng xiǎng jí xiǎng
除遣无常想、苦想、无我想、空想、集想、
yīn xiǎng shēng xiǎng yuán xiǎng miè xiǎng jìng xiǎng miào xiǎng
因想、生想、缘想、灭想、静想、妙想、
lí xiǎng dào xiǎng rú xiǎng xíng xiǎng chū xiǎng shì xiū bō rě
离想、道想、如想、行想、出想，是修般若
bō luó mì duō xiū chú qiǎn wǒ xiǎng yǒu qíng xiǎng nǎi zhì zhī zhě xiǎng
波罗蜜多；修除遣我想、有情想乃至知者想、
jiàn zhě xiǎng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn cháng xiǎng
见者想，是修般若波罗蜜多；修除遣常想、
lè xiǎng wǒ xiǎng jìng xiǎng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
乐想、我想、净想，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn yuán qǐ xiǎng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn shèng dì
遣缘起想，是修般若波罗蜜多；修除遣圣谛
xiǎng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn sì niàn zhù nǎi zhì bā
想，是修般若波罗蜜多；修除遣四念住乃至八
shèng dào zhī shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn sān jiě tuō mén
圣道支，是修般若波罗蜜多；修除遣三解脱门，
shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù
是修般若波罗蜜多；修除遣八解脱乃至十遍处，
shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǒu xún yǒu sì sān mó dì wú
是修般若波罗蜜多；修除遣有寻有伺三摩地、无

xún wéi sì sān mó dì wú xún wú sì sān mó dì shì xiū bō rě bō luó
寻唯伺三摩地、无寻无伺三摩地，是修般若波罗
mì duō xiū chú qiǎn kǔ jí miè dào shèng dì shì xiū bō rě
蜜多；修除遣苦、集、灭、道圣谛，是修般若
bō luó mì duō xiū chú qiǎn kǔ zhì jí zhì miè zhì dào zhì fǎ
波罗蜜多；修除遣苦智、集智、灭智、道智、法
zhì lèi zhì shì sú zhì tā xīn zhì jìn zhì wú shēng zhì rú
智、类智、世俗智、他心智、尽智、无生智、如
shuō zhì shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn bù shī bō luó mì duō
说智，是修般若波罗蜜多；修除遣布施波罗蜜多
nǎi zhì bō rě bō luó mì duō shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn
乃至般若波罗蜜多，是修般若波罗蜜多；修除遣
nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
内空乃至无性自性空，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
遣真如乃至不思議界，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
遣净观地乃至如来地，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
遣极喜地乃至法云地，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén shì xiū bō rě bō luó mì
遣一切陀罗尼门、三摩地门，是修般若波罗蜜
duō xiū chú qiǎn wǔ yǎn liù shéntōng shì xiū bō rě bō luó mì duō
多；修除遣五眼、六神通，是修般若波罗蜜多；
xiū chú qiǎn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ shì xiū bō rě
修除遣如来十力乃至十八佛不共法，是修般若
bō luó mì duō xiū chú qiǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
波罗蜜多；修除遣三十二大士相、八十随好，
shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn wú wàng shī fǎ héng zhù shě
是修般若波罗蜜多；修除遣无忘失法、恒住舍
xìng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yī qiè zhì dào xiàng
性，是修般若波罗蜜多；修除遣一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yù
智、一切相智，是修般若波罗蜜多；修除遣预
liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn
流果乃至独觉菩提，是修般若波罗蜜多；修除遣
yī qiè pú sà mó hē sà xíng shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn
一切菩萨摩诃萨行，是修般若波罗蜜多；修除遣

zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú
诸佛无上正等菩提，是修般若波罗蜜多；修除
qiǎn yī qiè zhì zhì shì xiū bō rě bō luó mì duō xiū chú qiǎn yǒng duàn
遣一切智智，是修般若波罗蜜多；修除遣永断
yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù shì xiū bō rě bō luó mì duō
一切烦恼习气相续，是修般若波罗蜜多。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà xiū chú
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨修除

qiǎn sè shòu xiǎng xíng shí shì xiū bō rě bō luó mì duō
遣色、受、想、行、识，是修般若波罗蜜多？

rú shì nǎi zhì xiū chú qiǎn yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù shì
如是乃至修除遣永断一切烦恼习气相续，是
xiū bō rě bō luó mì duō
修般若波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí ruò niàn yǒu sè shòu xiǎng xíng shí fēi chú qiǎn sè
多时，若念有色、受、想、行、识，非除遣色、

shòu xiǎng xíng shí fēi xiū bō rě bō luó mì duō rú shì nǎi
受、想、行、识，非修般若波罗蜜多。如是乃

zhì ruò niàn yǒu yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù fēi chú qiǎn yǒng
至若念有永断一切烦恼习气相续，非除遣永

duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù fēi xiū bō rě bō luó mì duō rán
断一切烦恼习气相续，非修般若波罗蜜多。然

zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí bú niàn yǒu sè
诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，不念有色、

shòu xiǎng xíng shí shì chú qiǎn sè shòu xiǎng xíng shí
受、想、行、识，是除遣色、受、想、行、识，

shì xiū bō rě bō luó mì duō rú shì nǎi zhì bú niàn yǒu yǒng duàn yī qiè
是修般若波罗蜜多。如是乃至不念有永断一切

fán nǎo xí qì xiāng xù shì chú qiǎn yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng
烦恼习气相续，是除遣永断一切烦恼习气相

xù shì xiū bō rě bō luó mì duō suǒ yǐ zhě hé fēi yǒu xiǎng zhě
续，是修般若波罗蜜多。所以者何？非有想者

néng xiū bō rě bō luó mì duō shì gù shàn xiàn ruò pú sà mó hē
能修般若波罗蜜多。是故，善现，若菩萨摩诃

sà xiū chú qiǎn sè shòu xiǎng xíng shí shì xiū bō rě bō luó
萨修除遣色、受、想、行、识，是修般若波罗

mì duō rú shì nǎi zhì xiū chú qiǎnyǒngduàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng
蜜多，如是乃至修除遣永断一切烦恼习气相
xù shì xiū bō rě bō luó mì duō
续，是修般若波罗蜜多。

fù cì shànxiàn zhùyǒuxiǎngzhě bù néng xiū bù shī bō
“复次，善现，住有想者，不能修布施波

luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yì bù néng xiū sì niànzhù nǎi
罗蜜多乃至般若波罗蜜多，亦不能修四念住乃

zhì bā shèngdào zhī yì bù néngzhù nèikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
至八圣道支，亦不能住内空乃至无性自性空，

yì bù néngzhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì bù néngzhù kǔ jí
亦不能住真如乃至不思議界，亦不能住苦、集、

miè dào shèng dì yì bù néng xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
灭、道圣谛，亦不能修空、无相、无愿解脱

mén yì bù néng xiū shūshèng sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng
门，亦不能修殊胜四静虑、四无量、四无色定，

yì bù néng xiū bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù yì bù néng xiū jí xǐ dì
亦不能修八解脱乃至十遍处，亦不能修极喜地

nǎi zhì fǎ yún dì yì bù néng xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì
乃至法云地，亦不能修一切陀罗尼门、三摩地

mén yì bù néng xiū wǔ yǎn liù shéntōng yì bù néng xiū rú lái shí
门，亦不能修五眼、六神通，亦不能修如来十

lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì bù néng xiū wú wàng shī fǎ héng
力乃至十八佛不共法，亦不能修无忘失法、恒

zhù shěxìng yì bù néng xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
住舍性，亦不能修一切智、道相智、一切相智，

yì bù néng xiū yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì bù néng xiū zhū fó wú
亦不能修一切菩萨摩诃萨行，亦不能修诸佛无

shàngzhèngděng pú tí yì bù néng xiū yī qiè zhì zhì yì bù néng xiū
上正等菩提，亦不能修一切智智，亦不能修

yǒngduàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù suǒ yǐ zhě hé zhùyǒuxiǎng
永断一切烦恼习气相续。所以者何？住有想

zhě bì dāng zhí yǒu wǒ jí wǒ suǒ yóu cǐ zhí gù biànzhūo èr biān
者，必当执有我及我所，由此执故便著二边，

zhūo èr biān gù jué dìng bù néng jiě tuō shēng sǐ wú dào wú niè pán
著二边故决定不能解脱生死，无道、无涅槃，

yún hé néng rú shí xiū liù bō luó mì duō nǎi zhì yǒngduàn yī qiè fán
云何能如实修六波罗蜜多，乃至永断一切烦

nǎo xí qì xiāng xù
恼习气相续？”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán hé děng shì yǒu hé děng shì
具寿善现复白佛言：“何等是有？何等是

fēi yǒu
非有？”

fó gàoshànxiàn èr shì yǒu bú èr shì fēi yǒu
佛告善现：“二是有，不二是非有。”

shànxiàn fù wèn yún hé wéi èr yún hé wéi bú èr
善现复问：“云何为二？云何为不二？”

shì zūngào yuē sè xiǎng nǎi zhì shí xiǎng wéi èr sè xiǎng kōng
世尊告曰：“色想乃至识想为二，色想空

nǎi zhì shí xiǎng kōng wéi bú èr yǎn chù xiǎng nǎi zhì yì chù xiǎng wéi èr
乃至识想空为不二；眼处想乃至意处想为二，

yǎn chù xiǎng kōng nǎi zhì yì chù xiǎng kōng wéi bú èr sè chù xiǎng nǎi zhì
眼处想空乃至意处想空为不二；色处想乃至

fǎ chù xiǎng wéi èr sè chù xiǎng kōng nǎi zhì fǎ chù xiǎng kōng wéi bú èr
法处想为二，色处想空乃至法处想空为不二；

yǎn jiè xiǎng nǎi zhì yì jiè xiǎng wéi èr yǎn jiè xiǎng kōng nǎi zhì yì jiè
眼界想乃至意界想为二，眼界想空乃至意界

xiǎng kōng wéi bú èr sè jiè xiǎng nǎi zhì fǎ jiè xiǎng wéi èr sè jiè
想空为不二；色界想乃至法界想为二，色界

xiǎng kōng nǎi zhì fǎ jiè xiǎng kōng wéi bú èr yǎn shí jiè xiǎng nǎi zhì yì
想空乃至法界想空为不二；眼识界想乃至意

shí jiè xiǎng wéi èr yǎn shí jiè xiǎng kōng nǎi zhì yì shí jiè xiǎng kōng wéi
识界想为二，眼识界想空乃至意识界想空为

bú èr yǎn chù xiǎng nǎi zhì yì chù xiǎng wéi èr yǎn chù xiǎng kōng nǎi zhì
不二；眼触想乃至意触想为二，眼触想空乃至

yì chù xiǎng kōng wéi bú èr yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiǎng nǎi
意触想空为不二；眼触为缘所生诸受想乃

zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiǎng wéi èr yǎn chù wéi yuán suǒ
至意触为缘所生诸受想为二，眼触为缘所

shēng zhū shòu xiǎng kōng nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiǎng kōng
生诸受想空乃至意触为缘所生诸受想空

wéi bú èr dì jiè xiǎng nǎi zhì shí jiè xiǎng wéi èr dì jiè xiǎng kōng nǎi
为不二；地界想乃至识界想为二，地界想空乃

zhì shí jiè xiǎng kōng wéi bú èr yīn yuán xiǎng nǎi zhì zēng shàng yuán xiǎng
至识界想空为不二；因缘想乃至增上缘想

wéi èr yīn yuánxiǎngkōng nǎi zhì zēngshàngyuánxiǎngkōng wéi bú èr
为二，因缘想空乃至增上缘想空为不二；

wú míngxiǎng nǎi zhì lǎo sǐ xiǎngwéi èr wú míngxiǎngkōng nǎi zhì lǎo sǐ
无明想乃至老死想为二，无明想空乃至老死

xiǎngkōng wéi bú èr bù shī bō luó mì duōxiǎng nǎi zhì bō rě bō luó mì
想空为不二；布施波罗蜜多想乃至般若波罗蜜

duōxiǎngwéi èr bù shī bō luó mì duōxiǎngkōng nǎi zhì bō rě bō luó
多想为二，布施波罗蜜多想空乃至般若波罗

mì duōxiǎngkōng wéi bú èr nèi kōngxiǎng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōngxiǎng
蜜多想空为不二；内空想乃至无性自性空想

wéi èr nèi kōngxiǎngkōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōngxiǎngkōng wéi bú èr
为二，内空想空乃至无性自性空想空为不二；

zhēn rú xiǎng nǎi zhì bù sī yì jiè xiǎngwéi èr zhēn rú xiǎngkōng nǎi zhì
真如想乃至不思議界想为二，真如想空乃至

bù sī yì jiè xiǎngkōng wéi bú èr kǔ jí miè dào shèng dì xiǎng
不思議界想空为不二；苦、集、灭、道圣谛想

wéi èr kǔ jí miè dào shèng dì xiǎngkōng wéi bú èr sì niàn
为二，苦、集、灭、道圣谛想空为不二；四念

zhù xiǎng nǎi zhì bā shèng dào zhī xiǎngwéi èr sì niàn zhù xiǎngkōng nǎi
住想乃至八圣道支想为二，四念住想空乃

zhì bā shèng dào zhī xiǎngkōng wéi bú èr sì jìng lǜ sì wú liàng sì
至八圣道支想空为不二；四静虑、四无量、四

wú sè dìngxiǎngwéi èr sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìngxiǎng
无色定想为二，四静虑、四无量、四无色定想

kōng wéi bú èr bā jiě tuō xiǎng nǎi zhì shí biàn chù xiǎngwéi èr bā jiě
空为不二；八解脱想乃至十遍处想为二，八解

tuō xiǎngkōng nǎi zhì shí biàn chù xiǎngkōng wéi bú èr kōng wú xiàng
脱想空乃至十遍处想空为不二；空、无相、

wú yuàn jiě tuō mén xiǎngwéi èr kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
无愿解脱门想为二，空、无相、无愿解脱门

xiǎngkōng wéi bú èr jìng guān dì xiǎng nǎi zhì rú lái dì xiǎngwéi èr
想空为不二；净观地想乃至如来地想为二，

jìng guān dì xiǎngkōng nǎi zhì rú lái dì xiǎngkōng wéi bú èr jí xǐ dì
净观地想空乃至如来地想空为不二；极喜地

xiǎng nǎi zhì fǎ yún dì xiǎngwéi èr jí xǐ dì xiǎngkōng nǎi zhì fǎ yún
想乃至法云地想为二，极喜地想空乃至法云

dì xiǎngkōng wéi bú èr tuó luó ní mén sān mó dì mén xiǎngwéi èr
地想空为不二；陀罗尼门、三摩地门想为二，

tuó luó ní mén sān mó dì mén xiǎng kōng wéi bú èr wǔ yǎn liù shén
陀罗尼门、三摩地门想空为不二；五眼、六神
tōng xiǎng wéi èr wǔ yǎn liù shén tōng xiǎng kōng wéi bú èr rú lái shí
通想为二，五眼、六神通想空为不二；如来十
lì xiǎng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ xiǎng wéi èr rú lái shí lì xiǎng
力想乃至十八佛不共法想为二，如来十力想
kōng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ xiǎng kōng wéi bú èr sān shí èr dà
空乃至十八佛不共法想空为不二；三十二大
shì xiàng bā shí suí hǎo xiǎng wéi èr sān shí èr dà shì xiàng bā shí
士相、八十随好想为二，三十二大士相、八十
suí hǎo xiǎng kōng wéi bú èr wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng xiǎng wéi
随好想空为不二；无忘失法、恒住舍性想为
èr wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng xiǎng kōng wéi bú èr yī qiè zhì
二，无忘失法、恒住舍性想空为不二；一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xiǎng wéi èr yī qiè zhì dào xiàng zhì
道相智、一切相智想为二，一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì xiǎng kōng wéi bú èr yù liú guǒ xiǎng nǎi zhì dú jué pú
一切相智想空为不二；预流果想乃至独觉菩
tí xiǎng wéi èr yù liú guǒ xiǎng kōng nǎi zhì dú jué pú tí xiǎng kōng wéi
提想为二，预流果想空乃至独觉菩提想空为
bú èr yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
不二；一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等菩提
xiǎng wéi èr yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng
想为二，一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等
pú tí xiǎng kōng wéi bú èr yǒu wéi jiè wú wéi jiè xiǎng wéi èr yǒu
菩提想空为不二；有为界、无为界想为二，有
wéi jiè wú wéi jiè xiǎng kōng wéi bú èr
为界、无为界想空为不二。

shàn xiàn nǎi zhì yī qiè xiǎng jiē wéi èr nǎi zhì yī qiè èr
“善现，乃至一切想皆为二，乃至一切二

jiē shì yǒu nǎi zhì yī qiè yǒu jiē yǒu shēng sǐ yǒu shēng sǐ zhě bù néng
皆是有，乃至一切有皆有生死，有生死者不能
jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo shàn xiàn zhū xiǎng kōng zhě
解脱生老病死愁叹苦忧恼。善现，诸想空者
jiē wéi bú èr zhū bú èr zhě jiē shì fēi yǒu zhū fēi yǒu zhě jiē wú shēng
皆为不二，诸不二者皆是非有，诸非有者皆无生
sǐ wú shēng sǐ zhě biàn néng jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo
死，无生死者便能解脱生老病死愁叹苦忧恼。

shànxiàn yóu shì yīn yuán dāng zhī yī qiè yǒu èr xiǎngzhě dìng wú bù shī
善现，由是因缘，当知一切有二想者定无布施、
jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō wú dé
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，无得、
wú xiànguān xià zhì shùn rěn bǐ shàng fēi yǒu kuàng néng biàn zhī sè
无现观，下至顺忍彼尚非有，况能遍知色、
shòu xiǎng xíng shí rú shì nǎi zhì kuàng néng biàn zhī yī qiè zhì
受、想、行、识！如是乃至况能遍知一切智
zhì bǐ shàng bù néng xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī kuàng néng
智！彼尚不能修四念住乃至八圣道支，况能
dé yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí kuàng fù néng dé yī qiè zhì zhì
得预流果乃至独觉菩提！况复能得一切智智，
jí néng yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù
及能永断一切烦恼习气相续！”

dì èr fēn jiàn cì pǐn dì qī shí sān zhī yī
第二分渐次品第七十三之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn zhù yǒu xiǎng zhě
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！住有想者，
ruò wú shùn rěn yì wú xiū dào dé guǒ xiànguān zhù wú xiǎng zhě qǐ
若无顺忍，亦无修道得果现观，住无想者，岂
yǒu shùn rěn ruò jìng guān dì rú shì nǎi zhì ruò rú lái dì ruò xiū shèng
有顺忍，若净观地如是乃至若如来地，若修圣
dào yīn xiū shèng dào duàn zhū fán nǎo yóu cǐ fán nǎo suǒ fù zhàng gù
道，因修圣道断诸烦恼？由此烦恼所覆障故，
shàng bù néng zhèng shēng wén dú jué xiāng yìng zhī dì kuàng rù pú sà
尚不能证声闻、独觉相应之地，况入菩萨
zhèng xìng lí shēng ruò bù néng rù pú sà zhèng xìng lí shēng qǐ néng
正性离生！若不能入菩萨正性离生，岂能
zhèng dé yī qiè zhì zhì ruò bù néng zhèng dé yī qiè zhì zhì hé néng
证得一切智智？若不能证得一切智智，何能
yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù shì zūn ruò yī qiè fǎ dōu
永断一切烦恼习气相续？世尊！若一切法都
wú suǒ yǒu wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng rú shì zhū fǎ jì dōu bù
无所有，无生无灭、无染无净，如是诸法既都不
shēng qǐ néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
生，岂能证得一切智智？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhù wú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。住无

xiǎng zhě yì wú shùn rěn nǎi zhì yì wú yǒng duàn fán nǎo xí qì xiāng
想者，亦无顺忍，乃至亦无永断烦恼习气相

xù ruò yī qiè fǎ dōu wú suǒ yǒu wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng
续。若一切法都无所有，无生无灭、无染无净，

rú shì zhū fǎ jì dōu bù shēng qǐ néng zhèng dé yī qiè zhì zhì
如是诸法既都不生，岂能证得一切智智？”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà xíng shēn
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí wéi yǒu yǒu xiǎng yǒu wú xiǎng fǒu wéi yǒu
般若波罗蜜多时，为有有想，有无想不？为有

sè xiǎng shòu xiǎng xíng shí xiǎng fǒu rú shì nǎi zhì wéi yǒu yī
色想，受、想、行、识想不？如是乃至为有一

qiè zhì zhì xiǎng fǒu wéi yǒu yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù
切智智想不？为有永断一切烦恼习气相续

xiǎng fǒu wéi yǒu sè xiǎng yǒu sè duàn xiǎng fǒu wéi yǒu shòu xiǎng
想不？为有色想，有色断想不？为有受、想、

xíng shí xiǎng yǒu shòu xiǎng xíng shí duàn xiǎng fǒu wéi yǒu
行、识想，有受、想、行、识断想不？为有

yǎn chù nǎi zhì yì chù xiǎng yǒu yǎn chù nǎi zhì yì chù duàn xiǎng fǒu
眼处乃至意处想，有眼处乃至意处断想不？

wéi yǒu sè chù nǎi zhì fǎ chù xiǎng yǒu sè chù nǎi zhì fǎ chù duàn xiǎng
为有色处乃至法处想，有色处乃至法处断想

fǒu wéi yǒu yǎn jiè nǎi zhì yì jiè xiǎng yǒu yǎn jiè nǎi zhì yì jiè duàn
不？为有眼界乃至意识界想，有眼界乃至意识界断

xiǎng fǒu wéi yǒu sè jiè nǎi zhì fǎ jiè xiǎng yǒu sè jiè nǎi zhì fǎ jiè
想不？为有色界乃至法界想，有色界乃至法界

duàn xiǎng fǒu wéi yǒu yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè xiǎng yǒu yǎn shí
断想不？为有眼识界乃至意识界想，有眼识

jiè nǎi zhì yì shí jiè duàn xiǎng fǒu wéi yǒu yǎn chù nǎi zhì yì chù xiǎng
界乃至意识界断想不？为有眼触乃至意触想，

yǒu yǎn chù nǎi zhì yì chù duàn xiǎng fǒu wéi yǒu yǎn chù wéi yuán suǒ
有眼触乃至意触断想不？为有眼触为缘所

shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiǎng yǒu yǎn chù
生诸受乃至意触为缘所生诸受想，有眼触

wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu duàn
为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受断

xiǎngfǒu wéiyǒu dì jiè nǎi zhì shí jiè xiǎng yǒu dì jiè nǎi zhì shí jiè
想不？为有地界乃至识界想，有地界乃至识界

duànxiǎngfǒu wéiyǒu yīn yuán nǎi zhì zēngshàngyuánxiǎng yǒu yīn yuán
断想不？为有因缘乃至增上缘想，有因缘

nǎi zhì zēngshàngyuánduànxiǎngfǒu wéiyǒu tān chēn chī xiǎng
乃至增上缘断想不？为有贪、瞋、痴想，

yǒu tān chēn chī duànxiǎngfǒu wéiyǒu wú míng nǎi zhì lǎo sǐ chóu
有贪、瞋、痴断想不？为有无明乃至老死愁

tàn kǔ yōunǎoxiǎng yǒu wú míng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo duàn
叹苦忧恼想，有无明乃至老死愁叹苦忧恼断

xiǎngfǒu wéiyǒu kǔ shèng dì xiǎng yǒu kǔ shèng dì duànxiǎngfǒu
想不？为有苦圣谛想，有苦圣谛断想不？

wéiyǒu kǔ jí shèng dì xiǎng yǒu kǔ jí shèng dì duànxiǎngfǒu wéi
为有苦集圣谛想，有苦集圣谛断想不？为

yǒu kǔ mièshèng dì xiǎng yǒu kǔ mièshèng dì duànxiǎngfǒu wéiyǒu
有苦灭圣谛想，有苦灭圣谛断想不？为有

zhèng kǔ mièdàoshèng dì xiǎng yǒuzhèng kǔ mièdàoshèng dì duànxiǎng
证苦灭道圣谛想，有证苦灭道圣谛断想

fǒu rú shì nǎi zhì wéiyǒu yī qiè zhì zhì xiǎng yǒuzhèng yī qiè zhì zhì
不？如是乃至为有一切智智想，有证一切智智

xiǎngfǒu wéiyǒu suǒ duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù xiǎng yǒu yǒng
想不？为有所断一切烦恼习气相续想，有永

duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù xiǎngfǒu
断一切烦恼习气相续想不？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yú yī qiè fǎ jiē wú yǒu xiǎng yì wú wú xiǎng ruò wú yǒu xiǎng
多时，于一切法皆无有想亦无无想。若无有想

yì wú wú xiǎng dāng zhī jí shì pú sà shùn rěn yì shì xiū dào yì
亦无无想，当知即是菩萨顺忍，亦是修道、亦

shì dé guǒ yì shì xiànguān
是得果、亦是现观。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ wú xìng wéi shèng
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨以无性为圣

dào yǐ wú xìng wéi xiànguān dá yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng
道，以无性为现观，达一切法皆以无性而为自性。

yóu shì yīn yuán dāng zhī yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng wéi qí zì xìng
由是因缘，当知一切法皆以无性为其自性。”

jù shòushànxiàn jí bó fó yán ruò yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng wéi
具寿善现即白佛言：“若一切法皆以无性为

zì xìngzhě yún hé rú lái yīng děngzhèng jué yú yī qiè fǎ wú xìng
自性者，云何如来、应、等正²⁶觉于一切法无性

wéixìngxiànděngjué yǐ shuō míng wéi fó yú yī qiè fǎ jí zhū jìng jiè
为性现等觉已，说名为佛，于一切法及诸境界

dé zì zài zhuǎn
得自在转？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng
佛告善现：“如是！如是！一切法皆以无性

wéi zì xìng wǒ běn xiū xué pú sà dào shí wú dào xiū xíng bù shī jìng
为自性。我本修学菩萨道时，无倒修行布施、净

jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō yóu cǐ lí
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，由此离

yù è bú shàn fǎ yǒu xún yǒu sì lí shēng xǐ lè rù chū jìng lù
欲恶不善法，有寻有伺，离生喜乐，入初静虑

jù zú zhù rú shì nǎi zhì duàn lè duàn kǔ xiān xǐ yōu mò bù kǔ
具足住，如是乃至断乐断苦，先喜忧没，不苦

bú lè shě niàn qīng jìng rù dì sì jìng lù jù zú zhù wǒ yú ěr shí
不乐，舍念清净，入第四静虑具足住。我于尔时，

yú zhū jìng lù jí jìng lù zhī suī shàn qǔ xiàng ér wú suǒ zhí yú zhū
于诸静虑及静虑支，虽善取相而无所执，于诸

jìng lù jí jìng lù zhī bù shēng wèi zhuó yú zhū jìng lù jí jìng lù zhī dōu
静虑及静虑支不生味著，于诸静虑及静虑支都

wú suǒ dé wǒ yú ěr shí yú sì jìng lù xíng xiàng qīng jìng wú suǒ fēn bié
无所得。我于尔时，于四静虑行相清净无所分别。

wǒ yú ěr shí yú zhū jìng lù jí jìng lù zhī suī shàn chún shú ér bú
我于尔时，于诸静虑及静虑支虽善纯熟，而不

shòu bǐ suǒ dé guǒ bào dàn yī jìng lù lìng xīn yīn fā shén jìng tiān ěr
受彼所得果报，但依静虑令心引发神境、天耳、

tā xīn sù zhù tiān yǎn zhì tōng yú cǐ wǔ tōng suī shàn qǔ xiàng
他心、宿住、天眼智通，于此五通虽善取相，

ér wú suǒ zhí yì bú ài wèi yú zhū tōng jìng dōu wú suǒ dé yì bù fēn
而无所执亦不爱味，于诸通境都无所得，亦不分

bié rú kōng ér zhù wǒ yú ěr shí guān yī qiè fǎ píng děng píng děng wú
别如空而住。我于尔时，观一切法平等平等无

²⁶ 大正藏：正等；永乐北藏及龙藏：等正

xìng wéi xìng yǐ yī chà nà xiāng yìng bō rě zhèng dé wú shàng zhèng děng
性为性，以一刹那相应般若，证得无上正等
pú tí wèi rú shí zhī shì kǔ shèng dì shì jí shèng dì shì miè shèng
菩提，谓如实知是苦圣谛，是集圣谛，是灭圣
dì shì dào shèng dì jiē tóng yī xiàng suǒ wèi wú xiàng rú shì wú
谛，是道圣谛，皆同一相，所谓无相，如是无
xiàng yì wú suǒ yǒu yóu cǐ chéng jiù rú lái shí lì sì wú suǒ wèi
相亦无所有。由此成就如来十力、四无所畏、
sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě bìng shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍并十八佛不
gòng fǎ děng wú liàng wú shù bù kě sī yì wēi miào gōng dé yǐ fó miào
共法等无量无数不可思议微妙功德，以佛妙
zhì ān lì yǒu qíng sān jù chā bié wèi zhèng xìng dìng jù xié xìng dìng jù
智安立有情三聚差别，谓正性定聚、邪性定聚
jí bú dìng jù ān lì rú shì sān jù bié yǐ suí qí suǒ yìng fāng biàn huà
及不定聚，安立如是三聚别已，随其所应方便化
dǎo lìng huò shū shèng lì yì ān lè
导，令获殊胜利益安乐。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán yún hé rú lái yīng zhèng
具寿善现复白佛言：“云何如来、应、正
děng jué yú yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng qǐ sì jìng lù fā wǔ shén tōng
等觉于一切法无性性中，起四静虑发五神通，
zhèng dà pú tí jù zhū gōng dé ān lì lì lè sān jù yǒu qíng
证大菩提具诸功德，安立利乐三聚有情？”

fó gào shàn xiàn ruò zhū yù è bú shàn fǎ děng yǒu shǎo zì xìng
佛告善现：“若诸欲恶不善法等，有少自性
huò fù tā xìng wéi zì xìng zhě wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí bù yīng tōng
或复他性为自性者，我本修行菩萨道时，不应通
dá yī qiè yù è bú shàn fǎ děng jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ lí yù
达一切欲恶不善法等，皆以无性为自性已，离欲
è děng rù chū jìng lù nǎi zhì néng rù dì sì jìng lù jù zú ān zhù yǐ
恶等入初静虑乃至能入第四静虑具足安住，以
zhū yù è bú shàn fǎ děng dōu wú zì xìng yì wú tā xìng dàn yǐ wú xìng
诸欲恶不善法等，都无自性亦无他性，但以无性
wéi zì xìng gù wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí tōng dá yù è bú shàn fǎ
为自性故，我本修行菩萨道时，通达欲恶不善法
děng jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ lí yù è děng rù chū jìng lù nǎi
等皆以无性为自性已，离欲恶等入初静虑，乃

zhì néng rù dì sì jìng lù
至能入第四静虑。

fù cì shànxiàn ruò wǔ shéntōng yǒu shǎo zì xìng huò fù tā
“复次，善现，若五神通有少自性或复他
xìng wéi zì xìng zhě wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí bù yīng tōng dá yī qiè
性为自性者，我本修行菩萨道时，不应通达一切
shéntōng jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ fā qǐ zhǒng zhǒng zì zài shéntōng
神通皆以无性为自性已，发起种种自在神通，
yú zhū jìng jiè miào yòng wú ài yǐ zhū shéntōng dōu wú zì xìng yì wú tā
于诸境界妙用无碍。以诸神通都无自性亦无他
xìng dàn yǐ wú xìng wéi zì xìng gù wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí tōng
性，但以无性为自性故，我本修行菩萨道时，通
dá shéntōng jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ fā qǐ zhǒng zhǒng zì zài shén
达神通皆以无性为自性已，发起种种自在神
tōng yú zhū jìng jiè miào yòng wú ài
通，于诸境界妙用无碍。

fù cì shànxiàn ruò fó wú shàng zhèng děng pú tí yǒu shǎo
“复次，善现，若佛无上正等菩提有少
zì xìng huò fù tā xìng wéi zì xìng zhě wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí bù
自性或复他性为自性者，我本修行菩萨道时，不
yīng tōng dá zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí jí zhū gōng dé jiē yǐ wú
应通达诸佛无上正等菩提及诸功德皆以无
xìng wéi zì xìng yǐ zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí jù zhū gōng dé
性为自性已，证得无上正等菩提具诸功德。
yǐ fó wú shàng zhèng děng pú tí jí zhū gōng dé dōu wú zì xìng yì wú
以佛无上正等菩提及诸功德都无自性亦无
tā xìng dàn yǐ wú xìng wéi zì xìng gù wǒ běn xiū xíng pú sà dào shí
他性，但以无性为自性故，我本修行菩萨道时，
tōng dá wú shàng zhèng děng pú tí jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ zhèng
通达无上正等菩提皆以无性为自性已，证
dé wú shàng zhèng děng pú tí jù zhū gōng dé
得无上正等菩提具诸功德。

fù cì shànxiàn ruò zhū yǒu qíng yǒu shǎo zì xìng huò fù tā
“复次，善现，若诸有情有少自性或复他
xìng wéi zì xìng zhě wǒ chéng fó yǐ bù yīng tōng dá yī qiè yǒu qíng jiē
性为自性者，我成佛已，不应通达一切有情皆
yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ ān lì yǒu qíng sān jù chā bié suí qí suǒ yìng
以无性为自性已，安立有情三聚差别，随其所应

fāngbiànhuàdǎo lìng huò shū shèng lì yì ān lè yǐ zhū yǒu qíng dōu wú
方便化导，令获殊胜利益安乐。以诸有情都无
zì xìng yì wú tā xìng dàn yǐ wú xìng wéi zì xìng gù wǒ chéng fó yǐ
自性亦无他性，但以无性为自性故，我成佛已，
tōng dá yǒu qíng jiē yǐ wú xìng wéi zì xìng yǐ ān lì yǒu qíng sān jù chā
通达有情皆以无性为自性已，安立有情三聚差
bié suí qí suǒ yìng fāng biàn huà dǎo lìng huò shū shèng lì yì ān lè
别，随其所应方便化导，令获殊胜利益安乐。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六十五

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí liù
大般若波罗蜜多经卷第四百六十六

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn jiàn cì pǐn dì qī shí sān zhī èr
第二分渐次品第七十三之二

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩

hē sà yú yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng qǐ sì jìng lǜ fā wǔ shén tōng
诃萨于一切法无性性中，起四静虑发五神通，

zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí jù zhū gōng dé ān lì yǒu qíng sān
证得无上正等菩提具诸功德，安立有情三

jù chā bié lìng qí huò dé lì lè shì zhě yún hé chū fā xīn pú sà mó
聚差别，令其获得利乐事者，云何初发心菩萨摩

hē sà yú yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué
诃萨于一切法无性性中，作渐次业、修渐次学、

xíng jiàn cì xíng zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zuò zhū yǒu qíng
行渐次行，证得无上正等菩提，作诸有情

shèng lì lè shì
胜利乐事？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà chū fā xīn wèi huò cóng
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨初发心位，或从

fó wén huò fù cóng yú duō gòng yǎng fó pú sà dú jué jí ā luó
佛闻，或复从于多供养佛、菩萨、独觉及阿罗

hàn bù huán yī lái yù liú guǒ děng xián shèng suǒ wén wèi zhèng
汉、不还、一来、预流果等贤圣所闻，谓证

zhū fǎ wú xìng wéi xìng jiū jìng yuán mǎn fāng míng wéi fó jiàn zhèng zhū fǎ
诸法无性为性究竟圆满方名为佛，渐证诸法

wú xìng wéi xìng míng wéi pú sà nǎi zhì yù liú shēn xìn zhū fǎ wú xìng wéi
无性为性名为菩萨，乃至预流深信诸法无性为

xíng míng xián shàn shì gù yī qiè fǎ jí zhū yǒu qíng wú bù jiē yǐ wú xìng
性名贤善士，故一切法及诸有情无不皆以无性

wéi xìng fǎ jí yǒu qíng nǎi zhì wú yǒu rú máo duān liàng zì xìng kě dé
为性，法及有情乃至无有如毛端量自性可得。

shì pú sà mó hē sà wén cǐ shì yǐ zuò shì niànyán ruò
“是菩萨摩诃萨闻此事已，作是念言：‘若
yī qiè fǎ jí zhū yǒuqíng jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng zhèng dé cǐ gù
一切法及诸有情皆以无性而为自性，证得此故
shuō míng wéi fó nǎi zhì yù liú shēn xìn cǐ gù míng xián shàn shì wǒ yú
说名为佛，乃至预流深信此故名贤善士。我于
wú shàng zhèng děng pú tí ruò dāng zhèng dé ruò bú zhèng dé zhū fǎ
无上正等菩提若当证得、若不证得，诸法
yǒuqíng cháng yǐ wú xìng ér wéi zì xìng gù wǒ dìng yīng fā qù wú shàng
有情常以无性而为自性故，我定应发趣无上
zhèng děng pú tí dé pú tí yǐ ruò zhū yǒuqíng xíng yǒu xiǎng zhě fāng
正等菩提，得菩提已，若诸有情行有想者，方
biàn ān lì lìng zhù wú xiǎng shì pú sà mó hē sà zuò cǐ niàn yǐ qiú
便安立令住无想。’是菩萨摩诃萨作此念已，求
qù wú shàng zhèng děng pú tí pǔ wéi yǒuqíng dé niè pán gù zuò jiàn
趣无上正等菩提，普为有情得涅槃故，作渐
cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng rú guò qù shì zhū pú sà mó
次业、修渐次学、行渐次行。如过去世诸菩萨摩
hē sà qiú qù wú shàng zhèng děng pú tí xiān xué jiàn cì yè xué xíng
诃萨求趣无上正等菩提，先学渐次业、学、行
gù zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí shì pú sà mó hē sà yì fù
故，证得无上正等菩提。是菩萨摩诃萨亦复
rú shì xiānyīng xiū xué bù shī bō luó mì duō cì yīng xiū xué jìng jiè bō
如是，先应修学布施波罗蜜多，次应修学净戒波
luó mì duō cì yīng xiū xué ān rěn bō luó mì duō cì yīng xiū xué jīng jìn
罗蜜多，次应修学安忍波罗蜜多，次应修学精进
bō luó mì duō cì yīng xiū xué jìng lǜ bō luó mì duō hòuyīng xiū xué bō
波罗蜜多，次应修学静虑波罗蜜多，后应修学般
rě bō luó mì duō
若波罗蜜多。

shàn xiàn dāng zhī shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū xué
“善现当知！是菩萨摩诃萨从初发心修学
bù shī bō luó mì duō shí yīng zì xíng bù shī yì quàn tā xíng bù shī
布施波罗蜜多时，应自行布施，亦劝他行布施，
wú dào chēng yáng bù shī gōng dé huān xǐ zàn tàn xíng bù shī zhě yóu
无倒称扬布施功德，欢喜赞叹行布施者。由
cǐ yīn yuán dé dà cái wèi cháng xíng bù shī lí qiān lìn xīn suí zhū
此因缘，得大财位，常行布施离悭吝心，随诸

yǒuqíngsuǒ xū yǐn shí yī fú wò jù yīng luò xiānghuā cáibǎo
有情所须饮食、衣服、卧具、瓔珞、香华、财宝、
dēngmíng chēshèng shèzhái jí yú zī jù xī jiē shī yǔ shì pú sà
灯明、车乘、舍宅及余资具悉皆施与。是菩萨
mó hē sà yóu bù shī gù shòu chí jiè yùn shēngtiānrénzhōng dé dà zūn
摩诃萨由布施故，受持戒蕴，生天人中得大尊
guì yóu shī jiè gù fù dé dìngyùn yóu shī jiè dìng gù fù dé
贵；由施、戒故复得定蕴；由施、戒、定故复得
huì yùn yóu shī jiè dìng huì gù fù dé jiě tuō yùn yóu shī
慧蕴；由施、戒、定、慧故复得解脱蕴；由施、
jiè dìng huì jiě tuō gù fù dé jiě tuō zhī jiàn yùn yóu shī nǎi zhì
戒、定、慧、解脱故复得解脱知见蕴；由施乃至
jiě tuō zhì jiàn yùn yuán mǎn gù chāozhūshēngwén jí dú jué dì zhèng
解脱智见蕴圆满故，超诸声闻及独觉地，证
rù pú sà zhèng xìng lí shēng jì rù pú sà zhèng xìng lí shēng chéng
入菩萨正性离生。既入菩萨正性离生，成
shú yǒuqíng yán jìng fó tǔ zuò cǐ shì yǐ zhèng dé wú shàng zhèng
熟有情、严净佛土。作此事已，证得无上正
děng pú tí zhuàn miào fǎ lún yǐ sān shèng fǎ ān lì dù tuō zhū yǒuqíng
等菩提转妙法轮，以三乘法安立度脱诸有情
lèi lìng chūshēng sǐ zhèng dé niè pán shàn xiàn shì pú sà mó hē sà
类，令出生死证得涅槃。善现，是菩萨摩诃萨
yóu bù shī gù suī néng rú shì zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn
由布施故，虽能如是作渐次业、修渐次学、行渐
cì xíng ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ
次行，而于一切都无所得。所以者何？以一切法
wú zì xìng gù
无自性故。

fù cì shàn xiàn shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，是菩萨摩诃萨从初发心修

xué jìng jiè bō luó mì duō shí yīng zì xíng jìng jiè yì quàn tā xíng jìng jiè
学净戒波罗蜜多时，应自行净戒，亦劝他行净戒，
wú dào chēng yáng jìng jiè gōng dé huān xǐ zàn tàn xíng jìng jiè zhě yóu
无倒称扬净戒功德，欢喜赞叹行净戒者。由
cǐ yīn yuán jiè yùn qīng jìng shēng tiān rén zhōng dé dà zūn guì shī pín
此因缘，戒蕴清净，生天人中得大尊贵，施贫
qióng zhě suǒ xū cái wù jì xíng shī yǐ ān zhù jiè yùn dìng yùn huì
穷者所须财物。既行施已，安住戒蕴、定蕴、慧

yùn jiě tuō yùn jiě tuō zhì jiànyùn yóu jiè dìng huì jiě tuō
蕴、解脱蕴、解脱智²⁷见蕴。由戒、定、慧、解脱、
jiě tuō zhì jiànyùnqīngjìng gù chāozhūshēngwén jí dú jué dì zhèng
解脱智²⁸见蕴清净故，超诸声闻及独觉地，证
rù pú sà zhèngxìng lí shēng jì rù pú sà zhèngxìng lí shēng chéng
入菩萨正性离生。既入菩萨正性离生，成
shú yǒuqíng yánjìng fó tǔ zuò cǐ shì yǐ zhèng dé wú shàngzhèng
熟有情、严净佛土。作此事已，证得无上正
děng pú tí zhuànmiào fǎ lún yǐ sānshèng fǎ ān lì dù tuō zhū yǒuqíng
等菩提转妙法轮，以三乘法安立度脱诸有情
lèi lìng chūshēng sǐ zhèng dé niè pán shànxiàn shì pú sà mó hē sà
类，令出生死证得涅槃。善现，是菩萨摩诃萨
yóujìng jiè gù suī néng rú shì zuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn
由净戒故，虽能如是作渐次业、修渐次学、行渐
cì xíng ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ
次行，而于一切都无所得。所以者何？以一切法
wú zì xìng gù
无自性故。

fù cì shànxiàn shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，是菩萨摩诃萨从初发心修
xué ān rěn bō luó mì duō shí yīng zì xíng ān rěn yì quàn tā xíng ān rěn
学安忍波罗蜜多时，应自行安忍，亦劝他行安忍，
wú dào chēngyáng ān rěn gōng dé huān xǐ zàn tàn xíng ān rěn zhě shì
无倒称扬安忍功德，欢喜赞叹行安忍者。是
pú sà mó hē sà xíng ān rěn shí néng yǐ zī jù shī zhū yǒuqíng jiē lìng
菩萨摩诃萨行安忍时，能以资具施诸有情皆令
chōng zú jì xíng shī yǐ ān zhù jiè yùn dìngyùn huì yùn jiě
充足。既行施已，安住戒蕴、定蕴、慧蕴、解
tuō yùn jiě tuō zhì jiànyùn yóu jiè dìng huì jiě tuō jiě tuō
脱蕴、解脱智²⁹见蕴。由戒、定、慧、解脱、解脱
zhì jiànyùnqīngjìng gù chāozhūshēngwén jí dú jué dì zhèng rù pú
智³⁰见蕴清净故，超诸声闻及独觉地，证入菩
sà zhèngxìng lí shēng jì rù pú sà zhèngxìng lí shēng chéngshú yǒu
萨正性离生。既入菩萨正性离生，成熟有

²⁷ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

²⁸ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

²⁹ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

³⁰ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

qíng yán jìng fó tǔ zuò cǐ shì yǐ zhèng dé wú shàng zhèng děng pú
情、严净佛土。作此事已，证得无上正等菩
tí zhuàn miào fǎ lún yǐ sān shèng fǎ ān lì dù tuō zhū yǒu qíng lèi lìng
提转妙法轮，以三乘法安立度脱诸有情类，令
chū shēng sǐ zhèng dé niè pán shàn xiàn shì pú sà mó hē sà yóu ān rěn
出生死证得涅槃。善现，是菩萨摩诃萨由安忍
gù suī néng rú shì zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng
故，虽能如是作渐次业、修渐次学、行渐次行，
ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ wú zì xìng
而于一切都无所得。所以者何？以一切法无自性
gù
故。

fù cì shàn xiàn shì pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū
“复次，善现，是菩萨摩诃萨从初发心修
xué jīng jìn bō luó mì duō shí yīng zì yú zhū shàn fǎ fā qín jīng jìn yì
学精进波罗蜜多时，应自于诸善法发勤精进，亦
quàn tā yú zhū shàn fǎ fā qín jīng jìn wú dào chēng yáng jīng jìn gōng dé
劝他于诸善法发勤精进，无倒称扬精进功德，
huān xǐ zàn tàn xíng jīng jìn zhě shì pú sà mó hē sà xíng jīng jìn shí
欢喜赞叹行精进者。是菩萨摩诃萨行精进时，
néng yǐ zī jù shī zhū yǒu qíng jiē lìng chōng zú jì xíng shī yǐ ān zhù
能以资具施诸有情皆令充足。既行施已，安住
jiè yùn dìng yùn huì yùn jiě tuō yùn jiě tuō zhī jiàn yùn yóu jiè
戒蕴、定蕴、慧蕴、解脱蕴、解脱知见蕴。由戒、
dìng huì jiě tuō jiě tuō zhì jiàn yùn qīng jìng gù chāo zhū shēng
定、慧、解脱、解脱智³¹见蕴清净故，超诸声
wén jí dú jué dì zhèng rù pú sà zhèng xìng lí shēng jì rù pú sà
闻及独觉地，证入菩萨正性离生。既入菩萨
zhèng xìng lí shēng chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ zuò cǐ shì yǐ
正性离生，成熟有情、严净佛土。作此事已，
zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zhuàn miào fǎ lún yǐ sān shèng fǎ
证得无上正等菩提转妙法轮，以三乘法
ān lì dù tuō zhū yǒu qíng lèi lìng chū shēng sǐ zhèng dé niè pán shàn xiàn
安立度脱诸有情类，令出生死证得涅槃。善现，
shì pú sà mó hē sà yóu jīng jìn gù suī néng rú shì zuò jiàn cì yè xiū
是菩萨摩诃萨由精进故，虽能如是作渐次业、修

³¹ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě
渐次学、行渐次行，而于一切都无所得。所以者
hé yǐ yī qiè fǎ wú zì xìng gù
何？以一切法无自性故。

fù cì shànxiàn shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，是菩萨摩诃萨从初发心修
xué jìng lù bō luó mì duō shí yīng zì rù sì jìng lù sì wú liàng sì
学静虑波罗蜜多时，应自入四静虑、四无量、四
wú sè dìng yì quàn tā rù sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng
无色定，亦劝他入四静虑、四无量、四无色定，
wú dào chēng yáng sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng gōng dé
无倒称扬四静虑、四无量、四无色定功德，
huān xǐ zàn tàn rù sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng zhě shì
欢喜赞叹入四静虑、四无量、四无色定者。是
pú sà mó hē sà xíng jìng lù shí néng yǐ zī jù shī zhū yǒu qíng jiē lìng
菩萨摩诃萨行静虑时，能以资具施诸有情皆令
chōng zú jì xíng shī yǐ ān zhù jiè yùn dìng yùn huì yùn jiě
充足。既行施已，安住戒蕴、定蕴、慧蕴、解
tuō yùn jiě tuō zhì jiàn yùn yóu jiè dìng huì jiě tuō jiě tuō
脱蕴、解脱智³²见蕴。由戒、定、慧、解脱、解脱
zhì jiàn yùn qīng jìng gù chāo zhū shēng wén jí dú jué dì zhèng rù pú
智³³见蕴清净故，超诸声闻及独觉地，证入菩
sà zhèng xìng lí shēng jì rù pú sà zhèng xìng lí shēng chéng shú yǒu
萨正性离生。既入菩萨正性离生，成熟有
qíng yán jìng fó tǔ zuò cǐ shì yǐ zhèng dé wú shàng zhèng děng pú
情、严净佛土。作此事已，证得无上正等菩
tí zhuàn miào fǎ lún yǐ sān shèng fǎ ān lì dù tuō zhū yǒu qíng lèi lìng
提转妙法轮，以三乘法安立度脱诸有情类，令
chū shēng sǐ zhèng dé niè pán shànxiàn shì pú sà mó hē sà yóu jìng lù
出生死证得涅槃。善现，是菩萨摩诃萨由静虑
gù suī néng rú shì zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng
故，虽能如是作渐次业、修渐次学、行渐次行，
ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ wú zì xìng
而于一切都无所得。所以者何？以一切法无自性
gù
故。

³² 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

³³ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

fù cì shànxiàn shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn xiū
“复次，善现，是菩萨摩诃萨从初发心修

xué bō rě bō luó mì duō shí yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn yīng zì xíng
学般若波罗蜜多时，以无所得而为方便，应自行

liù bō luó mì duō yì quàn tā xíng liù bō luó mì duō wú dào chēng yáng
六波罗蜜多，亦劝他行六波罗蜜多，无倒称扬

liù bō luó mì duō gōng dé huān xǐ zàn tàn xíng liù bō luó mì duō zhě
六波罗蜜多功德，欢喜赞叹行六波罗蜜多者。

shì pú sà mó hē sà yóu yú liù bō luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo chāo
是菩萨摩诃萨由于六波罗蜜多方方便善巧，超

zhū shēng wén jí dú jué dì zhèng rù pú sà zhèng xìng lí shēng jì rù
诸声闻及独觉地，证入菩萨正性离生。既入

pú sà zhèng xìng lí shēng chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ zuò cǐ
菩萨正性离生，成熟有情、严净佛土。作此

shì yǐ zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zhuàn miào fǎ lún yǐ sān
事已，证得无上正等菩提转妙法轮，以三

shèng fǎ ān lì dù tuō zhū yǒu qíng lèi lìng chū shēng sǐ zhèng dé niè pán
乘法安立度脱诸有情类，令出生死证得涅槃。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà yóu bō rě gù suī néng rú shì zuò jiàn
善现，是菩萨摩诃萨由般若故，虽能如是作渐

cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng ér yú yī qiè dōu wú suǒ dé
次业、修渐次学、行渐次行，而于一切都无所得。

suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ wú zì xìng gù
所以者何？以一切法无自性故。

shànxiàn shì wéi chū fā xīn pú sà mó hē sà yī xué liù
“善现，是为初发心菩萨摩诃萨，依学六

zhǒng bō luó mì duō zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng
种波罗蜜多，作渐次业、修渐次学、行渐次行，

yǔ zhū yǒu qíng zuò lì lè shì
与诸有情作利乐事。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà zuò jiàn cì yè xiū
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨作渐次业、修

jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng shí cóng chū fā xīn yǐ yī qiè zhì zhì xiāng
渐次学、行渐次行时，从初发心以一切智智相

yìng zuò yì xìn jiě yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng xiān yīng xiū
应作意，信解一切法皆以无性而为自性，先应修

xué fó suí niàn cì yīng xiū xué fǎ suí niàn cì yīng xiū xué sēng suí niàn
学佛随念，次应修学法随念，次应修学僧随念，

cì yīng xiū xué jiè suí niàn   cì yīng xiū xué shě suí niàn   hòu yīng xiū xué tiān
次应修学戒随念，次应修学舍随念，后应修学天
suí niàn
随念。

shàn xiàn   yún hé pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn   wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学佛随念？谓
pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí   bù yīng yǐ sè sī wéi rú lái
菩萨摩诃萨修学佛随念时，不应以色思惟如来、
yīng zhèngděngjué   bù yīng yǐ shòu xiǎng xíng shí sī wéi rú lái
应、正等觉，不应以受、想、行、识思惟如来、
yīng zhèngděngjué   hé yǐ gù   sè nǎi zhì shí jiē wú zì xìng ruò
应、正等觉。何以故？色乃至识皆无自性，若
fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn   bù kě sī wéi   suǒ yǐ zhě hé   ruò wú
法无自性则不可念、不可思惟。所以者何？若无
niàn   wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
念、无思惟是为佛随念。

fù cì   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修学佛随念时，
bù yīng yǐ sān shí èr dà shì xiàng sī wéi rú lái   yīng zhèngděngjué
不应以三十二大士相思惟如来、应、正等觉，
bù yīng yǐ zhēn jīn sè shēn   chángguāng yī xún   bā shí suí hǎo sī wéi
不应以真金色身、常光一寻、八十随好思惟
rú lái   yīng zhèngděngjué   hé yǐ gù   rú shì xiàng hǎo   jīn guāng
如来、应、正等觉。何以故？如是相好、金光
sè shēn dōu wú zì xìng   ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn   bù kě sī wéi
色身都无自性，若法无自性则不可念、不可思惟。
suǒ yǐ zhě hé   ruò wú niàn   wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
所以者何？若无念、无思惟是为佛随念。

fù cì   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修学佛随念时，
bù yīng yǐ jiè yùn sī wéi rú lái   yīng zhèngděngjué   bù yīng yǐ dìng
不应以戒蕴思惟如来、应、正等觉，不应以定
yùn   huì yùn   jiě tuō yùn   jiě tuō zhì   jiàn yùn sī wéi rú lái   yīng
蕴、慧蕴、解脱蕴、解脱智³⁴见蕴思惟如来、应、
zhèngděngjué   hé yǐ gù   rú shì zhū yùn jiē wú zì xìng   ruò fǎ wú
正等觉。何以故？如是诸蕴皆无自性，若法无

³⁴ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

zì xìng zé bù kě niàn bù kě sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn
自性则不可念、不可思惟。所以者何？若无念、
wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
无思惟是为佛随念。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修学佛随念时，
bù yīng yǐ wǔ yǎn liù shéntōng sī wéi rú lái yīng zhèngděngjué
不应以五眼、六神通思惟如来、应、正等觉，
bù yīng yǐ fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ sī wéi rú lái yīng
不应以佛十力乃至十八佛不共法思惟如来、应、
zhèngděngjué hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jiē wú zì xìng ruò fǎ wú
正等觉。何以故？如是诸法皆无自性，若法无
zì xìng zé bù kě niàn bù kě sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn
自性则不可念、不可思惟。所以者何？若无念、
wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
无思惟是为佛随念。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修学佛随念时，
bù yīng yǐ wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng sī wéi rú lái yīng zhèng
不应以无忘失法、恒住舍性思惟如来、应、正
děngjué bù yīng yǐ yī qiè zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí yú
等觉，不应以一切智、道相智、一切相智及余
wú liàng wú biān fó fǎ sī wéi rú lái yīng zhèngděngjué hé yǐ gù
无量无边佛法思惟如来、应、正等觉。何以故？
rú shì zhū fǎ jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù kě
如是诸法皆无自性，若法无自性则不可念、不可
sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
思惟。所以者何？若无念、无思惟是为佛随念。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xué fó suí niàn shí
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修学佛随念时，
bù yīng yǐ yuánxìng fǎ sī wéi rú lái yīng zhèngděngjué bù yīng yǐ
不应以缘性法思惟如来、应、正等觉，不应以
yuán qǐ fǎ sī wéi rú lái yīng zhèngděngjué hé yǐ gù yuánxìng
缘起法思惟如来、应、正等觉。何以故？缘性、
yuán qǐ jù wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù kě sī wéi
缘起俱无自性，若法无自性则不可念、不可思惟。
suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi fó suí niàn
所以者何？若无念、无思惟是为佛随念。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多
shí yīng rú shì xiū xué fó suí niàn ruò rú shì xiū xué fó suí niàn shì
时，应如是修学佛随念。若如是修学佛随念，是
wéizuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ruò pú sà mó hē
为作渐次业、修渐次学、行渐次行。若菩萨摩诃
sà néng rú shì zuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng shí zé
萨能如是作渐次业、修渐次学、行渐次行时，则
néngyuánmǎn sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī yì néngyuánmǎn sì
能圆满四念住乃至八圣道支，亦能圆满四
jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng yì néngyuánmǎn bā jiě tuō nǎi
静虑、四无量、四无色定，亦能圆满八解脱乃
zhì shí biànchù yì néngyuánmǎn bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě
至十遍处，亦能圆满布施波罗蜜多乃至般若
bō luó mì duō yì néngyuánmǎn nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yì
波罗蜜多，亦能圆满内空乃至无性自性空，亦
néngyuánmǎnzhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì néngyuánmǎn kǔ jí
能圆满真如乃至不思議界，亦能圆满苦、集、
miè dào shèng dì yì néngyuánmǎn kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
灭、道圣谛，亦能圆满空、无相、无愿解脱
mén yì néngyuánmǎnzhū pú sà dì yì néngyuánmǎn yī qiè tuó luó
门，亦能圆满诸菩萨地，亦能圆满一切陀罗
ní mén sān mó dì mén yì néngyuánmǎn wǔ yǎn liù shéntōng
尼门、三摩地门，亦能圆满五眼、六神通，
yì néngyuánmǎn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì néng
亦能圆满如来十力乃至十八佛不共法，亦能
yuánmǎn wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng yì néngyuánmǎn yī qiè zhì
圆满无忘失法、恒住舍性，亦能圆满一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yóu cǐ zhèng dé yī qiè zhì zhì shàn
道相智、一切相智，由此证得一切智智。善
xiàn shì pú sà mó hē sà yī yī qiè fǎ wú xìng wéi xìng fāng biàn lì gù
现，是菩萨摩诃萨以一切法无性为性方便力故，
jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng wú yǒu xiǎng yì fù wú wú xiǎng
觉一切法皆无自性，其中无有想亦复无无想。
shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xiū xué fó suí niàn wèi yī qiè
善现，诸菩萨摩诃萨应如是修学佛随念，谓一切
fǎ wú xìng xìng zhōng fó shàng bù kě dé kuàng yǒu fó suí niàn
法无性性中，佛尚不可得，况有佛随念！

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xué fǎ suí niàn wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学法随念？谓

pú sà mó hē sà xiū xué fǎ suí niàn shí bù yīng sī wéishàn fǎ fēi shàn
菩萨摩诃萨修学法随念时，不应思惟善法非善

fǎ bù yīng sī wéiyǒu jì fǎ wú jì fǎ bù yīng sī wéi shì jiān fǎ chū
法，不应思惟有记法无记法，不应思惟世间法出

shì jiān fǎ bù yīng sī wéiyǒu ài wèi fǎ wú ài wèi fǎ bù yīng sī wéi
世间法，不应思惟有爱味法无爱味法，不应思惟

yǒuzhēng fǎ wú zhēng fǎ bù yīng sī wéishèng fǎ fēi shèng fǎ bù yīng
有诤法无诤法，不应思惟圣法非圣法，不应

sī wéiyǒu lòu fǎ wú lòu fǎ bù yīng sī wéiduòsān jiè fǎ bú duòsān
思惟有漏法无漏法，不应思惟堕三界法不堕三

jiè fǎ bù yīng sī wéiyǒuwéi jiè fǎ wú wéi jiè fǎ hé yǐ gù rú
界法，不应思惟有为界法无为界法。何以故？如

shì zhū fǎ jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù kě sī
是诸法皆无自性，若法无自性则不可念、不可思

wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi fǎ suí niàn shàn
惟。所以者何？若无念、无思惟是为法随念。善

xiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yīng rú shì
现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应如是

xiū xué fǎ suí niàn ruò rú shì xiū xué fǎ suí niàn shì wéizuòjiàn cì yè
修学法随念。若如是修学法随念，是为作渐次业、

xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ruò pú sà mó hē sà néng rú shì zuòjiàn
修渐次学、行渐次行。若菩萨摩诃萨能如是作渐

cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng shí zé néng yuánmǎn sì niàn
次业、修渐次学、行渐次行时，则能圆满四念

zhù guǎngshuō nǎi zhì yī qièxiàng zhì yóu cǐ zhèng dé yī qiè zhì zhì
住，广说乃至一切相智，由此证得一切智智。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ wú xìngwéixìngfāngbiàn lì
善现，是菩萨摩诃萨以一切法无性为性方便力

gù jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng wú yǒuxiǎng yì fù wú wú
故，觉一切法皆无自性，其中无有想亦复无无

xiǎng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xiū xué fǎ suí niàn
想。善现，诸菩萨摩诃萨应如是修学法随念，

wèi yī qiè fǎ wú xìngxìngzhōng fǎ shàng bù kě dé kuàngyǒu fǎ suí
谓一切法无性性中，法尚不可得，况有法随

niàn
念！

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xuésēng suí niàn wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学僧随念？谓

pú sà mó hē sà xiū xuésēng suí niàn shí yīngzuò shì niàn fó dì zǐ
菩萨摩诃萨修学僧随念时，应作是念：‘佛弟子

zhòng jù jìng jiè yùn dìngyùn huì yùn jiě tuō yùn jiě tuō zhī jiàn
众具净戒蕴、定蕴、慧蕴、解脱蕴、解脱知³⁵见

yùn sì shuāng bā zhī bǔ tè qié luó yī qiè jiē shì wú wéi suǒ xiǎn
蕴，四双八只补特伽罗，一切皆是无为所显，

jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng yóu cǐ yīn yuán bù yīng sī wéi hé yǐ gù
皆以无性而为自性，由此因缘不应思惟。何以故？

rú shì shàn shì jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù kě
如是善士皆无自性，若法无自性则不可念、不可

sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi sēng suí niàn
思惟。所以者何？若无念、无思惟是为僧随念。’

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yīng
善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应

rú shì xiū xuésēng suí niàn ruò rú shì xiū xuésēng suí niàn shì wéizuò
如是修学僧随念。若如是修学僧随念，是为作

jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ruò pú sà mó hē sà néng
渐次业、修渐次学、行渐次行。若菩萨摩诃萨能

rú shì zuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng shí zé néng yuán
如是作渐次业、修渐次学、行渐次行时，则能圆

mǎn sì niànzhù guǎngshuō nǎi zhì yī qiè xiàng zhì yóu cǐ zhèng dé yī
满四念住，广说乃至一切相智，由此证得一

qiè zhì zhì shànxiàn shì pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ wú xìng wéi xìng
切智智。善现，是菩萨摩诃萨以一切法无性为性

fāngbiàn lì gù jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng wú yǒuxiǎng yì
方便力故，觉一切法皆无自性，其中无有想亦

fù wú wú xiǎng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xiū xuésēng
复无无想。善现，诸菩萨摩诃萨应如是修学僧

suí niàn wèi yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng sēngshàng bù kě dé kuàng
随念，谓一切法无性性中，僧尚不可得，况

yǒusēng suí niàn
有僧随念！

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xué jiè suí niàn wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学戒随念？谓

³⁵ 大正藏：智；永乐北藏：知；龙藏：知

pú sà mó hē sà xiū xué jiè suí niàn shí cóngchū fā xīn yīngniànshèng
菩萨摩诃萨修学戒随念时，从初发心应念圣
jiè wú quē wú xì wú xiá wú huì wú suǒ qǔ zhuó yīngshòugòngyǎng
戒无缺无隙，无瑕无秽，无所取著，应受供养，
zhì zhě suǒ zàn miào shàn shòu chí miào shàn jiū jìng suí shùn shèng dìng
智者所赞，妙善受持，妙善究竟，随顺胜定，
sī wéi cǐ jiè wú xìng wéi xìng yóu shì yīn yuán bù yīng sī wéi hé yǐ gù
思惟此戒无性为性，由是因缘不应思惟。何以故？
rú shì shèng jiè dōu wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù
如是圣戒都无自性，若法无自性则不可念、不
kě sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi jiè suí niàn
可思惟。所以者何？若无念、无思惟是为戒随念。
shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yīng
善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应
rú shì xiū xué jiè suí niàn ruò rú shì xiū xué jiè suí niàn shì wéi zuò jiàn
如是修学戒随念。若如是修学戒随念，是为作渐
cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ruò pú sà mó hē sà néng rú
次业、修渐次学、行渐次行。若菩萨摩诃萨能如
shì zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng shí zé néng yuán
是作渐次业、修渐次学、行渐次行时，则能圆
mǎn sì niànzhù guǎngshuō nǎi zhì yī qièxiàng zhì yóu cǐ zhèng dé yī
满四念住，广说乃至一切相智，由此证得一
qiè zhì zhì shànxiàn shì pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ wú xìng wéi xìng
切智智。善现，是菩萨摩诃萨以一切法无性为性
fāngbiàn lì gù jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng wú yǒuxiǎng yì
方便力故，觉一切法皆无自性，其中无有想亦
fù wú wú xiǎng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xiū xué jiè
复无无想。善现，诸菩萨摩诃萨应如是修学戒
suí niàn wèi yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng jiè shàng bù kě dé kuàng
随念，谓一切法无性性中，戒尚不可得，况
yǒu jiè suí niàn
有戒随念！

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xué shě suí niàn wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学舍随念？谓

pú sà mó hē sà xiū xué shě suí niàn shí cóngchū fā xīn chángyīngniàn
菩萨摩诃萨修学舍随念时，从初发心常应念
shě ruò niàn zì shě ruò niàn tā shě ruò niàn shě cái ruò niàn shě fǎ
舍，若念自舍，若念他舍，若念舍财，若念舍法，

yú shě shī wèizhōng bù qǐ xīn wǒ néng shě shī huò bù shě shī ruò
于舍施位终不起心：‘我能舍施或不舍施。’若
shě suǒ yǒu shēn fēn zhī jié yì bù qǐ xīn wǒ néng shě shī huò bù shě
舍所有身分支³⁶节，亦不起心：‘我能舍施或不舍
shī yì bù sī wéi suǒ shě suǒ yǔ shī fú shī guǒ hé yǐ gù rú
施。’亦不思惟所舍所与施福、施果。何以故？如
shì zhū fǎ jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě niàn bù kě sī
是诸法皆无自性，若法无自性则不可念、不可思
wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi shě suí niàn shàn
惟。所以者何？若无念、无思惟是为舍随念。善
xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yīng rú shì
现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，应如是
xiū xué shě suí niàn ruò rú shì xiū xué shě suí niàn shì wéi zuò jiàn cì yè
修学舍随念。若如是修学舍随念，是为作渐次业、
xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng ruò pú sà mó hē sà néng rú shì zuò jiàn
修渐次学、行渐次行。若菩萨摩诃萨能如是作渐
cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng shí zé néng yuán mǎn sì niàn
次业、修渐次学、行渐次行时，则能圆满四念
zhù guǎng shuō nǎi zhì yī qiè xiàng zhì yóu cǐ néng zhèng yī qiè zhì zhì
住，广说乃至一切相智，由此能证一切智智。
shàn xiàn shì pú sà mó hē sà yī yī qiè fǎ wú xìng wéi xìng fāng biàn lì
善现，是菩萨摩诃萨以一切法无性为性方便力
gù jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng wú yǒu xiǎng yì fù wú wú
故，觉一切法皆无自性，其中无有想亦复无无
xiǎng shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú shì xiū xué shě suí niàn
想。善现，诸菩萨摩诃萨应如是修学舍随念，
wèi yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng shě shàng bù kě dé kuàng yǒu shě suí
谓一切法无性性中，舍尚不可得，况有舍随
niàn
念！

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xué tiān suí niàn wèi
“善现，云何菩萨摩诃萨修学天随念？谓
pú sà mó hē sà xiū xué tiān suí niàn shí cóng chū fā xīn yīng zuò shì niàn
菩萨摩诃萨修学天随念时，从初发心应作是念：
sì dà wáng zhòng tiān nǎi zhì tā huà zì zài tiān yóu yǒu jìng xìn jiè
‘四大王众天乃至他化自在天，由有净信、戒、

³⁶ 大正藏：肢；永乐北藏及龙藏：支

wén shě huì cóng cǐ mìngzhōngshēng bǐ tiānchù wǒ jīn yì yǒu
闻、舍、慧，从此命终生彼天处。我今亦有
rú shì jìng xìn jiè wén shě huì yǔ bǐ zhūtiāngōng dé xiāng
如是净信、戒、闻、舍、慧，与彼诸天功德相
sì yòuzuò shì niàn zhū yù liú děngshēng liù yù tiān zhū bù huán
似。’又作是念：‘诸预流等生六欲天，诸不还
děngshēngshàng èr jiè rú shì yī qiè jiē bù kě dé bù yīng sī wéi
等生上二界，如是一切皆不可得、不应思惟。
hé yǐ gù rú shì zhūtiān jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng zé bù kě
何以故？如是诸天皆无自性，若法无自性则不可
niàn bù kě sī wéi suǒ yǐ zhě hé ruò wú niàn wú sī wéi shì wéi
念、不可思惟。所以者何？若无念、无思惟是为
tiān suí niàn shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
天随念。’善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí yīng rú shì xiū xuétiān suí niàn ruò rú shì xiū xuétiān suí niàn
多时，应如是修学天随念。若如是修学天随念，
shì wéizuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng ruò pú sà mó
是为作渐次业、修渐次学、行渐次行。若菩萨摩
hē sà néng rú shì zuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì xíng shí
诃萨能如是作渐次业、修渐次学、行渐次行时，
zé néngyuánmǎn sì niànzhù guǎngshuō nǎi zhì yī qièxiàng zhì yóu cǐ
则能圆满四念住，广说乃至一切相智，由此
zhèng dé yī qiè zhì zhì shànxiàn shì pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ
证得一切智智。善现，是菩萨摩诃萨以一切法
wú xìngwéixìngfāngbiàn lì gù jué yī qiè fǎ jiē wú zì xìng qí zhōng
无性为性方便力故，觉一切法皆无自性，其中
wú yǒuxiǎng yì fù wú wú xiǎng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yīng rú
无有想亦复无无想。善现，诸菩萨摩诃萨应如
shì xiū xuétiān suí niàn wèi yī qiè fǎ wú xìngxìngzhōng tiānshàng bù kě
是修学天随念，谓一切法无性性中，天尚不可
dé kuàngyǒutiān suí niàn
得，况有天随念！

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí ruò yù yuánmǎnzuòjiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíngjiàn cì
蜜多时，若欲圆满作渐次业、修渐次学、行渐次
xíng yǐ yī qiè fǎ wú xìngwéixìngfāngbiàn lì gù yīngxué nèi kōng nǎi
行，以一切法无性为性方便力故，应学内空乃

zhì wú xìng zì xìng kōng yīng xué zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yīng xué kǔ
至无性自性空，应学真如乃至不思議界，应学苦、
jí miè dào shèng dì yīng xué sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī
集、灭、道圣谛，应学四念住乃至八圣道支，
yīng xué sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yīng xué bā jiě tuō nǎi
应学四静虑、四无量、四无色定，应学八解脱乃
zhì shí biàn chù yīng xué kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yīng xué
至十遍处，应学空、无相、无愿解脱门，应学
bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yīng xué pú sà mó
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，应学菩萨摩
hē sà dì yīng xué yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yīng xué wǔ
诃萨地，应学一切陀罗尼门、三摩地门，应学五
yǎn liù shéntōng yīng xué rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bù gòng fǎ
眼、六神通，应学如来十力乃至十八佛不共法，
yīng xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yīng xué yī qiè zhì dào xiàng
应学无忘失法、恒住舍性，应学一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì
智、一切相智。

shàn xiàn shì pú sà mó hē sà rú shì xiū xué pú tí dào shí
“善现，是菩萨摩诃萨如是修学菩提道时，

jué yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng yú zhōng shàng wú shǎo niàn
觉一切法皆以无性而为自性，于中尚无少念
kě dé kuàng yǒu niàn sè shòu xiǎng xíng shí kuàng yǒu niàn
可得，况有念色、受、想、行、识！况有念
yǎn chù nǎi zhì yì chù kuàng yǒu niàn sè chù nǎi zhì fǎ chù kuàng yǒu niàn
眼处乃至意处！况有念色处乃至法处！况有念
yǎn jiè nǎi zhì yì jiè kuàng yǒu niàn sè jiè nǎi zhì fǎ jiè kuàng yǒu niàn
眼界乃至意识界！况有念色界乃至法界！况有念
yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè kuàng yǒu niàn yǎn chù nǎi zhì yì chù kuàng
眼识界乃至意识界！况有念眼触乃至意触！况
yǒu niàn yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng
有念眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生
zhū shòu kuàng yǒu niàn dì jiè nǎi zhì shí jiè kuàng yǒu niàn yīn yuán nǎi
诸受！况有念地界乃至识界！况有念因缘乃
zhì zēng shàng yuán kuàng yǒu niàn wú míng nǎi zhì lǎo sǐ kuàng yǒu niàn
至增上缘！况有念无明乃至老死！况有念
bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō kuàng yǒu niàn nèi
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多！况有念内

kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng kuàngyǒuniànzhēn rú nǎi zhì bù sī yì
空乃至无性自性空！况有念真如乃至不思议
jiè kuàngyǒuniàn kǔ jí miè dào shèng dì kuàngyǒuniàn sì
界！况有念苦、集、灭、道圣谛！况有念四
niànzhù nǎi zhì bā shèng dào zhī kuàngyǒuniàn sì jìng lǜ sì wú liàng
念住乃至八圣道支！况有念四静虑、四无量、
sì wú sè dìng kuàngyǒuniàn bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù kuàngyǒu
四无色定！况有念八解脱乃至十遍处！况有
niàn kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén kuàngyǒuniàn jìng guān dì nǎi
念空、无相、无愿解脱门！况有念净观地乃
zhì rú lái dì kuàngyǒuniàn jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì kuàngyǒuniàn
至如来地！况有念极喜地乃至法云地！况有念
yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén kuàngyǒuniàn wǔ yǎn liù shén
一切陀罗尼门、三摩地门！况有念五眼、六神
tōng kuàngyǒuniàn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ kuàng
通！况有念如来十力乃至十八佛不共法！况
yǒuniàn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo kuàngyǒuniàn wú wàng
有念三十二大士相、八十随好！况有念无忘
shī fǎ héngzhù shěxìng kuàngyǒuniàn yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
失法、恒住舍性！况有念一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì kuàngyǒuniàn yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí kuàngyǒu
切相智！况有念预流果乃至独觉菩提！况有
niàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng kuàngyǒuniàn zhū fó wú shàng zhèng
念一切菩萨摩诃萨行！况有念诸佛无上正
děng pú tí kuàngyǒuniàn yī qiè zhì zhì shàn xiàn rú shì zhū niàn jí
等菩提！况有念一切智智！善现，如是诸念及
suǒ niàn fǎ ruò shǎo shí yǒu wú yǒu shì chù
所念法，若少实有，无有是处。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí suī zuò jiàn cì yè xiū jiàn cì xué xíng jiàn cì xíng ér
蜜多时，虽作渐次业、修渐次学、行渐次行，而
yú qí zhōng xīn jiē bù zhuǎn yī yī qiè fǎ wú zì xìng gù
于其中心皆不转，以一切法无自性故。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ jiē wú zì xìng
具寿善现白言：“世尊！若一切法皆无自性，

zé yīng wú sè shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì yīng wú yī qiè zhì
则应无色、受、想、行、识，乃至应无一切智

zhì shì zé yīng wú fó fǎ sēngbǎo dào guǒ rǎn jìng yì wú dé
智，是则应无佛、法、僧宝、道果染净，亦无得、
wú xiànguān zé yī qiè fǎ jiē yīng shì wú
无现观，则一切法皆应是无！”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé yú yī qiè fǎ wú xìng xìng
佛告善现：“于意云何？于一切法无性性

zhōng yǒu xìng wú xìng wéi kě dé bù
中，有性、无性为可得不？”

shàn xiàn duì yuē bù yě shì zūn
善现对曰：“不也！世尊！”

fó gào shàn xiàn ruò yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng yǒu xìng wú
佛告善现：“若一切法无性性中，有性、无

xìng jù bù kě dé rǔ jīn yún hé kě zuò shì shuō ruò yī qiè fǎ jiē wú
性俱不可得，汝今云何可作是说：若一切法皆无

zì xìng zé yīng wú sè shòu xiǎng xíng shí nǎi zhì yīng wú
自性，则应无色、受、想、行、识，乃至应无

dé jí xiànguān zé yī qiè fǎ jiē yīng shì wú
得及现观，则一切法皆应是无？”

shàn xiàn bó yán wǒ yú shì yì zì wú yí huò dàn wèi wèi lái
善现白言：“我于是义自无疑惑，但为未来

yǒu bì chū dēng huò qiú shēng wén huò qiú dú jiào huò qiú fó guǒ bǐ
有苾刍等或求声闻，或求独觉，或求佛果，彼

zuò shì niàn ruò yī qiè fǎ jiē wú zì xìng shéi rǎn shéi jìng shéi
作是念：‘若一切法皆无自性，谁染？谁净？谁

fù shéi jiě bǐ yú rǎn jìng fù jiě yì zhōng bù liǎo zhī gù
缚？谁解？’彼于染、净、缚、解义中不了知故，

huǐ jiè huǐ jiàn huǐ wēi yí huǐ jìng mìng yóu cǐ dāng duò sān è
毁戒、毁见、毁威仪、毁净命，由此当堕三恶

qù zhōng shòu zhū jù kǔ nán dé jiě tuō wǒ guān wèi lái dāng yǒu rú shì
趣中，受诸剧苦难得解脱。我观未来当有如是

kě bù wèi shì gù zuò shì shuō rán wǒ yú cǐ shí wú yí huò
可怖畏事，故作是说，然我于此实无疑惑。”

fó gào shàn xiàn shàn zāi shàn zāi rǔ jīn nǎi néng wèi wèi
佛告善现：“善哉！善哉！汝今乃能为未

lái shì zhū bì chū dēng zuò rú shì wèn rán yī qiè fǎ wú xìng xìng zhōng
来世诸苾刍等作如是问，然一切法无性性中，

ruò yǒu ruò wú jù bù kě dé
若有若无俱不可得。”

dì èr fēn wú xiàng pǐn dì qī shí sì zhī yī
第二分无相品第七十四之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法

jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng zhū pú sà mó hē sà jiàn hé děng yì wèi
皆以无性而为自性，诸菩萨摩诃萨见何等义，为

yù lì yì ān lè yǒu qíng qiú qù wú shàng zhèng děng pú tí
欲利益安乐有情，求趣无上正等菩提？”

fó gào shàn xiàn yǐ yī qiè fǎ jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng
佛告善现：“以一切法皆以无性而为自性，

zhū pú sà mó hē sà wèi yù lì yì ān lè yǒu qíng suǒ yǐ zhě hé zhū
诸菩萨摩诃萨为欲利益安乐有情。所以者何？诸

yǒu qíng lèi jù duàn cháng jiàn zhù yǒu suǒ dé nán kě tiáo fú yú chī
有情类具断、常见，住有所得难可调伏，愚痴

diān dǎo nán kě jiě tuō shàn xiàn dāng zhī zhù yǒu suǒ dé zhě yóu yǒu suǒ
颠倒难可解脱。善现当知！住有所得者由有所

dé xiǎng wú dé wú xiàng guān yì wú wú shàng zhèng děng pú tí
得想，无得、无现观，亦无无上正等菩提。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò yǒu suǒ dé zhě wú dé wú
具寿善现复白佛言：“若有所得者无得、无

xiàng guān yì wú wú shàng zhèng děng pú tí wú suǒ dé zhě wéi yǒu dé
现观亦无无上正等菩提，无所得者为有得、

yǒu xiàng guān yǒu wú shàng zhèng děng pú tí fǒu
有现观、有无上正等菩提不？”

fó gào shàn xiàn ruò wú suǒ dé jí shì dé jí shì xiàng guān
佛告善现：“若无所得即是得、即是现观、

jí shì wú shàng zhèng děng pú tí suǒ yǐ zhě hé yǐ bǐ bù huài fǎ
即是无上正等菩提。所以者何？以彼不坏法

jiè xiàng gù shàn xiàn dāng zhī ruò yǒu yú cǐ wú suǒ dé zhōng yù yǒu
界相故。善现当知！若有于此无所得中欲有

suǒ dé yù dé xiàng guān yù dé wú shàng zhèng děng pú tí dāng zhī
所得、欲得现观、欲得无上正等菩提，当知

bǐ wéi yù huài fǎ jiè
彼为欲坏法界。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán ruò yǒu suǒ dé zhě wú dé wú
具寿善现复白佛言：“若有所得者无得、无

xiànguān yì wú wú shàngzhèngděng pú tí ruò wú suǒ dé jí shì dé
现观亦无无上正等菩提，若无所即是得、
jí shì xiànguān jí shì wú shàngzhèngděng pú tí wú suǒ dé zhōng wú
即是现观、即是无上正等菩提，无所得中无
dé wú xiànguān yì wú wú shàngzhèngděng pú tí zhū pú sà mó hē
得、无现观亦无无上正等菩提，诸菩萨摩诃
sà yún hé dé yǒuchū dì nǎi zhì shí dì yún hé dé yǒu wú shēng fǎ rěn
萨云何得有初地乃至十地？云何得有生法忍？
yún hé dé yǒu yì shúshéntōng yún hé dé yǒu yì shú bù shī bō luó mì
云何得有异熟神通？云何得有异熟布施波罗蜜
duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yún hé dé yǒu ān zhù rú shì yì shú
多乃至般若波罗蜜多？云何得有安住如是异熟
shēng fǎ chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ yú zhū fó suǒ gōngjìng gòng
生法成熟有情、严净佛土，于诸佛所恭敬供
yǎngshàngmiào gòng jù suǒ huòshàngēn nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú
养上妙供具所获善根，乃至无上正等菩
tí yǔ guǒ wú jìn zhǎnzhuǎn nǎi zhì bō niè pánhòu zì shè lì luó jí
提与果无尽，展转乃至般涅槃后，自设利罗及
zhū dì zǐ yóu dé zhǒngzhǒng gōngjìng gòngyǎng shàngēn shì lì ěr nǎi
诸弟子，犹得种种恭敬供养，善根势力尔乃
qióng jìn
穷尽？”

fó gào shàn xiàn yǐ yī qiè fǎ wú suǒ dé gù zhū pú sà mó
佛告善现：“以一切法无所得故，诸菩萨摩
hē sà dé yǒuchū dì nǎi zhì shí dì jí yóu cǐ gù dé yǒu wú shēng fǎ
诃萨得有初地乃至十地，即由此故得有生法
rěn jí yóu cǐ gù dé yǒu yì shúshéntōng jí yóu cǐ gù dé yǒu yì shú
忍，即由此故得有异熟神通，即由此故得有异熟
bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō jí yóu cǐ gù dé
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多。即由此故得
yǒu ān zhù yì shúshēng fǎ chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ yú zhū fó
有安住异熟生法成熟有情、严净佛土，于诸佛
suǒ gōngjìng gòngyǎngshàngmiào gòng jù suǒ huòshàngēn nǎi zhì wú shàng
所恭敬供养上妙供具所获善根，乃至无上
zhèngděng pú tí yǔ guǒ wú jìn zhǎnzhuǎn nǎi zhì bō niè pánhòu zì
正等菩提与果无尽，展转乃至般涅槃后，自
shè lì luó jí zhū dì zǐ yóu dé zhǒngzhǒng gōngjìng gòngyǎng shàngēn
设利罗及诸弟子，犹得种种恭敬供养，善根

shì lì ěr nǎi qióng jìn
势力尔乃穷尽。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò yī qiè fǎ jiē wú suǒ dé
具寿善现复白佛言：“若一切法皆无所得，

bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多

jí zhūshéntōngyǒu hé chā bié
及诸神通有何差别？”

fó gào shàn xiàn wú suǒ dé zhě bù shī děng liù bō luó mì duō
佛告善现：“无所得者布施等六波罗蜜多

jí zhūshéntōng jiē wú chā bié wèi yù lìng bǐ yǒu suǒ dé zhě lí zhū rǎn
及诸神通皆无差别，为欲令彼有所得者离诸染

zhuó fāng³⁷ biàn xuān shuō bù shī děng liù bō luó mì duō jí zhūshéntōng
著，方³⁷便宣说布施等六波罗蜜多及诸神通

yǒu chā bié xiàng
有差别相。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yǐ hé yīn yuán wú suǒ dé zhě
具寿善现复白佛言：“以何因缘，无所得者

bù shī děng liù bō luó mì duō jí zhūshéntōngshuō wú chā bié
布施等六波罗蜜多及诸神通说无差别？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí bù dé bù shī bù dé shī zhě bù dé shòuzhě bù dé suǒ
多时，不得布施，不得施者，不得受者，不得所

shī bù dé shī guǒ ér xíng bù shī bù dé jìng jiè ér hù jìng jiè bù
施，不得施果而行布施，不得净戒而护净戒，不

dé ān rěn ér xiū ān rěn bù dé jīng jìn ér qín jīng jìn bù dé jìng lù
得安忍而修安忍，不得精进而勤精进，不得静虑

ér rù jìng lù bù dé bō rě ér qǐ bō rě bù dé shéntōng ér fā
而入静虑，不得般若而起般若，不得神通而发

shéntōng bù dé sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī ér xiū sì niàn zhù
神通，不得四念住乃至八圣道支而修四念住

nǎi zhì bā shèng dào zhī bù dé sān jiě tuō mén ér xiū sān jiě tuō mén
乃至八圣道支，不得三解脱门而修三解脱门，

bù dé sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng ér xiū sì jìng lù sì
不得四静虑、四无量、四无色定而修四静虑、四

³⁷ 大正藏：方；永乐北藏：方；龙藏：才；校勘：方

wú liàng sì wú sè dìng bù dé bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù ér xiū bā
无量、四无色定，不得八解脱乃至十遍处而修八
jiě tuō nǎi zhì shí biànchù bù dé pú sà dì ér xiū pú sà dì bù dé
解脱乃至十遍处，不得菩萨地而修菩萨地，不得
tuó luó ní mén sān mó dì mén ér xiū tuó luó ní mén sān mó dì mén
陀罗尼门、三摩地门而修陀罗尼门、三摩地门，
bù dé wǔ yǎn liù shéntōng ér xiū wǔ yǎn liù shéntōng bù dé rú
不得五眼、六神通而修五眼、六神通，不得如
lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ér xiū rú lái shí lì nǎi zhì shí
来十力乃至十八佛不共法而修如来十力乃至十
bā fó bú gòng fǎ bù dé wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng ér xiū wú
八佛不共法，不得无忘失法、恒住舍性而修无
wàng shī fǎ héngzhù shěxìng bù dé yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
忘失法、恒住舍性，不得一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì ér xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bù dé
切相智而修一切智、道相智、一切相智，不得
yǒu qíng ér chéng shú yǒu qíng bù dé fó tǔ ér yán jìng fó tǔ bù dé
有情而成熟有情，不得佛土而严净佛土，不得
yī qiè fó fǎ ér zhèng wú shàng zhèng děng pú tí rú shì shàn xiàn
一切佛法而证无上正等菩提。如是，善现，
zhū pú sà mó hē sà yīng xíng wú suǒ dé shēn shēn bō rě bō luó mì duō
诸菩萨摩诃萨应行无所得甚深般若波罗蜜多，
ruò pú sà mó hē sà néng xíng wú suǒ dé shēn shēn bō rě bō luó mì duō
若菩萨摩诃萨能行无所得甚深般若波罗蜜多，
yī qiè è mó jí mó juàn shǔ jiē bù néng huài
一切恶魔及魔眷属皆不能坏。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨

mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yī xīn xiàn qǐ zé néng shè
摩诃萨行深般若波罗蜜多时，一心现起则能摄

shòu liù bō luó mì duō yì néng shè shòu sì jìng lǜ sì wú liàng sì
受六波罗蜜多，亦能摄受四静虑、四无量、四

wú sè dìng yì néng shè shòu sān shí qī pú tí fēn fǎ yì néng shè shòu
无色定，亦能摄受三十七菩提分法，亦能摄受

sān jiě tuō mén yì néng shè shòu bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù yì néng
三解脱门，亦能摄受八解脱乃至十遍处，亦能

shè shòu yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yì néng shè shòu wǔ yǎn
摄受一切陀罗尼门、三摩地门，亦能摄受五眼、

liù shéntōng yì néngshèshòu rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
六神通，亦能摄受如来十力乃至十八佛不共
fǎ yì néngshèshòu wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng yì néngshè
法，亦能摄受无忘失法、恒住舍性，亦能摄
shòu yī qiè zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì néngshèshòusān
受一切智、道相智、一切相智，亦能摄受三
shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
十二大士相、八十随好？”

fó gàoshànxiàn ruò pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí suǒ xiū bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì duō jiē wéi bō rě bō
多时，所修布施乃至般若波罗蜜多，皆为般若波
luó mì duō zhī suǒ shèshòufāng dé yuánmǎn rú shì nǎi zhì suǒ xiū sān
罗蜜多之所摄受方得圆满。如是乃至所修³⁸三
shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo jiē wéi bō rě bō luó mì duō zhī suǒ
十二大士相，八十随好，皆为般若波罗蜜多之所
shèshòufāng dé yuánmǎn rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíng
摄受方得圆满。如是，善现，诸菩萨摩诃萨行
shēn bō rě bō luó mì duō shí yī xīn xiàn qǐ zé néngshèshòu liù bō luó
深般若波罗蜜多时，一心现起则能摄受六波罗
mì duō rú shì nǎi zhì yì néngshèshòusān shí èr dà shì xiàng bā shí
蜜多，如是乃至亦能摄受三十二大士相、八十
suí hǎo
随好。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà xíng
具寿善现白言：“世尊！云何菩萨摩诃萨行
shēn bō rě bō luó mì duō shí zhū yǒu suǒ zuò jiē wéi bō rě bō luó mì
深般若波罗蜜多时，诸有所作皆为般若波罗蜜
duō zhī suǒ shèshòu gù yī xīn qǐ zé néngshèshòu liù bō luó mì duō
多之所摄受故，一心起则能摄受六波罗蜜多，
nǎi zhì sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
乃至三十二大士相、八十随好？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí suǒ xiū bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì duō jiē wéi bō rě bō
多时，所修布施乃至般若波罗蜜多，皆为般若波

³⁸ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

luó mì duōsuǒ shèshòu gù yuǎn lí èr xiǎng rú shì nǎi zhì suǒ xiū sān
罗蜜多所摄受故远离二想，如是乃至所修³⁹三
shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì wéi bō rě bō luó mì duōsuǒ shè
十二大士相、八十随好，亦为般若波罗蜜多所摄
shòu gù yuǎn lí èr xiǎng
受故远离二想。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà xíng
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨行
shēn bō rě bō luó mì duō shí suī xíng bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì
深般若波罗蜜多时，虽行布施乃至般若波罗蜜
duō ér wú èr xiǎng rú shì nǎi zhì suī xiū sān shí èr dà shì xiàng bā
多而无二想，如是乃至虽修⁴⁰三十二大士相、八
shí suí hǎo ér wú èr xiǎng
十随好而无二想？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí wèi yù yuánmǎn bù shī bō luó mì duō gù jí yú bù shī bō
多时，为欲圆满布施波罗蜜多故，即于布施波
luó mì duōzhōng shèshòu yī qiè bō luó mì duō nǎi zhì sān shí èr dà shì
罗蜜多中，摄受一切波罗蜜多乃至三十二大士
xiàng bā shí suí hǎo ér xíng bù shī yóu cǐ yīn yuán ér wú èr xiǎng
相、八十随好而行布施，由此因缘而无二想。

rú shì nǎi zhì wèi yù yuánmǎn bā shí suí hǎo gù jí yú bā shí suí hǎo
如是乃至为欲圆满八十随好故，即于八十随好
zhōng shèshòu yī qiè bō luó mì duō nǎi zhì sān shí èr dà shì xiàng bā
中，摄受一切波罗蜜多乃至三十二大士相、八
shí suí hǎo ér yīn bā shí suí hǎo yóu cǐ yīn yuán ér wú èr xiǎng
十随好而引八十随好，由此因缘而无二想。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō gù ruò xíng bù shī bō luó mì duō shí zhù wú lòu xīn ér xíng bù
蜜多故，若行布施波罗蜜多时，住无漏心而行布
shī bō luó mì duō ruò xíng jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì duō shí zhù
施波罗蜜多。若行净戒乃至般若波罗蜜多时，住
wú lòu xīn ér xíng jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì duō shì gù suī xíng
无漏心而行净戒乃至般若波罗蜜多。是故，虽行

³⁹ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁰ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ér wú èr xiǎng   rú shì nǎi zhì ruò
布施乃至般若波罗蜜多而无二想。如是乃至若
xiū⁴¹ sān shí èr dà shì xiàng shí   zhù wú lòu xīn ér yǐn sān shí èr dà shì
修⁴¹三十二大士相时，住无漏心而引三十二大士
xiàng   ruò xiū⁴² bā shí suí hǎo shí   zhù wú lòu xīn ér yǐn bā shí suí hǎo
相；若修⁴²八十随好时，住无漏心而引八十随好。
shì gù   suī xiū⁴³ sān shí èr dà shì xiàng   bā shí suí hǎo ér wú èr
是故，虽修⁴³三十二大士相、八十随好而无二
xiǎng
想。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán   yún hé pú sà mó hē sà xíng
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨行

shēn bō rě bō luó mì duō gù   ruò xíng bù shī bō luó mì duō shí   zhù wú
深般若波罗蜜多故，若行布施波罗蜜多时，住无
lòu xīn ér xíng bù shī bō luó mì duō   rú shì nǎi zhì ruò xiū⁴⁴ bā shí suí
漏心而行布施波罗蜜多，如是乃至若修⁴⁴八十随
hǎo shí   zhù wú lòu xīn ér yǐn bā shí suí hǎo
好时，住无漏心而引八十随好？”

fó gào shàn xiàn   ruò pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí   yǐ lí xiàng xīn bú jiàn zhū xiàng ér xíng bù shī bō luó mì duō
多时，以离相心不见诸相而行布施波罗蜜多，
suǒ wèi bú jiàn shéi néng xíng shī   suǒ shī hé wù   shéi shòu cǐ shī   yún
所谓不见谁能行施？所施何物？谁受此施？云
hé xíng shī   zhù shì lí xiàng wú lòu xīn zhōng   lí ài lí qiǎn ér xíng
何行施？住是离相无漏心中，离爱离悭而行
bù shī bō luó mì duō   ěr shí bú jiàn suǒ xíng bù shī   yì fù bú jiàn cǐ
布施波罗蜜多，尔时不见所行布施，亦复不见此
wú lòu xīn   nǎi zhì bú jiàn yī qiè fó fǎ   rú shì pú sà mó hē sà zhù
无漏心，乃至不见一切佛法，如是菩萨摩诃萨住
wú lòu xīn ér xíng bù shī bō luó mì duō   rú shì nǎi zhì ruò pú sà mó hē
无漏心而行布施波罗蜜多。如是乃至若菩萨摩诃
sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí   yǐ lí xiàng xīn bú jiàn zhū xiàng ér
萨行深般若波罗蜜多时，以离相心不见诸相而

⁴¹ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴² 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴³ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁴ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

xiū bā shí suí hǎo suǒ wèi bú jiànshéi shì néng xiū bā shí suí hǎo
修⁴⁵八十随好，所谓不见谁是能修⁴⁶八十随好？

yú shéi ér xiū bā shí suí hǎo wèi hé ér xiū bā shí suí hǎo yún
于谁而修⁴⁷八十随好？为何而修⁴⁸八十随好？云

hé ér yǐn bā shí suí hǎo zhù shì lí xiàng wú lòu xīn zhōng wú rǎn wú
何而引八十随好？住是离相无漏心中，无染无

zhuó ér xiū bā shí suí hǎo ěr shí bú jiàn suǒ xiū bā shí suí hǎo yì
著而修⁴⁹八十随好，尔时不见所修⁵⁰八十随好，亦

fù bú jiàn cǐ wú lòu xīn nǎi zhì bú jiàn yī qiè fó fǎ rú shì pú sà
复不见此无漏心，乃至不见一切佛法，如是菩萨

mó hē sà zhù wú lòu xīn ér xiū bā shí suí hǎo
摩诃萨住无漏心而修⁵¹八十随好。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà xíngshēn
具寿善现复白佛言：“若菩萨摩诃萨行深

bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ wú xiàng wú zuò yún hé néng
般若波罗蜜多时，于一切法无相无作，云何能

yuánmǎn bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō rú shì
圆 满布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多？如是

nǎi zhì yún hé néng yuánmǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
乃至云何能 圆 满三十二大士相、八十随好？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn ér xíng bù shī suí zhū yǒu qíng
多时，能以离相无漏之心而行布施，随诸有情

suǒ xū zī jù xī jiē shī yǔ ruò yǒu xū nèi tóu mù suǐ nǎo pí ròu
所须资具悉皆施与，若有须内头目、髓脑、皮肉、

zhī jié jīn gǔ shēnmìng yì jiē shī yǔ ruò yǒu xū wàiguóchéng
支⁵²节、筋骨、身命，亦皆施与；若有须外国城、

qī zǐ suǒ ài qīn shǔ zhǒngzhǒngyán jù yì jiē shī yǔ rú shì
妻子、所爱亲属、种 种严具，亦皆施与。如是

⁴⁵ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁶ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁷ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁸ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁴⁹ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁵⁰ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁵¹ 大正藏：引；永乐北藏及龙藏：修

⁵² 大正藏：肢；永乐北藏及龙藏：支

shī shí shèyǒurén lái xiànrán hē huǐ duō zāi dà shì hé yòng
施时，设有人来现前呵毁：‘咄哉！大士！何用
xíng cǐ wú yì shī wéi rú shì shī zhě jīn shì hòu shì duō zhū kǔ nǎo
行此无益施为，如是施者今世后世多诸苦恼！’
shì pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō gù suī wén qí yán
是菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多故，虽闻其言
ér bú tuì qū dànzuò shì niàn bǐ rén suī lái hē huǐ yú wǒ ér
而不退屈，但作是念：‘彼人虽来呵毁于我，而
wǒ bù yīng xīn shēng yōu huǐ wǒ dāng yǒng měng shī zhū yǒu qíng suǒ xū zhī
我不应心生忧悔，我当勇猛施诸有情所须之
wù shēn xīn wú juàn
物身心无倦。’

shì pú sà mó hē sà chí cǐ bù shī yǔ zhū yǒu qíng píng děng
“是菩萨摩诃萨持此布施，与诸有情平等
gòng yǒu huí xiàng wú shàng zhèng děng pú tí rú shì bù shī jí huí xiàng
共有回向无上正等菩提。如是布施及回向
shí bú jiàn qí xiàng suǒ wèi bú jiàn shéi néng bù shī suǒ shī hé wù
时不见其相，所谓不见谁能布施？所施何物？
shéi shòu cǐ shī yún hé xíng shī yì fù bú jiàn shéi néng huí xiàng
谁受此施？云何行施？亦复不见谁能回向？
hé suǒ huí xiàng yún hé huí xiàng hé chù huí xiàng yú rú shì děng
何所回向？云何回向？何处回向？于如是等
yī qiè shì wù xī jiē bú jiàn suǒ yǐ zhě hé rú shì zhū fǎ wú bù jiē
一切事物悉皆不见。所以者何？如是诸法无不皆
yóu nèi kōng gù kōng rú shì nǎi zhì yóu zì xiàng kōng gù kōng
由内空故空，如是乃至由自相空故空。

shì pú sà mó hē sà guān yī qiè fǎ wú bù kōng yǐ fù zuò
“是菩萨摩诃萨观一切法无不空已，复作
shì niàn shéi néng huí xiàng hé suǒ huí xiàng yún hé huí xiàng hé
是念：‘谁能回向？何所回向？云何回向？何
chù huí xiàng rú shì děng fǎ jiē bù kě dé shì pú sà mó hē sà
处回向？如是等法皆不可得。’是菩萨摩诃萨
yóu rú shì guān jí rú shì niàn suǒ zuò huí xiàng míng shàn huí xiàng yóu
由如是观及如是念，所作回向名善回向。由
cǐ fù néng chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ yì néng yuán mǎn bù shī
此复能成熟有情、严净佛土，亦能圆满布施
bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō rú shì nǎi zhì yì néng yuán
波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，如是乃至亦能圆

mǎnsān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
满三十二大士相、八十随好。

shì pú sà mó hē sà suī néng rú shì yuánmǎn bù shī bō luó
“是菩萨摩诃萨虽能如是圆满布施波罗

mì duō ér bú shèshòu shī yì shúguǒ suī bú shèshòu shī yì shúguǒ
蜜多，而不摄受施异熟果。虽不摄受施异熟果，

ér yóu bù shī bō luó mì duōshànqīngjìng gù suí yì néngbàn yī qiè zī
而由布施波罗蜜多善清净故，随意能办一切资

jù pì rú tā huà zì zài zhūtiān yī qiè suǒ xū suí yì jiē xiàn cǐ pú
具。譬如他化自在诸天一切所须随意皆现，此菩

sà mó hē sà yì fù rú shì zhūyǒusuǒ xū suí yì néngbàn néng yǐ
萨摩诃萨亦复如是，诸有所须随意能办，能以

zhǒngzhǒngshàngmiào gòng jù gòngyǎnggōngjìng zūnzhòngzàn tàn zhū fó
种种上妙供具供养恭敬、尊重赞叹诸佛

shì zūn yì néngchōng zú shì jiāntiān rén ā sù luò děngsuǒ xū zī
世尊，亦能充足世间天、人、阿素洛等所须资

jù yóu cǐ bù shī bō luó mì duōshè zhūyǒuqíng fāngbiànshànqiǎo yǐ
具，由此布施波罗蜜多摄诸有情，方便善巧以

sānshèng fǎ ér ān lì zhī lìng suí suǒ yí gè dé lì lè
三乘法而安立之，令随所宜各得利乐。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yóu lí zhūxiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相、无作

fǎ zhōng yuánmǎn bù shī bō luó mì duō yì néngyuánmǎnzhū yú gōng
法中，圆满布施波罗蜜多，亦能圆满诸余功

dé
德。

大般若波罗蜜多经卷第四百六十六

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí qī
大般若波罗蜜多经卷第四百六十七

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn wú xiàng pǐn dì qī shí sì zhī èr
第二分无相品第七十四之二

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn shòu chí jìng jiè wèi shèng wú
蜜多时，能以离相无漏之心受持净戒，谓圣无
lòu dào zhī suǒ shè fǎ ěr suǒ dé shàn qīng jìng jiè rú shì jìng jiè wú quē
漏道支所摄法尔所得善清净戒，如是净戒无缺
wú xì wú xiá wú huì wú suǒ qǔ zhuó yīng shòu gòng yǎng zhì zhě
无隙，无瑕无秽，无所取著，应受供养，智者
suǒ zàn yóu cǐ jìng jiè yú yī qiè fǎ wú suǒ qǔ zhuó wèi bù qǔ zhuó sè
所赞。由此净戒于一切法无所取著，谓不取著色、
shòu xiǎng xíng shí bù qǔ zhuó yǎn chù nǎi zhì yì chù bù qǔ
受、想、行、识，不取著眼处乃至意处，不取
zhuó sè chù nǎi zhì fǎ chù bù qǔ zhuó yǎn jiè nǎi zhì yì jiè bù qǔ
著色处乃至法处，不取著眼界乃至意识界，不取
zhuó sè jiè nǎi zhì fǎ jiè bù qǔ zhuó yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè bù
著色界乃至法界，不取著眼识界乃至意识界，不
qǔ zhuó sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bù qǔ zhuó chà dì lì
取著三十二大士相、八十随好，不取著刹帝力
dà zú pó luó mén dà zú zhǎng zhě dà zú jū shì dà zú bù
大族、婆罗门大族、长者大族、居士大族，不
qǔ zhuó sì dà wáng zhòng tiān nǎi zhì tā huà zì zài tiān bù qǔ zhuó fàn
取著四大王众天乃至他化自在天，不取著梵
zhòng tiān nǎi zhì sè jiū jìng tiān bù qǔ zhuó kōng wú biān chù tiān nǎi zhì
众天乃至色究竟天，不取著空无边处天乃至
fēi xiǎng fēi fēi xiǎng chù tiān bù qǔ zhuó yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí
非想非非想处天，不取著预流果乃至独觉菩提，
bù qǔ zhuó zhuàn lún wáng wèi jí yú xiǎo wáng zǎi guān dēng wèi dàn yǐ
不取著转轮王位及余小王宰官等位。但以

rú shì suǒshòu chí jiè yǔ zhū yǒuqíng píngděng gòngyǒu huí xiàng wú shàng
如是所受持戒，与诸有情平等共有回向无上
zhèngděng pú tí yú huí xiàng shí yǐ wú xiàng wú suǒ dé wú
正等菩提，于回向时，以无相、无所得、无
èr wéifāngbiàn fēi yǒuxiàng yǒusuǒ dé yǒu èr wéifāngbiàn dàn
二为方便，非有相、有所得、有二为方便，但
yóu shì sù bù yóushèng yì yóu cǐ yīn yuán yī qiè fó fǎ wú bù yuán
由世俗不由胜义。由此因缘，一切佛法无不圆
mǎn
满。

shì pú sà mó hē sà yóu cǐ jìng jiè bō luó mì duō fāng biàn
“是菩萨摩诃萨由此净戒波罗蜜多方便
shànqiǎo qǐ sì jìng lǜ shèng jìn fēn wú rǎn zhuó wéifāngbiàn gù yǐn zhū
善巧，起四静虑胜进分，不染著为方便故引诸
shéntōng shì pú sà mó hē sà yòng yì shúshēng qīngjìng tiānyǎn héng
神通。是菩萨摩诃萨用异熟生清净天眼，恒
jiàn shí fāng wú biān shì jiè xiàn zài zhū fó ān wěn zhù chí wèi zhū yǒuqíng
见十方无边世界现在诸佛安隐住持，为诸有情
xuānshuō zhèng fǎ nǎi zhì zhèng dé yī qiè zhì zhì yú suǒ jiàn shì néng
宣说正法，乃至证得一切智智，于所见事能
bú wàng shī shì pú sà mó hē sà yòng chāo guò rén qīngjìng tiān ěr héng
不忘失。是菩萨摩诃萨用超过人清净天耳，恒
wén shí fāng wú biān shì jiè zhū fó shuō fǎ nǎi zhì zhèng dé yī qiè zhì
闻十方无边世界诸佛说法，乃至证得一切智
zhì yú suǒ wén shì néng bú wàng shī suí suǒ wén fǎ néng zuò zì tā zhū
智，于所闻事能不忘失，随所闻法能作自他诸
lì lè shì wú kōngguò zhě shì pú sà mó hē sà yòng tā xīn zhì néng
利乐事无空过者。是菩萨摩诃萨用他心智，能
zhī shí fāng fó jí zhū yǒuqíng xīn xīn suǒ fǎ zhī yǐ néng qǐ yī qiè
知十方佛及诸⁵³有情心、心所法，知已能起一切
yǒuqíng zhū lì lè shì shì pú sà mó hē sà yòng sù zhù zhì zhī zhū yǒu
有情诸利乐事。是菩萨摩诃萨用宿住智，知诸有
qíngxiān suǒ zào yè yóu suǒ zào yè bù shī huài gù shēng bǐ bǐ chù shòu
情先所造业，由所造业不失坏故，生彼彼处受
zhū kǔ lè zhī yǐ wèi shuō běn yè yīn yuán lìng qí yì zhī zuò ráo yì
诸苦乐，知已为说本业因缘，令其忆知作饶益

⁵³ 大正藏：及；永乐北藏及龙藏：及诸

shì shì pú sà mó hē sà yònglòu jìn zhì ān lì yǒuqíng huòlìng zhù yù
事。是菩萨摩诃萨用漏尽智安立有情，或令住预
liú guǒ huòlìng zhù yī lái guǒ huòlìng zhù bù huánguǒ huòlìng zhù ā
流果，或令住一来果，或令住不还果，或令住阿
luó hànguǒ huòlìng zhù dú jué pú tí huòlìng zhù pú sà shèngwèi huò
罗汉果，或令住独觉菩提，或令住菩萨胜位，或
lìng zhù yī qiè zhì zhì yǐ yào yán zhī shì pú sà mó hē sà zài suǒ shēng
令住一切智智。以要言之，是菩萨摩诃萨在所生
chù suí zhū yǒuqíng kānnéng chā bié fāngbiàn lìng zhù shèng shàn pǐn zhōng
处，随诸有情堪能差别，方便令住胜善品中。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yóu lí zhū xiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相、无作
fǎ zhōng yuánmǎn jìng jiè bō luó mì duō yì néng yuánmǎn zhū yú gōng
法中，圆满净戒波罗蜜多，亦能圆满诸余功
dé
德。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn ér xiū ān rěn
蜜多时，能以离相无漏之心而修安忍。

shì pú sà mó hē sà cóngchū fā xīn nǎi zhì ān zuò miào pú
“是菩萨摩诃萨从初发心乃至安坐妙菩

tí zuò qí zhōng jiǎ shǐ yī qiè yǒuqíng gè chí zhǒng zhǒng dāo zhàng⁵⁴
提座，其中假使一切有情各持种种刀仗、
wǎ shí jìng lái jiā hài shì pú sà mó hē sà bù qǐ yī niàn fèn hèn zhī
瓦石竞来加害，是菩萨摩诃萨不起一念忿恨之
xīn ěr shí pú sà yīng xiū èr rěn yún hé wéi èr yī zhě yīng
心。尔时，菩萨应修二忍，云何为二？一者、应
shòu yī qiè yǒuqíng mà rǔ jiā hài bù shēng fèn hèn fú chēn huì rěn èr
受一切有情骂辱加害不生忿恨伏瞋恚忍。二
zhě yīng qǐ wú shēng fǎ rěn
者、应起无生法忍。

shì pú sà mó hē sà ruò zāo zhǒng zhǒng è yán mà rǔ huò
“是菩萨摩诃萨若遭种种恶言骂辱，或

⁵⁴ 大正藏：杖；永乐北藏及龙藏：仗

zāozhǒngzhǒngdāozhàng jiā hài yīngshěn sī chá shéinéngmà rǔ
遭种种刀仗⁵⁵加害，应审思察：‘谁能骂辱？

shéinéng jiā hài shéishòu mà rǔ shéishòu jiā hài shéi qǐ fèn hèn
谁能加害？谁受骂辱？谁受加害？谁起忿恨？

shéiyīng rěn shòu fù yīngshěnchá yī qiè fǎ xìng jiē bì jìngkōng fǎ
谁应忍受？’复应审察一切法性皆毕竟空，法

shàng bù kě dé kuàngdāngyǒu fǎ xìng shàng wú fǎ xìng kuàngyǒu
尚不可得，况当有法性！尚无法性，况有

yǒuqíng rú shì guān shí ruònéngmà rǔ ruòsuǒmà rǔ ruònéng
有情！如是观时，若能骂辱、若所骂辱、若能

jiā hài ruòsuǒ jiā hài jiē wú suǒyǒu nǎi zhì fēn fēn gē jié shēn zhī⁵⁶
加害、若所加害皆无所有，乃至分分割截身支⁵⁶，

qí xīn ān rěndōu wú yì niàn yú zhū fǎ xìng rú shí guānchá fù néng
其心安忍都无异念，于诸法性如实观察，复能

zhèng dé wú shēng fǎ rěn yún hé míngwéi wú shēng fǎ rěn wèi lìng yī
证得无生法忍。云何名为无生法忍？谓令一

qiè fánǎo bù shēng wēimiào zhì huì cháng wú jiàn duàn jí guānzhū fǎ
切烦恼不生，微妙智慧常无间断，及观诸法

bì jìng bù shēng shì gù míngwéi wú shēng fǎ rěn
毕竟不生，是故名为无生法忍。

shì pú sà mó hē sà ān zhù rú shì èr zhǒng rěn zhōng sù
“是菩萨摩诃萨安住如是二种忍中，速

néng xiū mǎn bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō sù néng
能修满布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，速能

xiū mǎn sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī sù néng xiū mǎn sì jìng lǜ
修满四念住乃至八圣道支，速能修满四静虑、

sì wú liàng sì wú sè dìng sù néng xiū mǎn bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn
四无量、四无色定，速能修满八解脱乃至十遍

chù sù néng xiū mǎnkōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén sù néng
处，速能修满空、无相、无愿解脱门，速能

xiū mǎnzhū pú sà dì sù néng xiū mǎn yī qiè tuó luó ní mén sān mó
修满诸菩萨地，速能修满一切陀罗尼门、三摩

dì mén sù néng xiū mǎn wǔ yǎn liù shéntōng sù néng xiū mǎn rú
地门，速能修满五眼、六神通，速能修满如

lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ sù néng xiū mǎn wú wàng shī
来十力乃至十八佛不共法，速能修满无忘失

⁵⁵ 大正藏：杖；永乐北藏及龙藏：仗

⁵⁶ 大正藏：肢；永乐北藏及龙藏：支

fǎ héngzhù shěxìng sù néng xiū mǎn yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
法、恒住舍性，速能修满一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì sù néng xiū mǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
切相智，速能修满三十二大士相、八十随好。

shì pú sà mó hē sà ān zhù rú shì zhū fó fǎ yǐ yú shèng
“是菩萨摩诃萨安住如是诸佛法已，于圣

wú lòu chū shì bú gòng yī qiè shēng wén dú jué shéntōng jiē dé yuán
无漏、出世、不共一切声闻、独觉神通皆得圆

mǎn ān zhù rú shì shèng shéntōng yǐ yǐ jìng tiān yǎn héng jiàn shí fāng
满。安住如是胜神通已，以净天眼恒见十方

wú biān shì jiè xiàn zài zhū fó ān wěn zhù chí wèi zhū yǒu qíng xuān shuō
无边世界现在诸佛安隐住持，为诸有情宣说

zhèng fǎ nǎi zhì zhèng dé yī qiè zhì zhì qǐ fó suí niàn cháng wú jiàn
正法，乃至证得一切智智，起佛随念常无间

duàn yǐ jìng tiān ěr héng wén shí fāng zhū fó shuō fǎ wén yǐ shòu chí
断；以净天耳恒闻十方诸佛说法，闻已受持

cháng bú wàng shī wèi zhū yǒu qíng rú shí xuān shuō yǐ tā xīn zhì néng
常不忘失，为诸有情如实宣说；以他心智能

zhèng cè liáng zhū fó shì zūn xīn xīn suǒ fǎ yì néng zhèng zhī pú sà
正测量诸佛世尊心、心所法，亦能正知菩萨、

dú jué jí zhū shēng wén xīn xīn suǒ fǎ yì néng zhèng zhī yú yǒu qíng
独觉及诸声闻心、心所法，亦能正知余有情

lèi xīn xīn suǒ fǎ suí qí suǒ yìng wèi shuō zhèng fǎ lìng shēng shèng jiě
类心、心所法，随其所应为说正法令生胜解；

yǐ sù zhù zhì zhī zhū yǒu qíng sù zhòng shàn gēn zhòng zhōng chā bié zhī yǐ
以宿住智知诸有情宿种善根种种差别，知已

fāng biàn shì xiàn quàn dǎo zàn lì qīng xǐ lìng huò shū shèng lì yì
方便示现、劝导、赞励、庆喜，令获殊胜利益

ān lè yǐ lòu jìn zhì suí qí suǒ yìng ān lì yǒu qíng yú sān shèng fǎ
安乐；以漏尽智随其所应，安立有情于三乘法，

lìng dé jiě tuō shēng lǎo bìng sǐ
令得解脱生、老、病、死。

shì pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō chéng jiù
“是菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，成就

shū shèng fāng biàn shàn qiǎo yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng sù néng
殊胜方便善巧，严净佛土、成熟有情，速能

jù zú yī qiè xiàng zhì zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zhuàn miào
具足一切相智，证得无上正等菩提，转妙

fǎ lún dù yǒuqíngzhòng
法轮度有情众。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yóu lí zhūxiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò fǎ
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相无作法

zhōng yuánmǎn ān rěn bō luó mì duō yì néngyuánmǎnzhū yú gōng dé
中，圆满安忍波罗蜜多，亦能圆满诸余功德。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn ér xiū jīng jìn shì pú sà
蜜多时，能以离相无漏之心而修精进。是菩萨

mó hē sà chéng jiù yǒngměngshēn xīn jīng jìn yóu cǐ néng rù chū jìng lǜ
摩诃萨成就勇猛身心精进，由此能入初静虑

jù zú zhù nǎi zhì néng rù dì sì jìng lǜ jù zú zhù yī sì jìng lǜ qǐ
具足住，乃至能入第四静虑具足住，依四静虑起

wú liàngzhǒng shéntōng biànxian nǎi zhì yǐ shǒu mó mēn rì yuè zì zài huí
无量种神通变现，乃至以手摩扞日月自在回

zhuǎn bù yǐ wéi nán chéng jiù yǒngměngshēn jīng jìn gù yǐ shéntōng
转不以为难。成就勇猛身精进故，以神通

lì jīng xū yú qǐng néng zhì shí fāng jìng qié shā dēngzhū fó shì jiè fù
力经须臾顷，能至十方殑伽沙等诸佛世界，复

yǐ zhǒngzhǒng yǐn shí yī fú wò jù yī yào jí yú zī jù gōng
以种种饮食、衣服、卧具、医药及余资具，恭

jìng gòng yǎng zūnzhòng zàn tàn xiàn shuō zhèng fǎ zhū fó shì zūn yóu cǐ
敬供养、尊重赞叹现说正法诸佛世尊，由此

shàn gēnguǒ bào wú jìn nǎi zhì zhèng dé yī qiè zhì zhì yóu cǐ shàn gēn
善根果报无尽，乃至证得一切智智。由此善根

zēngshàng shì lì dé chéng fó yǐ fù wéi wú liàng shì jiāntiān rén
增上势力得成佛已，复为无量世间天、人、

ā sù luò děng yǐ wú liàngzhǒng yǐn shí yī fú wò jù yī yào jí
阿素洛等以无量种饮食、衣服、卧具、医药及

yú zī jù gōng jìng gòng yǎng zūnzhòng zàn tàn yóu cǐ shàn gēnzēngshàng
余资具恭敬供养、尊重赞叹。由此善根增上

shì lì bō niè pán hòu zì shè lì luó jí zhū dì zǐ yóu wéi wú liàng shì
势力，般涅槃后自设利罗及诸弟子，犹为无量世

jiāntiān rén ā sù luò děng gōng jìng gòng yǎng zūnzhòng zàn tàn
间天、人、阿素洛等恭敬供养、尊重赞叹。

shì pú sà mó hē sà fù yǐ shén lì néng zhì shí fāng jìng qié
“是菩萨摩诃萨复以神力，能至十方殄伽
shā dēng zhū fó shì jiè yú zhū fó suǒ tīng wén zhèng fǎ wén yǐ shòu chí
沙等诸佛世界，于诸佛所听闻正法，闻已受持
nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí zhōng bú wàng shī shì pú sà mó hē
乃至无上正等菩提终不忘失。是菩萨摩诃
sà fù yǐ shén lì néng zhì shí fāng jìng qié shā dēng zhū fó shì jiè
萨复以神力，能至十方殄伽沙等诸佛世界，
chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ jīng qín xiū xué yī qiè zhì zhì dé
成熟有情、严净佛土，精勤修学一切智智，得
yuán mǎn yǐ zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zhuàn miào fǎ lún dù
圆满已证得无上正等菩提，转妙法轮度
yǒu qíng zhòng
有情众。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō chéng jiù yǒng měng shēn jīng jìn gù néng lìng jīng jìn bō luó mì
蜜多，成就勇猛身精进故，能令精进波罗蜜
duō jí dé yuán mǎn
多疾得圆满。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō chéng jiù yǒng měng xīn jīng jìn gù sù néng yuán mǎn zhū shèng
蜜多，成就勇猛心精进故，速能圆满诸圣
wú lòu dào jí dào zhī suǒ shè jīng jìn bō luó mì duō yóu cǐ néng lìng yī
无漏道及道支所摄精进波罗蜜多，由此能令一
qiè bú shàn shēn yǔ yì yè wú róng dé qǐ
切不善身、语、意业无容得起。

shì pú sà mó hē sà yú zhū fǎ zhōng zhōng bù qǔ zhuó ruò
“是菩萨摩诃萨于诸法中终不取著若
cháng ruò wú cháng ruò lè ruò kǔ ruò wǒ ruò wú wǒ ruò
常、若无常，若乐、若苦，若我、若无我，若
jìng ruò bú jìng ruò jì jìng ruò bú jì jìng ruò yuǎn lí ruò bù
净、若不净，若寂静、若不寂静，若远离、若不
yuǎn lí ruò yǒu wéi jiè ruò wú wéi jiè ruò yù jiè ruò sè jiè
远离，若有为界、若无为界，若欲界、若色界、
ruò wú sè jiè ruò yǒu lòu jiè ruò wú lòu jiè ruò sì jìng lǜ sì
若无色界，若有漏界、若无漏界，若四静虑、四

wú liàng sì wú sè dìng ruò sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén
无量、四无色定，若四念住、四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī ruò kōng
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，若空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě
无相、无愿解脱门，若布施波罗蜜多乃至般若
bō luó mì duō ruò nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò zhēn rú nǎi
波罗蜜多，若内空乃至无性自性空，若真如乃
zhì bù sī yì jiè ruò kǔ jí miè dào shèng dì ruò bā jiě
至不思議界，若苦、集、灭、道圣谛，若八解
tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù ruò jìng guān dì nǎi
脱、八胜处、九次第定、十遍处，若净观地乃
zhì rú lái dì ruò jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yī qiè tuó luó ní
至如来地，若极喜地乃至法云地，若一切陀罗尼
mén yī qiè sān mó dì mén ruò wǔ yǎn liù shéntōng ruò rú lái
门、一切三摩地门，若五眼、六神通，若如来
shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò sān shí èr dà shì xiàng bā
十力乃至十八佛不共法，若三十二大士相、八
shí suí hǎo ruò wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng ruò yī qiè zhì
十随好，若无忘失法、恒住舍性，若一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò wú cháng kǔ kōng wú wǒ
道相智、一切相智，若无常、苦、空、无我，
ruò yù liú guǒ yī lái guǒ bù huán guǒ ā luó hàn guǒ dú jué pú
若预流果、一来果、不还果、阿罗汉果、独觉菩
tí ruò yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
提，若一切菩萨摩訶萨行、诸佛无上正等菩提。
shì pú sà mó hē sà yì bù qǔ zhuó shì yù liú shì yī lái shì bù
是菩萨摩訶萨亦不取著是预流、是一来、是不
huán shì ā luó hàn shì dú jué shì pú sà shì rú lái yì bù
还、是阿罗汉、是独觉、是菩萨、是如来，亦不
qǔ zhuó rú shì yǒu qíng xià fǎ suǒ xiǎn rú shì yǒu qíng zhōng fǎ suǒ xiǎn
取著如是有情下法所显、如是有情中法所显、
rú shì yǒu qíng shàng fǎ suǒ xiǎn rú shì yǒu qíng shàng fēn suǒ xiǎn rú shì
如是有情上法所显、如是有情上分所显、如是
yǒu qíng xià fēn suǒ xiǎn rú shì yǒu qíng shēng wén chéng suǒ xiǎn rú shì yǒu
有情下分所显、如是有情声闻乘所显、如是有
qíng dú jué shèng suǒ xiǎn rú shì yǒu qíng wú shàng chéng suǒ xiǎn shì pú
情独觉乘所显、如是有情无上乘所显，是菩

sà mó hē sà yú rú shì děng fǎ jí yǒuqíng jiē bù qǔ zhuó suǒ yǐ zhě
萨摩诃萨于如是等法及有情皆不取著。所以者

hé suǒ qǔ zhuó fǎ jí zhū yǒuqíng jiē wú zì xìng kě qǔ zhuó gù
何？所取著法及诸有情皆无自性可取著故。

shì pú sà mó hē sà chéng jiù yǒngměng xīn jīng jìn gù suī
“是菩萨摩诃萨成就勇猛心精进故，虽

héngzào zuò yī qiè yǒuqíng zhū lì lè shì ér yú yǒuqíng dōu wú suǒ dé
恒造作一切有情诸利乐事，而于有情都无所得；

suī cháng yuán mǎn suǒ xiū jīng jìn bō luó mì duō ér yú jīng jìn bō luó
虽常圆满所修精进波罗蜜多，而于精进波罗

mì duō dōu wú suǒ dé suī cháng yuán mǎn yī qiè fó fǎ ér yú fó fǎ
蜜多都无所得；虽常圆满一切佛法，而于佛法

dōu wú suǒ dé suī cháng yán jìng yī qiè fó tǔ ér yú fó tǔ dōu wú
都无所得；虽常严净一切佛土，而于佛土都无

suǒ dé
所得。

shì pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì shēn xīn jīng jìn suī
“是菩萨摩诃萨成就如是身心精进，虽

néng yuǎn lí yī qiè è fǎ yì néng shè shòu yī qiè shàn fǎ ér wú qǔ
能远离一切恶法，亦能摄受一切善法而无取

zhuó wú qǔ zhuó gù cóng yī fó guó zhì yī fó guó cóng yī shì jiè
著。无取著故，从一佛国至一佛国，从一世界

zhì yī shì jiè wèi yù ráo yì zhū yǒuqíng gù suǒ yù shì xiàn zhū shéntōng
至一世界，为欲饶益诸有情故，所欲示现诸神通

shì jiē néng zì zài shì xiàn wú ài wèi huò shì xiàn yù zhòng miào huā
事，皆能自在示现无碍。谓或示现雨众妙华，

sàn zhòng míng xiāng zuò zhòng jì yuè xiàn yún léi yīn zhèn⁵⁷ dòng dà dì
散众名香，作众伎乐，现云雷音震⁵⁷动大地。

huò fù shì xiàn zhòng miào qī bǎo zhuāng yán shì jiè shēn fàng guāng míng
或复示现众妙七宝庄严世界，身放光明

zhào zhū máng míng shēn chū miào xiāng lìng chòu huì zhě jiē dé xiāng jié
照诸盲冥，身出妙香令臭秽者皆得香洁。

huò fù shì xiàn shè dà cí sì yú zhōng bù nǎo zhū yǒuqíng lèi yīn sī
或复示现设大祠祀，于中不恼诸有情类，因斯

huà dǎo wú liàng yǒuqíng lìng rù zhèng dào lí duàn shēng mìng nǎi zhì xié
化导无量有情，令入正道离断生命乃至邪

⁵⁷ 大正藏：振；永乐北藏及龙藏：震

jiàn huò yǐ bù shī nǎi zhì bō rě shè zhū yǒu qíng wèi yù ráo yì zhū yǒu
见。或以布施乃至般若摄诸有情，为欲饶益诸有
qíng gù huò shě cái bǎo huò shě qī zǐ huò shě wáng wèi huò shě
情故，或舍财宝，或舍妻子，或舍王位，或舍
zhī jié huò shě shēn mìng suí zhū yǒu qíng yīng yǐ rú shì rú shì fāng biàn
支⁵⁸节，或舍身命，随诸有情应以如是如是方便
ér dé ráo yì jí yǐ rú shì rú shì fāng biàn ér ráo yì zhī
而得饶益，即以如是如是方便而饶益之。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí yóu lí zhū xiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相、无作
fǎ zhōng yuán mǎn jīng jìn bō luó mì duō yì néng yuán mǎn zhū yú gōng
法中，圆满精进波罗蜜多，亦能圆满诸余功
dé
德。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn ér xiū jìng lǜ shì pú sà
蜜多时，能以离相无漏之心而修静虑。是菩萨
mó hē sà chú zhū fó dìng yú zhū yú dìng jiē néng yuán mǎn shì pú sà
摩诃萨除诸佛定，于诸余定皆能圆满。是菩萨
mó hē sà lí yù è bú shàn fǎ yǒu xún yǒu sì lí shēng xǐ yào
摩诃萨离欲恶不善法，有寻有伺，离生喜乐，
rù chū jìng lǜ jù zú ér zhù rú shì nǎi zhì duàn lè duàn kǔ xiān xǐ
入初静虑具足而住，如是乃至断乐断苦，先喜
yōu mò bù kǔ bú lè shě niàn qīng jìng rù dì sì jìng lǜ jù zú ér
忧没，不苦不乐，舍念清净，入第四静虑具足而
zhù shì pú sà mó hē sà yǐ cí jù xīn pǔ yuán yī fāng nǎi zhì shí
住。是菩萨摩诃萨以慈俱心，普缘一方乃至十
fāng yī qiè shì jiān jù zú ér zhù rú shì nǎi zhì yǐ shě jù xīn pǔ yuán
方一切世间具足而住，如是乃至以舍俱心，普缘
yī fāng nǎi zhì shí fāng yī qiè shì jiān jù zú ér zhù
一方乃至十方一切世间具足而住。

shì pú sà mó hē sà chāo zhū sè xiǎng miè yǒu duì xiǎng bù
“是菩萨摩诃萨超诸色想，灭有对想，不

⁵⁸ 大正藏：肢；永乐北藏及龙藏：支

sī wéizhǒngzhǒngxiǎng rù wú biānkōng kōng wú biānchù jù zú ér zhù
思惟种种想，入无边空，空无边处具足而住，
rú shì nǎi zhì chāo yī qiè zhǒng wú suǒ yǒuchù rù fēi xiǎng fēi fēi xiǎng
如是乃至超一切种无所有处，入非想非非想
chù jù zú ér zhù shì pú sà mó hē sà ān zhù jìng lǜ bō luó mì duō
处具足而住。是菩萨摩诃萨安住静虑波罗蜜多，
yú bā jiě tuō bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù néngshùn
于八解脱、八胜处、九次第定、十遍处，能顺
nì rù jù zú ér zhù
逆入具足而住。

shì pú sà mó hē sà néng yú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
“是菩萨摩诃萨能于空、无相、无愿解脱

mén jù zú ér zhù néng yú wú jiàn sān mó dì rú diàn sān mó dì
门具足而住，能于无间三摩地、如电三摩地、
shèngzhèng sān mó dì jīn gāng yù sān mó dì jù zú ér zhù shì pú sà
圣正三摩地、金刚喻三摩地具足而住。是菩萨
mó hē sà ān zhù jìng lǜ bō luó mì duō xiū sān shí qī pú tí fēn fǎ jí
摩诃萨安住静虑波罗蜜多，修三十七菩提分法及
dào xiàng zhì jiē lìng yuán mǎn yòng dào xiàng zhì shè shòu yī qiè sān mó dì
道相智皆令圆满。用道相智摄受一切三摩地
yǐ jiàn cì xiū chāo jìng guān dì nǎi zhì dú jué dì zhèng rù pú sà
已，渐次修超净观地乃至独觉地，证入菩萨
zhèng xìng lí shēng jì rù pú sà zhèng xìng lí shēng xiū zhū dì xíng yuán
正性离生，既入菩萨正性离生，修诸地行圆
mǎn fó dì shì pú sà mó hē sà suī yú zhū dì jiàn cì xiū chāo ér
满佛地。是菩萨摩诃萨虽于诸地渐次修超，而
yú zhōngjiān bù qǔ guǒ zhèng nǎi zhì wèi dé yī qiè zhì zhì
于中间不取果证，乃至未得一切智智。

shì pú sà mó hē sà ān zhù jìng lǜ bō luó mì duō cóng yī
“是菩萨摩诃萨安住静虑波罗蜜多，从一

fó guó qù yī fó guó gōngjìng gòngyǎng zūnzhòng zàn tàn zhū fó shì zūn
佛国趣一佛国，恭敬供养、尊重赞叹诸佛世尊，
yú zhū fó suǒ zhí zhòngshàn běn chéngshú yǒuqíng yánjìng fó tǔ
于诸佛所植众善本，成熟有情、严净佛土，
cóng yī shì jiè qù yī shì jiè ráo yì yǒuqíngshēn xīn wú juàn huò yǐ
从一世界趣一世界，饶益有情身心无倦。或以
bù shī huò yǐ jìng jiè huò yǐ ān rěn huò yǐ jīng jìn huò yǐ jìng
布施、或以净戒、或以安忍、或以精进、或以静

lù huò yǐ bō rě bō luó mì duōshè zhū yǒuqíng huò yǐ jiè yùn huò
虑、或以般若波罗蜜多摄诸有情，或以戒蕴、或
yǐ dìngyùn huò yǐ huì yùn huò yǐ jiě tuō yùn huò yǐ jiě tuō zhì⁵⁹
以定蕴、或以慧蕴、或以解脱蕴、或以解脱智⁵⁹

jiàn yùn shè zhū yǒuqíng huò jiào yǒuqíng zhù yù liú guǒ huò zhù yī lái guǒ
见蕴摄诸有情，或教有情住预流果，或住一来果，
huò zhù bù huán guǒ huò zhù ā luó hàn guǒ huò zhù dú jué pú tí huò
或住不还果，或住阿罗汉果，或住独觉菩提，或
zhù pú sà mó hē sà wèi huò zhù wú shàng zhèng děng pú tí suí zhū yǒu
住菩萨摩诃萨位，或住无上正等菩提，随诸有
qíng shàngēn shì lì shàn fǎ zēng zhǎng zhǒng zhǒng fāng biàn lìng qí ān zhù
情善根势力善法增长，种种方便令其安住。

shì pú sà mó hē sà ān zhù jìng lù bō luó mì duō néng yǐn
“是菩萨摩诃萨安住静虑波罗蜜多，能引

yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén néng dé shū shèng sì wú ài jiě
一切陀罗尼门、三摩地门，能得殊胜四无碍解、
yì shú shéng tōng
异熟神通。

shì pú sà mó hē sà chéng jiù shū shèng yì shú shéng tōng jué
“是菩萨摩诃萨成就殊胜异熟神通，决

dìng bú fù rù yú mǔ tāi shòu zhū yù lè shè shòu shēng shèng shēng guò
定不复入于母胎，受诸欲乐，摄受生乘生过

suǒ rǎn suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà shàn jiàn shàn zhī yī qiè
所染。所以者何？是菩萨摩诃萨善见善知一切

fǎ xìng jiē rú huàn huà suī zhī zhū xíng jiē rú huàn huà ér chéng bēi
法性皆如幻化。虽知诸行皆如幻化，而乘悲

yuàn ráo yì yǒuqíng suī chéng bēi yuàn ráo yì yǒuqíng ér dá yǒuqíng
愿饶益有情。虽乘悲愿饶益有情，而达有情

jí bǐ shī shè jiē bù kě dé suī dá yǒuqíng jí bǐ shī shè jiē bù kě dé
及彼施設皆不可得。虽达有情及彼施設皆不可得，

ér néng ān lì yī qiè yǒuqíng lìng qí ān zhù bù kě dé fǎ cǐ yī shì
而能安立一切有情，令其安住不可得法，此依世

sú bù yī shèng yì
俗不依胜义。

shì pú sà mó hē sà ān zhù jìng lù bō luó mì duō xiū xíng yī
“是菩萨摩诃萨安住静虑波罗蜜多，修行一

⁵⁹ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

qiè jìng lǜ jiě tuō dēng chí dēng zhì nǎi zhì yuánmǎnsuǒ qiú wú
切静虑、解脱、等持、等至，乃至圆满所求无

shàngzhèngděng pú tí cháng bù shě lí suǒ xiū jìng lǜ bō luó mì duō
上正等菩提，常不舍离所修静虑波罗蜜多。

shì pú sà mó hē sà xíngdào xiàng zhì fāngbiàn yǐn fā yī qiè
“是菩萨摩诃萨行道相智，方便引发一切

xiàng zhì ān zhù qí zhōng yǒng duàn yī qiè xí qì xiāng xù néng zhèng
相智，安住其中永断一切习气相续，能正

zì lì yì zhèng lì tā néng yǔ yī qiè shì jiān tiān rén ā sù luò
自利亦正利他，能与一切世间天、人、阿素洛

děng zuò jìng fú tián kān shòu shì jiāng gòng yǎng gōng jìng
等作净福田，堪受世间供养恭敬。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yóu lí zhū xiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相、无作

fǎ zhōng yuán mǎn jìng lǜ bō luó mì duō yì néng yuán mǎn zhū yú gōng
法中，圆满静虑波罗蜜多，亦能圆满诸余功

dé
德。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí néng yǐ lí xiàng wú lòu zhī xīn ér xiū bō rě
蜜多时，能以离相无漏之心而修般若。

shì pú sà mó hē sà bú jiàn shǎo fǎ shí yǒu chéng jiù wèi bú
“是菩萨摩诃萨不见少法实有成就，谓不

jiàn sè shí yǒu chéng jiù bú jiàn shòu xiǎng xíng shí shí yǒu chéng
见色实有成就，不见受、想、行、识实有成

jiù bú jiàn sè shēng bú jiàn shòu xiǎng xíng shí shēng bú
就；不见色生，不见受、想、行、识生；不

jiàn sè miè bú jiàn shòu xiǎng xíng shí miè bú jiàn sè shì zēng
见色灭，不见受、想、行、识灭；不见色是增

yì mén bú jiàn shòu xiǎng xíng shí shì zēng yì mén bú jiàn sè
益门，不见受、想、行、识是增益门；不见色

shì sǔn jiǎn mén bú jiàn shòu xiǎng xíng shí shì sǔn jiǎn mén bú
是损减门，不见受、想、行、识是损减门；不

jiàn sè yǒu jī jí bú jiàn shòu xiǎng xíng shí yǒu jī jí bú jiàn
见色有积集，不见受、想、行、识有积集；不见

sè yǒu lí sàn bú jiànshòu xiǎng xíng shí yǒu lí sàn rú shì nǎi
色有离散，不见受、想、行、识有离散。如是乃
zhì bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ shí yǒuchéng jiù bú jiàn yī qiè wú lòu fǎ
至不见一切有漏法实有成就，不见一切无漏法
shí yǒuchéng jiù bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ shēng bú jiàn yī qiè wú lòu
实有成就；不见一切有漏法生，不见一切无漏
fǎ shēng bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ miè bú jiàn yī qiè wú lòu fǎ miè
法生；不见一切有漏法灭，不见一切无漏法灭；
bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ shì zēng yì mén bú jiàn yī qiè wú lòu fǎ shì
不见一切有漏法是增益门，不见一切无漏法是
zēng yì mén bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ shì sǔn jiǎn mén bú jiàn yī qiè wú
增益门；不见一切有漏法是损减门，不见一切无
lòu fǎ shì sǔn jiǎn mén bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ yǒu jī jí bú jiàn yī
漏法是损减门；不见一切有漏法有积集，不见一
qiè wú lòu fǎ yǒu jī jí bú jiàn yī qiè yǒu lòu fǎ yǒu lí sàn bú jiàn
切无漏法有积集；不见一切有漏法有离散，不见
yī qiè wú lòu fǎ yǒu lí sàn rú shí guān sè shì xū wàng bù jiān shí
一切无漏法有离散。如实观色是虚妄、不坚实、
wú zì xìng⁶⁰ rú shí guānshòu xiǎng xíng shí shì xū wàng bù
无自性⁶⁰，如实观受、想、行、识是虚妄、不
jiān shí wú zì xìng⁶¹ rú shì nǎi zhì rú shí guān yī qiè yǒu lòu fǎ shì
坚实、无自性⁶¹；如是乃至如实观一切有漏法是
xū wàng bù jiān shí wú zì xìng⁶² rú shí guān yī qiè wú lòu fǎ shì
虚妄、不坚实、无自性⁶²，如实观一切无漏法是
xū wàng bù jiān shí wú zì xìng⁶³
虚妄、不坚实、无自性⁶³。

shì pú sà mó hē sà rú shí guān shí bù dé sè zì xìng bù
“是菩萨摩诃萨如是观时，不得色自性，不
dé shòu xiǎng xíng shí zì xìng rú shì nǎi zhì bù dé yī qiè yǒu lòu
得受、想、行、识自性，如是乃至不得一切有漏
fǎ zì xìng bù dé yī qiè wú lòu fǎ zì xìng
法自性，不得一切无漏法自性。

shì pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō rú shì
“是菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多如是

⁶⁰ 大正藏：在；永乐北藏及龙藏：性

⁶¹ 大正藏：在；永乐北藏及龙藏：性

⁶² 大正藏：在；永乐北藏及龙藏：性

⁶³ 大正藏：在；永乐北藏及龙藏：性

guān shí yú yī qiè fǎ shēnshēng xìn jiě jiē yǐ wú xìng ér wéi zì xìng
观时，于一切法深生信解，皆以无性而为自性。

yú rú shì shì shēng xìn jiě yǐ néng xíng nèi kōng nǎi zhì néng xíng wú xìng
于如是事生信解已，能行内空，乃至能行无性

zì xìng kōng rú shì xíng shí yú yī qiè fǎ wú suǒ zhí zhuó wèi bù zhí
自性空。如是行时，于一切法无所执著，谓不执

zhuó sè bù zhí zhuó shòu xiǎng xíng shí bù zhí zhuó yǎn chù nǎi
著色，不执著受、想、行、识，不执著眼处乃

zhì yì chù bù zhí zhuó sè chù nǎi zhì fǎ chù bù zhí zhuó yǎn jiè nǎi zhì
至意处，不执著色处乃至法处，不执著眼界乃至

yì jiè bù zhí zhuó sè jiè nǎi zhì fǎ jiè bù zhí zhuó yǎn shí jiè nǎi zhì
意界，不执著色界乃至法界，不执著眼识界乃至

yì shí jiè bù zhí zhuó yǎn chù nǎi zhì yì chù bù zhí zhuó yǎn chù wéi
意识界，不执著眼触乃至意触，不执著眼触为

yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù zhí
缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受，不执

zhuó dì jiè nǎi zhì shí jiè bù zhí zhuó yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán
著地界乃至识界，不执著因缘乃至增上缘，

bù zhí zhuó wú míng nǎi zhì lǎo sǐ bù zhí zhuó bù shī bō luó mì duō nǎi
不执著无明乃至老死，不执著布施波罗蜜多乃

zhì bō rě bō luó mì duō bù zhí zhuó nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng
至般若波罗蜜多，不执著内空乃至无性自性空，

bù zhí zhuó zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè bù zhí zhuó kǔ jí miè
不执著真如乃至不思議界，不执著苦、集、灭、

dào shèng dì bù zhí zhuó sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī bù zhí
道圣谛，不执著四念住乃至八圣道支，不执

zhù sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng bù zhí zhuó bā jiě tuō nǎi
著四静虑、四无量、四无色定，不执著八解脱乃

zhì shí biàn chù bù zhí zhuó kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
至十遍处，不执著空、无相、无愿解脱门，

bù zhí zhuó jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì bù zhí zhuó jí xǐ dì nǎi zhì
不执著净观地乃至如来地，不执著极喜地乃至

fǎ yún dì bù zhí zhuó yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén bù
法云地，不执著一切陀罗尼门、三摩地门，不

zhí zhuó wǔ yǎn liù shén tōng bù zhí zhuó rú lái shí lì nǎi zhì shí bā
执著五眼、六神通，不执著如来十力乃至十八

fó bú gòng fǎ bù zhí zhuó sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
佛不共法，不执著三十二大士相、八十随好，

bù zhí zhuó wú wàng shī fǎ   héngzhù shěxìng   bù zhí zhuó yī qiè zhì
不执著无忘失法、恒住舍性，不执著一切智、
dàoxiàng zhì   yī qiè xiàng zhì   bù zhí zhuó yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú
道相智、一切相智，不执著预流果乃至独觉菩
tí   bù zhí zhuó yī qiè pú sà mó hē sà xíng   bù zhí zhuó zhū fó wú
提，不执著一切菩萨摩诃萨行，不执著诸佛无
shàngzhèngděng pú tí
上正等菩提。

shì pú sà mó hē sà xíng wú suǒ yǒu shēn shēn bō rě bō luó mì
“是菩萨摩诃萨行无所有甚深般若波罗蜜

duō shí   néngyuánmǎn pú sà dào   wèinéngyuánmǎn liù bō luó mì duō
多时，能圆满菩萨道，谓能圆满六波罗蜜多，
yì néngyuánmǎn nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng   yì néngyuánmǎn
亦能圆满内空乃至无性自性空，亦能圆满
zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè   yì néngyuánmǎn kǔ jí miè dào
真如乃至不思議界，亦能圆满苦、集、灭、道
shèng dì   yì néngyuánmǎn sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī   yì néng
圣谛，亦能圆满四念住乃至八圣道支，亦能
yuánmǎn sì jìng lǜ   sì wú liàng   sì wú sè dìng   yì néngyuánmǎn
圆满四静虑、四无量、四无色定，亦能圆满
bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù   yì néngyuánmǎnkōng   wú xiàng   wú
八解脱乃至十遍处，亦能圆满空、无相、无
yuàn jiě tuō mén   yì néngyuánmǎnzhū pú sà dì   yì néngyuánmǎn yī
愿解脱门，亦能圆满诸菩萨地，亦能圆满一
qiè tuó luó ní mén   sān mó dì mén   yì néngyuánmǎn wǔ yǎn liù shén
切陀罗尼门、三摩地门，亦能圆满五眼、六神
tōng   yì néngyuánmǎn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ   yì
通，亦能圆满如来十力乃至十八佛不共法，亦
néngyuánmǎn wú wàng shī fǎ   héngzhù shěxìng   yì néngyuánmǎn yī qiè
能圆满无忘失法、恒住舍性，亦能圆满一切
zhì   dàoxiàng zhì   yī qiè xiàng zhì   yì néngyuánmǎnsān shí èr dà
智、道相智、一切相智，亦能圆满三十二大
shì xiàng   bā shí suí hǎo
士相、八十随好。

shì pú sà mó hē sà yuánmǎn rú shì pú sà dào yǐ   fù néng
“是菩萨摩诃萨圆满如是菩萨道已，复能

yuánmǎn lí àn fó dào   wèinéngyuánmǎn liù bō luó mì duō jí yú wú
圆满离暗佛道，谓能圆满六波罗蜜多及余无

liàng wú biān fó fǎ
量无边佛法。

shì pú sà mó hē sà ān zhù rú shì lí àn fó dào yīn fā shū
“是菩萨摩诃萨安住如是离暗佛道，引发殊

shèng yì shúshéntōng suí zhūyǒuqíngyīng yǐ bù shī nǎi zhì bō rě ér shè
胜异熟神通，随诸有情应以布施乃至般若而摄

shòuzhě jí yǐ bù shī nǎi zhì bō rě ér shèshòu zhī yīng yǐ jiè yùn
受者，即以布施乃至般若而摄受之；应以戒蕴、

dìngyùn huì yùn jiě tuō yùn jiě tuō zhì jiàn yùn ér shèshòuzhě
定蕴、慧蕴、解脱蕴、解脱智⁶⁴见蕴而摄受者，

jí yǐ jiè yùn nǎi zhì jiě tuō zhì jiàn yùn ér shèshòu zhī yīng lìng ān zhù
即以戒蕴乃至解脱智⁶⁵见蕴而摄受之；应令安住

yù liú guǒ huò yī lái guǒ huò bù huánguǒ huò ā luó hàn guǒ huò
预流果、或一来果、或不还果、或阿罗汉果、或

dú jué pú tí huò fù wú shàng zhèngděng pú tí zhě jí fāngbiàn lìng
独觉菩提、或复无上正等菩提者，即方便令

ān zhù yù liú guǒ nǎi zhì wú shàng zhèngděng pú tí
安住预流果乃至无上正等菩提。

shì pú sà mó hē sà néng zuò zhǒng zhǒng shéntōng biàn xiàn yù
“是菩萨摩诃萨能作种种神通变现欲

wǎng jìng qié shā děng shì jiè suí yì néng wǎng yù xiàn suǒ wǎng zhū shì
往殒伽沙等世界，随意能往；欲现所往诸世

jiè zhōng zhǒng zhǒng zhēn bǎo suí yì néng xiàn yù lìng suǒ wǎng zhū shì
界中种种珍宝，随意能现；欲令所往诸世

jiè zhōng yǒu qíng shòu yòng zhǒng zhǒng zhēn bǎo suí qí suǒ yào jiē lìng
界中有情受用种种珍宝，随其所乐皆令

chōng zú
充足。

shì pú sà mó hē sà cóng yī shì jiè wǎng yī shì jiè lì yì
“是菩萨摩诃萨从一世界往一世界，利益

ān lè wú liàng yǒu qíng jiàn zhū shì jiè zhǒng zhǒng miào hǎo zhuāng yán zhī
安乐无量有情，见诸世界种种妙好庄严之

xiàng néng zì shèshòu suí yì suǒ yào zhuāng yán fó tǔ pì rú tā huà
相，能自摄受随意所乐庄严佛土，譬如他化

zì zài zhū tiān zhū yǒu suǒ zhòng miào lè jù suí xīn ér xiàn rú shì pú
自在诸天诸有所须众妙乐具随心而现，如是菩

⁶⁴ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

⁶⁵ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

sà suí yì shèshòuzhǒngzhǒngzhuāngyán wú liàng fó tǔ cǐ suǒ shèshòu
萨随意摄受种种庄严无量佛土，此所摄受
zhū fó tǔ zhōng wēimiàoqīngjìng lí zá rǎn fǎ suí yì suǒ yù xī jiē
诸佛土中，微妙清净离杂染法，随意所欲悉皆
néngxiàn
能现。

shì pú sà mó hē sà yóu yì shúshēng bù shī bō luó mì duō nǎi
“是菩萨摩诃萨由异熟生布施波罗蜜多乃

zhì bō rě bō luó mì duō yóu yì shúshēngzhūmiàoshéntōng yóu yì shú
至般若波罗蜜多，由异熟生诸妙神通，由异熟

shēng pú sà dào gù xíngdàoxiàng zhì yóudàoxiàng zhì dé chéngshú gù
生菩萨道故行道相智，由道相智得成熟故，

fù néngzhèng dé yī qièxiàng zhì yóu dé cǐ zhì yú yī qiè fǎ wú suǒ
复能证得一切相智。由得此智，于一切法无所

shèshòu wèi bú shèshòu sè yì bú shèshòushòu xiǎng xíng shí
摄受，谓不摄受色，亦不摄受受、想、行、识，

rú shì nǎi zhì yì bú shèshòuruòshàn fǎ ruò fēi shàn fǎ ruò yǒu jì fǎ
如是乃至亦不摄受若善法若非善法、若有记法

ruò wú jì fǎ ruò shì jiān fǎ ruò chū shì jiān fǎ ruò yǒu lòu fǎ ruò wú
若无记法、若世间法若出世间法、若有漏法若无

lòu fǎ ruò yǒuwéi fǎ ruò wú wéi fǎ yì bú shèshòusuǒzhèng wú shàng
漏法、若有为法若无为法，亦不摄受所证无上

zhèngděng pú tí yì bú shèshòu yī qiè fó tǔ suǒshòuyòng wù qí
正等菩提，亦不摄受一切佛土所受用物，其

zhōng yǒuqíng yú yī qiè fǎ yì wú shèshòu suǒ yǐ zhě hé shì pú sà
中有情于一切法亦无摄受。所以者何？是菩萨

mó hē sà xiān bú shèshòu yī qiè fǎ gù yú yī qiè fǎ wú suǒ dé gù
摩诃萨先不摄受一切法故，于一切法无所得故，

wèizhūyǒuqíng wú dào xuānshuō yī qiè fǎ xìng wú shèshòu gù
为诸有情无倒宣说一切法性无摄受故。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yóu lí zhūxiàng wú lòu xīn lì néng yú wú xiàng wú zuò fǎ
蜜多时，由离诸相无漏心力，能于无相无作法

zhōng yuánmǎn bō rě bō luó mì duō yì néngyuánmǎnzhū yú gōng
中，圆满般若波罗蜜多，亦能圆满诸余功

dé
德。”

dì èr fēn wú zá pǐn dì qī shí wǔ zhī yī
第二分无杂品第七十五之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé yú yī
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何于一

qiè wú zá wú xiàng zì xiàng kōng fǎ zhōng néng yuán mǎn liù bō luó
切无杂、无相、自相空法中，能圆满六波罗

mì duō yún hé yǐ yī qiè wú chā bié fǎ zhōng ér shī shè chā bié
蜜多？云何以⁶⁶一切无差别法中而施設差别？

yún hé liǎo zhī rú shì zhū fǎ chā bié zhī xiàng yún hé yú bō rě bō luó
云何了知如是诸法差别之相？云何于般若波罗

mì duō zhōng néng shè shòu yī qiè liù bō luó mì duō rú shì nǎi zhì shè
蜜多中能摄受一切六波罗蜜多，如是乃至摄

shòu yī qiè shì chū shì fǎ yún hé yú yī qiè yì xiàng fǎ zhōng shī
受一切世、出世法？云何于一切异相法中施

shè yī xiàng suǒ wèi wú xiàng jí yú yī xiàng wú xiàng fǎ zhōng shī
设一相，所谓无相，及于一相、无相法中施

shè yī qiè chā bié fǎ xiàng
设一切差别法相？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāng yǐng rú
多时，安住如梦、如响、如像、如光影、如

yáng yàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùn zhōng wèi zhū yǒu qíng bù shī
阳焰、如幻、如化五取蕴中，为诸有情布施、

chí jiè ān rěn jīng jìn xiū dìng xué huì rú shí liǎo zhī rú mèng
持戒、安忍、精进、修定、学慧，如实了知如梦

nǎi zhì rú huà wǔ yùn jiē tóng yī xiàng suǒ wèi wú xiàng suǒ yǐ zhě hé
乃至如化五蕴皆同一相，所谓无相。所以者何？

mèng nǎi zhì huà jiē wú zì xìng ruò fǎ wú zì xìng shì fǎ zé wú xiàng
梦乃至化皆无自性，若法无自性是法则无相，

ruò fǎ wú xiàng shì fǎ yī xiàng suǒ wèi wú xiàng yóu cǐ yīn yuán dāng
若法无相是法一相，所谓无相。由此因缘，当

zhī yī qiè shī zhě shòu zhě shī wù shī xìng shī guǒ shī yuán jiē
知一切施者、受者、施物、施性、施果、施缘皆

⁶⁶ 大正藏：于；永乐北藏及龙藏：以

tóng wú xiàng
同无相。”

ruò rú shì zhī ér xíng bù shī zé néng yuán mǎn suǒ xíng bù shī
“若如是知而行布施，则能圆满所行布施

bō luó mì duō ruò néng yuán mǎn suǒ xíng bù shī bō luó mì duō zé bù
波罗蜜多，若能圆满所行布施波罗蜜多，则不

yuǎn lí jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
远离净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多。

ān zhù cǐ liù bō luó mì duō zé néng yuán mǎn sì jìng lù sì wú liàng
安住此六波罗蜜多，则能圆满四静虑、四无量、

sì wú sè dìng yì néng yuán mǎn sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī
四无色定，亦能圆满四念住乃至八圣道支，

yì néng yuán mǎn sān jiě tuō mén yì néng yuán mǎn nèi kōng nǎi zhì wú
亦能圆满三解脱门，亦能圆满内空乃至无

xìng zì xìng kōng yì néng yuán mǎn zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì
性自性空，亦能圆满真如乃至不思議界，亦

néng yuán mǎn kǔ jí miè dào shèng dì yì néng yuán mǎn bā jiě
能圆满苦、集、灭、道圣谛，亦能圆满八解

tuō nǎi zhì shí biàn chù yì néng yuán mǎn zhū pú sà dì yì néng yuán
脱乃至十遍处，亦能圆满诸菩萨地，亦能圆

mǎn wǔ bǎi tuó luó ní mén wǔ bǎi sān mó dì mén yì néng yuán mǎn wǔ
满五百陀罗尼门、五百三摩地门，亦能圆满五

yǎn liù shéntōng yì néng yuán mǎn rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú
眼、六神通，亦能圆满如来十力乃至十八佛不

gòng fǎ yì néng yuán mǎn wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì néng
共法，亦能圆满无忘失法、恒住舍性，亦能

yuán mǎn yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
圆满一切智、道相智、一切相智。

shì pú sà mó hē sà ān zhù rú shì zhū yì shú shèng wú lòu fǎ
“是菩萨摩诃萨安住如是诸异熟圣无漏法

zhōng néng wǎng shí fāng jù gā shā děng zhū fó shì jiè yǐ wú liàng
中，能往十方殑伽沙等诸佛世界，以无量

zhǒng shàng miào gòng jù gōng jìng gòng yǎng zūn zhòng zàn tàn zhū fó shì
种上妙供具，恭敬供养、尊重赞叹诸佛世

zūn zuò zhū yǒu qíng lì yì ān lè yīng yǐ bù shī nǎi zhì bō rě bō luó
尊，作诸有情利益安乐，应以布施乃至般若波罗

mì duō ér shè shòu zhě jí yǐ bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ér
蜜多而摄受者，即以布施乃至般若波罗蜜多而

shèshòu zhī yīng yǐ zhū yú zhǒngzhǒngshàn fǎ ér shèshòuzhě jí yǐ
摄受之；应以诸余种种善法而摄受者，即以
zhū yú zhǒngzhǒngshàn fǎ ér shèshòu zhī
诸余种种善法而摄受之。

shì pú sà mó hē sà chéng jiù yī qiè shūshèngshàngēn yú
“是菩萨摩诃萨成就一切殊胜善根，于
yī qiè fǎ jiē dé zì zài suī shòushēng sǐ bù wéishēng sǐ guò shī suǒ
一切法皆得自在，虽受生死不为生死过失所
rǎn wèi yù lì lè zhūyǒuqíng gù shèshòuréntiān fù guì zì zài yóu
染。为欲利乐诸有情故，摄受人天富贵自在，由
cǐ fù guì zì zài wēi lì néngzuòyǒuqíngzhūráo yì shì yǐ sì shè shì
此富贵自在威力，能作有情诸饶益事，以四摄事
ér shèshòu zhī shì pú sà mó hē sà zhī yī qiè fǎ jiē wú xiàng gù suī
而摄受之。是菩萨摩诃萨知一切法皆无相故，虽
zhī yù liú guǒ ér bú zhù yù liú guǒ nǎi zhì suī zhī dú jué pú tí ér bú
知预流果而不住预流果，乃至虽知独觉菩提而不
zhù dú jué pú tí suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī
住独觉菩提。所以者何？是菩萨摩诃萨如实了知
yī qiè fǎ yǐ wèi yù zhèng dé yī qiè zhì zhì bú gòng yī qiè shēng wén
一切法已，为欲证得一切智智，不共一切声闻、
dú jué
独觉。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà zhī yī qiè fǎ jiē wú
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨知一切法皆无
xiàng gù rú shí liǎo zhī bù shī děng liù bō luó mì duō jí yú wú liàng wú
相故，如实了知布施等六波罗蜜多及余无量无
biān fó fǎ jiē tóng wú xiàng yóu cǐ yīn yuán pǔ néng yuán mǎn yī qiè
边佛法皆同无相。由此因缘，普能圆满一切
fó fǎ biànnéngzhèng dé yī qiè zhì zhì
佛法，便能证得一切智智。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāng yǐng
蜜多时，安住如梦、如响、如像、如光影、
rú yáng yàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùnzōng yuán mǎn jìng jiè bō
如阳焰、如幻、如化五取蕴中，圆满净戒波
luó mì duō shì pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī rú mèng nǎi zhì rú huà
罗蜜多。是菩萨摩诃萨如实了知如梦乃至如化

wǔ yùn biànnéngyuánmǎn wú xiàngjìng jiè bō luó mì duō rú shì jìng jiè
五蕴，便能圆满无相净戒波罗蜜多。如是净戒，
wú quē wú xì wú xiá wú huì wú suǒ qǔ zhuó yīngshòugòngyǎng
无缺无隙，无瑕无秽，无所取著，应受供养，
zhì zhě suǒ zàn miàoshànshòu chí miàoshàn jiū jìng shì shèng wú lòu
智者所赞，妙善受持，妙善究竟，是圣无漏，
shì chū shì jiāndào zhī suǒ shè ān zhù cǐ jiè néngshànshòu chíshòu shī
是出世间道支所摄。安住此戒，能善受持受施
shè jiè fǎ ěr dé jiè lǜ yí jiè yǒubiǎo jiè wú biǎo jiè xiàn
设戒、法尔得戒、律仪戒、有表戒、无表戒、现
xíng jiè bú xiànxíng jiè wēi yí jiè fēi wēi yí jiè
行戒、不现行戒、威仪戒、非威仪戒。

shì pú sà mó hē sà suī jù chéng jiù rú shì zhū jiè ér yú
“是菩萨摩诃萨虽具成就如是诸戒，而于

zhū fǎ wú suǒ qǔ zhuó bú zuò shì niàn wǒ yóu cǐ jiè dāngshēngchà
诸法无所取著，不作是念：‘我由此戒当生刹

dì lì dà zú huò pó luó mén dà zú huòzhǎngzhě dà zú huò jū
帝力大族、或婆罗门大族、或长者大族、或居

shì dà zú fù guì zì zài bú zuò shì niàn wǒ yóu cǐ jiè dāngwéi
士大族富贵自在。’不作是念：‘我由此戒当为

xiǎowáng huòwéi dà wáng huòwéi lún wáng huòwéi fǔ zuǒ fù guì zì
小王、或为大王、或为轮王、或为辅佐富贵自

zài bú zuò shì niàn wǒ yóu cǐ jiè dāngshēng sì dà wángzhòngtiān
在。’不作是念：‘我由此戒当生四大王众天

nǎi zhì tā huà zì zài tiān fù guì zì zài bú zuò shì niàn wǒ yóu cǐ
乃至他化自在天富贵自在。’不作是念：‘我由此

jiè dāng dé yù liú guǒ huò yī lái guǒ huò bù huánguǒ huò ā luó
戒当得预流果、或一来果、或不还果、或阿罗

hànguǒ huò dú jué pú tí huò rù pú sà zhèngxìng lí shēng huò dé
汉果、或独觉菩提，或入菩萨正性离生，或得

pú sà wú shēng fǎ rěn huò dé wú shàngzhèngděng pú tí suǒ yǐ zhě
菩萨无生法忍，或得无上正等菩提。’所以者

hé rú shì zhū fǎ jiē tóng yī xiàng suǒ wèi wú xiàng wú zhù wú
何？如是诸法皆同一相，所谓无相、无住、无

dé wú xiàng zhī fǎ bù dé wú xiàng yǒuxiàng zhī fǎ bù dé yǒuxiàng
得。无相之法不得无相，有相之法不得有相，

wú xiàng zhī fǎ bù dé yǒuxiàng yǒuxiàng zhī fǎ bù dé wú xiàng yóu shì
无相之法不得有相，有相之法不得无相，由是

yīn yuándōu wú suǒ dé
因 缘 都 无 所 得。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如 是 ， 善 现 ， 诸 菩 萨 摩 诃 萨 行 深 般 若 波 罗

mì duō shí sù néngyuánmǎn wú xiàngjìng jiè bō luó mì duō jì néng
蜜 多 时 ， 速 能 圆 满 无 相 净 戒 波 罗 蜜 多 ； 既 能

yuánmǎn wú xiàngjìng jiè bō luó mì duō sù rù pú sà zhèngxìng lí shēng
圆 满 无 相 净 戒 波 罗 蜜 多 ， 速 入 菩 萨 正 性 离 生 ；

jì rù pú sà zhèngxìng lí shēng fù dé pú sà wú shēng fǎ rěn jì dé
既 入 菩 萨 正 性 离 生 ， 复 得 菩 萨 无 生 法 忍 ； 既 得

pú sà wú shēng fǎ rěn xiū xíngdào xiàng zhì qù yī qiè xiàng zhì dé yì
菩 萨 无 生 法 忍 ， 修 行 道 相 智 趣 一 切 相 智 得 异

shú wǔ shéntōng fù dé wǔ bǎi tuó luó ní mén yì dé wǔ bǎi sān mó dì
熟 五 神 通 。 复 得 五 百 陀 罗 尼 门 ， 亦 得 五 百 三 摩 地

mén ān zhù cǐ zhōng fù néngzhèng dé sì wú ài jiě cóng yī fó
门 ， 安 住 此 中 ， 复 能 证 得 四 无 碍 解 ， 从 一 佛

guó zhì yī fó guó qīn jìn gòngyǎngzhū fó shì zūn chéngshú yǒuqíng
国 至 一 佛 国 ， 亲 近 供 养 诸 佛 世 尊 ， 成 熟 有 情 、

yánjìng fó tǔ
严 净 佛 土 。

shì pú sà mó hē sà wèihuà yǒuqíng suī xiàn liú zhuǎnzhū qù
“是 菩 萨 摩 诃 萨 为 化 有 情 ， 虽 现 流 转 诸 趣

shēng sǐ ér bù wéi bǐ guò shī suǒ rǎn rú huàn huà rén suī xiànxíngzhù
生 死 ， 而 不 为 彼 过 失 所 染 。 如 幻 化 人 虽 现 行 住

zuò wò děng shì ér wú zhēn shí wǎng lái děng yè suī xiànzhǒngzhǒng rǎo
坐 卧 等 事 ， 而 无 真 实 往 来 等 业 ； 虽 现 种 种 饶

yì yǒuqíng ér yú yǒuqíng jí bǐ shī shè dōu wú suǒ dé rú yǒu rú lái
益 有 情 ， 而 于 有 情 及 彼 施 设 都 无 所 得 。 如 有 如 来 、

yīng zhèngděng jué míngshàn jì jìng zhèng dé wú shàngzhèngděng pú tí
应 、 正 等 觉 名 善 寂 静 ， 证 得 无 上 正 等 菩 提 ，

zhuànmiào fǎ lún dù wú liàngzhòng lìng chūshēng sǐ zhèng dé niè pán
转 妙 法 轮 度 无 量 众 ， 令 出 生 死 证 得 涅 槃 ，

ér wú yǒuqíngkānshòu jué dé wú shàngzhèngděng pú tí jì zhě shí
而 无 有 情 堪 受 决 得 无 上 正 等 菩 提 记 者 。 时 ，

bǐ rú lái huà zuò huà fó lìng jiǔ zhù shì zì shě shòu xíng rù wú yú yī
彼 如 来 化 作 化 佛 令 久 住 世 ， 自 舍 寿 行 入 无 余 依

bō niè pán jiè bǐ fó huà shēn zhù yī jié yǐ shòu yī pú sà wú shàng
般 涅 槃 界 。 彼 佛 化 身 住 一 劫 已 ， 授 一 菩 萨 无 上

zhèngděng pú tí jì yǐ fāng rù niè pán bǐ fó huàshēn suī zuò zhǒng
正等菩提记已方入涅槃。彼佛化身虽作种
zhǒngráo yì yǒuqíng shì ér wú suǒ dé wèi bù dé sè shòu xiǎng
种饶益有情事而无所不得，谓不得色、受、想、
xíng shí nǎi zhì bù dé yī qiè yǒu lòu wú lòu děng fǎ jí zhū yǒuqíng
行、识，乃至不得一切有漏、无漏等法及诸有情。
shì pú sà mó hē sà yì fù rú shì suī yǒu suǒ zuò ér wú suǒ dé
是菩萨摩訶萨亦复如是，虽有所作而无所不得。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩訶萨行深般若波罗
mì duō shí yuánmǎnjìng jiè bō luó mì duō yóu cǐ jìng jiè bō luó mì
蜜多时，圆满净戒波罗蜜多，由此净戒波罗蜜
duō dé yuánmǎn gù biànnéngshèshòu yī qiè fó fǎ yīn sī zhèng dé
多得圆满故，便能摄受一切佛法，因斯证得
yī qiè zhì zhì
一切智智。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩訶萨行深般若波罗
mì duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāngyǐng
蜜多时，安住如梦、如响、如像、如光影、
rú yángyàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùnzōng yuánmǎn ān rěn bō
如阳焰、如幻、如化五取蕴中，圆满安忍波
luó mì duō shì pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī rú mèng nǎi zhì rú huà
罗蜜多。是菩萨摩訶萨如实了知如梦乃至如化
wǔ yùn biànnéngyuánmǎn wú xiàng ān rěn bō luó mì duō
五蕴，便能圆满无相安忍波罗蜜多。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩訶萨行深般若波罗蜜
duō shí rú shí liǎo zhī rú mèng nǎi zhì rú huà wǔ yùn biànnéngyuán
多时，如实了知如梦乃至如化五蕴，便能圆
mǎn wú xiàng ān rěn bō luó mì duō shànxiàn shì pú sà mó hē sà rú
满无相安忍波罗蜜多？善现，是菩萨摩訶萨如
shí liǎo zhī shì wǔ qǔ yùn wú shí xiàng gù xiū èr zhǒng rěn biànnéngyuán
实了知是五取蕴无实相故，修二种忍便能圆
mǎn wú xiàng ān rěn bō luó mì duō yún hé wéi èr wèi ān shòu rěn jí
满无相安忍波罗蜜多。云何为二？谓安受忍及
guānchá rěn
观察忍。

ān shòu rěn zhě wèi zhū pú sà cóng chū fā xīn nǎi zhì ān zuò
“安受忍者，谓诸菩萨从初发心乃至安坐

miào pú tí zuò yú qí zhōng jiān jiǎ shǐ yī qiè yǒu qíng zhī lèi jìng lái
妙菩提座，于其中间，假使一切有情之类竞来

hē huǐ yǐ cū è yán mà lì líng rǔ fù yǐ wǎ shí dāo zhàng⁶⁷ jiā
诃毁，以粗恶言骂詈凌辱，复以瓦石、刀仗⁶⁷加

hài shì shí pú sà wèi mǎn ān rěn bō luó mì duō nǎi zhì bù shēng
害。是时，菩萨为满安忍波罗蜜多，乃至不生

yī niàn fèn hèn yì fù bù qǐ jiā bào zhī xīn dàn zuò shì niàn bǐ
一念忿恨，亦复不起加报之心，但作是念：‘彼

zhū yǒu qíng shēn kě āi mǐn zēng shàng fán nǎo rǎo dòng qí xīn bù dé zì
诸有情深可哀愍，增上烦恼扰动其心不得自

zài yú wǒ fā qǐ rú shì è yè wǒ jīn bù yīng chēn hèn yú bǐ
在，于我发起如是恶业，我今不应瞋恨于彼。’

fù zuò shì niàn yóu wǒ shè shòu yuàn jiā zhū yùn lìng bǐ yǒu qíng yú wǒ
复作是念：‘由我摄受怨家诸蕴，令彼有情于我

fā qǐ rú shì è yè dàn yīng zì zé bù yīng chēn bǐ pú sà rú shì
发起如是恶业，但应自责不应瞋彼。’菩萨如是

shěn guān chá shí yú bǐ yǒu qíng shēn shēng cí mǐn rú shì děng lèi míng
审观察时，于彼有情深生慈愍，如是等类名

ān shòu rěn
安受忍。

guān chá rěn zhě wèi zhū pú sà zuò shì sī wéi zhū xíng rú
“观察忍者，谓诸菩萨作是思惟：‘诸行如

huàn xū wàng bù shí bù dé zì zài yì rú xū kōng wú wǒ yǒu
幻、虚妄不实、不得自在，亦如虚空无我，有

qíng mìng zhě shēng zhě yǎng zhě shì fū bǔ tè qié luó yì
情、命者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意

shēng rú tóng zuò zhě shòu zhě zhī zhě jiàn zhě jiē bù kě dé
生、儒童、作者、受者、知者、见者皆不可得，

wéi shì xū wàng fēn bié suǒ qǐ yī qiè jiē shì zì xīn suǒ biàn shéi hē
唯是虚妄分别所起，一切皆是自心所变。谁呵

huǐ wǒ shéi mà lì wǒ shéi líng rǔ wǒ shéi yǐ zhǒng zhǒng wǎ⁶⁸
毁我？谁骂詈我？谁凌辱我？谁以种种瓦

⁶⁷ 大正藏：杖；永乐北藏及龙藏：仗

⁶⁸ 大正藏：诃；永乐北藏及龙藏：呵

shí dāozhàng jiā hài yú wǒ shéi fù shòu bǐ líng rǔ jiā hài jiē
石、刀仗⁶⁹加害于我？谁复受彼凌辱加害？皆
shì zì xīn xū wàngfēn bié wǒ jīn bù yīnghèng qǐ zhí zhuó rú shì zhū
是自心虚妄分别，我今不应横起执著，如是诸
fǎ yóu zì xìngkōng shèng yì kōng gù dōu wú suǒyǒu pú sà rú shì
法由自性空、胜义空故都无所有。’菩萨如是
shěnguānchá shí rú shí liǎo zhī zhū xíngkōng jì yú yī qiè fǎ bù shēng
审观察时，如实了知诸行空寂，于一切法不生
yì xiǎng rú shì děng lèi míngguānchá rěn
异想，如是等类名观察忍。

shì pú sà mó hē sà xiū xí rú shì èr zhǒng rěn gù biànnéng
“是菩萨摩诃萨修习如是二种忍故，便能
yuánmǎn wú xiàng ān rěn bō luó mì duō yóunéngyuánmǎn wú xiàng ān
圆满无相安忍波罗蜜多，由能圆满无相安
rěn bō luó mì duō jí biànhuò dé wú shēng fǎ rěn
忍波罗蜜多，即便获得无生法忍。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé míngwéi wú shēng fǎ
具寿善现白言：“世尊！云何名为无生法
rěn cǐ hé suǒ duàn fù shì hé zhì
忍？此何所断？复是何智？”

fó gàoshànxiàn yóu cǐ shì lì nǎi zhì shǎofēn è bú shàn fǎ
佛告善现：“由此势力，乃至至少分恶不善法
yì bù dé shēng shì gù míngwéi wú shēng fǎ rěn cǐ lìng yī qiè wǒ jí
亦不得生，是故名为无生法忍。此令一切我及
wǒ suǒ màn děng fán nǎo bì jìng bù shēng rú shí rěn shòu zhū xíng rú mèng
我所慢等烦恼毕竟不生，如实忍受诸行如梦
nǎi zhì rú huà cǐ rěn míng zhì dé cǐ zhì gù shuō míng huò dé wú shēng
乃至如化。此忍名智，得此智故说名获得无生
fǎ rěn
法忍。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shēngwén dú jué jí zhū pú
具寿善现复白佛言：“声闻、独觉及诸菩
sà wú shēng fǎ rěn yǒu hé chā bié
萨无生法忍有何差别？”

fó gàoshànxiàn zhū yù liú zhě ruò zhì ruò duàn nǎi zhì dú jué
佛告善现：“诸预流者若智若断，乃至独觉

⁶⁹ 大正藏：杖；永乐北藏及龙藏：仗

ruò zhì ruò duàn yì míng pú sà mó hē sà rěn fù yǒu pú sà mó hē
若智若断，亦名菩萨摩诃萨忍。复有菩萨摩诃
sà rěn wèi rěn zhū fǎ bì jìng bù shēng shì wéi chā bié
萨忍，谓忍诸法毕竟不生，是为差别。

shàn xiàn dāng zhī zhū pú sà mó hē sà chéng jiù rú shì shū
“善现当知！诸菩萨摩诃萨成就如是殊

shèng rěn gù chāoshèng yī qiè shēng wén dú jué zhū pú sà mó hē
胜忍故，超胜一切声闻、独觉。诸菩萨摩诃

sà ān zhù rú shì yì shú rěn zhōng xíng pú sà dào néng yuán mǎn dào xiàng
萨安住如是异熟忍中行菩萨道，能圆满道相

zhì chéng jiù rú shì dào xiàng zhì gù cháng bù yuǎn lí sì niàn zhù nǎi
智。成就如是道相智故，常不远离四念住乃

zhì bā shèng dào zhī yì bù yuǎn lí sān jiě tuō mén yì bù yuǎn lí yì
至八圣道支，亦不远离三解脱门，亦不远离异

shú shén tōng yóu bù yuǎn lí yì shú shén tōng cóng yī fó guó qù yī fó
熟神通。由不远离异熟神通，从一佛国趣一佛

guó qīn jìn gòng yǎng zhū fó shì zūn chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ
国，亲近供养诸佛世尊，成熟有情、严净佛土。

zuò shì shì yǐ yòng yī chà nà xiāng yìng bō rě zhèng dé wú shàng zhèng
作是事已，用一刹那相应般若，证得无上正

děng pú tí
等菩提。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí jí néng yuán mǎn wú xiàng ān rěn bō luó mì duō yóu cǐ ān
蜜多时，疾能圆满无相安忍波罗蜜多。由此安

rěn bō luó mì duō dé yuán mǎn gù biàn néng yuán mǎn yī qiè fó fǎ
忍波罗蜜多得圆满故，便能圆满一切佛法，

yīn sī zhèng dé yī qiè zhì zhì
因斯证得一切智智。

大般若波罗蜜多经卷第四百六十七

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí bā
大般若波罗蜜多经卷第四百六十八

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn wú zá pǐn dì qī shí wǔ zhī èr
第二分无杂品第七十五之二

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāng yǐng
蜜多时，安住如梦、如响、如像、如光影、
rú yáng yàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùn zhōng rú shí liǎo zhī rú mèng
如阳焰、如幻、如化五取蕴中，如实了知如梦
nǎi zhì rú huà wǔ yùn wú shí xiàng yǐ fā qǐ yǒng měng shēn xīn jīng jìn
乃至如化五蕴无实相已，发起勇猛身心精进。

shì pú sà mó hē sà fā qǐ yǒng měng shēn jīng jìn gù yīn fā
“是菩萨摩诃萨发起勇猛身精进故，引发

shū shèng xùn jí shén tōng néng wǎng shí fāng jìng qié shā děng zhū fó shì
殊胜迅疾神通，能往十方殒伽沙等诸佛世
jiè qīn jìn rú lái yīng zhèng děng jué yǐ wú liàng zhǒng shàng miào
界，亲近如来、应、正等觉，以无量种上妙
gòng jù gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn yú zhū fó suǒ zhòng zhū shàn
供具供养恭敬、尊重赞叹，于诸佛所种诸善
gēn lì yì ān lè zhū yǒu qíng lèi yì néng yán jìng zhǒng zhǒng fó tǔ
根，利益安乐诸有情类，亦能严净种种佛土。

shì pú sà mó hē sà yóu shēn jīng jìn chéng shú yǒu qíng suí qí suǒ yí yǐ
是菩萨摩诃萨由身精进成熟有情，随其所宜以
sān shèng fǎ fāng biàn ān lì gè lìng jiū jìng
三乘法方便安立各令究竟。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō yóu shì jīng jìn néng sù yuán mǎn wú xiàng jīng jìn bō luó mì duō
蜜多，由是⁷⁰精进能速圆满无相精进波罗蜜多。

⁷⁰ 大正藏：身；永乐北藏及龙藏：是

shì pú sà mó hē sà fā qǐ yǒngměng xīn jīng jìn gù yǐn fā zhū shèng
是菩萨摩诃萨发起勇猛心精进故，引发诸圣
wú lòu dào zhī suǒ shè shèng dào yuán mǎn jīng jìn bō luó mì duō yú zhōng
无漏道支所摄圣道圆满精进波罗蜜多，于中
jù néng shè zhū shàn fǎ wèi sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī ruò kōng
具能摄诸善法，谓四念住乃至八圣道支，若空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú
无相、无愿解脱门，若四静虑、四无量、四无
sè dìng ruò bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù ruò kǔ jí miè dào
色定，若八解脱乃至十遍处，若苦、集、灭、道
shèng dì ruò bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō ruò
圣帝，若布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，若
jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén
极喜地乃至法云地，若一切陀罗尼门、三摩地门，
ruò nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè
若内空乃至无性自性空，若真如乃至不思議界，
ruò wǔ yǎn liù shéntōng ruò rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
若五眼、六神通，若如来十力乃至十八佛不共
fǎ ruò wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng ruò yī qiè zhì dào xiàng
法，若无忘失法、恒住舍性，若一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì shì pú sà mó hē sà yóu xīn jīng jìn zhū xiàng
智、一切相智。是菩萨摩诃萨由心精进，诸相
suí hǎo jiē dé yuán mǎn fàng dà guāng míng zhào wú biān jiè yóu xīn jīng
随好皆得圆满，放大光明照无边界。由心精
jìn jí yuán mǎn gù biàn néng yǒng duàn yī qiè fán nǎo xí qì xiāng xù
进极圆满故，便能永断一切烦恼习气相续，
zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí zhuàn miào fǎ lún jù sān shí èr
证得无上正等菩提，转妙法轮具三十二
xiàng lìng sān qiān jiè liù zhōng biàn dòng qí zhōng yǒu qíng méng guāng
相，令三千界六种变动。其中有情蒙光
zhào chù dǔ sī biàn dòng wén zhèng fǎ yīn suí qí suǒ yìng yú sān
照触、睹斯变动、闻正法音，随其所应，于三
shèng dào dé bú tuì zhuǎn gè dé jiū jìng
乘道得不退转各得究竟。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō yuán mǎn jīng jìn bō luó mì duō yóu cǐ jīng jìn bō luó mì duō
蜜多，圆满精进波罗蜜多，由此精进波罗蜜多

duōyǒusuǒzuò shì pú sà mó hē sà ān zhù jīng jìn bō luó mì duō sù
多有所作，是菩萨摩诃萨安住精进波罗蜜多，速
néngyuánmǎn yī qiè fó fǎ jí zhèng wú shàngzhèngděng pú tí
能圆满一切佛法，疾证无上正等菩提。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāngyǐng
蜜多时，安住如梦、如响、如像、如光影、
rú yángyàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùnzōng yuánmǎnjìng lù bō
如阳焰、如幻、如化五取蕴中，圆满静虑波
luó mì duō shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
罗蜜多。善现，云何菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí ān zhù rú mèng nǎi zhì rú huà wǔ qǔ yùnzōng yuánmǎn
蜜多时，安住如梦乃至如化五取蕴中，圆满
jìng lù bō luó mì duō wèi pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
静虑波罗蜜多？谓菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí rú shí liǎo zhī rú mèng nǎi zhì rú huà wǔ yùn wú shí xiàng yǐ
多时，如实了知如梦乃至如化五蕴无实相已，
rù chū jìng lù nǎi zhì dì sì jìng lù rù cí wú liàng nǎi zhì shě wú liàng
入初静虑乃至第四静虑，入慈无量乃至舍无量，

rù kōng wú biānchùdìng nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùdìng xiū kōng
入空无边处定乃至非想非非想处定，修空、
wú xiàng wú yuànsān mó dì xiū rú diànsān mó dì xiū jīn gāng yù
无相、无愿三摩地，修如电三摩地，修金刚喻

sān mó dì xiū shèngzhèngsān mó dì zhù jīn gāng yù sān mó dì zhōng
三摩地，修圣正三摩地，住金刚喻三摩地中。

chú rú lái dìng yú yú suǒyǒuruògòng èr shèngruò yú shèngdìng yī qiè
除如来定，于余所有若共二乘若余胜定，一切

néng rù jù zú ān zhù rán yú rú shì jìng lù wú liàng wú sè dìng
能入具足安住，然于如是静虑、无量、无色定

děng bù shēngwèizhuó yì bù dānzhuó bǐ suǒ dé guǒ suǒ yǐ zhě hé
等不生味著，亦不耽著彼所得果。所以者何？

shì pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī jìng lù wú liàng wú sè dìngděng
是菩萨摩诃萨如实了知静虑、无量、无色定等

jí yī qiè fǎ jiē tóng wú xiàng wú xìngwéixìng bù yīng wú xiàngwèizhuó
及一切法皆同无相、无性为性，不应无相味著

wú xiàng bù yīng wú xìngwèizhuó wú xìng wú wèizhuó gù zhōng bù suí
无相，不应无性味著无性。无味著故，终不随

shùn jìng lǜ wú liàng wú sè dìngděng shì lì ér shēng sè wú sè jiè
顺静虑、无量、无色定等势力而生色、无色界。
suǒ yǐ zhě hé shì pú sà mó hē sà yú yī qiè jiè dōu wú suǒ dé yú
所以者何？是菩萨摩诃萨于一切界都无所得，于
néng rù dìng jí suǒ rù dìng yóu cǐ rù dìng wèi cǐ rù dìng yì wú suǒ
能入定及所入定、由此入定、为此入定亦无所
dé
得。

shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ wú suǒ dé gù sù néng
“是菩萨摩诃萨于一切法无所得故，速能
yuánmǎn wú xiàng jìng lǜ bō luó mì duō yóu cǐ jìng lǜ bō luó mì duō
圆满无相静虑波罗蜜多，由此静虑波罗蜜多
chāozhūshēngwén jí dú jué dì
超诸声闻及独觉地。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn shì pú sà mó hē sà yún hé
具寿善现白言：“世尊！是菩萨摩诃萨云何
yuánmǎn wú xiàng jìng lǜ bō luó mì duō chāozhūshēngwén jí dú jué
圆满无相静虑波罗蜜多，超诸声闻及独觉
dì
地？”

fó gào shànxiàn shì pú sà mó hē sà shàn xué nèi kōng nǎi zhì
佛告善现：“是菩萨摩诃萨善学内空乃至
wú xìng zì xìng kōng gù biànnéngyuánmǎn wú xiàng jìng lǜ bō luó mì duō
无性自性空故，便能圆满无相静虑波罗蜜多，
chāozhūshēngwén jí dú jué dì shì pú sà mó hē sà zhù zhū kōng zhōng
超诸声闻及独觉地。是菩萨摩诃萨住诸空中，
yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ dé bú jiànyǒu fǎ lí zhū kōng zhě shì pú sà
于一切法都无所得，不见有法离诸空者。是菩萨
mó hē sà ān zhù cǐ zhōng bù dé yù liú guǒ nǎi zhì bù dé dú jué pú
摩诃萨安住此中，不得预流果乃至不得独觉菩
tí yì fù bù dé zhū pú sà xíng jí fó wú shàng zhèngděng pú tí rú
提，亦复不得诸菩萨行及佛无上正等菩提，如
shì zhū kōng yì jiē kōng gù shì pú sà mó hē sà yóu zhù cǐ kōng chāo
是诸空亦皆空故。是菩萨摩诃萨由住此空，超
zhūshēngwén dú jué děng dì zhèng rù pú sà zhèng xìng lí shēng
诸声闻、独觉等地，证入菩萨正性离生。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán zhū pú sà mó hē sà yǐ hé wéi
具寿善现复白佛言：“诸菩萨摩诃萨以何为

shēng yǐ hé wéi lí shēng
生？以何为离生？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ yī qiè yǒu suǒ dé wéi
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨以一切有所得为

shēng yǐ yī qiè wú suǒ dé wéi lí shēng
生，以一切无所得为离生。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà yǐ hé
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨以何

wéi yǒu suǒ dé yǐ hé wéi wú suǒ dé
为有所得？以何为无所得？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ wéi yǒu suǒ
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨以一切法为有所

dé wèi pú sà mó hē sà yǐ sè shòu xiǎng xíng shí wéi yǒu suǒ
得，谓菩萨摩诃萨以色、受、想、行、识为有所

dé yǐ yǎn chù nǎi zhì yì chù wéi yǒu suǒ dé yǐ sè chù nǎi zhì fǎ chù
得，以眼处乃至意处为有所得，以色处乃至法处

wéi yǒu suǒ dé yǐ yǎn jiè nǎi zhì yì jiè wéi yǒu suǒ dé yǐ sè jiè nǎi
为有所得，以眼界乃至意界为有所得，以色界乃

zhì fǎ jiè wéi yǒu suǒ dé yǐ yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè wéi yǒu suǒ dé
至法界为有所得，以眼识界乃至意识界为有所得，

yǐ yǎn chù nǎi zhì yì chù wéi yǒu suǒ dé yǐ yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
以眼触乃至意触为有所得，以眼触为缘所生诸

shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wéi yǒu suǒ dé yǐ dì jiè
受乃至意触为缘所生诸受为有所得，以地界

nǎi zhì shí jiè wéi yǒu suǒ dé yǐ yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán wéi yǒu
乃至识界为有所得，以因缘乃至增上缘为有

suǒ dé yǐ wú míng nǎi zhì lǎo sǐ wéi yǒu suǒ dé yǐ bù shī bō luó mì
所得，以无明乃至老死为有所得，以布施波罗蜜

duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō wéi yǒu suǒ dé yǐ nèi kōng nǎi zhì wú
多乃至般若波罗蜜多为有所得，以内空乃至无

xìng zì xìng kōng wéi yǒu suǒ dé yǐ zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè wéi yǒu
性自性空为有所得，以真如乃至不思議界为有

suǒ dé yǐ kǔ jí miè dào shèng dì wéi yǒu suǒ dé yǐ sì
所得，以苦、集、灭、道圣谛为有所得，以四

niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī wéi yǒu suǒ dé yǐ kōng wú xiàng wú
念住乃至八圣道支为有所得，以空、无相、无

yuàn jiě tuō mén wéi yǒu suǒ dé yǐ sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú
愿解脱门为有所得，以四静虑、四无量、四无

sè dìng wéi yǒu suǒ dé yǐ bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù wéi yǒu suǒ dé
色定为有所得，以八解脱乃至十遍处为有所得，
yǐ jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì wéi yǒu suǒ dé yǐ jí xǐ dì nǎi zhì
以净观地乃至如来地为有所得，以极喜地乃至
fǎ yún dì wéi yǒu suǒ dé yǐ yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén wéi
法云地为有所得，以一切陀罗尼门、三摩地门为
yǒu suǒ dé yǐ wǔ yǎn liù shéntōng wéi yǒu suǒ dé yǐ rú lái shí lì
有所得，以五眼、六神通为有所得，以如来十力
nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ wéi yǒu suǒ dé yǐ sān shí èr dà shì xiàng
乃至十八佛不共法为有所得，以三十二大士相、
bā shí suí hǎo wéi yǒu suǒ dé yǐ wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng wéi
八十随好为有所得，以无忘失法、恒住舍性为
yǒu suǒ dé yǐ yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wéi yǒu suǒ
有所得，以一切智、道相智、一切相智为有所
dé yǐ yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí wéi yǒu suǒ dé yǐ yī qiè pú
得，以预流果乃至独觉菩提为有所得，以一切菩
sà mó hē sà xíng wéi yǒu suǒ dé yǐ zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
萨摩诃萨行为有所得，以诸佛无上正等菩提
wéi yǒu suǒ dé yǐ yī qiè zhì zhì wéi yǒu suǒ dé shàn xiàn zhū pú sà
为有所得，以一切智智为有所得。善现，诸菩萨
mó hē sà yǐ rú shì děng zhǒng zhǒng fǎ mén wéi yǒu suǒ dé jí yǒu suǒ
摩诃萨以如是等种种法门为有所得，即有所
dé shuō míng wéi shēng
得说名为生。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ yī qiè fǎ wú xíng
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨以一切法无行、
wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé wèi zhū pú sà mó hē sà yǐ
无得、无说、无示为无所得。谓诸菩萨摩诃萨以
sè shòu xiǎng xíng shí wú xíng wú dé wú shuō wú shì
色、受、想、行、识无行、无得、无说、无示
wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sè zì xìng nǎi zhì shí zì xìng jiē bù kě
为无所得。所以者何？色自性乃至识自性皆不可
xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ yǎn chù nǎi zhì yì
行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以眼处乃至意
chù wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé
处无行、无得、无说、无示为无所得。所以者何？
yǎn chù zì xìng nǎi zhì yì chù zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù
眼处自性乃至意处自性皆不可行、得、说、示故。

zhū pú sà mó hē sà yǐ sè chù nǎi zhì fǎ chù wú xíng wú dé wú shuō
诸菩萨摩诃萨以色处乃至法处无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sè chù zì xìng nǎi zhì fǎ chù zì
无示为无所得。所以者何？色处自性乃至法处自

xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ yǎn
性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以眼

jiè nǎi zhì yì jiè wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé
界乃至意界无行、无得、无说、无示为无所得。

suǒ yǐ zhě hé yǎn jiè zì xìng nǎi zhì yì jiè zì xìng jiē bù kě xíng dé
所以者何？眼界自性乃至意界自性皆不可行、得、

shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ sè jiè nǎi zhì fǎ jiè wú xíng
说、示故。诸菩萨摩诃萨以色界乃至法界无行、

wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sè jiè zì
无得、无说、无示为无所得。所以者何？色界自

xìng nǎi zhì fǎ jiè zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú
性乃至法界自性皆不可行、得、说、示故。诸菩

sà mó hē sà yǐ yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè wú xíng wú dé wú shuō
萨摩诃萨以眼识界乃至意识界无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǎn shí jiè zì xìng nǎi zhì yì shí
无示为无所得。所以者何？眼识界自性乃至意识

jiè zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà
界自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨

yǐ yǎn chù nǎi zhì yì chù wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ
以眼触乃至意触无行、无得、无说、无示为无所

dé suǒ yǐ zhě hé yǎn chù zì xìng nǎi zhì yì chù zì xìng jiē bù kě xíng
得。所以者何？眼触自性乃至意触自性皆不可行、

dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ yǎn chù wéi yuán suǒ shēng
得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以眼触为缘所生

zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wú xíng wú dé wú shuō
诸受乃至意触为缘所生 诸受无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
无示为无所得。所以者何？眼触为缘所生 诸受

zì xìng nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng jiē bù kě xíng dé
自性乃至意触为缘所生 诸受自性皆不可行、得、

shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ dì jiè nǎi zhì shí jiè wú xíng
说、示故。诸菩萨摩诃萨以地界乃至识界无行、

wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé dì jiè zì
无得、无说、无示为无所得。所以者何？地界自

xìng nǎi zhì shí jiè zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú
性乃至识界自性皆不可行、得、说、示故。诸菩

sà mó hē sà yī yīn yuán nǎi zhì zēngshàngyuán wú xíng wú dé wú
萨摩诃萨以因缘乃至增上缘无行、无得、无

shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yīn yuán zì xìng nǎi zhì
说、无示为无所得。所以者何？因缘自性乃至

zēngshàngyuán zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà
增上缘自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨

mó hē sà yī wú míng nǎi zhì lǎo sǐ wú xíng wú dé wú shuō wú shì
摩诃萨以无明乃至老死无行、无得、无说、无示

wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé wú míng zì xìng nǎi zhì lǎo sǐ zì xìng
为无所得。所以者何？无明自性乃至老死自性

jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yī bù shī
皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以布施

bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō wú xíng wú dé wú shuō
波罗蜜多乃至般若波罗蜜多无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé bù shī bō luó mì duō zì xìng nǎi
无示为无所得。所以者何？布施波罗蜜多自性乃

zhì bō rě bō luó mì duō zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù
至般若波罗蜜多自性皆不可行、得、说、示故。

zhū pú sà mó hē sà yī nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng wú xíng wú
诸菩萨摩诃萨以内空乃至无性自性空无行、无

dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé nèi kōng zì xìng
得、无说、无示为无所得。所以者何？内空自性

nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù
乃至无性自性空自性皆不可行、得、说、示故。

zhū pú sà mó hē sà yī zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè wú xíng wú dé
诸菩萨摩诃萨以真如乃至不思議界无行、无得、

wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé zhēn rú zì xìng nǎi zhì
无说、无示为无所得。所以者何？真如自性乃至

bù sī yì jiè zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà
不思議界自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨

mó hē sà yī kǔ jí miè dào shèng dì wú xíng wú dé wú
摩诃萨以苦、集、灭、道圣谛无行、无得、无

shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé kǔ jí miè dào
说、无示为无所得。所以者何？苦、集、灭、道

shèng dì zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó
圣谛自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩

hē sà yǐ sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī wú xíng wú dé wú shuō
诃萨以四念住乃至八圣道支无行、无得、无说、
wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sì niànzhù zì xìng nǎi zhì bā
无示为无所得。所以者何？四念住自性乃至八

shèngdào zhī zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà
圣道支自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨

mó hē sà yǐ kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú xíng wú dé
摩诃萨以空、无相、无愿解脱门无行、无得、
wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé kōng wú xiàng
无说、无示为无所得。所以者何？空、无相、

wú yuàn jiě tuō mén zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū
无愿解脱门自性皆不可行、得、说、示故。诸

pú sà mó hē sà yǐ sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng wú xíng
菩萨摩诃萨以四静虑、四无量、四无色定无行、
wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sì jìng lǜ
无得、无说、无示为无所得。所以者何？四静虑、

sì wú liàng sì wú sè dìng zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù
四无量、四无色定自性皆不可行、得、说、示故。

zhū pú sà mó hē sà yǐ bā jiě tuō nǎi zhì shí biànchù wú xíng wú dé
诸菩萨摩诃萨以八解脱乃至十遍处无行、无得、
wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé bā jiě tuō zì xìng nǎi
无说、无示为无所得。所以者何？八解脱自性乃

zhì shí biànchù zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà
至十遍处自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨

mó hē sà yǐ jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì wú xíng wú dé wú shuō
摩诃萨以净观地乃至如来地无行、无得、无说、
wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé jìngguān dì zì xìng nǎi zhì rú
无示为无所得。所以者何？净观地自性乃至如

lái dì zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē
来地自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃

sà yǐ jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì wú xíng wú dé wú shuō wú shì
萨以极喜地乃至法云地无行、无得、无说、无示
wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé jí xǐ dì zì xìng nǎi zhì fǎ yún dì zì
为无所得。所以者何？极喜地自性乃至法云地自

xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ yī
性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以一

qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén wú xíng wú dé wú shuō wú
切陀罗尼门、三摩地门无行、无得、无说、无

shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì
示为无所得。所以者何？一切陀罗尼门、三摩地

mén zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà
门自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨

yǐ wǔ yǎn liù shéntōng wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú
以五眼、六神通无行、无得、无说、无示为无

suǒ dé suǒ yǐ zhě hé wǔ yǎn liù shéntōng zì xìng jiē bù kě xíng
所得。所以者何？五眼、六神通自性皆不可行、

dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ rú lái shí lì nǎi zhì shí
得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以如来十力乃至十

bā fó bú gòng fǎ wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé
八佛不共法无行、无得、无说、无示为无所得。

suǒ yǐ zhě hé rú lái shí lì zì xìng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ zì
所以者何？如来十力自性乃至十八佛不共法自

xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ sān
性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以三

shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo wú xíng wú dé wú shuō wú
十二大士相、八十随好无行、无得、无说、无

shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí
示为无所得。所以者何？三十二大士相、八十随

hǎo zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà
好自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨

yǐ wú wàng shī fǎ héngzhù shě xìng wú xíng wú dé wú shuō wú
以无忘失法、恒住舍性无行、无得、无说、无

shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé wú wàng shī fǎ héngzhù shě xìng
示为无所得。所以者何？无忘失法、恒住舍性

zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yǐ
自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以

yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wú xíng wú dé wú shuō
一切智、道相智、一切相智无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
无示为无所得。所以者何？一切智、道相智、一

qiè xiàng zhì zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó
切相智自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩

hē sà yǐ yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí wú xíng wú dé wú shuō
诃萨以预流果乃至独觉菩提无行、无得、无说、

wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yù liú guǒ zì xìng nǎi zhì dú jué
无示为无所得。所以者何？预流果自性乃至独觉

pú tí zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē
菩提自性皆不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃
sà yī yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú xíng wú dé wú shuō wú shì
萨以一切菩萨摩诃萨行无行、无得、无说、无示
wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yī qiè pú sà mó hē sà xíng zì xìng jiē
为无所得。所以者何？一切菩萨摩诃萨行自性皆
bù kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yī zhū fó wú
不可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以诸佛无
shàng zhèng děng pú tí wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ
上正等菩提无行、无得、无说、无示为无所
dé suǒ yǐ zhě hé zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zì xìng jiē bù
得。所以者何？诸佛无上正等菩提自性皆不
kě xíng dé shuō shì gù zhū pú sà mó hē sà yī yī qiè zhì zhì
可行、得、说、示故。诸菩萨摩诃萨以一切智智
wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé
无行、无得、无说、无示为无所得。所以者何？
yī qiè zhì zhì zì xìng jiē bù kě xíng dé shuō shì gù
一切智智自性皆不可行、得、说、示故。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yī rú shì děng zhǒng zhǒng fǎ
“善现，诸菩萨摩诃萨以如是等种种法

mén wú xíng wú dé wú shuō wú shì wéi wú suǒ dé jí wú suǒ dé
门无行、无得、无说、无示为无所得，即无所得
shuō míng lí shēng zhū pú sà mó hē sà zhèng rù zhèng xìng lí shēng wèi
说名离生。诸菩萨摩诃萨证入正性离生位
yǐ yuán mǎn yī qiè jìng lǜ jiě tuō děng chí děng zhì shàng
已，圆满一切静虑、解脱、等持、等至，尚
bù suí dìng shì lì ér shēng kuàng suí tān chēn chī děng fán nǎo
不随定势力而生，况随贪、瞋、痴等烦恼！
ruò suí fán nǎo shì lì ér shēng wú yǒu shì chù shì pú sà mó hē sà ān
若随烦恼势力而生，无有是处！是菩萨摩诃萨安
zhù cǐ zhōng zào zuò zhū yè yóu yè shì lì liú zhuǎn zhū qù yì wú shì
住此中造作诸业，由业势力流转诸趣，亦无是
chù shì pú sà mó hē sà suī zhù rú huàn zhū xíng jù zhōng zuò zhū yǒu
处！是菩萨摩诃萨虽住如幻诸行聚中，作诸有
qíng rú shí ráo yì ér bù dé huàn jí zhū yǒu qíng shì pú sà mó hē sà
情如实饶益，而不得幻及诸有情。是菩萨摩诃萨
yú rú shì shì wú suǒ dé shí chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ cháng wú
于如是事无所得时，成熟有情、严净佛土常无

xiè fèi
懈怠。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí sù néngyuánmǎn wú xiàngjìng lǜ bō luó mì duō yóu cǐ jìng
蜜多时，速能圆满无相静虑波罗蜜多。由此静

lǜ bō luó mì duō sù yuánmǎn gù jí zhèng wú shàngzhèngděng pú tí
虑波罗蜜多速圆满故，疾证无上正等菩提，

zhuànmiào fǎ lún dù yǒuqíngzhòng rú shì fǎ lún míng wú suǒ dé
转妙法轮度有情众，如是法轮名无所得。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí ān zhù rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāngyǐng
蜜多时，安住如梦、如响、如像、如光影、

rú yángyàn rú huàn rú huà wǔ qǔ yùnzōng yuánmǎn bō rě bō
如阳焰、如幻、如化五取蕴中，圆满般若波

luó mì duō shì pú sà mó hē sà rú shí liǎo zhī zhū fǎ xìngxiàng yī qiè
罗蜜多。是菩萨摩诃萨如实了知诸法性相一切

rú mèng nǎi zhì rú huà biànnéngyuánmǎn wú xiàng bō rě bō luó mì
如梦乃至如化，便能圆满无相般若波罗蜜

duō
多。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà xíng
具寿善现白言：“世尊！云何菩萨摩诃萨行

shēn bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī zhū fǎ xìngxiàng yī qiè rú
深般若波罗蜜多时，如实了知诸法性相一切如

mèng nǎi zhì rú huà
梦乃至如化？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí bú jiàn mèng bú jiàn jiàn mèng zhě bù wén xiǎng bù wén
多时，不见梦，不见见梦者；不闻响，不闻

wén xiǎng zhě bú jiàn xiàng bú jiàn jiàn xiàng zhě bú jiàn guāng yǐng
71 闻响者；不见像，不见见像者；不见光影，

bú jiàn jiàn guāng yǐng zhě bú jiàn yáng yàn bú jiàn jiàn yáng yàn zhě bú
不见见光影者；不见阳焰，不见见阳焰者；不

71 大正藏：见；永乐北藏及龙藏：闻

jiàn huàn bú jiàn jiàn huàn zhě bú jiàn huà bú jiàn jiàn huà zhě suǒ
见幻，不见见幻者；不见化，不见见化者。所
yǐ zhě hé mèng nǎi zhì huà jiē shì yú fū yì shēng diān dǎo zhī suǒ zhí
以者何？梦乃至化皆是愚夫异生颠倒之所执
zhuó zhū ā luó hàn dú jué pú sà mó hē sà zhòng jí zhū rú lái
著，诸阿罗汉、独觉、菩萨摩诃萨众及诸如来、
yīng zhèng děng jué jiē bú jiàn mèng bú jiàn jiàn mèng zhě nǎi zhì
应、正等觉，皆不见梦，不见见梦者；乃至
bú jiàn huà bú jiàn jiàn huà zhě suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ wú xìng
不见化，不见见化者。所以者何？以一切法无性
wéi xìng fēi chéng fēi shí wú xiàng wú wéi fēi shí yǒu xìng yǔ niè
为性，非成非实，无相无为，非实有性，与涅
pán děng ruò yī qiè fǎ wú xìng wéi xìng guǎng shuō nǎi zhì yǔ niè pán
槃等。若一切法无性为性，广说乃至与涅槃
děng yún hé pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yú
等，云何菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，于
yī qiè fǎ qǐ yǒu xìng xiǎng chéng xiǎng shí xiǎng yǒu xiàng yǒu wéi
一切法起有性想、成想、实想、有相、有为、
yǒu shí xìng xiǎng ruò qǐ cǐ xiǎng wú yǒu shì chù suǒ yǐ zhě hé
有实性想？若起此想，无有是处！所以者何？
ruò yī qiè fǎ yǒu shǎo zì xìng yǒu chéng yǒu shí yǒu xiàng yǒu wéi yǒu
若一切法有少自性，有成有实，有相有为，有
shí xìng kě dé zhě zé suǒ xiū xíng shēn bō rě bō luó mì duō yīng fēi
实性可得者，则所修行甚深般若波罗蜜多应非
bō rě bō luó mì duō
般若波罗蜜多。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí bù zhuó sè nǎi zhì shí bù zhuó yǎn chù nǎi zhì yì chù bù
蜜多时，不著色乃至识，不著眼处乃至意处，不
zhuó sè chù nǎi zhì fǎ chù bù zhuó yǎn jiè nǎi zhì yì jiè bù zhuó sè
著色处乃至法处，不著眼界乃至意识界，不著色
jiè nǎi zhì fǎ jiè bù zhuó yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè bù zhuó yǎn chù
界乃至法界，不著眼识界乃至意识界，不著眼触
nǎi zhì yì chù bù zhuó yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù
乃至意触，不著眼触为缘所生诸受乃至意触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù zhuó dì jiè nǎi zhì shí jiè bù zhuó yīn
为缘所生诸受，不著地界乃至识界，不著因

yuán nǎi zhì zēngshàngyuán   bù zhuó cóngyuán suǒ shēng zhū fǎ   bù zhuó
缘乃至增上缘，不著从缘所生诸法，不著
wú míng nǎi zhì lǎo sǐ   bù zhuó yù jiè   sè jiè   wú sè jiè   bù zhuó
无明乃至老死，不著欲界、色界、无色界，不著
yī qiè jìng lù   jiě tuō   děng chí   děng zhì   bù zhuó sì niàn zhù nǎi
一切静虑、解脱、等持、等至，不著四念住乃
zhì bā shèng dào zhī   bù zhuó kōng   wú xiàng   wú yuàn jiě tuō mén
至八圣道支，不著空、无相、无愿解脱门，
bù zhuó bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō   bù zhuó kǔ
不著布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，不著苦、
jí miè dào shèng dì   bù zhuó nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng
集、灭、道圣谛，不著内空乃至无性自性空，
bù zhuó zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè   bù zhuó jìng guān dì nǎi zhì rú lái
不著真如乃至不思議界，不著净观地乃至如来
dì   bù zhuó jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì   bù zhuó yī qiè tuó luó ní
地，不著极喜地乃至法云地，不著一切陀罗尼
mén   sān mó dì mén   bù zhuó wǔ yǎn   liù shéntōng   bù zhuó rú lái
门、三摩地门，不著五眼、六神通，不著如来
shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ   bù zhuó sān shí èr dà shì xiàng
十力乃至十八佛不共法，不著三十二大士相、
bā shí suí hǎo   bù zhuó wú wàng shī fǎ   héng zhù shě xìng   bù zhuó yī
八十随好，不著无忘失法、恒住舍性，不著一
qiè zhì   dào xiàng zhì   yī qiè xiàng zhì   bù zhuó yù liú guǒ nǎi zhì dú
切智、道相智、一切相智，不著预流果乃至独
jué pú tí   bù zhuó yī qiè pú sà mó hē sà xíng   bù zhuó zhū fó wú
觉菩提，不著一切菩萨摩诃萨行，不著诸佛无
shàng zhèng děng pú tí   bù zhuó yī qiè zhì zhì
上正等菩提，不著一切智智。

shì pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí   yú
“是菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，于
rú shì děng yī qiè fǎ mén yóu bù zhuó gù   biàn néng yuán mǎn pú sà chū
如是等一切法门由不著故，便能圆满菩萨初
dì nǎi zhì shí dì   ér yú qí zhōng bù shēng tān zhuó   suǒ yǐ zhě hé
地乃至十地，而于其中不生贪著。所以者何？
shì pú sà mó hē sà bù dé chū dì nǎi zhì shí dì néng   suǒ yuán mǎn
是菩萨摩诃萨不得初地乃至十地能、所圆满，
yún hé yú zhōng ér qǐ tān zhuó   shì pú sà mó hē sà suī xíng shēn bō
云何于中而起贪著？是菩萨摩诃萨虽行深般

rě bō luó mì duō ér bù dé shēn bō rě bō luó mì duō yóu bù dé shēn
若波罗蜜多，而不得深般若波罗蜜多，由不得深
bō rě bō luó mì duō gù yì bù dé yī qiè fǎ shì pú sà mó hē sà
般若波罗蜜多故，亦不得一切法。是菩萨摩訶萨
suī guān bō rě bō luó mì duō shè yī qiè fǎ ér yú zhū fǎ dōu wú suǒ
虽观般若波罗蜜多摄一切法，而于诸法都无所
dé suǒ yǐ zhě hé yǐ yī qiè fǎ yǔ cǐ bō rě bō luó mì duō jiē wú
得。所以者何？以一切法与此般若波罗蜜多皆无
èr wú èr chù hé yǐ gù yī qiè fǎ xìng bù kě fēn bié shuō wéi zhēn
二、无二处。何以故？一切法性不可分别说为真
rú shuō wéi fǎ jiè shuō wéi shí jì zhū fǎ wú zá wú chā bié gù
如、说为法界、说为实际，诸法无杂、无差别故。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ qí xìng wú zá
具寿善现白言：“世尊！若一切法其性无杂、
wú chā bié zhě yún hé kě shuō shì shàn shì fēi shàn shì yǒu jì
无差别者，云何可说是善、是非善，是有记、
shì wú jì shì yǒu lòu shì wú lòu shì shì jiān shì chū shì jiān
是无记，是有漏、是无漏，是世间、是出世间，
shì yǒu wéi shì wú wéi yǒu rú shì děng chā bié fǎ mén
是有为、是无为，有如是等差别法门？”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé yī qiè fǎ shí xìng zhōng yǒu
佛告善现：“于意云何？一切法实性中，有
fǎ kě shuō shì shàn shì fēi shàn shì yǒu jì shì wú jì shì yǒu
法可说是善、是非善，是有记、是无记，是有
lòu shì wú lòu shì shì jiān shì chū shì jiān shì yǒu wéi shì wú
漏、是无漏，是世间、是出世间，是有为、是无
wéi shì yù liú guǒ shì yī lái guǒ shì bù huán guǒ shì ā luó hàn
为，是预流果、是一来果、是不还果、是阿罗汉
guǒ shì dú jué pú tí shì yī qiè pú sà mó hē sà xíng shì zhū fó
果、是独觉菩提、是一切菩萨摩訶萨行、是诸佛
wú shàng zhèng děng pú tí fǒu
无上正等菩提不？”

shàn xiàn duì yuē fú yě shì zūn
善现对曰：“不也！世尊！”

fó gào shàn xiàn yóu shì yīn yuán dāng zhī yī qiè fǎ wú zá
佛告善现：“由是因缘，当知一切法无杂、
wú chā bié wú xiàng wú shēng wú miè wú ài wú shuō wú
无差别、无相、无生、无灭、无碍、无说、无

shì shànxiàndāng zhī wǒ běn xiū xué pú sà dào shí yú fǎ zì xìng
示。善现当知！我本修学菩萨道时，于法自性
dōu wú suǒ dé wèi bù dé sè shòu xiǎng xíng shí bù dé
都无所得，谓不得色、受、想、行、识，不得
yǎnchù nǎi zhì yì chù bù dé sè chù nǎi zhì fǎ chù bù dé yǎn jiè nǎi
眼处乃至意处，不得色处乃至法处，不得眼界乃
zhì yì jiè bù dé sè jiè nǎi zhì fǎ jiè bù dé yǎn shí jiè nǎi zhì yì
至意界，不得色界乃至法界，不得眼识界乃至意
shí jiè bù dé yǎnchù nǎi zhì yì chù bù dé yǎnchù wéiyuán suǒ shēng
识界，不得眼触乃至意触，不得眼触为缘所生
zhū shòu nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bù dé dì jiè nǎi zhì
诸受乃至意触为缘所生诸受，不得地界乃至
shí jiè bù dé yīn yuán nǎi zhì zēngshàng yuán bù dé cóng yuán suǒ
识界，不得因缘乃至增上缘，不得从缘所
shēng zhū fǎ bù dé wú míng nǎi zhì lǎo sǐ bù dé yù jiè sè jiè
生诸法，不得无明乃至老死，不得欲界、色界、
wú sè jiè bù dé shàn fēi shàn bù dé yǒu jì wú jì bù dé
无色界，不得善、非善，不得有记、无记，不得
yǒu lòu wú lòu bù dé shì jiān chū shì jiān bù dé yǒu wéi wú
有漏、无漏，不得世间、出世间，不得有为、无
wéi bù dé sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī bù dé sì jìng lǜ
为，不得四念住乃至八圣道支，不得四静虑、
sì wú liàng sì wú sè dìng bù dé bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù bù
四无量、四无色定，不得八解脱乃至十遍处，不
dé kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bù dé kǔ jí miè
得空、无相、无愿解脱门，不得苦、集、灭、
dào shèng dì bù dé bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
道圣谛，不得布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，
bù dé nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng bù dé zhēn rú nǎi zhì bù sī
不得内空乃至无性自性空，不得真如乃至不思
yì jiè bù dé jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì bù dé jí xǐ dì nǎi zhì
议界，不得净观地乃至如来地，不得极喜地乃至
fǎ yún dì bù dé yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén bù dé wǔ
法云地，不得一切陀罗尼门、三摩地门，不得五
yǎn liù shéntōng bù dé rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
眼、六神通，不得如来十力乃至十八佛不共法，
bù dé sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bù dé wú wàng shī fǎ
不得三十二大士相、八十随好，不得无忘失法、

héngzhù shěxìng   bù dé yī qiè zhì   dào xiàng zhì   yī qiè xiàng zhì
恒住舍性，不得一切智、道相智、一切相智，
bù dé yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí   bù dé yī qiè pú sà mó hē sà
不得预流果乃至独觉菩提，不得一切菩萨摩诃萨
xíng   bù dé zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
行，不得诸佛无上正等菩提。

rú shì   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí   cóng chū fā xīn nǎi zhì ān zuò miào pú tí zuò   cháng yīng
蜜多时，从初发心乃至安坐妙菩提座，常应
shàn xué zhū fǎ zì xìng   ruò néng shàn xué zhū fǎ zì xìng   zé néng shàn jìng
善学诸法自性。若能善学诸法自性，则能善净
dà pú tí dào   yì néng yuán mǎn zhū pú sà xíng   chéng shú yǒu qíng
大菩提道，亦能圆满诸菩萨行，成熟有情、
yán jìng fó tǔ   sù zhèng wú shàng zhèng děng pú tí   zhuàn miào fǎ lún
严净佛土，速证无上正等菩提，转妙法轮，
yǐ sān shèng fǎ fāng biàn tiáo fú zhū yǒu qíng zhòng   lìng yú sān yǒu bú fù
以三乘法方便调伏诸有情众，令于三有不复
lún huí   zhèng dé niè pán jiū jìng ān lè
轮回，证得涅槃究竟安乐。

rú shì   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà yīng yǐ wú xiàng ér
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨应以无相而

wéi fāng biàn   xiū xué bō rě bō luó mì duō
为方便，修学般若波罗蜜多。”

dì èr fēn zhòng dé xiàng pǐn dì qī shí liù zhī yī 第二分众德相品第七十六之一

ěr shí   jù shòu shàn xiàn bó fó yán   shì zūn   ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法

wú bù rú mèng   rú xiǎng   rú xiàng   rú guāng yǐng   rú yáng yàn
无不如梦、如响、如像、如光影、如阳焰、
rú huàn   rú huà dōu wú shí shì   wú xìng wéi xìng zì xiàng jiē kōng   yún
如幻、如化都无实事，无性为性自相皆空，云
hé kě lì shì shàn   shì fēi shàn   shì yǒu jì   shì wú jì   shì yǒu lòu
何可立是善、是非善，是有记、是无记，是有漏、
shì wú lòu   shì shì jiān   shì chū shì jiān   shì yǒu wéi   shì wú wéi
是无漏，是世间、是出世间，是有为、是无为，

rú shì nǎi zhì shì yù liú guǒ shì néngzhèng dé yù liú guǒ fǎ shì yī
如是乃至是预流果、是能证得预流果法，是一
lái guǒ shì néngzhèng dé yī lái guǒ fǎ shì bù huánguǒ shì néngzhèng
来果、是能证得一来果法，是不还果、是能证
dé bù huánguǒ fǎ shì ā luó hàn guǒ shì néngzhèng dé ā luó hàn guǒ
得不还果法，是阿罗汉果、是能证得阿罗汉果
fǎ shì dú jué pú tí shì néngzhèng dé dú jué pú tí fǎ shì zhū
法，是独觉菩提、是能证得独觉菩提法，是诸
pú sà mó hē sà dì shì néngzhèng dé pú sà mó hē sà dì fǎ shì
菩萨摩诃萨地、是能证得菩萨摩诃萨地法，是
zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí shì néngzhèng dé zhū fó wú shàng
诸佛无上正等菩提、是能证得诸佛无上
zhèngděng pú tí fǎ yé
正等菩提法耶？”

fó gào shàn xiàn shì jiān yú fū wú wén yì shēng yú mèng dé
佛告善现：“世间愚夫无闻异生，于梦得
mèng dé jiàn mèng zhě rú shì nǎi zhì yú huà dé huà dé jiàn huà zhě
梦、得见梦者，如是乃至至于化得化、得见化者。
rú shì yú fū wú wén yì shēng dé mèng nǎi zhì dé huà děng yǐ diān dǎo
如是愚夫无闻异生，得梦乃至得化等已颠倒
zhí zhuó huò zào bú shàn shēn yǔ yì xíng huò fù zào shàn shēn
执著，或造不善身、语、意行，或复造善身、
yǔ yì xíng huò zào wú jì shēn yǔ yì xíng huò zào fēi fú shēn
语、意行，或造无记身、语、意行，或造非福身、
yǔ yì xíng huò fù zào fú shēn yǔ yì xíng huò zào bú dòng
语、意行，或复造福身、语、意行，或造不动
shēn yǔ yì xíng yóu zhū xíng gù wǎng lái shēng sǐ lún zhuǎn wú
身、语、意行，由诸行故，往来生死轮转无
qióng
穷。

zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí yǐ
“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，以
èr zhǒng kōng guān chá zhū fǎ hé wèi èr kōng yī bì jìng kōng
二种空观察诸法。何谓二空？一、毕竟空。
èr wú jì kōng shì pú sà mó hē sà ān zhù rú shì èr zhǒng kōng
二、无际空。是菩萨摩诃萨安住如是二种空
zhōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō zhèng fǎ
中，为诸有情宣说正法。

wèizuò shì yán rǔ děngyīng zhī sè shì kōng lí wǒ wǒ
“谓作是言：‘汝等应知色是空，离我、我
suǒ shòu xiǎng xíng shí shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǎnchù
所；受、想、行、识是空，离我、我所。眼处
shì kōng lí wǒ wǒ suǒ ěr bí shé shēn yì chù shì kōng
是空，离我、我所；耳、鼻、舌、身、意处是空，
lí wǒ wǒ suǒ sè chù shì kōng lí wǒ wǒ suǒ shēng xiāng
离我、我所。色处是空，离我、我所；声、香、
wèi chù fǎ chù shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǎn jiè shì kōng lí
味、触、法处是空，离我、我所。眼界是空，离
wǒ wǒ suǒ ěr bí shé shēn yì jiè shì kōng lí wǒ
我、我所；耳、鼻、舌、身、意识界是空，离我、
wǒ suǒ sè jiè shì kōng lí wǒ wǒ suǒ shēng xiāng wèi
我所。色界是空，离我、我所；声、香、味、
chù fǎ jiè shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǎn shí jiè shì kōng lí wǒ
触、法界是空，离我、我所。眼识界是空，离我、
wǒ suǒ ěr bí shé shēn yì shí jiè shì kōng lí wǒ wǒ
我所；耳、鼻、舌、身、意识界是空，离我、我
suǒ yǎnchù shì kōng lí wǒ wǒ suǒ ěr bí shé shēn
所。眼触是空，离我、我所；耳、鼻、舌、身、
yì chù shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu shì
意触是空，离我、我所。眼触为缘所生诸受是
kōng lí wǒ wǒ suǒ ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán
空，离我、我所；耳、鼻、舌、身、意触为缘
suǒ shēng zhū shòu shì kōng lí wǒ wǒ suǒ dì jiè shì kōng lí wǒ
所生诸受是空，离我、我所。地界是空，离我、
wǒ suǒ shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shì kōng lí wǒ wǒ
我所；水、火、风、空、识界是空，离我、我
suǒ yīn yuán shì kōng lí wǒ wǒ suǒ děng wú jiàn yuán shì kōng
所。因缘是空，离我、我所；等无间缘是空，
lí wǒ wǒ suǒ suǒ yuán yuán shì kōng lí wǒ wǒ suǒ zēng shàng
离我、我所；所缘缘是空，离我、我所；增上
yuán shì kōng lí wǒ wǒ suǒ cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ shì kōng
缘是空，离我、我所。从缘所生诸法是空，
lí wǒ wǒ suǒ wú míng shì kōng lí wǒ wǒ suǒ xíng shí
离我、我所。无明是空，离我、我所；行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

shì kōng lí wǒ wǒ suǒ shàn fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ
是空，离我、我所。善法是空，离我、我所；
fēi shàn fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǒu jì fǎ shì kōng lí wǒ
非善法是空，离我、我所。有记法是空，离我、
wǒ suǒ wú jì fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yǒu lòu fǎ shì kōng
我所；无记法是空，离我、我所。有漏法是空，
lí wǒ wǒ suǒ wú lòu fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ shì jiān fǎ
离我、我所；无漏法是空，离我、我所。世间法
shì kōng lí wǒ wǒ suǒ chū shì jiān fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ
是空，离我、我所；出世间法是空，离我、我所。
yǒu wéi fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ wú wéi fǎ shì kōng lí wǒ
有为法是空，离我、我所；无为法是空，离我、
wǒ suǒ bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō shì kōng lí
我所。布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多是空，离
wǒ wǒ suǒ nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng shì kōng lí wǒ
我、我所。内空乃至无性自性空是空，离我、
wǒ suǒ zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè shì kōng lí wǒ wǒ suǒ kǔ
我所。真如乃至不思議界是空，离我、我所。苦、
jí miè dào shèng dì shì kōng lí wǒ wǒ suǒ sì niàn zhù nǎi
集、灭、道圣谛是空，离我、我所。四念住乃
zhì bā shèng dào zhī shì kōng lí wǒ wǒ suǒ kōng wú xiàng wú
至八圣道支是空，离我、我所。空、无相、无
yuàn jiě tuō mén shì kōng lí wǒ wǒ suǒ sì jìng lù sì wú liàng
愿解脱门是空，离我、我所。四静虑、四无量、
sì wú sè dìng shì kōng lí wǒ wǒ suǒ bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù
四无色定是空，离我、我所。八解脱乃至十遍处
shì kōng lí wǒ wǒ suǒ jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì shì kōng
是空，离我、我所。净观地乃至如来地是空，
lí wǒ wǒ suǒ jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì shì kōng lí wǒ wǒ
离我、我所。极喜地乃至法云地是空，离我、我
suǒ yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén shì kōng lí wǒ wǒ
所。一切陀罗尼门、三摩地门是空，离我、我
suǒ wǔ yǎn liù shéntōng shì kōng lí wǒ wǒ suǒ rú lái shí
所。五眼、六神通是空，离我、我所。如来十
lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ shì kōng lí wǒ wǒ suǒ sān shí èr
力乃至十八佛不共法是空，离我、我所。三十二
dà shì xiàng bā shí suí hǎo shì kōng lí wǒ wǒ suǒ wú wàng shī
大士相、八十随好是空，离我、我所。无忘失

fǎ héngzhù shěxìng shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yī qiè zhì dào
法、恒住舍性是空，离我、我所。一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yù liú guǒ nǎi
相智、一切相智是空，离我、我所。预流果乃
zhì dú jué pú tí shì kōng lí wǒ wǒ suǒ yī qiè pú sà mó hē sà
至独觉菩提是空，离我、我所。一切菩萨摩诃萨
xíng shì kōng lí wǒ wǒ suǒ zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí shì
行是空，离我、我所。诸佛无上正等菩提是
kōng lí wǒ wǒ suǒ
空，离我、我所。’

fù zuò shì yán rǔ děngyīng zhī sè rú mèng nǎi zhì rú huà
“复作是言：‘汝等应知色如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng shòu xiǎng xíng shí rú mèng nǎi zhì rú huà dōu
都无自性；受、想、行、识如梦乃至如化，都
wú zì xìng yǎnchù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng ěr
无自性。眼处如梦乃至如化，都无自性；耳、
bí shé shēn yì chù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
鼻、舌、身、意处如梦乃至如化，都无自性。
sè chù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng shēng xiāng wèi
色处如梦乃至如化，都无自性；声、香、味、
chù fǎ chù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yǎn jiè rú mèng
触、法处如梦乃至如化，都无自性。眼界如梦
nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng ěr bí shé shēn yì jiè rú
乃至如化，都无自性；耳、鼻、舌、身、意识界如
mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng sè jiè rú mèng nǎi zhì rú huà
梦乃至如化，都无自性。色界如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng shēng xiāng wèi chù fǎ jiè rú mèng nǎi zhì rú
都无自性；声、香、味、触、法界如梦乃至如
huà dōu wú zì xìng yǎn shí jiè rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì
化，都无自性。眼识界如梦乃至如化，都无自
xìng ěr bí shé shēn yì shí jiè rú mèng nǎi zhì rú huà
性；耳、鼻、舌、身、意识界如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng yǎnchù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng ěr
都无自性。眼触如梦乃至如化，都无自性；耳、
bí shé shēn yì chù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
鼻、舌、身、意触如梦乃至如化，都无自性。
yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
眼触为缘所生诸受如梦乃至如化，都无自性；

ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu rú mèng nǎi
耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受如梦乃
zhì rú huà dōu wú zì xìng dì jiè rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú
至如化，都无自性。地界如梦乃至如化，都无
zì xìng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè rú mèng nǎi zhì rú huà
自性；水、火、风、空、识界如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng yīn yuán rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng děng
都无自性。因缘如梦乃至如化，都无自性；等
wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán rú mèng nǎi zhì rú huà dōu
无间缘、所缘缘、增上缘如梦乃至如化，都
wú zì xìng cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú
无自性。从缘所生诸法如梦乃至如化，都无
zì xìng wú míng rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng xíng shí
自性。无明如梦乃至如化，都无自性；行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng shàn fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà
如梦乃至如化，都无自性。善法如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng fēi shàn fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
都无自性；非善法如梦乃至如化，都无自性。
yǒu jì fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng wú jì fǎ rú mèng
有记法如梦乃至如化，都无自性；无记法如梦
nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yǒu lòu fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà
乃至如化，都无自性。有漏法如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng wú lòu fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
都无自性；无漏法如梦乃至如化，都无自性。
shì jiān fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng chū shì jiān fǎ rú
世间法如梦乃至如化，都无自性；出世间法如
mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yǒu wéi fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà
梦乃至如化，都无自性。有为法如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng wú wéi fǎ rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
都无自性；无为法如梦乃至如化，都无自性。
bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō rú mèng nǎi zhì rú
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多如梦乃至如
huà dōu wú zì xìng nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng rú mèng nǎi zhì
化，都无自性。内空乃至无性自性空如梦乃至
rú huà dōu wú zì xìng zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè rú mèng nǎi zhì
如化，都无自性。真如乃至不思議界如梦乃至

rú huà dōu wú zì xìng kǔ jí miè dào shèng dì rú mèng nǎi
如化，都无自性。苦、集、灭、道圣谛如梦乃
zhì rú huà dōu wú zì xìng sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī rú mèng
至如化，都无自性。四念住乃至八圣道支如梦
nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
乃至如化，都无自性。空、无相、无愿解脱门
rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng sì jìng lǜ sì wú liàng
如梦乃至如化，都无自性。四静虑、四无量、
sì wú sè dìng rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng bā jiě tuō
四无色定如梦乃至如化，都无自性。八解脱、
bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù rú mèng nǎi zhì rú huà dōu
八胜处、九次第定、十遍处如梦乃至如化，都
wú zì xìng jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì rú mèng nǎi zhì rú huà dōu
无自性。净观地乃至如来地如梦乃至如化，都
wú zì xìng jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú
无自性。极喜地乃至法云地如梦乃至如化，都无
zì xìng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén rú mèng nǎi zhì rú huà
自性。一切陀罗尼门、三摩地门如梦乃至如化，
dōu wú zì xìng wǔ yǎn liù shéntōng rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú
都无自性。五眼、六神通如梦乃至如化，都无
zì xìng rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ rú mèng nǎi zhì rú
自性。如来十力乃至十八不共法如梦乃至如
huà dōu wú zì xìng sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo rú mèng
化，都无自性。三十二大士相、八十随好如梦
nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng rú
乃至如化，都无自性。无忘失法、恒住舍性如
mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
梦乃至如化，都无自性。一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yù liú guǒ nǎi zhì
切相智如梦乃至如化，都无自性。预流果乃至
dú jué pú tí rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng yī qiè pú sà mó
独觉菩提如梦乃至如化，都无自性。一切菩萨摩
hē sà xíng rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng zhū fó wú shàng
诃萨行如梦乃至如化，都无自性。诸佛无上
zhèng děng pú tí rú mèng nǎi zhì rú huà dōu wú zì xìng
正等菩提如梦乃至如化，都无自性。’

fù zuò shì yán rǔ děng yīng zhī cǐ zhōng wú sè shòu
“复作是言：‘汝等应知此中无色、受、

xiǎng xíng shí wú yǎnchù nǎi zhì yì chù wú sè chù nǎi zhì fǎ chù
想、行、识，无眼处乃至意处，无色处乃至法处，
wú yǎn jiè nǎi zhì yì jiè wú sè jiè nǎi zhì fǎ jiè wú yǎn shí jiè nǎi
无眼界乃至意界，无色界乃至法界，无眼识界乃
zhì yì shí jiè wú yǎnchù nǎi zhì yì chù wú yǎnchù wéiyuán suǒ shēng
至意识界，无眼触乃至意触，无眼触为缘所生
zhū shòu nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú dì jiè nǎi zhì shí
诸受乃至意触为缘所生诸受，无地界乃至识
jiè wú yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán wú cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ
界，无因缘乃至增上缘，无从缘所生诸法，
wú wú míng nǎi zhì lǎo sǐ wú shàn fēi shàn fǎ wú yǒu jì wú
无无明乃至老死，无善、非善法，无有记、无
jì fǎ wú yǒu lòu wú lòu fǎ wú shì jiān chū shì jiān fǎ wú
记法，无有漏、无漏法，无世间、出世间法，无
yǒu wéi wú wéi fǎ wú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì
有为、无为法，无布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜
duō wú nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng wú zhēn rú nǎi zhì bù sī
多，无内空乃至无性自性空，无真如乃至不思
yì jiè wú kǔ jí miè dào shèng dì wú sì niàn zhù nǎi zhì
议界，无苦、集、灭、道圣谛，无四念住乃至
bā shèng dào zhī wú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú sì
八圣道支，无空、无相、无愿解脱门，无四
jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng wú bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù
静虑、四无量、四无色定，无八解脱乃至十遍处，
wú jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì wú jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì wú
无净观地乃至如来地，无极喜地乃至法云地，无
yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén wú wǔ yǎn liù shén tōng
一切陀罗尼门、三摩地门，无五眼、六神通，
wú rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ wú sān shí èr dà shì
无如来十力乃至十八佛不共法，无三十二大士
xiàng bā shí suí hǎo wú wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng wú yī
相、八十随好，无无忘失法、恒住舍性，无一
qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wú yù liú guǒ nǎi zhì dú jué
切智、道相智、一切相智，无预流果乃至独觉
pú tí wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú zhū fó wú shàng zhèng děng
菩提，无一切菩萨摩诃萨行，无诸佛无上正等
pú tí wú mèng wú jiàn mèng zhě wú xiǎng wú wén xiǎng zhě
菩提，无梦、无见梦者，无响、无闻响者，

wú xiàng wú jiànxiàngzhě wú guāngyǐng wú jiànguāngyǐngzhě wú
无像、不见像者，无光影、不见光影者，无
yángyàn wú jiànyángyànzhě wú huàn wú jiànhuànzhě wú huà
阳焰、不见阳焰者，无幻、不见幻者，无化、
wú jiànhuàzhě
不见化者。’

fù zuò shì yán rǔ děngyīng zhī shì yī qiè fǎ jiē wú shí shì
“复作是言：‘汝等应知是一切法皆无实事，
wú xìngwéixìng rǔ děng xū wàngfēn bié lì gù yú wú yùnzōng qǐ yǒu
无性为性。汝等虚妄分别力故，于无蕴中起有
yùnxǎng yú wú chùzhōng qǐ yǒuchùxiǎng yú wú jiè zhōng qǐ yǒu jiè
蕴想，于无处中起有处想，于无界中起有界
xiǎng yú wú chùzhōng qǐ yǒuchùxiǎng yú wú shòuzhōng qǐ yǒushòu
想，于无触中起有触想，于无受中起有受
xiǎng
想。’

fù zuò shì yán rǔ děngyīng zhī yùn chù jiè děng yī qiè
“复作是言：‘汝等应知蕴、处、界等一切
fǎ xìng jiē cóngyuánshēng diāndǎosuǒ qǐ zhū yè yì shú zhī suǒ shè
法性，皆从缘生，颠倒所起诸业异熟之所摄
shòu rǔ děng hé yīn yú shì xū wàng wú shí shì fǎ qǐ shí shì xiǎng
受，汝等何因于是虚妄无实法起实思想？’

pú sà ěr shí fāngbiànshànqiǎo jù dà shén lì ruò zhū yǒu
“菩萨尔时方便善巧具大神力，若诸有
qíngyǒuqiāntānzhě fāngbiàn bá jì lìng lí qiāntān shì zhū yǒuqíng lí
情有悭贪者，方便拔济令离悭贪，是诸有情离
qiāntān yǐ jiào xiū bù shī bō luó mì duō shì zhū yǒuqíngyóu bù shī gù
悭贪已，教修布施波罗蜜多，是诸有情由布施故，
dé dà cái wèi fù guì zì zài fù cóng shì chùfāngbiàn bá jì jiào xiū jìng
得大财位富贵自在。复从是处方便拔济教修净
jiè bō luó mì duō shì zhū yǒuqíngyóu jìng jiè gù dé shēngshàn qù zūn
戒波罗蜜多，是诸有情由净戒故，得生善趣尊
guì zì zài fù cóng shì chùfāngbiàn bá jì jiào xiū ān rěn bō luó mì duō
贵自在。复从是处方便拔济教修安忍波罗蜜多，
shì zhū yǒuqíngyóu ān rěn gù sù néng huò dé wú shēng fǎ rěn fù cóng
是诸有情由安忍故，速能获得无生法忍。复从
shì chùfāngbiàn bá jì jiào xiū jìng jìn bō luó mì duō shì zhū yǒuqíngyóu
是处方便拔济教修精进波罗蜜多，是诸有情由

jīng jìn gù nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú tí yú zhūshàn fǎ bú fù
精进故，乃至无上正等菩提，于诸善法不复
tuì zhuǎn fù cóng shì chùfāngbiàn bá jì jiào xiū jìng lǜ bō luó mì duō
退转。复从是处方便拔济教修静虑波罗蜜多，
shì zhū yǒu qíng yóu jìng lǜ gù dé shēng fàn shì yú chū jìng lǜ ān zhù zì
是诸有情由静虑故得生梵世，于初静虑安住自
zài cóng chū jìng lǜ fāng biàn bá jì fù lìng ān zhù dì èr jìng lǜ
在。从初静虑方便拔济，复令安住第二静虑，
rú shì zhǎn zhuǎn fāng biàn bá jì nǎi zhì lìng zhù fēi xiǎng fēi fēi xiǎng chù
如是展转方便拔济，乃至令住非想非非想处
dìng fù cóng shì chùfāngbiàn bá jì suí qí suǒ yí lìng zhù sān shèng
定。复从是处方便拔济，随其所宜令住三乘，
huò lìng zhù sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī huò lìng zhù sān jiě tuō mén
或令住四念住乃至八圣道支，或令住三解脱门，
huò lìng zhù bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù huò lìng zhù sì shèng dì huò
或令住八解脱乃至十遍处，或令住四圣谛，或
lìng zhù liù bō luó mì duō huò lìng zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng
令住六波罗蜜多，或令住内空乃至无性自性空，
huò lìng zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè huò lìng zhù jí xǐ dì nǎi zhì
或令住真如乃至不思議界，或令住极喜地乃至
fǎ yún dì huò lìng zhù tuó luó ní mén sān mó dì mén huò lìng zhù wǔ
法云地，或令住陀罗尼门、三摩地门，或令住五
yǎn liù shéntōng huò lìng zhù rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
眼、六神通，或令住如来十力乃至十八佛不共
fǎ huò lìng zhù wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng huò lìng zhù yī qiè
法，或令住无忘失法、恒住舍性，或令住一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
智、道相智、一切相智。

shì pú sà mó hē sà fāng biàn shàn qiǎo ruò zhū yǒu qíng dān
“是菩萨摩訶萨方便善巧，若诸有情耽

zhuó yǒu wéi bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě jí
著有为布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若及
yú shàn fǎ suǒ dé guǒ bào yǐ zhū fāng biàn ān wèi jì bá lìng zhù wú yú
余善法所得果报，以诸方便安慰济拔令住无余
bō niè pán jiè shì pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō fāng
般涅槃界。是菩萨摩訶萨行深般若波罗蜜多方
biàn shàn qiǎo chéng jiù wú sè wú jiàn wú duì zhēn wú lòu fǎ ān zhù
便善巧，成就无色、不见、无对真无漏法安住

qí zhōng ruò zhū yǒu qíng yīng dé yù liú yī lái bù huán ā luó
其中，若诸有情应得预流、一来、不还、阿罗
hànguǒ dú jué pú tí huò fù wú shàng zhèng děng pú tí shì xiàn quàn
汉果、独觉菩提或复无上正等菩提，示现、劝
dǎo zàn lì qīng xǐ fāng biàn jì bá huò lìng dé yù liú guǒ nǎi
导、赞励、庆喜、方便济拔，或令得预流果，乃
zhì huò lìng zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí
至或令证得无上正等菩提。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō guān chá èr kōng suī zhī zhū fǎ wú bù rú mèng nǎi zhì rú huà
蜜多，观察二空，虽知诸法无不如梦乃至如化，
jiē fēi shí yǒu wú xìng wéi xìng zì xiàng jiē kōng ér néng ān lì shàn
皆非实有，无性为性，自相皆空，而能安立善、
fēi shàn fǎ guǎng shuō nǎi zhì shì néng zhèng dé zhū fó wú shàng zhèng
非善法，广说乃至是能证得诸佛无上正
děng pú tí jiē wú zá luàn
等菩提，皆无杂乱。”

大般若波罗蜜多经卷第四百六十八

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi liù shí jiǔ
大般若波罗蜜多经卷第四百六十九

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn zhòng dé xiàng pǐn dì qī shí liù zhī èr
第二分众德相品第七十六之二

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩
hē sà shèn wéi xī yǒu xíng shēn bō rě bō luó mì duō guān chá èr kōng
诃萨甚为希有，行深般若波罗蜜多，观察二空，
suī zhī zhū fǎ yī qiè rú mèng rú xiǎng rú xiàng rú guāng yǐng
虽知诸法一切如梦、如响、如像、如光影、
rú yáng yàn rú huàn rú huà jiē fēi shí yǒu wú xìng wéi xìng
如阳焰、如幻、如化，皆非实有，无性为性，
zì xiàng jiē kōng ér néng ān lì shàn fēi shàn děng zhū fǎ chā bié jiē
自相皆空，而能安立善、非善等诸法差别皆
wú zá luàn
无杂乱。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸菩
sà mó hē sà shèn wéi xī yǒu xíng shēn bō rě bō luó mì duō guān chá
萨摩诃萨甚为希有，行深般若波罗蜜多，观察
èr kōng suī zhī zhū fǎ jiē rú mèng děng dōu fēi shí yǒu wú xìng wéi
二空，虽知诸法皆如梦等，都非实有，无性为
xìng zì xiàng jiē kōng ér néng ān lì shàn fēi shàn děng zhū fǎ chā
性，自相皆空，而能安立善、非善等诸法差
bié bù xiāng zá luàn rǔ děng ruò zhī zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě
别不相杂乱。汝等若知诸菩萨摩诃萨行深般若
bō luó mì duō shí suǒ yǒu shèn qí xī yǒu zhī fǎ shēng wén dú jué
波罗蜜多时，所有甚奇希有之法，声闻、独觉
jiē bù chéng jiù bù néng cè liáng rǔ děng yī qiè shēng wén dú jué
皆不成就、不能测量，汝等一切声闻、独觉
yú zhū pú sà mó hē sà biàn shàng bù néng duì kuàng yú yǒu qíng ér néng
于诸菩萨摩诃萨辩尚不能对，况余有情而能

chóu dá
酬答！”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán hé děngmíngwéizhū pú sà mó
具寿善现复白佛言：“何等名为诸菩萨摩

hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí suǒyǒushèn qí xī yǒu zhī fǎ
诃萨行深般若波罗蜜多时，所有甚奇希有之法，

shēngwén dú jué jiē bù chéng jiù bù néng cè liáng
声闻、独觉皆不成就、不能测量？”

fó gàoshànxiàn dì tīng dì tīng shàn sī niàn zhī wú dāng
佛告善现：“谛听！谛听！善思念之，吾当

wèi rǔ fēn bié jiě shuōzhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
为汝分别解说诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多

shí suǒyǒushèn qí xī yǒu zhī fǎ
时，所有甚奇希有之法。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多

shí ān zhù yì shú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
时，安住异熟布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，

ruò wǔ shéntōng ruò sān shí qī pú tí fēn fǎ ruò tuó luó ní ruò sān
若五神通，若三十七菩提分法，若陀罗尼，若三

mó dì ruò kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò sì jìng lǜ
摩地，若空、无相、无愿解脱门，若四静虑、

sì wú liàng sì wú sè dìng ruò bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì
四无量、四无色定，若八解脱、八胜处、九次

dì dìng shí biàn chù ruò yú wú liàng wú biān fó fǎ biàn⁷² shí fāng jiè
第定、十遍处，若余无量无边佛法。遍⁷²十方界，

ruò zhū yǒu qíng yīng yǐ bù shī nǎi zhì bō rě ér shè shòu zhě zé yǐ bù
若诸有情应以布施乃至般若而摄受者，则以布

shī nǎi zhì bō rě ér shè shòu zhī yīng yǐ chū jìng lǜ nǎi zhì fēi xiǎng fēi
施乃至般若而摄受之；应以初静虑乃至非想非

fēi xiǎng chù dìng ér shè shòu zhě zé yǐ chū jìng lǜ nǎi zhì fēi xiǎng fēi
非想处定而摄受者，则以初静虑乃至非想非

fēi xiǎng chù dìng ér shè shòu zhī yīng yǐ cí bēi xǐ shě ér shè
非想处定而摄受之；应以慈、悲、喜、舍而摄

shòu zhě zé yǐ cí bēi xǐ shě ér shè shòu zhī yīng yǐ sì niàn
受者，则以慈、悲、喜、舍而摄受之；应以四念

⁷² 大正藏：往；永乐北藏及龙藏：遍

zhù nǎi zhì bā shèngdào zhī ér shèshòuzhě zé yǐ sì niànzhù nǎi zhì bā
住乃至八圣道支而摄受者，则以四念住乃至八
shèngdào zhī ér shèshòu zhī yīng yǐ kōng wú xiàng wú yuàn sān mó
圣道支而摄受之；应以空、无相、无愿三摩
dì ér shèshòuzhě zé yǐ kōng wú xiàng wú yuàn sān mó dì ér shè
地而摄受者，则以空、无相、无愿三摩地而摄
shòu zhī yīng yǐ zhū yú shàn fǎ ér shèshòuzhě zé yǐ zhū yú shàn fǎ
受之；应以诸余善法而摄受者，则以诸余善法
ér shèshòu zhī
而摄受之。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán yún hé pú sà mó hē sà xíng
具寿善现复白佛言：“云何菩萨摩诃萨行
shēn bō rě bō luó mì duō shí ān zhù yì shú bō luó mì duō wǔ shén
深般若波罗蜜多时，安住异熟波罗蜜多、五神
tōngděng wú liàngōng dé yǐ bù shī děngshè zhū yǒuqíng
通等无量功德，以布施等摄诸有情？”

fó gàoshànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí shī zhū yǒuqíngsuǒ xū zhī wù wèi xū yǐn shí shī yǔ yǐn shí
多时，施诸有情所须之物，谓须饮食施与饮食，
ruò xū yī fú shī yǔ yī fú ruò xū chēshèng shī yǔ chēshèng ruò xū
若须衣服施与衣服，若须车乘施与车乘，若须
huāxiāng shī yǔ huāxiāng ruò xū wò jù shī yǔ wò jù ruò xū shèzhái
华香施与华香，若须卧具施与卧具，若须舍宅
shī yǔ shèzhái ruò xū dēngmíng shī yǔ dēngmíng ruò xū yī yào shī yǔ
施与舍宅，若须灯明施与灯明，若须医药施与
yī yào ruò xū zhū yú zhǒngzhǒng zī jù xī jiē shī yǔ lìng wú kuì fá
医药，若须诸余种种资具，悉皆施与令无匮乏；
huò shī shēngwén dú jué pú sà zhū fó shì zūn yī fú yǐn shí
或施声闻、独觉、菩萨、诸佛世尊衣服、饮食、
wò jù yī yào fángshè zī jù zhū miào huāxiāng bǎochuáng
卧具、医药、房舍、资具、诸妙华香、宝幢、
fān gài jì yuè dēngmíng jí sū yóudēngzhū yú gòng jù rú shī shī
幡盖、伎乐、灯明及苏油等诸余供具。如是施
shí qí xīn píngděng wú chā bié xiǎng ér xíng bù shī rú shī chí jiè
时，其心平等无差别想而行布施，如施持戒，
fàn jiè yì ěr rú shī rén qù fēi rén yì ěr rú shī nèidào wài
犯戒亦尔；如施人趣，非人亦尔；如施内道，外

dào yì ěr rú shī zhūshèng yì shēng yì ěr rú shī zūn guì xià
道亦尔；如施诸圣，异生亦尔；如施尊贵，下
jiàn yì ěr shàngcóngzhū fó xià zhì pángshēng píngděng bù shī wú
贱亦尔。上从诸佛下至傍生，平等布施⁷³无
suǒ fēn bié bù guān fú tiánshèng liè yǒu yì suǒ yǐ zhě hé zhū pú
所分别，不观福⁷⁴田胜劣有异。所以者何？诸菩
sà mó hē sà liǎo dá yī qiè zì xiàng jiē kōng kōngzhōngdōu wú shàng xià
萨摩诃萨了达一切自相皆空，空中都无上下
chā bié gù wú yì xiǎng wú suǒ fēn bié ér xíng bù shī shì pú sà mó
差别故，无异想、无所分别而行布施。是菩萨摩
hē sà yóu wú yì xiǎng wú suǒ fēn bié ér xíng bù shī dāng dé wú yì
诃萨由无异想、无所分别而行布施，当得无异、
wú fēn bié fǎ wèi dé yuánmǎn yī qiè xiàng zhì jí yú wú liàng zhū fó
无分别法，谓得圆满一切相智及余无量诸佛
gōng dé
功德。

shànxiàndāng zhī ruò pú sà mó hē sà jiàn pángshēngděngyǒu
“善现当知！若菩萨摩诃萨见傍生等有
suǒ qiú qǐ biàn qǐ shì xīn cǐ lái qǐ zhě ruò shì rú lái yīng
所求乞，便起是心：‘此来乞者，若是如来、应、
zhèngděngjué zhēn fú tián gù wǒ yīng shī zhī ruò fēi rú lái yīng
正等觉真福田故，我应施之。若非如来、应、
zhèngděngjué shì pángshēngděng fēi fú tián gù bù yīng shī yǔ suǒ xū
正等觉，是傍生等非福田故，不应施与所须
zī jù shì pú sà mó hē sà qǐ rú shì xīn yuè pú sà fǎ suǒ yǐ zhě
资具。’是菩萨摩诃萨起如是心越菩萨法。所以者
hé zhū pú sà mó hē sà yào jìng zì xīn fú tiánfāng jìng jiàn qiú qǐ
何？诸菩萨摩诃萨要净自心福田方净。见求乞
zhě bù yīng niàn yán rú shì yǒu qíng yǒu suǒ qiú qǐ wǒ yīng bù shī rú
者不应念言：‘如是有情有所求乞我应布施，如
shì yǒu qíng yǒu suǒ qiú qǐ wǒ bù yīng shī ruò zuò shì niàn wéi běn suǒ
是有情有所求乞我不应施。’若作是念，违本所
fā dà pú tí xīn wèi zhū pú sà fā pú tí xīn wǒ wèi yǒu qíng dāng
发大菩提心，谓诸菩萨发菩提心：‘我为有情当

⁷³ 大正藏：平等；永乐北藏及龙藏：布施

⁷⁴ 大正藏：施；永乐北藏及龙藏：福

zuò yī hù zhōuzhǔ shèzhái jiù hù zhī chù jiàn qiú qǐ zhě yīng
作依怙、洲渚、舍宅、救护之处。’见求⁷⁵乞者应
qǐ shì xīn jīn cǐ yǒuqíng pín qióng gū lù wǒ dāng yǐ shī ér shè
起是心：‘今此有情贫穷孤露，我当以施而摄
shòu zhī bǐ yóu cǐ yuán bú dào tā wù shǎo yù xǐ zú néng zhuǎn
受之。彼由此缘不盗他物，少欲喜足，能转
shī tā yóu shì yīn yuán lí duànshēngmìng guǎngshuō nǎi zhì lí zá huì
施他，由是因缘离断生命，广说乃至离杂秽
yǔ yì néngtiáo fú tān huì xié jiàn shēnhuàimìngzhōngchéngqián fú
语，亦能调伏贪恚、邪见，身坏命终乘前福
yè shēngchà dì lì dà zú huò pó luó mén dà zú huòzhǎngzhě dà zú
业生刹帝力大族、或婆罗门大族、或长者大族、
huò jū shì dà zú huò yú suí yī fù guì jiā shēng fēngráo cáibǎo xiū
或居士大族、或余随一富贵家生，丰饶财宝修
zhūshàn yè huò yīn bù shī shèshòu yīn yuán jiàn yī sānshèng ér qù
诸善业。或因布施摄受因缘，渐依三乘而趣
yuán jì wèilìng qù zhèngshēngwén dú jué jí wú shàngshèng bō niè
圆寂，谓令趣证声闻、独觉及无上乘般涅
pán jiè
槃界。’

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà yǒuzhūyuàn dí huò
“复次，善现，若菩萨摩诃萨有诸怨敌或
yú yǒuqíng lái zhì qí suǒ wèisǔn hài gù huòyǒu kuì fá qiú qǐ shēn fèn
余有情来至其所，为损害故、或有匮乏求乞身分
jí zhū cái wù shì pú sà mó hē sà zhōng bù yīng qǐ fēn bié yì xīn
及诸财物。是菩萨摩诃萨终不应起分别异心：
cǐ yīng shī yǔ cǐ bù yīng shī dàn yīng fā qǐ píngděng zhī xīn
‘此应施与，此不应施。’但应发起平等之心，
suí qiú shēn fèn jí zhū cái wù xī jiē shī yǔ suǒ yǐ zhě hé shì pú
随求身分及诸财物悉皆施与。所以者何？是菩
sà mó hē sà pǔ wèiráo yì zhū yǒuqíng gù qiú qù wú shàngzhèngděng
萨摩诃萨普为饶益诸有情故，求趣无上正等
pú tí bú wèi lì lè zì shēnmìng gù ruò dāng fā qǐ fēn bié yì xīn
菩提，不为利乐自身命故。若当发起分别异心：
cǐ yīng shī yǔ cǐ bù yīng shī biàn wéi rú lái yīng zhèngděng
‘此应施与，此不应施。’便为如来、应、正等

⁷⁵ 大正藏：来；永乐北藏及龙藏：求

jué jí zhū pú sà dú jué shēngwén shì jiāntiān rén ā sù
觉及诸菩萨、独觉、声闻，世间天、人、阿素
luò děngzhū shèngxiánzhònggòngsuǒ hē zé shéiyàoqǐng rǔ fā pú tí
洛等诸圣贤众共所呵责：‘谁要请汝发菩提
xīn shì pǔ lì lè zhūyǒuqíng lèi wú guī yī zhě wèizuò guī yī wú
心，誓普利乐诸有情类，无归依者为作归依，无
shèzháizhě wèizuò shèzhái wú zhōuzhǔ zhě wèizuò zhōuzhǔ wú jiù hù zhě
舍宅者为作舍宅，无洲渚者为作洲渚，无救护者
wèizuò jiù hù bù ān lè zhě lìng qí ān lè ér jīn jiǎn bié yǒu shī
为作救护，不安乐者令其安乐，而今简别有施、
bù shī
不施？’

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yǒurén fēi rén lái zhì qí suǒ qiú qǐ zhǒngzhǒng suǐ nǎo
蜜多时，有人、非人来至其所，求乞种种髓脑、
zhī jié shì pú sà mó hē sà bù yīng fā qǐ fēn bié èr xīn wéi shī bù
支节。是菩萨摩诃萨不应发起分别二心为施、不
shī wéizuò shì niàn suí bǐ suǒ qiú dìngdāng shī yǔ suǒ yǐ zhě
施，唯作是念：‘随彼所求定当施与。’所以者
hé shì pú sà mó hē sà chángzuò shì niàn wǒ wèi lì lè zhūyǒu
何？是菩萨摩诃萨常作是念：‘我为利乐诸有
qíng gù ér shòu cǐ shēn zhūyǒu lái qiú dìngdāng shī yǔ bù yīng bù shī
情故而受此身，诸有来求定当施与，不应不施。’
gù jiàn qǐ zhěbiàn qǐ shì xīn wú jīn cǐ shēnběn wèi tā shòu bǐ bù
故见乞者便起是心：‘吾今此身本为他受，彼不
lái qǔ shàngyīng zì sòng kuàng lái qiú qǐ ér dāng bù yǔ zuò shì niàn
来取尚应自送，况来求乞而当不与！’作是念
yǐ huān xǐ yǒngyuè zì jiě zhī jié ér shòu yǔ zhī fù zì qìngyán
已欢喜踊跃，自解支节而授与之，复自庆言：
jīn huò dà lì wèi shě zá huì dé chún jìng shēn
‘今获大利，谓舍杂秽得纯净身。’

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多
yīng rú shì xué
应如是学。

fù cì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà jiàn qǐ qiú zhěbiàn qǐ
“复次，善现，若菩萨摩诃萨见乞求者便起

shì xīn jīn yú cǐ zhōngshéi shī shéishòu suǒ shī hé wù yóu
是心：‘⁷⁶今于此中谁施？谁受？所施何物？由
hé ér shī wèi hé ér shī yún hé ér shī zhū fǎ zì xìng jiē bù
何而施？为何而施？云何而施？诸法自性皆不
kě dé suǒ yǐ zhě hé rú shì zhū fǎ jiē bì jìngkōng fēi kōng fǎ
可得。所以者何？如是诸法皆毕竟空，非空法
zhōngyǒu yǔ yǒuduó yǒu shī yǒushòu shànxiàn zhū pú sà mó hē
中有与有夺、有施有受。’善现，诸菩萨摩诃
sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yīng rú shì xué zhū fǎ jiē kōng suǒ
萨行深般若波罗蜜多时，应如是学诸法皆空，所
wèihuòyóu nèi kōng gù kōng nǎi zhì huòyóu wú xìng zì xìngkōng gù kōng
谓或由内空故空，乃至或由无性自性空故空。
shì pú sà mó hē sà ān zhù cǐ kōng ér xíng bù shī héng wú jiàn duàn
是菩萨摩诃萨安住此空而行布施，恒无间断
yuánmǎn bù shī bō luó mì duō yóu cǐ bù shī bō luó mì duō dé yuán
圆满布施波罗蜜多，由此布施波罗蜜多得圆
mǎn gù wéi tā gē jié jié duó yī qiè nèi wài wù shí qí xīn dōu wú
满故，为他割截、劫夺一切内外物时，其心都无
fēn bié chēnhèn dànzuò shì niàn yǒuqíng jí fǎ yī qiè jiē kōng shéi
分别瞋恨，但作是念：‘有情及法一切皆空，谁
gē jié wǒ shéi jié duó wǒ shéi fù shòu zhī shéizuò shì guān
割截我？谁劫夺我？谁复受之？谁作是观？’

fù cì shànxiàn wǒ yǐ fó yǎnbiànguān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děngzhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà wèi yù lì lè zhū yǒuqíng lèi
等诸世界中，有菩萨摩诃萨为欲利乐诸有情类，
yǐ gù sī yuàn rù dà dì yù jiàn zhū yǒuqíng shòuzhū jù kǔ jiàn yǐ
以故思愿入大地狱，见诸有情受诸剧苦，见已
fā qǐ sānzhǒng shì dǎo yún hé wéi sān yī zhě shénbiàn shì dǎo
发起三种示导。云何为三？一者、神变示导。
èr zhě jì shuō shì dǎo sānzhě jiào jiè shì dǎo shì pú sà mó hē
二者、记说示导。三者、教诫示导。是菩萨摩诃
sà yǐ shénbiàn shì dǎomièchú dì yù tāng huǒ dāoděngzhǒngzhǒng kǔ
萨以神变示导灭除地狱汤、火、刀等种种苦
jù yǐ jì shuō shì dǎo jì bǐ yǒuqíng xīn zhī suǒniàn ér wèishuō fǎ
具，以记说示导记彼有情心之所念而为说法，

⁷⁶ 大正藏：今；永乐北藏及龙藏：令；校勘：今

yǐ jiào jiè shì dǎo yú bǐ fā qǐ cí bēi xǐ shě ér wèishuō fǎ
以教诫示导于彼发起慈、悲、喜、舍而为说法。

lìng bǐ dì yù zhū yǒuqíng lèi yú pú sà suǒ shēng jìng xìn xīn yóu cǐ
令彼地狱诸有情类，于菩萨所生净信心，由此

yīn yuán cóng dì yù chū dé shēng tiān shàng huò shēng rén zhōng jiàn yī
因缘从地狱出，得生天上或生人中，渐依

sān shèng jìn kǔ biān jì zhèng niè pán jiè jiū jìng ān lè
三乘尽苦边际，证涅槃界究竟安乐。

fù cì shàn xiàn wǒ yǐ fó yǎn biàn guān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děng zhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà chéng shì gòng yǎng zhū fó
等诸世界中，有菩萨摩诃萨承事供养诸佛

shì zūn shì pú sà mó hē sà chéng shì gòng yǎng fú shì zūn shí shēn xīn
世尊。是菩萨摩诃萨承事供养佛世尊时，深心

huān xǐ ài yào gōng jìng fēi bù huān xǐ ài yào gōng jìng yú zhū rú lái
欢喜爱乐恭敬，非不欢喜爱乐恭敬。于诸如来、

yīng zhèng děng jué suǒ shuō zhèng fǎ gōng jìng tīng wén shòu chí dú
应、正等觉所说正法，恭敬听闻、受持、读

sòng nǎi zhì wú shàng zhèng děng pú tí zhōng bú wàng shī suí suǒ wén
诵，乃至无上正等菩提终不忘失，随所闻

fǎ néng wèi yǒu qíng wú dào xuān shuō lìng huò shū shèng lì yì ān lè
法，能为有情无倒宣说，令获殊胜利益安乐。

fù cì shàn xiàn wǒ yǐ fó yǎn biàn guān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děng zhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà wèi yù ráo yì páng shēng qù
等诸世界中，有菩萨摩诃萨为欲饶益傍生趣

zhōng zhū yǒu qíng gù zì shě shēn mìng shì pú sà mó hē sà jiàn zhū páng
中诸有情故自舍身命。是菩萨摩诃萨见诸傍

shēng jī huǒ suǒ bī yù xiāng cán hài qǐ cí mǐn xīn zì gē shēn fēn duàn
生饥火所逼欲相残害，起慈愍心自割身分断

zhū zhī jié sàn zhì shí fāng zì lìng shí dàn zhū páng shēng lèi dé cǐ pú
诸支节，散掷十方恣令食噉。诸傍生类得此菩

sà shēn ròu shí zhě jiē yú pú sà shēn qǐ ài jìng cán kuì zhī xīn yóu shì
萨身肉食者，皆于菩萨深起爱敬惭愧之心，由是

yīn yuán tuō páng shēng qù dé shēng tiān shàng huò shēng rén zhōng zhí yù
因缘脱傍生趣，得生天上或生人中，值遇

rú lái yīng zhèng děng jué wén shuō zhèng fǎ rú shí xiū xíng jiàn
如来、应、正等觉，闻说正法如实修行，渐

yī sānshèng ér qù yuán jì wèi suí zhèng rù wú shàng dà shèng dú jué
依三乘而趣圆寂，谓随证入无上大乘、独觉、
shēngwén bō niè pán jiè rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà néng
声闻般涅槃界。如是，善现，诸菩萨摩诃萨能
wèi shì jiānzhuò nánzhuò shì duōsuǒ rǎo yì wèi wèi lì lè zhū yǒuqíng gù
为世间作难作事多所饶益，谓为利乐诸有情故，
zì fā wú shàng zhèngděng jué xīn yì lìng tā fā zì xíngzhǒngzhǒng rú
自发无上正等觉心亦令他发，自行种种如
shí zhèngxíng yì lìng tā xíng
实正行亦令他行。

fù cì shànxiàn wǒ yǐ fó yǎnbiànguān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děngzhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà wèi yù rǎo yì è guǐ qù
等诸世界中，有菩萨摩诃萨为欲饶益饿鬼趣
zhōngzhū yǒuqíng lèi yǐ gù sī yuàn wǎng bǐ jiè zhōng fāngbiàn xī chú
中诸有情类，以故思愿往彼界中，方便息除
jī kě děng kǔ lìng zhū è guǐ zhòng kǔ jì xī yú cǐ pú sà shēn qǐ
饥渴等苦，令诸饿鬼众苦既息，于此菩萨深起
ài jìng cán kuì zhī xīn fù wèi xuānshuō lí qiǎn fǎ yào lìng bǐ wén yǐ
爱敬惭愧之心，复为宣说离悭法要，令彼闻已
qǐ huì shī xīn chéng cǐ shàngēntuō è guǐ qù dé shēngtiānshàng huò
起慧⁷⁷施心，乘此善根脱饿鬼趣，得生天上或
shēng rén zhōng zhí yù rú lái yīng zhèngděng jué gòngyǎng gōng
生人中，值遇如来、应、正等觉，供养恭
jìng wén zhèng fǎ yīn jiàn cì xiū xíng sānshèng zhèngxíng nǎi zhì zhèng rù
敬闻正法音，渐次修行三乘正行，乃至证入
wú shàng dà shèng dú jué shēngwén bō niè pán jiè rú shì shàn
无上大乘、独觉、声闻般涅槃界。如是，善
xiàn zhū pú sà mó hē sà yú yǒuqíng lèi ān zhù dà bēi fā qǐ wú biān
现，诸菩萨摩诃萨于有情类安住大悲，发起无边
fāngbiàn shànqiǎo lìng suí zhèng rù sānshèng niè pán
方便善巧，令随证入三乘涅槃。

fù cì shànxiàn wǒ yǐ fó yǎnbiànguān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děngzhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà fāngbiàn shànqiǎo huò wèi
等诸世界中，有菩萨摩诃萨方便善巧，或为

⁷⁷ 大正藏：惠；永乐北藏及龙藏：慧

sì dà wángzhòngtiān xuān shuō zhèng fǎ nǎi zhì huò wèi tā huà zì zài
四大王众天宣说正法，乃至或为他化自在

tiān xuān shuō zhèng fǎ shì zhū tiānzhòng yú pú sà suǒ wén zhèng fǎ yǐ
天宣说正法。是诸天众于菩萨所闻正法已，

jiàn yī sānshèng qín xiū zhèng xíng suí yìng zhèng rù bō niè pán jiè shàn
渐依三乘勤修正行，随应证入般涅槃界。善

xiàndāng zhī bǐ tiānzhòngzhōng yǒu zhū tiān zǐ dānzhū tiānshàng wǔ
现当知！彼天众中有诸天子，耽著天上五

miào yù lè jí suǒ jū zhǐ zhòng bǎo gōng diàn shì pú sà mó hē sà shì
妙欲乐及所居止众宝宫殿，是菩萨摩诃萨示

xiàn huǒ qǐ shāo qí gōng diàn lìng shēng yàn bù yīn wèi shuō fǎ zuò shì yán
现火起，烧其宫殿令生厌怖，因为说法作是言：

zhū tiān zǐ yīng shěn guān chá zhū xíng wú cháng kǔ kōng fēi wǒ
‘诸天子！应审观察诸行无常、苦、空、非我

bù kě bǎo xìn shéi yǒu zhì zhě yú sī yào zhuó shí zhū tiān zǐ wén
不可保信，谁有智者于斯乐著？’时，诸天子闻

cǐ fǎ yīn yú wǔ miào yù shēn shēng yàn bù zì guān shēn mìng xū wěi
此法音，于五妙欲深生厌怖，自观身命虚伪

wú cháng pì rú bā jiāo diàn guāng yáng yàn guān zhū gōng diàn
无常，譬如芭蕉、电光、阳焰，观诸宫殿

yóu rú láo yù zuò shì guān yǐ jiàn yī sānshèng qín xiū zhèng xíng ér qù
犹如牢狱。作是观已，渐依三乘勤修正行而趣

yuán jì wèi jiàn zhèng rù sānshèng niè pán
圆寂，谓渐证入三乘涅槃。

fù cì shàn xiàn wǒ yǐ fó yǎn biàn guān shí fāng jìng qié shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

děng zhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà jiàn zhū fàn tiān zhū zhū jiàn
等诸世界中，有菩萨摩诃萨见诸梵天著诸见

qù fāng biàn huà dǎo lìng qí yàn shě gào yán tiān xiān rǔ děng hé
趣，方便化导令其厌舍，告言：‘天仙！汝等何

gù yú kōng wú xiàng xū wàng bù shí zhū xíng jù zhōng fā qǐ
故于空、无相、虚妄、不实诸行聚中，发起

rú shì zhū è jiàn qù dāng sù shě zhī xìn shòu zhèng fǎ lìng rǔ
如是诸恶见趣？当速舍之，信受正法，令汝

cháng yè lì yì ān lè rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà ān
长夜利益安乐！’如是，善现，诸菩萨摩诃萨安

zhù dà bēi wèi zhū yǒu qíng xuān shuō fǎ yào shàn xiàn shì wéi pú sà
住大悲，为诸有情宣说法要。善现，是为菩萨

mó hē sà suǒ yǒu shèn qí xī yǒu zhī fǎ
摩诃萨所有甚奇希有之法。

fù cì shànxiàn wǒ yǐ wú zhàng qīng jìng fó yǎn biàn guān shí
“复次，善现，我以无障清净佛眼遍观十
fāng jìng qié shā dēng zhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà yǐ sì shè shì
方殄伽沙等诸世界中，有菩萨摩诃萨以四摄事
shè zhū yǒu qíng yún hé wéi sì yī zhě bù shī èr zhě ài yǔ
摄诸有情。云何为四？一者、布施。二者、爱语。
sān zhě lì xíng sì zhě tóng shì
三者、利行。四者、同事。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà yǐ bù shī shì shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨以布施事摄诸有
qíng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ èr zhǒng shī shè zhū yǒu qíng
情？善现，诸菩萨摩诃萨以二种施摄诸有情。
yún hé wéi èr yī zhě cái shī èr zhě fǎ shī
云何为二？一者、财施。二者、法施。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà néng yǐ cái shī shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨能以财施摄诸有
qíng shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
néng yǐ zhǒng zhǒng yǐn shí yī fú fáng shè wò jù chē shèng
能以种种饮食、衣服、房舍、卧具、车乘、
dēng míng jì yuè xiāng huā bǎo chuáng fān gài jí yīng luò dēng shī
灯明、伎乐、香华、宝幢、幡盖及璎珞等施
zhū yǒu qíng huò yǐ jīn yín fèi liú lí bǎo pō zhī jiā bǎo kē bèi
诸有情，或以金银、吠琉璃宝、颇胝迦宝、珂贝、
bì yù dì qīng dà qīng mò ní zhēn zhū shí zàng chǔ zàng
璧玉、帝青、大青、末尼、真珠、石藏、杵藏、
hóng lián děng bǎo shī zhū yǒu qíng huò yǐ qī qiè nán nǚ dà xiǎo tóng
红莲等宝施诸有情，或以妻妾、男女、大小僮
pú shì wèi xiàng mǎ niú yáng jí yī yào děng shī zhū yǒu qíng huò
仆、侍卫、象马、牛羊及医药等施诸有情，或
yǐ zhǒng zhǒng cái bǎo kù zàng chéng yì jù luò jí wáng wèi děng
以种种财宝、库藏、城邑、聚落及王位等
shī zhū yǒu qíng huò yǐ shēn fèn shǒu zú zhī jié tóu mù suǐ nǎo
施诸有情，或以身分、手足、支节、头目、髓脑
shī zhū yǒu qíng shì pú sà mó hē sà yǐ zhǒng zhǒng wù zhì sì qú dào
施诸有情。是菩萨摩诃萨以种种物置四衢道，

shēngāo tái shàngchàng rú shì yán yī qiè yǒuqíngyǒusuǒ xū zhě zì
升高台上唱如是言：‘一切有情有所须者，恣
yì lái qǔ wù shēng yí nán rú qǔ jǐ wù mò zuò tā xiǎng nǎi zhì wǒ
意来取勿生疑难，如取己物莫作他想，乃至我
shēnshǒu zú zhī jié tóu mù suǐ nǎo suí yì qǔ zhī wǒ yú rǔ děng
身手足、支节、头目、髓脑随意取之，我于汝等
wú suǒ lìn xī
无所吝惜。’

shì pú sà mó hē sà shī zhūyǒuqíngsuǒ xū wù yǐ fù quàn
“是菩萨摩诃萨施诸有情所须物已，复劝
guī yī fó fǎ sēngbǎo huòquànshòu chí wǔ jìn shì jiè huòquàn
归依佛、法、僧宝，或劝受持五近事戒，或劝
shòu chí bā jìn zhù jiè huòquànshòu chí shí shàn yè dào huòquàn xiū
受持八近住戒，或劝受持十善业道，或劝修
xuéchūjìng lǜ nǎi zhì dì sì jìng lǜ huòquàn xiū xué cí wú liàng nǎi zhì
学初静虑乃至第四静虑，或劝修学慈无量乃至
shě wú liàng huòquàn xiū xuékōng wú biānchùdìng nǎi zhì fēi xiǎng fēi fēi
舍无量，或劝修学空无边处定乃至非想非非
xiǎngchùdìng huòquàn xiū xué fó suí niàn nǎi zhì tiān suí niàn huòquàn
想处定，或劝修学佛随念乃至天随念，或劝
xiū xué bú jìngguān chí xī niàn huòquàn xiū xué wú chángxiǎng nǎi zhì
修学不净观、持息念，或劝修学无常想乃至
mièxiǎng huòquàn xiū xué sì niànzhù nǎi zhì bā shèngdào zhī huòquàn
灭想，或劝修学四念住乃至八圣道支，或劝
xiū xuékōng wú xiàng wú yuàn jiě tuōmén huòquàn xiū xué bā jiě tuō
修学空、无相、无愿解脱门，或劝修学八解脱
nǎi zhì shí biānchù huòquàn xiū xué bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě
乃至十遍处，或劝修学布施波罗蜜多乃至般若
bō luó mì duō huòquàn ān zhù nèikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng huò
波罗蜜多，或劝安住内空乃至无性自性空，或
quàn ān zhùzhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè huòquàn ān zhù kǔ jí
劝安住真如乃至不思議界，或劝安住苦、集、
miè dào shèng dì huòquàn xiū xué yī qiē tuó luó ní mén sān mó dì
灭、道圣谛，或劝修学一切陀罗尼门、三摩地
mén huòquàn xiū xué jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì huòquàn xiū xué jí
门，或劝修学净观地乃至如来地，或劝修学极
xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì huòquàn xiū xué wǔ yǎn liù shéntōng huò
喜地乃至法云地，或劝修学五眼、六神通，或

quàn xiū xué rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ huòquàn xiū
劝修学如来十力乃至十八佛不共法，或劝修
xuésān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo huòquàn xiū xué wú wàng shī
学三十二大士相、八十随好，或劝修学无忘失
fǎ héngzhù shěxìng huòquàn xiū xué yī qiè zhì dào xiàng zhì yī
法、恒住舍性，或劝修学一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì huòquàn xiū xué yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí huòquàn
切相智，或劝修学预流果乃至独觉菩提，或劝
xiū xué yī qiè pú sà mó hē sà xíng huòquàn xiū xué zhū fó wú shàng
修学一切菩萨摩诃萨行，或劝修学诸佛无上
zhèngděng pú tí
正等菩提。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō fāngbiàn shànqiǎo yú zhū yǒuqíng xíng cái shī yǐ fù shàn ān lì
蜜多方便善巧，于诸有情行财施已，复善安立
zhū yǒuqíng lèi lìng zhù wú shàng ān wěn fǎ zhōng nǎi zhì lìng dé yī qiè
诸有情类，令住无上安隐法中，乃至令得一切
zhì zhì shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
智智。善现，是为菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí suǒ yǒu shèn qí xī yǒu zhī fǎ
多时所有甚奇希有之法。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí néng yǐ fǎ shī shè zhū yǒuqíng shànxiàn fǎ shī yǒu èr zhǒng
多时，能以法施摄诸有情？善现，法施有二种，
yún hé wéi èr yī zhě shì jiān fǎ shī èr zhě chū shì fǎ shī
云何为二？一者、世间法施。二者、出世法施。

yún hé míngwéi shì jiān fǎ shī wèi zhū pú sà mó hē sà xíng
“云何名为世间法施？谓诸菩萨摩诃萨行
shēn bō rě bō luó mì duō shí wèi zhū yǒuqíng xuānshuō kāi shì fēn
深般若波罗蜜多时，为诸有情宣说、开示、分
bié xiǎnliǎo shì jiān miào fǎ wèi bú jìngguān ruò chí xī niàn ruò
别、显了世间妙法，谓不净观、若持息念、若
sì jìng lǜ ruò sì wú liàng ruò sì wú sè dìng ruò wǔ shéntōng
四静虑、若四无量、若四无色定、若五神通，
ruò yú shì jiāngòng yì shēng fǎ rú shì míngwéi shì jiān fǎ shī shànxiàn
若余世间共异生法，如是名为世间法施。善现，

hé gù cǐ fǎ míngwéi shì jiān wèixué cǐ fǎ wèinéng bì jìng lí shì jiān
何故此法名为世间？谓学此法未能毕竟离世间
gù míngwéi shì jiān
故名为世间。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà xíng cǐ shì jiānmiào fǎ shī yǐ
“善现，是菩萨摩诃萨行此世间妙法施已，
zhǒngzhǒngfāngbiàn huà dǎo yǒu qíng lìng qí yuǎn lí shì jiān zhū fǎ zhǒng
种种方便化导有情，令其远离世间诸法，种
zhǒngfāngbiàn huà dǎo yǒu qíng lìng zhù shèng fǎ jí shèng fǎ guǒ shànxiàn
种方便化导有情，令住圣法及圣法果。善现，
yún hé shèng fǎ jí shèng fǎ guǒ shànxiàn yán shèng fǎ zhě wèi sān
云何圣法及圣法果？善现，言圣法者，谓三
shí qī pú tí fēn fǎ jí sān jiě tuō mén děng shèng fǎ guǒ zhě wèi yù
十七菩提分法及三解脱门等；圣法果者，谓预
liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí děng shànxiàn hé gù cǐ fǎ míngwéi chū
流果乃至独觉菩提等。善现，何故此法名为出
shì wèixué cǐ fǎ néng lìng bì jìng chū lí shì jiān gù míng chū shì
世？谓学此法能令毕竟出离世间故名出世。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà shèng fǎ zhě wèi
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨圣法者，谓
liù bō luó mì duō bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí
六波罗蜜多，八解脱、八胜处、九次第定、十
biàn chù tuó luó ní mén sān mó dì mén zhū pú sà dì wǔ yǎn
遍处，陀罗尼门、三摩地门，诸菩萨地，五眼、
liù shéntōng rú lái shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
六神通，如来十力、四无所畏、四无碍解、大慈、
dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ wú wàng shī fǎ
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，无忘失法、
héng zhù shě xìng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì děng zhū wú
恒住舍性，一切智、道相智、一切相智等诸无
lòu fǎ shèng fǎ guǒ zhě wèi fó wú shàng zhèng děng pú tí dà niè pán
漏法。圣法果者，谓佛无上正等菩提大涅槃
jiè
界。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà shèng fǎ zhě wèi
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨圣法者，谓
yù liú guǒ zhì yī lái guǒ zhì bù huán guǒ zhì ā luó hàn guǒ zhì
预流果智、一来果智、不还果智、阿罗汉果智、

dú jué pú tí zhì zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zhì sì niànzhù nǎi
独觉菩提智、诸佛无上正等菩提智，四念住乃
zhì bā shèngdào zhī zhì kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zhì
至八圣道支智，空、无相、无愿解脱门智，
sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng zhì bā jiě tuō bā shèng
四静虑、四无量、四无色定智，八解脱、八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù zhì bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō
处、九次第定、十遍处智，布施波罗蜜多乃至般
rě bō luó mì duō zhì yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén zhì kǔ
若波罗蜜多智，一切陀罗尼门、三摩地门智，苦、
jí miè dào shèng dì zhì nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng zhì
集、灭、道圣谛智，内空乃至无性自性空智，
zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè zhì jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì zhì wǔ
真如乃至不思議界智，极喜地乃至法云地智，五
yǎn liù shéntōng zhì jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì zhì rú lái shí
眼、六神通智，净观地乃至如来地智，如来十
lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ zhì sān shí èr dà shì xiàng bā shí
力乃至十八佛不共法智，三十二大士相、八十
suí hǎo zhì wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng zhì yī qiè zhì dào
随好智，无忘失法、恒住舍性智，一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì⁷⁸ shàn fǎ fēi shàn fǎ zhì yǒu jì fǎ
相智、一切相智⁷⁸，善法、非善法智，有记法、
wú jì fǎ zhì yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ zhì shì jiān fǎ chū shì jiān
无记法智，有漏法、无漏法智，世间法、出世间
fǎ zhì yǒu wéi fǎ wú wéi fǎ zhì shì míngshèng fǎ shèng fǎ guǒ
法智，有为法、无为法智，是名圣法。圣法果
zhě wèiyǒngduàn yī qiè fánǎo xí qì xiāng xù shì míngshèng fǎ guǒ
者，谓永断一切烦恼习气相续，是名圣法果。”

jù shòushànxiàn bó yán shì zūn zhū pú sà mó hē sà wéi yì
具寿善现白言：“世尊！诸菩萨摩诃萨为亦

néng dé yī qiè xiàng zhì
能得一切相智？”

fó gàoshànxiàn rú shì rú shì zhū pú sà mó hē sà yì
佛告善现：“如是！如是！诸菩萨摩诃萨亦

míngnéng dé yī qiè xiàng zhì
名能得一切相智。”

⁷⁸ 大正藏：智智；永乐北藏及龙藏：智

jù shòushànxiàn fù bó fó yán ruò pú sà mó hē sà yì míng
具寿善现复白佛言：“若菩萨摩诃萨亦名

néng dé yī qiè xiàng zhì yǔ fó shì zūnyǒu hé chā bié
能得一切相智，与佛世尊有何差别？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà míng wéi suí dé yī qiè
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨名为随得一切

xiàng zhì zhū fó shì zūnmíngwéi yǐ dé yī qiè xiàng zhì suǒ yǐ zhě hé
相智，诸佛世尊名为已得一切相智。所以者何？

fēi zhū pú sà yǔ fó shì zūntiáorányǒu yì wèi zhū pú sà yǔ fó shì zūn
非诸菩萨与佛世尊条然有异，谓诸菩萨与佛世尊

jù zhù zhū fǎ wú chā bié xìng yú zhū fǎ xiàng qiú zhèng biàn zhī shuō míng
俱住诸法无差别性，于诸法相求正遍知说名

pú sà ruò zhì jiū jìng míng fó shì zūn rán fó shì zūn yú yī qiè fǎ zì
菩萨，若至究竟名佛世尊。然佛世尊于一切法自

xiàng gòngxiàngzhàoliǎo wú àn qīngjìng jù zú zài yīn wèi shí míng
相、共相照了无暗，清净具足，在因位时名

wéi pú sà ruò zhì guǒ wèi míng fó shì zūn shì wèi pú sà yǔ fó shì zūn
为菩萨，若至果位名佛世尊。是谓菩萨与佛世尊，

suī jù míng dé yī qiè xiàng zhì ér yǒu chā bié
虽俱名得一切相智而有差别。

shànxiàn shì míng pú sà mó hē sà shì jiān fǎ shī zhū pú sà
“善现，是名菩萨摩诃萨世间法施，诸菩萨

mó hē sà yī yīn rú shì shì jiān fǎ shī fù néng xiū xíng chū shì fǎ shī
摩诃萨依因如是世间法施，复能修行出世法施，

wèi zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí fāng biàn shàn
谓诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时方便善

qiǎo xiān shī yǒu qíng shì jiān shàn fǎ hòu lìng yàn lí shì jiān shàn fǎ
巧，先施有情世间善法，后令厌离世间善法，

ān zhù chū shì wú lòu shèng fǎ nǎi zhì lìng dé yī qiè zhì zhì
安住出世无漏圣法，乃至令得一切智智。

shànxiàn yún hé míng wéi chū shì shèng fǎ zhū pú sà mó hē
“善现，云何名为出世圣法，诸菩萨摩诃

sà wèi zhū yǒu qíng xuān shuō kāi shì fēn bié xiǎn liǎo shuō míng fǎ shī
萨为诸有情宣说、开示、分别、显了说名法施？

shànxiàn yī qiè bú gòng yì shēng shàn fǎ ruò zhèng xiū xué lìng zhū yǒu
善现，一切不共异生善法，若正修学令诸有

qíng chāo chū shì jiān ān wěn ér zhù wèi sān shí qī pú tí fēn fǎ sān
情超出世间安隐而住，谓三十七菩提分法，三

jiě tuō mén   bā jiě tuō   jiǔ cì dì dìng   sì shèng dì zhì   bō luó
解脱门，八解脱，九次第定，四圣谛智，波罗
mì duō   zhū kōng děng zhì   pú sà shí dì   wǔ yǎn   liù shéntōng
蜜多，诸空等智，菩萨十地，五眼、六神通，
rú lái shí lì   sì wú suǒ wèi   sì wú ài jiě   shí bā fó bú gòng fǎ
如来十力、四无所畏、四无碍解、十八佛不共法、
dà cí   dà bēi   dà xǐ   dà shě   sān shí èr dà shì xiàng   bā shí
大慈、大悲、大喜、大舍，三十二大士相、八十
suí hǎo   yī qiè tuó luó ní mén   yī qiè sān mó dì mén   zhū rú shì děng
随好，一切陀罗尼门、一切三摩地门，诸如是等
wú lòu shàn fǎ   yī qiè jiē míng chū shì shèng fǎ   ruò pú sà mó hē sà
无漏善法，一切皆名出世圣法。若菩萨摩诃萨
wèi zhū yǒu qíng xuān shuō   kāi shì   fēn bié   xiǎn liǎo rú shì zhū fǎ
为诸有情宣说、开示、分别、显了如是诸法，
míng wéi pú sà chū shì fǎ shī
名为菩萨出世法施。

shàn xiàn   cǐ zhōng yún hé míng wéi sān shí qī zhǒng pú tí fēn
“善现，此中云何名为三十七种菩提分
fǎ   wèi sì niàn zhù   sì zhèng duàn   sì shén zú   wǔ gēn   wǔ lì
法？谓四念住、四正断、四神足、五根、五力、
qī děng jué zhī   bā shèng dào zhī   shàn xiàn   rú shì míng wéi sān shí qī
七等觉支、八圣道支。善现，如是名为三十七
zhǒng pú tí fēn fǎ
种菩提分法。

shàn xiàn   sì niàn zhù zhě   wèi pú sà mó hē sà yú nèi shēn
“善现，四念住者，谓菩萨摩诃萨于内身、
wài shēn   nèi wài shēn zhù xún shēn guān   jù zú zhèng qín   zhèng zhī zhèng
外身、内外身住循身观，具足正勤，正知正
niàn   chú shì tān ài⁷⁹   zhù shēn jí guān   zhù shēn miè guān   yóu bǐ
念，除世贪爱⁷⁹，住身集观，住身灭观，由彼
yú shēn zhù xún shēn guān   zhù shēn jí guān   zhù shēn miè guān   wú suǒ
于身住循身观，住身集观，住身灭观，无所
yī zhǐ   yú zhū shì jiān wú suǒ zhí shòu   shì wéi dì yī   yú shòu   yú
依止，于诸世间无所执受，是为第一；于受、于
xīn   yú fǎ yì ěr   shì míng sì niàn zhù
心、于法亦尔。是名四念住。

⁷⁹ 大正藏：忧；永乐北藏及龙藏：爱

shànxiàn sì zhèngduànzhě wèi pú sà mó hē sà wèilìng wèi
“善现，四正断者，谓菩萨摩诃萨为令未

shēng è bú shàn fǎ yǒng bù shēng gù wèilìng yǐ shēng è bú shàn fǎ
生恶不善法永不生故，为令已生恶不善法

yǒngduànmiè gù wèilìng wèishēngshàn fǎ shēng gù wèilìng yǐ shēng
永断灭故，为令未生善法生故，为令已生

shàn fǎ jiān zhù bú wàng xiū mǎn bèi zēngguǎng dà zhì zuòzhèng gù
善法坚住不忘，修满倍增广大智作证故，

shēng qǐ yào yù fā qín jīng jìn cè xīn chí xīn shì míng sì zhèngduàn
生起乐欲，发勤精进，策心持心，是名四正断。

shànxiàn sì shén zú zhě wèi pú sà mó hē sà xiū sān mó
“善现，四神足者，谓菩萨摩诃萨修⁸⁰三摩

dì duàn xíng chéng jiù xiū xí shén zú qín sān mó dì duàn xíng chéng jiù
地断行成就修习神足，勤三摩地断行成就

xiū xí shén zú xīn sān mó dì duàn xíng chéng jiù xiū xí shén zú guān
修习神足，心三摩地断行成就修习神足，观

sān mó dì duàn xíng chéng jiù xiū xí shén zú yī zhǐ yàn yī zhǐ lí
三摩地断行成就修习神足，依止厌，依止离，

yī zhǐ miè huíxiàng yú shě shì míng sì shén zú
依止灭，回向于舍，是名四神足。

shànxiàn wǔ gēnzhě wèi pú sà mó hē sà xìn gēn jīng jìn
“善现，五根者，谓菩萨摩诃萨信根、精进

gēn niàngēn dìnggēn huìgēn shì míng wǔ gēn
根、念根、定根、慧根，是名五根。

shànxiàn wǔ lìzhě wèi pú sà mó hē sà xìn lì jīng jìn
“善现，五力者，谓菩萨摩诃萨信力、精进

lì niàn lì dìng lì huì lì shì míng wǔ lì
力、念力、定力、慧力，是名五力。

shànxiàn qī děngjué zhī zhě wèi pú sà mó hē sà niànděng
“善现，七等觉支者，谓菩萨摩诃萨念等

jué zhī zé fǎ děngjué zhī jīng jìn děngjué zhī xǐ děngjué zhī
觉支、择法等觉支、精进等觉支、喜等觉支、

qīng ān děngjué zhī dìngděngjué zhī shěděngjué zhī shì míng qī děng
轻安等觉支、定等觉支、舍等觉支，是名七等

jué zhī
觉支。

⁸⁰ 大正藏：欲；永乐北藏及龙藏：修

shànxiàn bā shèngdào zhī zhě wèi pú sà mó hē sà zhèngjiàn
“善现，八圣道支者，谓菩萨摩诃萨正见、

zhèng sī wéi zhèng yǔ zhèng yè zhèngmìng zhèngjīng jìn zhèng
正思惟、正语、正业、正命、正精进、正

niàn zhèngdìng shì míng bā shèngdào zhī
念、正定，是名八圣道支。

shànxiàn sān jiě tuō mén zhě wèi pú sà mó hē sà kōng
“善现，三解脱门者，谓菩萨摩诃萨空、

wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yún hé kōng jiě tuō mén wèi pú sà mó
无相、无愿解脱门。云何空解脱门？谓菩萨摩

hē sà yǐ kōng wú wǒ xíngxiàngshè xīn yī qù shì míngkōng jiě tuō mén
诃萨以空、无我行相摄心一趣，是名空解脱门。

yún hé wú xiàng jiě tuō mén wèi pú sà mó hē sà yǐ miè jì jìng xíng
云何无相解脱门？谓菩萨摩诃萨以灭、寂静行

xiàngshè xīn yī qù shì míng wú xiàng jiě tuō mén yún hé wú yuàn jiě tuō
相摄心一趣，是名无相解脱门。云何无愿解脱

mén wèi pú sà mó hē sà yǐ kǔ wú cháng xíngxiàngshè xīn yī qù
门？谓菩萨摩诃萨以苦、无常行相摄心一趣，

shì míng wú yuàn jiě tuō mén
是名无愿解脱门。

shànxiàn bā jiě tuō zhě wèi pú sà mó hē sà yǒu sè guān
“善现，八解脱者，谓菩萨摩诃萨有色观

zhū sè shì dì yī jiě tuō nèi wú sè xiǎngguānwàizhū sè shì dì
诸色，是第一解脱。内无色想观外诸色，是第

èr jiě tuō jìngshèng jiě shēnzuòzhèng shì dì sān jiě tuō chāo yī
二解脱。净胜解身作证，是第三解脱。超一

qiè sè xiǎng mièyǒu duìxiǎng bù sī wéizhǒngzhǒngxiǎng rù wú biān
切色想，灭有对想，不思惟种种想，入无边

kōng kōng wú biānchùdìng jù zú zhù shì dì sì jiě tuō chāo yī qiè
空，空无边处定具足住，是第四解脱。超一切

kōng wú biānchù rù wú biān shí shí wú biānchùdìng jù zú zhù shì
空无边处，入无边识，识无边处定具足住，是

dì wǔ jiě tuō chāo yī qiè shí wú biānchù rù wú shǎosuǒyǒu wú
第五解脱。超一切识无边处，入无少所有，无

suǒyǒuchùdìng jù zú zhù shì dì liù jiě tuō chāo yī qiè wú suǒyǒuchù
所有处定具足住，是第六解脱。超一切无所有处，

rù fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùdìng jù zú zhù shì dì qī jiě tuō chāo yī
入非想非非想处定具足住，是第七解脱。超一

qiè fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù rù mièxiǎngshòudìng jù zú zhù shì dì bā
切非想非非想处，入灭想受定具足住，是第八
jiě tuō
解脱。

shànxiàn jiǔ cì dì dìngzhě wèi pú sà mó hē sà lí yù è
“善现，九次第定者，谓菩萨摩诃萨离欲恶

bú shàn fǎ yǒuxúnyǒu sì lí shēng xǐ yào chūjìng lǜ jù zú zhù
不善法，有寻有伺，离生喜乐，初静虑具足住，

shì dì yī cì dì dìng xún sì jì jìng nèi dēngjìng xīn yī qù xìng
是第一次第定。寻伺寂静，内等净，心一趣性，

wú xún wú sì dìngshēng xǐ yào dì èr jìng lǜ jù zú zhù shì dì
无寻无伺，定生喜乐，第二静虑具足住，是第

èr cì dì dìng lí xǐ zhù shě zhèngniànzhèng zhī shēnshòu lè
二次第定。离喜住舍，正念正知，身受乐，

shèngshuōyīngshě jù niànyào zhù dì sān jìng lǜ jù zú zhù shì dì
圣说应舍，具念乐住，第三静虑具足住，是第

sān cì dì dìng duàn lè duàn kǔ xiān xǐ yōu mò bù kǔ bú lè
三次第定。断乐断苦，先喜忧没，不苦不乐，

shěniànqīngjìng dì sì jìng lǜ jù zú zhù shì dì sì cì dì dìng chāo
舍念清净，第四静虑具足住，是第四次第定。超

yī qiē sè xiǎng mièyǒu duìxiǎng bù sī wéizhǒngzhǒngxiǎng rù wú
一切色想，灭有对想，不思惟种种想，入无

biānkōng kōng wú biānchùdìng jù zú zhù shì dì wǔ cì dì dìng rú
边空，空无边处定具足住，是第五次第定。如

shì nǎi zhì chāo yī qiè fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù rù mièxiǎngshòudìng jù
是乃至超一切非想非非想处，入灭想受定具

zú zhù shì dì jiǔ cì dì dìng
足住，是第九次第定。

shànxiàn sì shèng dì zhì zhě wèi pú sà mó hē sà kǔ zhì
“善现，四圣谛智者，谓菩萨摩诃萨苦智、

jí zhì miè zhì dào zhì shì míng sì shèng dì zhì
集智、灭智、道智，是名四圣谛智。

shànxiàn bō luó mì duōzhě wèi pú sà mó hē sà bù shī
“善现，波罗蜜多者，谓菩萨摩诃萨布施、

jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě fāngbiànshànqiǎo
净戒、安忍、精进、静虑、般若、方便善巧、

miào yuàn lì zhì bō luó mì duō shì míng bō luó mì duō
妙愿、力、智波罗蜜多，是名波罗蜜多。

shànxiàn zhūkōngděng zhì zhě wèi pú sà mó hē sà nèikōng
“善现，诸空等智者，谓菩萨摩诃萨内空

nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng zhì jí zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè zhì shì
乃至无性自性空智，及真如乃至不思議界智，是

míngzhūkōngděng zhì
名诸空等智。

shànxiàn pú sà shí dì zhě wèi pú sà mó hē sà jí xǐ dì
“善现，菩萨十地者，谓菩萨摩诃萨极喜地、

lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànjián dì
离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、

yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì shì míng pú sà
远行地、不动地、善慧地、法云地，是名菩萨

shí dì
十地。

shànxiàn wǔ yǎnzhě wèi pú sà mó hē sà suǒ qiú ròu yǎn
“善现，五眼者，谓菩萨摩诃萨所求肉眼、

tiānyǎn shèng huì yǎn fǎ yǎn fó yǎn shì míng wǔ yǎn
天眼、圣慧眼、法眼、佛眼，是名五眼。

shànxiàn liù shéntōngzhě wèi pú sà mó hē sà suǒ xué shén
“善现，六神通者，谓菩萨摩诃萨所学神

jìng zhì zhèngtōng tiānyǎn zhì zhèngtōng tiān ěr zhì zhèngtōng tā xīn
境智证通、天眼智证通、天耳智证通、他心

zhì zhèngtōng sù zhù suí niàn zhì zhèngtōng lòu jìn zhì zhèngtōng shì
智证通、宿住随念智证通、漏尽智证通，是

míng liù shéntōng
名六神通。

fù cì shànxiàn rú lái shí lì zhě ruò zhū rú lái yīng
“复次，善现，如来十力者，若诸如来、应、

zhèngděngjué yú shì chù rú shí zhī shì chù yú fēi chù rú shí zhī fēi
正等觉，于是处如实知是处，于非处如实知非

chù shì dì yī lì ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué yú zhū
处，是第一力。若诸如来、应、正等觉，于诸

yǒuqíngguò qù wèi lái xiàn zài zhū yè jí zhū fǎ shòuchù yīn yì shú jiē
有情过去、未来、现在诸业及诸法受处因异熟皆

rú shí zhī shì dì èr lì ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué
如实知，是第二力。若诸如来、应、正等觉，

yú zhū shì jiān fēi yī zhǒng zhǒng zhū jiè chā bié jiē rú shí zhī shì dì
于诸世间非一种种诸界差别皆如实知，是第

sān lì ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué yú zhū shì jiān fēi yī
三力。若诸如来、应、正等觉，于诸世间非一
zhǒngzhǒngshèng jiě chābié xún sì yǒu yì jiē rú shí zhī shì dì sì lì
种种胜解差别寻伺有异皆如实知，是第四力。

ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué yú zhū yǒuqíng bǔ tè qié luó zhū
若诸如来、应、正等觉，于诸有情补特伽罗诸

gēnshèng liè jiē rú shí zhī shì dì wǔ lì ruò zhū rú lái yīng zhèng
根胜劣皆如实知，是第五力。若诸如来、应、正

děngjué yú biàn qù xíng jiē rú shí zhī shì dì liù lì ruò zhū rú lái
等觉，于遍趣行皆如实知，是第六力。若诸如来、

yīng zhèngděngjué pǔ yú yī qiè jìng lù jiě tuō děng chí děng
应、正等觉，普于一切静虑、解脱、等持、等

zhì zá rǎn qīngjìng ān lì chābié jiē rú shí zhī shì dì qī lì
至、杂染、清净、安立差别皆如实知，是第七力。

ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué yǐ jìng tiānyǎn chāo guò yú rén
若诸如来、应、正等觉，以净天眼超过于人，

jiàn zhū yǒuqíng sǐ shí shēng shí zhū shàn è shì rú shì yǒuqíng yīn shēn
见诸有情死时生时诸善恶事，如是有情因身、

yǔ yì sānzhǒng è xíng yīn zhū xié jiàn yīn bàngxiánshèngduòzhū è
语、意三种恶行、因诸邪见、因谤贤圣堕诸恶

qù rú shì yǒuqíng yīn shēn yǔ yì sānzhǒngmiào xíng yīn zhū zhèng
趣，如是有情因身、语、意三种妙行、因诸正

jiàn yīn zànxiánshèngshēngzhū shàn qù fù yǐ tiānyǎn qīngjìng guò rén
见、因赞贤圣生诸善趣；复以天眼清净过人，

jiàn zhū yǒuqíng sǐ shí shēng shí hǎo sè è sè cóng cǐ fù shēng shàn qù
见诸有情死时生时好色恶色，从此复生善趣

è qù yú zhū yǒuqíng suí yè shì lì shēng shàn è qù jiē rú shí zhī
恶趣，于诸有情随业势力生善恶趣皆如实知，

shì dì bā lì ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué yú zhū yǒuqíng
是第八力。若诸如来、应、正等觉，于诸有情

guò qù wú liàngzhū sù zhù shì huò yī shēng huò shí shēng huò bǎi shēng
过去无量诸宿住事，或一生、或十生、或百生、

huò qiān shēng huò wú liàngshēng huò yī jié huò shí jié huò bǎi jié
或千生、或无量生、或一劫、或十劫、或百劫、

huò qiān jié huò wú liàng jié suǒ yǒu zhū xíng zhū shuō zhū xiàng jiē
或千劫、或无量劫，所有诸行、诸说、诸相皆

rú shí zhī shì dì jiǔ lì ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué
如实知，是第九力。若诸如来、应、正等觉，

yú zhū lòu jìn wú lòu xīn jiě tuō wú lòu huì jiě tuō jiē rú shí zhī yú
于诸漏尽无漏心解脱、无漏慧解脱皆如实知，于
zì lòu jìn zhēn jiě tuō fǎ zì zhèngtōng huì jù zú ér zhù rú shí jué
自漏尽真解脱法，自证通慧具足而住，如实觉
shòu wǒ shēng yǐ jìn fàn xíng yǐ lì suǒ zuò yǐ bàn bú shòu hòu
受：我生已尽，梵行已立，所作已办，不受后
yǒu shì dì shí lì rú shì míng wéi rú lái shí lì
有，是第十力。如是名为如来十力。

shàn xiàn sì wú suǒ wèi zhě ruò zhū rú lái yīng zhèng
“善现，四无所畏者，若诸如来、应、正
děng jué zì chēng wǒ shì zhèng děng jué zhě shè yǒu shā mén ruò pó
等觉，自称我是正等觉者，设有沙门、若婆
luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān yī fǎ lì nàn huò lìng yì niàn
罗门、若天魔梵、若余世间依法立难，或令忆念：

fó yú shì fǎ fēi zhèng děng jué wǒ yú bǐ nànzhèngjiàn wú yīn
‘佛于是法非正等觉。’我于彼难正见无因，
yǐ yú bǐ nànzhèngjiàn wú yīn dé ān wěn zhù wú bù wú wèi zì chēng
以于彼难正见无因，得安隐住无怖无畏，自称
wǒ chǔ dà xiān zūn wèi yú dà zhòng zhōng zhèng shī zǐ hǒu zhuàn dà fàn
我处大仙尊位，于大众中正师子吼转大梵

lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān
轮，一切沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余世间，
dìng wú yǒu néng rú fǎ zhuàn zhě shì dì yī wú wèi ruò zhū rú lái
定无有能如法转者，是第一无畏。若诸如来、
yīng zhèng děng jué zì chēng wǒ yǐ yǒng jìn zhū lòu shè yǒu shā mén
应、正等觉，自称我已永尽诸漏，设有沙门、

ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān yī fǎ lì nàn huò lìng
若婆罗门、若天魔梵、若余世间依法立难，或令
yì niàn fó yú shì lòu yóu wèi yǒng jìn wǒ yú bǐ nànzhèngjiàn wú
忆念：‘佛于是漏犹未永尽。’我于彼难正见无
yīn yǐ yú bǐ nànzhèngjiàn wú yīn dé ān wěn zhù wú bù wú wèi
因，以于彼难正见无因，得安隐住无怖无畏，

zì chēng wǒ chǔ dà xiān zūn wèi yú dà zhòng zhōng zhèng shī zǐ hǒu zhuàn
自称我处大仙尊位，于大众中正师子吼转
dà fàn lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú
大梵轮，一切沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余
shì jiān dìng wú yǒu néng rú fǎ zhuàn zhě shì dì èr wú wèi ruò zhū
世间，定无有能如法转者，是第二无畏。若诸

rú lái yīng zhèngděngjué zì chēng wǒ wèi zhū dì zǐ zhòngshuōnéng
如来、应、正等觉，自称我为诸弟子众说能
zhàng fǎ rǎn bì wéizhàng shè yǒushāmén ruò pó luó mén ruò tiān mó
障法染必为障，设有沙门、若婆罗门、若天魔
fàn ruò yú shì jiān yī fǎ lì nàn huò lìng yì niàn yǒu rǎn shì fǎ
梵、若余世间依法立难，或令忆念：‘有染是法
bù néng wéizhàng wǒ yú bǐ nànzhèngjiàn wú yīn yǐ yú bǐ nànzhèng
不能为障。’我于彼难正见无因，以于彼难正
jiàn wú yīn dé ān wěnzhù wú bù wú wèi zì chēng wǒ chǔ dà xiān zūn
见无因，得安隐住无怖无畏，自称我处大仙尊
wèi yú dà zhòngzhōngzhèng shī zǐ hǒuzhuàn dà fàn lún yī qiè shāmén
位，于大众中正师子吼转大梵轮，一切沙门、
ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān dìng wú yǒunéng rú
若婆罗门、若天魔梵、若余世间，定无有能如
fǎ zhuànzhě shì dì sān wú wèi ruò zhū rú lái yīng zhèngděngjué
法转者，是第三无畏。若诸如来、应、正等觉，
zì chēng wǒ wèi zhū dì zǐ zhòngshuōchū lí dào zhū shèng xiū xí jué
自称我为诸弟子众说出离道，诸圣修习决
dìngchū lí jué dìngtōng dá zhèng jìn zhòng kǔ zuò kǔ biān jì
定出离，决定通达，正尽众苦，作苦边际，
shè yǒushāmén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān yī fǎ
设有沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余世间依法
lì nàn huò lìng yì niàn yǒu xiū cǐ dào fēi zhèngchū lí fēi zhèng
立难，或令忆念：‘有修此道非正出离、非正
tōng dá fēi zhèng jìn kǔ fēi zuò kǔ biān wǒ yú bǐ nànzhèngjiàn
通达、非正尽苦、非作苦边。’我于彼难正见
wú yīn yǐ yú bǐ nànzhèngjiàn wú yīn dé ān wěnzhù wú bù wú wèi
无因，以于彼难正见无因，得安隐住无怖无畏，
zì chēng wǒ chǔ dà xiān zūn wèi yú dà zhòngzhōngzhèng shī zǐ hǒuzhuàn
自称我处大仙尊位，于大众中正师子吼转
dà fàn lún yī qiè shāmén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú
大梵轮，一切沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余
shì jiān dìng wú yǒunéng rú fǎ zhuànzhě shì dì sì wú wèi rú shì
世间，定无有能如法转者，是第四无畏。如是
míngwéi sì wú suǒ wèi
名为四无所畏。

shànxiàn sì wú ài jiě zhě wèi yì wú ài jiě fǎ wú ài
“善现，四无碍解者，谓义无碍解、法无碍

jiě cí wú ài jiě biàn wú ài jiě rú shì míng wéi sì wú ài jiě
解、词无碍解、辩无碍解，如是名为四无碍解。

shàn xiàn yún hé yì wú ài jiě wèi yuán yì wú ài zhì yún hé fǎ
善现，云何义无碍解？谓缘义无碍智。云何法

wú ài jiě wèi yuán fǎ wú ài zhì yún hé cí wú ài jiě wèi yuán
无碍解？谓缘法无碍智。云何词无碍解？谓缘

cí wú ài zhì yún hé biàn wú ài jiě wèi yuán biàn wú ài zhì
词无碍智。云何辩无碍解？谓缘辩无碍智。

shàn xiàn shí bā fó bú gòng fǎ zhě wèi zhū rú lái yīng
“善现，十八佛不共法者，谓诸如来、应、

zhèng děng jué cháng wú wù shī wú cù bào yīn wú wàng shī niàn
正等觉，常无误差，无卒暴音，无忘失念，

wú bú dìng xīn wú zhǒng zhǒng xiǎng wú bù zé shě zhì yù wú tuì
无不定心，无种种想，无不择舍，志欲无退，

jīng jìn wú tuì yì niàn wú tuì bō rě wú tuì jiě tuō wú tuì jiě
精进无退，忆念无退，般若无退，解脱无退，解

tuō zhì⁸¹ jiàn wú tuì ruò zhì ruò jiàn yú guò qù shì wú zhuó wú ài ruò
脱智⁸¹见无退，若智若见于过去世无著无碍，若

zhì ruò jiàn yú xiàn zài shì wú zhuó wú ài ruò zhì ruò jiàn yú wèi lái shì
智若见于现在世无著无碍，若智若见于未来世

wú zhuó wú ài yī qiè shēn yè zhì wéi qián dǎo suí zhì ér zhuǎn yī qiè
无著无碍，一切身业智为前导随智而转，一切

yǔ yè zhì wéi qián dǎo suí zhì ér zhuǎn yī qiè yì yè zhì wéi qián dǎo
语业智为前导随智而转，一切意业智为前导

suí zhì ér zhuǎn shì míng shí bā fó bú gòng fǎ
随智而转，是名十八佛不共法。

fù cì shàn xiàn sān shí èr dà shì xiàng zhě wèi rú lái
“复次，善现，三十二大士相者，谓如来

zú xià yǒu píng mǎn xiàng miào shàn ān zhù yóu rú lián dǐ dì suī gāo xià
足下有平满相，妙善安住犹如奞底，地虽高下，

suí zú suǒ dǎo jiē xī tǎn rán wú bù děng chù shì wéi dì yī rú lái zú
随足所蹈皆悉坦然无不等触，是为第一。如来足

xià qiān fú lún wén wǎng gǔ zhòng xiàng wú bù yuán mǎn shì wéi dì èr
下千辐轮文，辘轳众相无不圆满，是为第二。

rú lái shǒu zú xī jiē róu ruǎn rú dǔ luó mián shèng guò yī qiè shì wéi
如来手足悉皆柔软，如睹罗绵胜过一切，是为

⁸¹ 大正藏：智；永乐北藏：智；龙藏：知；校勘：智

dì sān rú lái shǒu zú yī yī zhǐ jiān yóu rú yàn wáng xiǎn yǒu wǎng
第三。如来手足一一指间，犹如雁王咸有鞞网，
jīn sè jiāo luò wén tóng qǐ huà shì wéi dì sì rú lái shǒu zú suǒ yǒu zhū
金色交络文同绮画，是为第四。如来手足所有诸
zhǐ yuán mǎn xiān cháng shèn kě ài yào shì wéi dì wǔ rú lái zú gēn
指，圆满纤长甚可爱乐，是为第五。如来足跟
guǎng cháng yuán mǎn yǔ fū xiāng chèn shèng yú yǒu qíng shì wéi dì liù
广长圆满，与趺相称胜余有情，是为第六。

rú lái zú fū xiū gāo chōng mǎn róu ruǎn miào hǎo yǔ gēn xiāng chèn shì
如来足趺修高充满，柔软妙好与跟相称，是
wéi dì qī rú lái shuāng shuān jiàn cì xiān yuán rú yī ní yē xiān lù
为第七。如来双腩渐次纤圆，如豎泥耶仙鹿
wáng shuān shì wéi dì bā rú lái shuāng bì xiū zhí chōng yuán rú
王腩，是为第八。如来双臂修直臚圆，如
xiàng wáng bí píng lì mó xī shì wéi dì jiǔ rú lái yīn xiàng shì fēng
象王鼻平立摩膝，是为第九。如来阴相势峰
cáng mì qí yóu lóng mǎ yì rú xiàng wáng shì wéi dì shí rú lái máo
藏密，其犹龙马亦如象王，是为第十。如来毛
kǒng gè yī máo shēng róu rùn gàn qīng yòu xuán wǎn zhuǎn shì dì shí yī
孔各一毛生，柔润紺青右旋宛转，是第十一。

rú lái fà máo duān jiē shàng mí yòu xuán wǎn zhuǎn róu rùn gàn qīng yán
如来发毛端皆上靡，右旋宛转柔润紺青，严
jīn sè shēn shèn kě ài yào shì dì shí èr rú lái shēn pí xì báo rùn
金色身甚可爱乐，是第十二。如来身皮细薄润
huá chéng gòu shuǐ děng jiē suǒ bú zhù shì dì shí sān rú lái shēn pí
滑，尘垢水等皆所不住，是第十三。如来身皮
jiē zhēn jīn sè guāng jié huǎng yào rú miào jīn tái zhòng bǎo zhuāng yán
皆真金色，光洁晃曜如妙金台，众宝庄严

zhòng suǒ yào jiàn shì dì shí sì rú lái liǎng zú èr shǒu zhǎng zhōng
众所乐见，是第十四。如来两足、二手掌中、
jǐng jí shuāng jiān qī chù chōng mǎn shì dì shí wǔ rú lái jiān xiàng yuán
颈及双肩七处充满，是第十五。如来肩项圆
mǎn shū miào shì dì shí liù rú lái bó yè xī jiē chōng shí shì
满殊妙，是第十六。如来膊⁸²腋悉皆充实，是
dì shí qī rú lái róng yí hóng mǎn duān zhí shì dì shí bā rú lái
第十七。如来容仪洪满端直，是第十八。如来

⁸² 大正藏：髀；永乐北藏及龙藏：膊

shēnxiàng xiū guǎngduānyán shì dì shí jiǔ rú lái tǐ xiàngzòngguǎng
身相修广端严，是第十九。如来体相纵广
liàngděng zhōu zā yuánmǎn rú nuò qú tuó shì dì èr shí rú lái hàn
量等，周匝圆满如诺瞿陀，是第二十。如来颌
yì bìngshēnshàngbàn wēiróngguǎng dà rú shī zǐ wáng shì èr shí yī
臆并身上半，威容广大如师子王，是二十一。
rú lái chángguāngmiàn gè yī xún shì èr shí èr rú lái chǐxiàng sì
如来常光面各一寻，是二十二。如来齿相四
shí qí píng jìng mì gēnshēnbái yú kē xuě shì èr shí sān rú lái sì
十齐平，净密根深白逾珂雪，是二十三。如来四
yá xiānbáifēng lì shì èr shí sì rú lái cháng dé wèizhōngshàngwèi
牙鲜白锋利，是二十四。如来常得味中上味，
shì èr shí wǔ rú lái shéxiàngbáo jìngguǎngcháng néng fù miàn lún zhì
是二十五。如来舌相薄净广长，能覆面轮至
ěr fà jì shì èr shí liù rú lái fàn yīn cí yùnhóng yǎ suí zhòng
耳发际，是二十六。如来梵音词韵弘雅，随众
duōshǎo wú bù děngwén qí shēnghóngzhènyóu rú tiān gǔ fā yánwǎn
多少无不等闻，其声洪震犹如天鼓，发言婉
yuē rú pín jiā yīn shì èr shí qī rú lái yǎn jié yóu rú niú wáng
约如频伽音，是二十七。如来眼睫犹如⁸³牛王，
gànqīng qí zhěng bù xiāng zá luàn shì èr shí bā rú lái yǎnjīngànqīng
紺青齐整不相杂乱，是二十八。如来眼睛紺青
xiānbái hónghuánjiàn shì jiǎo jié fēnmíng shì èr shí jiǔ rú lái miàn
鲜白，红环间饰皎洁分明，是二十九。如来面
lún qí yóumǎnyuè méixiàngjiǎo jìng rú tiān dì gōng shì dì sān shí
轮其犹满月，眉相皎净如天帝弓，是第三十。
rú lái méijiānyǒubáiháoxiàng yòuxuánróuruǎn rú dǔ luó mián xiānbái
如来眉间有白毫相，右旋柔软如睹罗绵，鲜白
guāngjìng yú kē xuěděng shì sān shí yī rú lái dǐngshàngwū sè nì
光净逾珂雪等，是三十一。如来顶上乌瑟膩
shā gāoxiǎnzhōuyuányóu rú tiāngài shì sān shí èr shì míngsān shí
沙，高显周圆犹如天盖，是三十二。是名三十
èr dà shì xiàng
二大士相。

大般若波罗蜜多经卷第四百六十九

⁸³ 大正藏：若；永乐北藏及龙藏：如

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sì bǎi qī shí
大般若波罗蜜多经卷第四百七十

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

dì èr fēn zhòng dé xiàng pǐn dì qī shí liù zhī sān
第二分众德相品第七十六之三

fù cì shàn xiàn bā shí suí hǎo zhě wèi rú lái zhǐ zhǎo
“复次，善现，八十随好者，谓如来指爪

xiá cháng báo rùn guāng jié xiān jìng rú huā chì tóng shì wéi dì yī
狭长薄润，光洁鲜净如华赤铜，是为第一。

rú lái shǒu zú zhǐ yuán xiān cháng chōng zhí róu ruǎn jié gǔ bú xiàn shì
如来手足指圆纤长，腩直柔软节骨不现，是

wéi dì èr rú lái shǒu zú gè děng wú chā yú zhū zhǐ jiān xī jiē chōng
为第二。如来手足各等无差，于诸指间悉皆充

mì shì wéi dì sān rú lái shǒu zú yuán mǎn rú yì ruǎn jìng guāng zé
密，是为第三。如来手足圆满如意，软净光泽

sè rú lián huā shì wéi dì sì rú lái jīn mài pán jié jiān gù shēn yǐn bú
色如莲华，是为第四。如来筋脉盘结坚固深隐不

xiàn shì wéi dì wǔ rú lái liǎng huái jù yǐn bú xiàn shì wéi dì liù
现，是为第五。如来两踝俱隐不现，是为第六。

rú lái xíng bù zhí jìn xiáng shěn rú lóng xiàng wáng shì wéi dì qī rú lái
如来行步直进庠审如龙象王，是为第七。如来

xíng bù wēi róng qí sù rú shī zǐ wáng shì wéi dì bā rú lái xíng bù ān
行步威容齐肃如师子王，是为第八。如来行步安

píng xiáng xù bú guò bù jiǎn yóu rú niú wáng shì wéi dì jiǔ rú lái
平庠序，不过不减犹如牛王，是为第九。如来

xíng bù jìn zhǐ yí yǎ qí yóu é wáng shì wéi dì shí rú lái huí gù bì
行步进止仪雅其犹鹅王，是为第十。如来回顾必

jiē yòu xuán rú lóng xiàng wáng jǔ shēn suí zhuǎn shì dì shí yī rú
皆右旋，如龙象王举身随转，是第十一。如

lái zhī jié jiàn cì chōng yuán miào shàn ān bù shì dì shí èr rú
来支节渐次腩圆，妙善安布，是第十二。如

lái gǔ jié jiāo jié wú xì yóu ruò lóng pán shì dì shí sān rú lái xī lún
来骨节交结无隙如若龙盘，是第十三。如来膝轮

miàoshàn ān bù jiān gù yuánmǎn shì dì shí sì rú lái yǐn chù qí wén
妙善安布坚固圆满，是第十四。如来隐处其文

miào hǎo wēi shì jù zú yuánmǎn qīng jìng shì dì shí wǔ rú lái shēn
妙好，威势具足圆满清净，是第十五。如来身

zhī rùn huá róu ruǎn guāng yuè xiān jìng chéng òu bù zhuó shì dì shí liù
支润滑柔软，光悦鲜净尘垢不著，是第十六。

rú lái shēn róng dūn sù wú wèi cháng bú qiè ruò shì dì shí qī rú lái
如来身容敦肃无畏常不怯弱，是第十七。如来

shēn zhī jiān gù chóu mì shàn xiàng zhǔ zhuó shì dì shí bā rú lái shēn
身支坚固稠密善相属著，是第十八。如来身

zhī ān dìng dūn zhòng céng bú diào dòng yuán mǎn wú huài shì dì shí jiǔ
支安定敦重，曾不掉动圆满无坏，是第十九。

rú lái shēn xiàng yóu ruò xiān⁸⁴ wáng zhōu zā duān yánguāng jìng lí yì
如来身相犹若仙⁸⁴王，周匝端严光净离翳，

shì dì èr shí rú lái shēn yǒu zhōu zā yuánguāng yú xíng děng shí héng
是第二十。如来身有周匝圆光，于行等时恒

zì zhào yào shì èr shí yī rú lái fù xíng fāng zhèng wú cè⁸⁵ róu ruǎn
自照耀，是二十一。如来腹形方正无侧⁸⁵，柔软

bú xiàn zhòng xiàng zhuāng yán shì èr shí èr rú lái qí shēn yòu xuán
不现众相庄严，是二十二。如来脐深右旋

yuán miào qīng jìng guāng zé shì èr shí sān rú lái qí hòu bù wā bù tū
圆妙清净光泽，是二十三。如来脐厚不洼不凸

zhōu zā miào hǎo shì èr shí sì rú lái pí fū yuǎn lí jiè xuǎn yì
周匝妙好，是二十四。如来皮肤远离疥癣，亦

wú yǎn diǎn yóu zhūi děng guò shì èr shí wǔ rú lái shǒu zhǎng chōng
无黥点、疣赘等过，是二十五。如来手掌充

mǎn róu ruǎn zú xià ān píng shì èr shí liù rú lái shǒu wén shēn cháng
满柔软，足下安平，是二十六。如来手文深长

míng zhí rùn zé bú duàn shì èr shí qī rú lái chún sè guāng rùn dān
明直润泽不断，是二十七。如来唇色光润丹

huī rú pín pó guǒ shàng xià xiāng chèn shì èr shí bā rú lái miàn
晖，如频婆果上下相称，是二十八。如来面

mén bù cháng bù duǎn bú dà bù xiǎo rú liàng duān yán shì èr shí jiǔ
门不长不短、不大不小如量端严，是二十九。

rú lái shé xiàng ruǎn báo guǎng cháng rú chì tóng sè shì dì sān shí rú
如来舌相软薄广长如赤铜色，是第三十。如

⁸⁴ 大正藏：仙；永乐北藏：仙；龙藏：山；校勘：仙

⁸⁵ 大正藏：欠；永乐北藏及龙藏：侧

lái fā shēngwēizhènshēnyuǎn rú xiàngwángghǒumínglǎngqīngchè shì
来发声威震深远，如象王吼明朗清彻，是

sān shí yī rú lái yīn yùnměimiào jù zú rú shēn gǔ xiǎng shì sān shí
三十一。如来音韵美妙具足如深谷响，是三十

èr rú lái bí gāo xiū ér qiě zhí qí kǒng bú xiàn shì sān shí sān
二。如来鼻高修而且直，其孔不现，是三十三。

rú lái zhū chǐ fāng zhěng xiān bái shì sān shí sì rú lái zhū yá yuán bái
如来诸齿方整鲜白，是三十四。如来诸牙圆白

guāng jié jiàn cì fēng lì shì sān shí wǔ rú lái yǎn jìng qīng bái fēn míng
光洁渐次锋利，是三十五。如来眼净青白分明，

shì sān shí liù rú lái yǎn xiàng xiū guǎng yóu rú qīng lián huā yè shèn kě
是三十六。如来眼相修广，犹如青莲花叶甚可

ài yào shì sān shí qī rú lái yǎn jié shàng xià qí zhěng chóu mì bù bái
爱乐，是三十七。如来眼睫上下齐整稠密不白，

shì sān shí bā rú lái shuāng méi cháng ér bù bái zhì ér xì ruǎn shì
是三十八。如来双眉长而不白致而细软，是

sān shí jiǔ rú lái shuāng méi qǐ mǐ shùn cì gàn liú lí sè shì dì sì
三十九。如来双眉绮靡顺次紺琉璃色，是第四

shí rú lái shuāng méi gāo xiǎng guāng rùn xíng rú chū yuè shì sì shí yī
十。如来双眉高显光润形如初月，是四十一。

rú lái ěr hòu guǎng dà xiū cháng lún duǒ chéng jiù shì sì shí èr rú
如来耳厚广大修长轮埵成就，是四十二。如

lai liǎng ěr qǐ lì qí píng lí zhòng guò shī shì sì shí sān rú lái róng
来两耳绮丽齐平离众过失，是四十三。如来容

yí néng lìng jiàn zhě wú sǔn wú rǎn jiē shēng ài jìng shì sì shí sì rú
仪能令见者无损无染皆生爱敬，是四十四。如

lai é guǎng yuán mǎn píng zhèng xíng xiàng shū miào shì sì shí wǔ rú lai
来额广圆满平正形相殊妙，是四十五。如来

shēn fèn shàng xià yuán mǎn rú shī zǐ wáng wēi yán wú duì shì sì shí
身分上下圆满，如师子王威严无对，是四十

liù rú lai tóu fà xiū cháng gàn qīng chóu mì bù bái shì sì shí qī
六。如来头发修长紺青、稠密不白，是四十七。

rú lai tóu fà xiāng jié xì ruǎn rùn zé xuán zhuǎn shì sì shí bā rú
如来头发香洁细软、润泽旋转，是四十八。如

lai tóu fà qí zhěng wú luàn yì bù jiāo zá shì sì shí jiǔ rú lai tóu
来头发齐整无乱亦不交杂，是四十九。如来头

fà jiān gù bú duànyǒng wú chǐ luò shì dì wǔ shí rú lái tóu fà
发坚固不断 永无褫⁸⁶落，是第五十。如来头发
guānghuáshū miào chéngòu wú zhuó shì wǔ shí yī rú lái shēn fèn jiān
光滑殊妙 尘垢无⁸⁷著，是五十一。如来身分坚
gù chōng shí yú nà luó yán shì wǔ shí èr rú lái shēn tǐ cháng dà
固充 实逾那罗延，是五十二。如来身体 长大
duān zhí shì wǔ shí sān rú lái zhū qiào qīng jìng yuán hǎo shì wǔ shí
端直，是五十三。如来诸窍 清净圆好，是五十
sì rú lái shēn zhī shì lì shū shèng wú yǔ děng zhě shì wǔ shí wǔ
四。如来身支 势力殊胜 无与等者，是五十五。
rú lái shēn xiàng zhòng suǒ yào guān cháng wú yàn zú shì wǔ shí liù rú
如来身相 众所乐观 尝无厌足，是五十六。如
lái miàn lún xiū guǎng dé suǒ jiǎo jié guāng jìng rú qiū mǎnyuè shì wǔ
来面轮修 广得所，皎洁光 净如秋满月，是五
shí qī rú lái yán mào shū tài guāng xiǎn hán xiào xiān yán wéi xiàng bú bèi
十七。如来颜 貌舒泰 光显，含笑先言 唯向不背，
shì wǔ shí bā rú lái miàn mào guāng zé xī yí yuǎn lí pín cù
是五十八。如来面 貌光泽熙怡⁸⁸， 远离嘖⁸⁹蹙
qīng chì děng guò shì wǔ shí jiǔ rú lái shēn zhī qīng jìng wú gòu cháng wú
青赤等 过，是五十九。如来身支 清净无垢 常无
chòu huì shì dì liù shí rú lái shēn zhū máo kǒng zhōng cháng chū rú
臭秽，是第六十。如来身诸⁹⁰ 毛孔中 常出如
yì wēi miào zhī xiāng shì liù shí yī rú lái miàn mén cháng chū zuì shàng
意微妙之 香，是六十一。如来面门 常出最上
shū shèng zhī xiāng shì liù shí èr rú lái tóu xiàng zhōu yuán miào hǎo
殊胜之 香，是六十二。如来头相 周圆妙好，
rú mò dá nà yì yóu tiān gài shì liù shí sān rú lái shēn máo gàn qīng
如末达那 亦犹天盖，是六十三。如来身 毛紺青
guāng jìng rú kǒng què xiàng hóng huī qǐ shì sè lèi chì tóng shì liù shí
光净，如孔雀 项红晖 绮饰色类赤铜，是六十
sì rú lái fǎ yīn suí zhòng dà xiǎo bù zēng bù jiǎn yīng lǐ wú chā shì
四。如来法音 随众 大小不增 不减 应理无差，是

⁸⁶ 大正藏：褫；永乐北藏及龙藏：褫

⁸⁷ 大正藏：不；永乐北藏及龙藏：无

⁸⁸ 大正藏：怡；永乐北藏：怡；龙藏：怡；校勘：怡

⁸⁹ 大正藏：频；永乐北藏及龙藏：嘖

⁹⁰ 大正藏：所有诸；永乐北藏及龙藏：诸

liù shí wǔ rú lái dǐngxiàng wú néngjiànzhě shì liù shí liù rú lái
六十五。如来顶相无能可见者，是六十六。如来
shǒu zú zhǐ yuē fēnmíng zhuāngyánmiào hǎo rú chìtóng sè shì liù shí
手足指约分明，庄严妙好如赤铜色，是六十
qī rú lái xíng shí qí zú qù dì rú sì zhǐ liàng ér xiàn yìn wén shì liù
七。如来行时其足去地如四指量而现印文，是六
shí bā rú lái zì chí bú dài tā wèi shēn wú qīngdòng yì bù wēi yí
十八。如来自持不待他卫，身无倾动亦不透迤，
shì liù shí jiǔ rú lái wēi dé yuǎnzhèn yī qiè è xīn jiàn xǐ kǒng
是六十九。如来威德远震一切，恶心见喜，恐
bù jiàn ān shì dì qī shí rú lái yīn shēng bù gāo bú xià suí zhòng
怖见安，是第七十。如来音声不高不下，随众
shēng yì hé yuè yǔ yán shì qī shí yī rú lái néng suí zhū yǒu qíng lèi
生意和悦与言，是七十一。如来能随诸有情类
yán yīn yì yào ér wèishuō fǎ shì qī shí èr rú lái yī yīn yǎnshuō
言音意乐而为说法，是七十二。如来一音演说
zhèng fǎ suí yǒu qíng lèi gè lìng dé jiě shì qī shí sān rú lái shuō
正法，随有情类各令得解，是七十三。如来说
fǎ xián yī cì dì bì yǒu yīn yuán yán wú bú shàn shì qī shí sì
法咸依次第，必有因缘言无不善，是七十四。
rú lái děngguān zhū yǒu qíng lèi zànshàn huǐ è ér wú ài zēng shì qī
如来等观诸有情类，赞善毁恶而无爱憎，是七
shí wǔ rú lái suǒ wéi xiānguān hòuzuo guǐ fàn jù zú lìng shí shàn jìng
十五。如来所为先观后作，轨范具足令识善净，
shì qī shí liù rú lái xiàng hǎo yī qiè yǒu qíng wú néngguān jìn shì
是七十六。如来相好，一切有情无能观尽，是
qī shí qī rú lái dǐng gǔ jiān shí yuán mǎn shì qī shí bā rú lái
七十七。如来顶骨坚实圆满，是七十八。如来
yánróng chángshào bù lǎo hǎo xún jiù chù shì qī shí jiǔ rú lái shǒu zú
面容常少不老好巡旧处，是七十九。如来手足
jí xiōng yì qián jù yǒu jí xiáng xǐ xuán dé xiàng wéntóng qǐ huà sè lèi
及胸臆前俱有吉祥喜旋德相，文同绮画色类
zhū dān shì dì bā shí rú shì míng wéi bā shí suí hǎo
朱丹，是第八十。如是名为八十随好。

shànxiàn rú lái yīng zhèngděngjué chéng jiù rú shì zhū
“善现，如来、应、正等觉成就如是诸

xiàng hǎo gù shēngguāng rèn yùn néng zhào sān qiān dà qiān shì jiè wú bú
相好故，身光任运能照三千大千世界无不

biànmǎn ruò zuò yì shí jí néng pǔ zhào wú liàng wú biān wú shù shì jiè
遍满，若作意时即能普照无量无边无数世界，
rán wèi lián mǐn zhū yǒu qíng gù shè guāng cháng zhào miàn gè yī xún ruò
然为怜愍诸有情故，摄光常照面各一寻，若
zòng shēn guāng jí rì yuè děng suǒ yǒu guāng míng jiē xī bú xiàn zhū yǒu
纵身光，即日月等所有光明皆悉不现，诸有
qíng lèi biàn bù néng zhī zhòu yè bàn yuè yuè shí suì shù suǒ zuò
情类便不能知昼夜、半月、月时、岁数，所作
shì yè yǒu bù dé chéng fó shēn⁹¹ rèn yùn néng biàn sān qiān dà qiān shì
事业有不得成。佛身⁹¹任运能遍三千大千世
jiè ruò zuò yì shí jí néng biàn mǎn wú liàng wú biān wú shù shì jiè rán
界，若作意时即能遍满无量无边无数世界，然
wèi lì lè zhū yǒu qíng gù shēn⁹² suí zhòng liàng bù jiǎn bù zēng
为利乐诸有情故，身⁹²随众量不减不增。

shàn xiàn rú shì gōng dé shèng lì wǒ xiān pú sà wèi xiū xíng
“善现，如是功德胜利，我先菩萨位修行
bō rě bō luó mì duō shí yǐ néng chéng bàn gù jīn xiàng hǎo yuán mǎn
般若波罗蜜多时已能成办，故今相好圆满
zhuāng yán yī qiè yǒu qíng jiàn zhě huān xǐ jiē huò shū shèng lì yì ān
庄严，一切有情见者欢喜，皆获殊胜利益安
lè
乐。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí néng yǐ cái fǎ èr zhǒng bù shī shè zhū yǒu qíng shì wéi
蜜多时，能以财、法二种布施摄诸有情，是为
shèn qí xī yǒu zhī fǎ
甚奇希有之法。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà yǐ ài yǔ shì shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨以爱语事摄诸有
qíng shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yǐ róu ruǎn yīn wèi yǒu qíng lèi xiān shuō bù shī bō luó mì duō cì shuō
以柔软音为有情类，先说布施波罗蜜多，次说
jìng jiè bō luó mì duō cì shuō ān rěn bō luó mì duō cì shuō jīng jìn bō
净戒波罗蜜多，次说安忍波罗蜜多，次说精进波

⁹¹ 大正藏：声；永乐北藏及龙藏：身

⁹² 大正藏：声；永乐北藏及龙藏：身

luó mì duō cì shuō jìng lǜ bō luó mì duō hòu shuō bō rě bō luó mì
罗蜜多，次说静虑波罗蜜多，后说般若波罗蜜
duō fāng biàn shè shòu shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō
多方便摄受。善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波
luó mì duō shí yǐ róu ruǎn yīn duō shuō cǐ liù bō luó mì duō shè yǒu qíng
罗蜜多时，以柔软音多说此六波罗蜜多摄有情
lèi suǒ yǐ zhě hé yóu cǐ liù zhǒng bō luó mì duō pǔ néng shè shòu
类。所以者何？由此六种波罗蜜多普能摄受
zhū shàn fǎ gù
诸善法故。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà yǐ lì xíng shì shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨以利行事摄诸有
qíng shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yú cháng yè zhōng zhǒng zhǒng fāng biàn quàn zhū yǒu qíng jīng qín xiū xué
于长夜中种种方便，劝诸有情精勤修学
bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
jí yú zhǒng zhǒng shū shèng shàn fǎ cháng wú xiè fèi
及余种殊胜善法常无懈怠。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà yǐ tóng shì yè⁹³ shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨以同事⁹³摄诸有
qíng shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yǐ shèng shén tōng jí dà yuàn lì xiàn chǔ dì yù páng shēng guǐ jiè
以胜神通及大愿力，现处地狱、傍生、鬼界、
rén tiān děng zhōng tóng bǐ shì yè fāng biàn shè shòu lìng huò shū shèng
人、天等中，同彼事业方便摄受，令获殊胜
lì yì ān lè
利益安乐。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà néng yǐ rú shì bù shī ài
“善现，诸菩萨摩诃萨能以如是布施、爱
yǔ lì xíng tóng shì shè zhū yǒu qíng shì wéi shèn qí xī yǒu zhī fǎ
语、利行、同事摄诸有情，是为甚奇希有之法。

fù cì shàn xiàn wǒ yǐ fó yǎn biàn guān shí fāng jiǎng jiā shā
“复次，善现，我以佛眼遍观十方殍伽沙

⁹³ 大正藏：事；永乐北藏及龙藏：业

děngzhū shì jiè zhōng yǒu pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
等诸世界中，有⁹⁴菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí jiào jiè jiàoshòuzhū yú pú sà mó hē sà yán lái shànán
多时，教诫教授诸余菩萨摩诃萨言：‘来！善男
zǐ rǔ yīngshàn xué yīn fā zhū zì tuó luó ní mén wèi yīngshàn xué yī
子！汝应善学引发诸字陀罗尼门，谓应善学一
zì èr zì nǎi zhì shí zì rú shì nǎi zhì èr shí sān shí nǎi zhì
字、二字乃至十字，如是乃至二十、三十，乃至
ruò bǎi ruò qiān ruò wàn nǎi zhì wú shù yīn fā zì zài yòu yīng
若百、若千、若万，乃至无数，引发自在。又应
shàn xué yī qiè yǔ yán jiē rù yī zì huò rù èr zì nǎi zhì shí zì rú
善学一切语言皆入一字，或入二字乃至十字，如
shì nǎi zhì huò rù èr shí huò rù sān shí nǎi zhì ruò bǎi ruò qiān
是乃至或入二十、或入三十，乃至若百、若千、
ruò wàn nǎi zhì wú shù yīn fā zì zài yòu yīng shàn xué yú yī zì zhōng
若万，乃至无数，引发自在。又应善学于一字中
shè yī qiè zì yī qiè zì zhōng shè yú yī zì yīn fā zì zài yòu yīng
摄一切字，一切字中摄于一字，引发自在。又应
shàn xué yī zì néng shè sì shí èr běn mǔ zì sì shí èr běn mǔ zì néng
善学一字能摄四十二本母字，四十二本母字能
shè yī zì shàn xiàn shì pú sà mó hē sà yīng rú shì shàn xué sì shí
摄一字。’善现，是菩萨摩诃萨应如是善学四十
èr zì rù yú yī zì yī zì yì rù sì shí èr zì rú shì xué yǐ
二字入于一字，一字亦入四十二字，如是学已，
yú zhū zì zhōng yīn fā shàn qiǎo yú yīn fā zì dé shàn qiǎo yǐ fù yú
于诸字中引发善巧，于引发字得善巧已，复于
wú zì yīn fā shàn qiǎo rú zhū rú lái yīng zhèngděng jué yú fǎ
无字引发善巧。如诸如来、应、正等觉，于法
shàn qiǎo yú zì shàn qiǎo yǐ yú zhū fǎ zhū zì shàn qiǎo yú wú
善巧，于字善巧，以于诸法、诸字善巧，于无
zì zhōng yì dé shàn qiǎo yóu shàn qiǎo gù néng wéi yǒu qíng shuō yǒu zì
字中亦得善巧，由善巧故，能为有情说有字
fǎ shuō wú zì fǎ wéi wú zì fǎ shuō yǒu zì fǎ suǒ yǐ zhě hé
法、说无字法，为无字法说有字法。所以者何？
lí zì wú zì wú yì fó fǎ guò yī qiè zì míng zhēn fó fǎ suǒ yǐ
离字、无字无异佛法，过一切字名真佛法。所以

⁹⁴ 大正藏：希有；永乐北藏及龙藏：有

zhě hé yī yī qiè fǎ yī qiè yǒu qíng jiē bì jìng kōng wú jì kōng
者何？以一切法、一切有情皆毕竟空、无际空
gù
故。”

jù shòu shàn xiàn bó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ yī qiè yǒu
具寿善现白言：“世尊！若一切法、一切有
qíng jiē bì jìng kōng wú jì kōng gù chāo zhū zì zhě zé yī qiè fǎ
情皆毕竟空、无际空故超诸字者，则一切法、
yī qiè yǒu qíng zì xìng bì jìng jiē bù kě dé zhū pú sà mó hē sà yún hé
一切有情自性毕竟皆不可得，诸菩萨摩诃萨云何
xiū xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō yún hé xiū
修行布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多？云何修
xíng sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng yún hé xiū xíng sì niàn zhù
行四静虑、四无量、四无色定？云何修行四念住
nǎi zhì bā shèng dào zhī yún hé xiū xíng kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
乃至八圣道支？云何修行空、无相、无愿解脱
mén yún hé ān zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yún hé ān
门？云何安住内空乃至无性自性空？云何安
zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yún hé ān zhù kǔ jí miè dào
住真如乃至不思議界？云何安住苦、集、灭、道
shèng dì yún hé xiū xíng bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yún hé xiū
圣谛？云何修行八解脱乃至十遍处？云何修
xíng jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì yún hé xiū xíng yī qiè tuó luó ní mén
行极喜地乃至法云地？云何修行一切陀罗尼门、
sān mó dì mén yún hé xiū xíng wǔ yǎn liù shéntōng yún hé xiū xíng
三摩地门？云何修行五眼、六神通？云何修行
rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yún hé xiū xíng wú wàng
如来十力乃至十八佛不共法？云何修行无忘
shī fǎ héng zhù shě xìng yún hé xiū xíng yī qiè zhì dào xiàng zhì
失法、恒住舍性？云何修行一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì yún hé xiū xíng sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
一切相智？云何修行三十二大士相、八十随好？
yún hé ān zhù yì shú liù zhǒng bō luó mì duō jí liù shéntōng wèi zhū yǒu
云何安住异熟六种波罗蜜多及六神通，为诸有
qíng xuān shuō zhèng fǎ
情宣说正法？

shì zūn yī qiè yǒu qíng jiē bù kě dé yǒu qíng shī shè yì bù
“世尊！一切有情皆不可得，有情施設亦不

kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù sè nǎi zhì shí yì bù kě dé
可得。一切有情不可得故，色乃至识亦不可得，
yǎn chù nǎi zhì yì chù yì bù kě dé sè chù nǎi zhì fǎ chù yì bù kě dé
眼处乃至意处亦不可得，色处乃至法处亦不可得，
yǎn jiè nǎi zhì yì jiè yì bù kě dé sè jiè nǎi zhì fǎ jiè yì bù kě dé
眼界乃至意界亦不可得，色界乃至法界亦不可得，
yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè yì bù kě dé yǎn chù nǎi zhì yì chù yì bù
眼识界乃至意识界亦不可得，眼触乃至意触亦不
kě dé yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng
可得，眼触为缘所生诸受乃至意触为缘所生
zhū shòu yì bù kě dé dì jiè nǎi zhì shí jiè yì bù kě dé yīn yuán nǎi
诸受亦不可得，地界乃至识界亦不可得，因缘乃
zhì zēng shàng yuán yì bù kě dé cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yì bù kě
至增上缘亦不可得，从缘所生诸法亦不可
dé wú míng nǎi zhì lǎo sǐ yì bù kě dé bù shī bō luó mì duō nǎi zhì
得，无明乃至老死亦不可得，布施波罗蜜多乃至
bō rě bō luó mì duō yì bù kě dé sì jìng lù sì wú liàng sì wú
般若波罗蜜多亦不可得，四静虑、四无量、四无
sè dìng yì bù kě dé sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī yì bù kě dé
色定亦不可得，四念住乃至八圣道支亦不可得，
kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì bù kě dé nèi kōng nǎi zhì wú
空、无相、无愿解脱门亦不可得，内空乃至无
xìng zì xìng kōng yì bù kě dé zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè yì bù kě
性自性空亦不可得，真如乃至不思議界亦不可
dé kǔ jí miè dào shèng dì yì bù kě dé bā jiě tuō nǎi
得，苦、集、灭、道圣谛亦不可得，八解脱乃
zhì shí biàn chù yì bù kě dé jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì yì bù kě
至十遍处亦不可得，净观地乃至如来地亦不可
dé jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì yì bù kě dé yī qiè tuó luó ní mén
得，极喜地乃至法云地亦不可得，一切陀罗尼门、
sān mó dì mén yì bù kě dé wǔ yǎn liù shén tōng yì bù kě dé rú
三摩地门亦不可得，五眼、六神通亦不可得，如
lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì bù kě dé wú wàng shī fǎ
来十力乃至十八佛不共法亦不可得，无忘失法、
héng zhù shě xìng yì bù kě dé yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng
恒住舍性亦不可得，一切智、道相智、一切相
zhì yì bù kě dé yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí yì bù kě dé yī
智亦不可得，预流果乃至独觉菩提亦不可得，一

qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí yì bù kě
切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等菩提亦不可
dé sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì bù kě dé
得，三十二大士相、八十随好亦不可得。

shì zūn bù kě dé zhōng wú yǒu qíng yì wú bǐ shī shè wú
“世尊！不可得中无有情亦无彼施設，无
sè nǎi zhì shí yì wú bǐ shī shè wú yǎn chù nǎi zhì yì chù yì wú bǐ shī
色乃至识亦无彼施設，无眼处乃至意处亦无彼施
shè wú sè chù nǎi zhì fǎ chù yì wú bǐ shī shè wú yǎn jiè nǎi zhì yì
设，无色处乃至法处亦无彼施設，无眼界乃至意
jiè yì wú bǐ shī shè wú sè jiè nǎi zhì fǎ jiè yì wú bǐ shī shè wú
界亦无彼施設，无色界乃至法界亦无彼施設，无
yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè yì wú bǐ shī shè wú yǎn chù nǎi zhì yì chù
眼识界乃至意识界亦无彼施設，无眼触乃至意触
yì wú bǐ shī shè wú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù
亦无彼施設，无眼触为缘所生诸受乃至意触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì wú bǐ shī shè wú dì jiè nǎi zhì shí jiè yì
为缘所生诸受亦无彼施設，无地界乃至识界亦
wú bǐ shī shè wú yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán yì wú bǐ shī shè wú
无彼施設，无因缘乃至增上缘亦无彼施設，无
cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yì wú bǐ shī shè wú wú míng nǎi zhì lǎo sǐ
从缘所生诸法亦无彼施設，无无明乃至老死
yì wú bǐ shī shè wú bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì
亦无彼施設，无布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜
duō yì wú bǐ shī shè wú sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng yì
多亦无彼施設，无四静虑、四无量、四无色定亦
wú bǐ shī shè wú sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī yì wú bǐ shī shè
无彼施設，无四念住乃至八圣道支亦无彼施設，
wú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì wú bǐ shī shè wú nèi kōng
无空、无相、无愿解脱门亦无彼施設，无内空
nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng yì wú bǐ shī shè wú zhēn rú nǎi zhì bù sī
乃至无性自性空亦无彼施設，无真如乃至不思
yì jiè yì wú bǐ shī shè wú kǔ jí miè dào shèng dì yì wú
议界亦无彼施設，无苦、集、灭、道圣谛亦无
bǐ shī shè wú bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù yì wú bǐ shī shè wú jìng
彼施設，无八解脱乃至十遍处亦无彼施設，无净
guān dì nǎi zhì rú lái dì yì wú bǐ shī shè wú jí xǐ dì nǎi zhì fǎ
观地乃至如来地亦无彼施設，无极喜地乃至法

yún dì yì wú bǐ shī shè wú yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yì
云地亦无彼施設，无一切陀罗尼门、三摩地门亦
wú bǐ shī shè wú wǔ yǎn liù shéntōng yì wú bǐ shī shè wú rú lái
无彼施設，无五眼、六神通亦无彼施設，无如来
shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ yì wú bǐ shī shè wú wú wàng shī
十力乃至十八佛不共法亦无彼施設，无无忘失
fǎ héngzhù shěxìng yì wú bǐ shī shè wú yī qiè zhì dào xiàng zhì
法、恒住舍性亦无彼施設，无一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì yì wú bǐ shī shè wú yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí
一切相智亦无彼施設，无预流果乃至独觉菩提
yì wú bǐ shī shè wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng
亦无彼施設，无一切菩萨摩訶萨行、诸佛无上
zhèngděng pú tí yì wú bǐ shī shè wú sān shí èr dà shì xiàng bā shí
正等菩提亦无彼施設，无三十二大士相、八十
suí hǎo yì wú bǐ shī shè
随好亦无彼施設。

shì zūn yī qiè yǒuqíng fǎ jí shī shè jì bù kě dé
“世尊！一切有情、法及施設，既不可得、
dōu wú suǒ yǒu zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
都无所有，诸菩萨摩訶萨行深般若波罗蜜多时，
wèi zhū yǒuqíng shuō hé děng fǎ shì zūn wù zhū pú sà mó hē sà
为诸有情说何等法？世尊！勿诸菩萨摩訶萨
zhòng zì ān zhù bú zhèng fǎ wèi zhū yǒuqíng shuō bú zhèng fǎ quàn zhū
众自安住不正法，为诸有情说不正法，劝诸
yǒuqíng zhù bú zhèng fǎ yǐ diāndǎo fǎ ān lì yǒuqíng suǒ yǐ zhě hé
有情住不正法，以颠倒法安立有情。所以者何？
zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí shàng bù dé pú
诸菩萨摩訶萨行深般若波罗蜜多时，尚不得菩
tí kuàng dé pú tí fēn fǎ shàng bù dé pú sà mó hē sà kuàng
提，况得菩提分法！尚不得菩萨摩訶萨，况
dé pú sà mó hē sà fǎ
得菩萨摩訶萨法！”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yī qiè
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。一切
yǒuqíng jiē bù kě dé yī qiè yǒuqíng shī shè yì bù kě dé yī qiè fǎ
有情皆不可得，一切有情施設亦不可得，一切法
jiē bù kě dé yī qiè fǎ shī shè yì bù kě dé yóu bù kě dé dōu
皆不可得，一切法施設亦不可得。由不可得、都

wú suǒ yǒu wú suǒ yǒu gù dāng zhī nèi kōng wàikōng nèi wàikōng
无所有，无所有故，当知内空、外空、内外空、
kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕
jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng⁹⁵ běn xìng kōng
竟空、无际空、散空、无变异空⁹⁵、本性空、
zì gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng
自共相空、一切法空、不可得空、无性空、
zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng dāng zhī zhēn rú kōng fǎ jiè kōng
自性空、无性自性空，当知真如空、法界空、
fǎ xìng kōng bù xū wàng xìng kōng bú biàn yì xìng kōng píng děng xìng
法性空、不虚妄性空、不变异性空、平等性
kōng lí shēng xìng kōng fǎ dìng kōng fǎ zhù kōng shí jì kōng
空、离生性空、法定空、法住空、实际空、
xū kōng jiè kōng bù sī yì jiè kōng dāng zhī kǔ shèng dì kōng jí
虚空界空、不思議界空，当知苦圣谛空、集
shèng dì kōng miè shèng dì kōng dào shèng dì kōng dāng zhī sè yùn
圣谛空、灭圣谛空、道圣谛空，当知色蕴
nǎi zhì shí yùnkōng dāng zhī yǎn chù nǎi zhì yì chù kōng dāng zhī sè chù
乃至识蕴空，当知眼处乃至意处空，当知色处
nǎi zhì fǎ chù kōng dāng zhī yǎn jiè nǎi zhì yì jiè kōng dāng zhī sè jiè
乃至法处空，当知眼界乃至意界空，当知色界
nǎi zhì fǎ jiè kōng dāng zhī yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè kōng dāng zhī
乃至法界空，当知眼识界乃至意识界空，当知
yǎn chù nǎi zhì yì chù kōng dāng zhī yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu nǎi
眼触乃至意触空，当知眼触为缘所生诸受乃
zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng dāng zhī dì jiè nǎi zhì shí jiè
至意触为缘所生诸受空，当知地界乃至识界
kōng dāng zhī yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán kōng dāng zhī cóng yuán suǒ
空，当知因缘乃至增上缘空，当知从缘所
shēng zhū fǎ kōng dāng zhī wú míng nǎi zhì lǎo sǐ kōng dāng zhī wǒ
生诸法空，当知无明乃至老死空，当知我、
yǒu qíng nǎi zhì zhī zhě jiàn zhě kōng dāng zhī bù shī bō luó mì duō nǎi
有情乃至知者、见者空，当知布施波罗蜜多乃
zhì bō rě bō luó mì duō kōng dāng zhī sì jìng lǜ sì wú liàng sì
至般若波罗蜜多空，当知四静虑、四无量、四

⁹⁵ 大正藏：无散空；永乐北藏及龙藏：空、无变异空

wú sè dìngkōng dāng zhī sì niàn zhù nǎi zhì bā shèngdào zhī kōng dāng
无色定空，当知四念住乃至八圣道支空，当
zhī kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén kōng dāng zhī bā jiě tuō nǎi
知空、无相、无愿解脱门空，当知八解脱乃
zhì shí biànchù kōng dāng zhī jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì kōng dāng
至十遍处空，当知净观地乃至如来地空，当
zhī jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì kōng dāng zhī yī qiè tuó luó ní mén
知极喜地乃至法云地空，当知一切陀罗尼门、
sān mó dì mén kōng dāng zhī wǔ yǎn liù shéntōng kōng dāng zhī rú
三摩地门空，当知五眼、六神通空，当知如
lái shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ kōng dāng zhī wú wàng shī fǎ
来十力乃至十八佛不共法空，当知无忘失法、
héng zhù shě xìng kōng dāng zhī yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng
恒住舍性空，当知一切智、道相智、一切相
zhì kōng dāng zhī yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí kōng dāng zhī pú sà
智空，当知预流果乃至独觉菩提空，当知菩萨
mó hē sà zhèng xìng lí shēng kōng dāng zhī chéng shú yǒu qíng yán jìng fó
摩诃萨正性离生空，当知成熟有情、严净佛
tǔ kōng dāng zhī yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng dāng zhī zhū fó wú
土空，当知一切菩萨摩诃萨行空，当知诸佛无
shàng zhèng děng pú tí kōng dāng zhī sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí
上正等菩提空，当知三十二大士相、八十随
hǎo kōng
好空。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多
shí jiàn yī qiè fǎ jiē xī kōng yǐ wèi zhū yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ lìng
时，见一切法皆悉空已，为诸有情宣说诸法令
lí diān dǎo suī wèi yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ ér yú yǒu qíng dōu wú suǒ
离颠倒。虽为有情宣说诸法，而于有情都无所
dé yú yī qiè fǎ yì wú suǒ dé yú zhū kōng xiàng bù zēng bù jiǎn
得，于一切法亦无所得，于诸空相不增不减、
wú qǔ wú shě yóu shì yīn yuán suī shuō zhū fǎ ér wú suǒ shuō
无取无舍。由是因缘，虽说诸法而无所说。

shàn xiàn shì pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shì guān shí
“善现，是菩萨摩诃萨于一切法如是观时
dé wú zhàng zhì yóu cǐ zhì gù bú huài zhū fǎ wú èr fēn bié wèi zhū
得无障智，由此智故不坏诸法无二分别，为诸

yǒuqíng rú shí xuānshuō lìng lí wàngxiǎngdiāndǎo zhí zhuó suí qí suǒ
有情如实宣说，令离妄想颠倒执著，随其所
yìng qù sānshèngguǒ zhèng dé jiū jìng cháng lè niè pán rú yǒu rú lái
应趣三乘果，证得究竟常乐涅槃。如有如来、
yīng zhèngděngjué huàzuò yī fó shì fó fù néng huàzuò wú liàng bǎi
应、正等觉化作一佛，是佛复能化作无量百
qiān jù zhī nà yǔ duōzhòng shí bǐ huà fó jiào suǒ huàzhòng huò lìng
千俱胝那庾多众。时，彼化佛教所化众，或令
xiū xíng bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō huò lìng xiū
修行布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多，或令修
xíng sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng huò lìng xiū xíng sì niàn zhù
行四静虑、四无量、四无色定，或令修行四念住
nǎi zhì bā shèngdào zhī huò lìng xiū xíng kōng wú xiàng wú yuàn jiě
乃至八圣道支，或令修行空、无相、无愿解
tuō mén huò lìng ān zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng huò lìng ān
脱门，或令安住内空乃至无性自性空，或令安
zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè huò lìng ān zhù kǔ jí miè dào
住真如乃至不思議界，或令安住苦、集、灭、道
shèng dì huò lìng xiū xíng bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù huò lìng xiū xíng
圣谛，或令修行八解脱乃至十遍处，或令修行
jìng guān dì nǎi zhì rú lái dì huò lìng xiū xíng jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún
净观地乃至如来地，或令修行极喜地乃至法云
dì huò lìng xiū xíng yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén huò lìng xiū
地，或令修行一切陀罗尼门、三摩地门，或令修
xíng wǔ yǎn liù shéntōng huò lìng xiū xíng rú lái shí lì nǎi zhì shí bā fó
行五眼、六神通，或令修行如来十力乃至十八佛
bú gòng fǎ huò lìng xiū xíng sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
不共法，或令修行三十二大士相、八十随好，
huò lìng xiū xíng wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng huò lìng xiū xíng yī qiè
或令修行无忘失法、恒住舍性，或令修行一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì huò lìng ān zhù yù liú guǒ nǎi zhì
智、道相智、一切相智，或令安住预流果乃至
dú jué pú tí huò lìng ān zhù pú sà shèng wèi huò lìng ān zhù wú shàng
独觉菩提，或令安住菩萨胜位，或令安住无上
pú tí shàn xiàn yú yì yún hé shì shí huà fó jí suǒ huàzhòng
菩提。善现，于意云何？是时，化佛及所化众，
pō yú zhū fǎ yǒu suǒ fēn bié yǒu pò huài fǒu
颇于诸法有所分别、有破坏不？”

shànxiàn duì yuē fú yě shì zūn zhū suǒ biàn huà yú yī qiè
善现对曰：“不也！世尊！诸所变化于一切

fǎ wú fēn bié gù
法无分别故。”

fó yán shànxiàn yóu cǐ yīn yuán dāng zhī pú sà mó hē sà
佛言：“善现，由此因缘，当知菩萨摩诃萨

zhòng yì fù rú shì xíng shēn bō rě bō luó mì duō wèi zhū yǒu qíng rú yìng
众亦复如是行深般若波罗蜜多，为诸有情如应

shuō fǎ suī bù fēn bié pò huài fǎ xiàng ér néng rú shí ān lì yǒu qíng
说法，虽不分别破坏法相，而能如实安立有情，

lìng qí ān zhù suǒ yīng zhù dì suī yú yǒu qíng jí yī qiè fǎ dōu wú suǒ
令其安住所应住地；虽于有情及一切法都无所

dé ér lìng yǒu qíng jiě tuō wàng xiǎng diān dǎo zhí zhuó wú fù wú tuō wéi
得，而令有情解脱妄想颠倒执著，无缚无脱为

fāng biàn gù suǒ yǐ zhě hé
方便故。所以者何？

shànxiàn sè běn xìng nǎi zhì shí běn xìng wú fù wú tuō ruò fǎ
“善现，色本性乃至识本性无缚无脱。若法

běn xìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sè nǎi zhì fēi shí hé yǐ gù sè
本性无缚无脱，是法非色乃至非识。何以故？色

nǎi zhì shí bì jìng jìng gù
乃至识毕竟净故。

shànxiàn yǎn chù běn xìng nǎi zhì yì chù běn xìng wú fù wú tuō
“善现，眼处本性乃至意处本性无缚无脱。

ruò fǎ běn xìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǎn chù nǎi zhì fēi yì chù hé
若法本性无缚无脱，是法非眼处乃至非意处。何

yǐ gù yǎn chù nǎi zhì yì chù bì jìng jìng gù
以故？眼处乃至意处毕竟净故。

shànxiàn sè chù běn xìng nǎi zhì fǎ chù běn xìng wú fù wú tuō
“善现，色处本性乃至法处本性无缚无脱。

ruò fǎ běn xìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sè chù nǎi zhì fēi fǎ chù hé
若法本性无缚无脱，是法非色处乃至非法处。何

yǐ gù sè chù nǎi zhì fǎ chù bì jìng jìng gù
以故？色处乃至法处毕竟净故。

shànxiàn yǎn jiè běn xìng nǎi zhì yì jiè běn xìng wú fù wú tuō
“善现，眼界本性乃至意界本性无缚无脱。

ruò fǎ běn xìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǎn jiè nǎi zhì fēi yì jiè hé
若法本性无缚无脱，是法非眼界乃至非意界。何

yǐ gù yǎn jiè nǎi zhì yì jiè bì jìng jìng gù
以故？眼界乃至意界毕竟净故。

shànxiàn sè jiè běnxìng nǎi zhì fǎ jiè běnxìng wú fù wú tuō
“善现，色界本性乃至法界本性无缚无脱。

ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sè jiè nǎi zhì fēi fǎ jiè hé
若法本性无缚无脱，是法非色界乃至非法界。何

yǐ gù sè jiè nǎi zhì fǎ jiè bì jìng jìng gù
以故？色界乃至法界毕竟净故。

shànxiàn yǎn shí jiè běnxìng nǎi zhì yì shí jiè běnxìng wú fù
“善现，眼识界本性乃至意识界本性无缚

wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǎn shí jiè nǎi zhì fēi
无脱。若法本性无缚无脱，是法非眼识界乃至非

yì shí jiè hé yǐ gù yǎn shí jiè nǎi zhì yì shí jiè bì jìng jìng gù
意识界。何以故？眼识界乃至意识界毕竟净故。

shànxiàn yǎnchùběnxìng nǎi zhì yì chùběnxìng wú fù wú tuō
“善现，眼触本性乃至意触本性无缚无脱。

ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǎnchù nǎi zhì fēi yì chù hé
若法本性无缚无脱，是法非眼触乃至非意触。何

yǐ gù yǎnchù nǎi zhì yì chù bì jìng jìng gù
以故？眼触乃至意触毕竟净故。

shànxiàn yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuběnxìng nǎi zhì yì
“善现，眼触为缘所生诸受本性乃至意

chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuběnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú
触为缘所生诸受本性无缚无脱。若法本性无

fù wú tuō shì fǎ fēi yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu nǎi zhì fēi yì
缚无脱，是法非眼触为缘所生诸受乃至非意

chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu hé yǐ gù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhū
触为缘所生诸受。何以故？眼触为缘所生诸

shòu nǎi zhì yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bì jìng jìng gù
受乃至意触为缘所生诸受毕竟净故。

shànxiàn dì jiè běnxìng nǎi zhì shí jiè běnxìng wú fù wú tuō
“善现，地界本性乃至识界本性无缚无脱。

ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi dì jiè nǎi zhì fēi shí jiè hé
若法本性无缚无脱，是法非地界乃至非识界。何

yǐ gù dì jiè nǎi zhì shí jiè bì jìng jìng gù
以故？地界乃至识界毕竟净故。

shànxiàn yīn yuánběnxìng nǎi zhì zēngshàngyuánběnxìng wú fù
“善现，因缘本性乃至增上缘本性无缚

wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yīn yuán nǎi zhì fēi zēng
无脱。若法本性无缚无脱，是法非因缘乃至非增

shàngyuán hé yǐ gù yīn yuán nǎi zhì zēngshàngyuán bì jìng jìng gù
上缘。何以故？因缘乃至增上缘毕竟净故。

shànxiàn cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ běnxìng wú fù wú tuō ruò
“善现，从缘所生诸法本性无缚无脱。若

fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ hé yǐ
法本性无缚无脱，是法非从缘所生诸法。何以

gù cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ bì jìng jìng gù
故？从缘所生诸法毕竟净故。

shànxiàn wú míngběnxìng nǎi zhì lǎo sǐ běnxìng wú fù wú tuō
“善现，无明本性乃至老死本性无缚无脱。

ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi wú míng nǎi zhì fēi lǎo sǐ hé
若法本性无缚无脱，是法非无明乃至非老死。何

yǐ gù wú míng nǎi zhì lǎo sǐ bì jìng jìng gù
以故？无明乃至老死毕竟净故。

shànxiàn bù shī bō luó mì duōběnxìng nǎi zhì bō rě bō luó
“善现，布施波罗蜜多本性乃至般若波罗

mì duōběnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi
蜜多本性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非

bù shī bō luó mì duō nǎi zhì fēi bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù
布施波罗蜜多乃至非般若波罗蜜多。何以故？

bù shī bō luó mì duō nǎi zhì bō rě bō luó mì duō bì jìng jìng gù
布施波罗蜜多乃至般若波罗蜜多毕竟净故。

shànxiàn sì jìng lǜ běnxìng sì wú liàng sì wú sè dìng
“善现，四静虑本性、四无量、四无色定

běnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sì jìng
本性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非四静

lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng hé yǐ gù sì jìng lǜ sì wú
虑、四无量、四无色定。何以故？四静虑、四无

liàng sì wú sè dìng bì jìng jìng gù
量、四无色定毕竟净故。

shànxiàn sì niàn zhù běnxìng nǎi zhì bā shèng dào zhī běnxìng
“善现，四念住本性乃至八圣道支本性

wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sì niàn zhù nǎi
无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非四念住乃

zhì fēi bā shèng dào zhī hé yǐ gù sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào
至非八圣道支。何以故？四念住乃至八圣道

zhī bì jìng jìng gù
支毕竟净故。

shànxiàn kōng jiě tuō mén běnxìng wú xiàng wú yuàn jiě tuō
“善现，空解脱门本性、无相、无愿解脱
mén běnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi kōng
门本性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén hé yǐ gù kōng wú xiàng wú yuàn
无相、无愿解脱门。何以故？空、无相、无愿
jiě tuō mén bì jìng jìng gù
解脱门毕竟净故。

shànxiàn nèi kōng běnxìng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng běnxìng wú
“善现，内空本性乃至无性自性空本性无
fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi nèi kōng nǎi zhì fēi
缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非内空乃至非
wú xìng zì xìng kōng hé yǐ gù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng bì
无性自性空。何以故？内空乃至无性自性空毕
jìng jìng gù
竟净故。

shànxiàn zhēn rú běnxìng nǎi zhì bù sī yì jiè běnxìng wú fù
“善现，真如本性乃至不思議界本性无缚
wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi zhēn rú nǎi zhì fēi bù
无脱。若法本性无缚无脱，是法非真如乃至非不
sī yì jiè hé yǐ gù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè bì jìng jìng gù
思議界。何以故？真如乃至不思議界毕竟净故。

shànxiàn kǔ jí miè dào shèng dì běnxìng wú fù wú
“善现，苦、集、灭、道圣谛本性无缚无
tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi kǔ jí miè dào
脱。若法本性无缚无脱，是法非苦、集、灭、道
shèng dì hé yǐ gù kǔ jí miè dào shèng dì bì jìng jìng gù
圣谛。何以故？苦、集、灭、道圣谛毕竟净故。

shànxiàn bā jiě tuō běnxìng nǎi zhì shí biàn chù běnxìng wú fù
“善现，八解脱本性乃至十遍处本性无缚
wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi bā jiě tuō nǎi zhì fēi
无脱。若法本性无缚无脱，是法非八解脱乃至非
shí biàn chù hé yǐ gù bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù bì jìng jìng gù
十遍处。何以故？八解脱乃至十遍处毕竟净故。

shànxiàn jìng guān dì běnxìng nǎi zhì rú lái dì běnxìng wú fù
“善现，净观地本性乃至如来地本性无缚

wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi jìngguān dì nǎi zhì fēi
无脱。若法本性无缚无脱，是法非净观地乃至非
rú lái dì hé yǐ gù jìngguān dì nǎi zhì rú lái dì bì jìng jìng gù
如来地。何以故？净观地乃至如来地毕竟净故。

shànxiàn jí xǐ dì běnxìng nǎi zhì fǎ yún dì běnxìng wú fù
“善现，极喜地本性乃至法云地本性无缚

wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi jí xǐ dì nǎi zhì fēi
无脱。若法本性无缚无脱，是法非极喜地乃至非
fǎ yún dì hé yǐ gù jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì bì jìng jìng gù
法云地。何以故？极喜地乃至法云地毕竟净故。

shànxiàn tuó luó ní ménběnxìng sān mó dì ménběnxìng wú
“善现，陀罗尼门本性、三摩地门本性无

fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi tuó luó ní mén
缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非陀罗尼门、
sān mó dì mén hé yǐ gù tuó luó ní mén sān mó dì mén bì jìng jìng
三摩地门。何以故？陀罗尼门、三摩地门毕竟净
gù
故。

shànxiàn wǔ yǎnběnxìng liù shéntōngběnxìng wú fù wú tuō
“善现，五眼本性、六神通本性无缚无脱。

ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi wǔ yǎn liù shéntōng hé yǐ
若法本性无缚无脱，是法非五眼、六神通。何以
gù wǔ yǎn liù shéntōng bì jìng jìng gù
故？五眼、六神通毕竟净故。

shànxiàn rú lái shí lì běnxìng nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
“善现，如来十力本性乃至十八佛不共法

běnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi rú lái
本性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非如来
shí lì nǎi zhì fēi shí bā fó bú gòng fǎ hé yǐ gù rú lái shí lì
十力乃至非十八佛不共法。何以故？如来十力
nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ bì jìng jìng gù
乃至十八佛不共法毕竟净故。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàngběnxìng bā shí suí hǎoběn
“善现，三十二大士相本性、八十随好本

xìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi sān shí èr
性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非三十二
dà shì xiàng bā shí suí hǎo hé yǐ gù sān shí èr dà shì xiàng
大士相、八十随好。何以故？三十二大士相、

bā shí suí hǎo bì jìng jìng gù
八十随好毕竟净故。

shànxiàn wú wàng shī fǎ běnxìng héngzhù shěxìngběnxìng wú
“善现，无忘失法本性、恒住舍性本性无
fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi wú wàng shī fǎ
缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非无忘失法、
héngzhù shěxìng hé yǐ gù wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng bì jìng
恒住舍性。何以故？无忘失法、恒住舍性毕竟
jìng gù
净故。

shànxiàn yī qiè zhì běnxìng dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì
“善现，一切智本性、道相智、一切相智
běnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yī qiè
本性无缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非一切
zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì hé yǐ gù yī qiè zhì dào
智、道相智、一切相智。何以故？一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bì jìng jìng gù
相智、一切相智毕竟净故。

shànxiàn yù liú guǒběnxìng nǎi zhì dú jué pú tí běnxìng wú
“善现，预流果本性乃至独觉菩提本性无
fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yù liú guǒ nǎi zhì
缚无脱。若法本性无缚无脱，是法非预流果乃至
fēi dú jué pú tí hé yǐ gù yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí bì jìng
非独觉菩提。何以故？预流果乃至独觉菩提毕竟
jìng gù
净故。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíngběnxìng zhū fó wú
“善现，一切菩萨摩诃萨行本性、诸佛无
shàngzhèngděng pú tí běnxìng wú fù wú tuō ruò fǎ běnxìng wú fù wú
上正等菩提本性无缚无脱。若法本性无缚无
tuō shì fǎ fēi yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàngzhèngděng
脱，是法非一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等
pú tí hé yǐ gù yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng
菩提。何以故？一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上
zhèngděng pú tí bì jìng jìng gù
正等菩提毕竟净故。

shànxiàn shàn fǎ fēi shàn fǎ běnxìng wú fù wú tuō ruò
“善现，善法、非善法本性无缚无脱。若

fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi shàn fǎ fēi fēi shàn fǎ hé yǐ
法本性无缚无脱，是法非善法、非非善法。何以
gù shàn fǎ fēi shàn fǎ bì jìng jìng gù
故？善法、非善法毕竟净故。

shànxiàn yǒu jì fǎ wú jì fǎ běnxìng wú fù wú tuō ruò
“善现，有记法、无记法本性无缚无脱。若
fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǒu jì fǎ fēi wú jì fǎ hé
法本性无缚无脱，是法非有记法、非无记法。何
yǐ gù yǒu jì fǎ wú jì fǎ bì jìng jìng gù
以故？有记法、无记法毕竟净故。

shànxiàn yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ běnxìng wú fù wú tuō ruò
“善现，有漏法、无漏法本性无缚无脱。若
fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǒu lòu fǎ fēi wú lòu fǎ hé
法本性无缚无脱，是法非有漏法、非无漏法。何
yǐ gù yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ bì jìng jìng gù
以故？有漏法、无漏法毕竟净故。

shànxiàn shì jiān fǎ chū shì jiān fǎ běnxìng wú fù wú tuō
“善现，世间法、出世间法本性无缚无脱。
ruò fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi shì jiān fǎ fēi chū shì jiān fǎ
若法本性无缚无脱，是法非世间法、非出世间法。
hé yǐ gù shì jiān fǎ chū shì jiān fǎ bì jìng jìng gù
何以故？世间法、出世间法毕竟净故。

shànxiàn yǒu wéi fǎ wú wéi fǎ běnxìng wú fù wú tuō ruò
“善现，有为法、无为法本性无缚无脱。若
fǎ běnxìng wú fù wú tuō shì fǎ fēi yǒu wéi fǎ fēi wú wéi fǎ hé
法本性无缚无脱，是法非有为法、非无为法。何
yǐ gù yǒu wéi fǎ wú wéi fǎ bì jìng jìng gù
以故？有为法、无为法毕竟净故。

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí suī wèiyǒuqíng xuānshuō zhū fǎ ér yú yǒuqíng jí zhū fǎ
蜜多时。虽为有情宣说诸法，而于有情及诸法
xìngdōu wú suǒ dé suǒ yǐ zhě hé yǐ zhū yǒuqíng jí yī qiè fǎ bù
性都无所得。所以者何？以诸有情及一切法不
kě dé gù
可得故。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗

mì duō shí yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yī qiè fǎ wú suǒ dé
蜜多时，以无所得而为方便，住一切法无所得

zhōng wèi yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù sè kōng nǎi zhì shí kōng
中。谓以无所得而为方便，住色空乃至识空；

yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhùyǎnchùkōng nǎi zhì yì chùkōng yǐ
以无所得而为方便，住眼处空乃至意处空；以

wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù sè chùkōng nǎi zhì fǎ chùkōng yǐ wú
无所得而为方便，住色处空乃至法处空；以无

suǒ dé ér wéifāngbiàn zhùyǎn jiè kōng nǎi zhì yì jiè kōng yǐ wú suǒ
所得而为方便，住眼界空乃至意识界空；以无所

dé ér wéifāngbiàn zhù sè jiè kōng nǎi zhì fǎ jiè kōng yǐ wú suǒ dé
得而为方便，住色界空乃至法界空；以无所

ér wéifāngbiàn zhùyǎn shí jiè kōng nǎi zhì yì shí jiè kōng yǐ wú suǒ
而为方便，住眼识界空乃至意识界空；以无所

dé ér wéifāngbiàn zhùyǎnchùkōng nǎi zhì yì chùkōng yǐ wú suǒ dé
得而为方便，住眼触空乃至意触空；以无所

ér wéifāngbiàn zhùyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng nǎi zhì yì chù
而为方便，住眼触为缘所生诸受空乃至意触

wéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù dì
为缘所生诸受空；以无所得而为方便，住地

jiè kōng nǎi zhì shí jiè kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yīn yuán
界空乃至识界空；以无所得而为方便，住因缘

kōng nǎi zhì zēngshàngyuánkōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù cóng
空乃至增上缘空；以无所得而为方便，住从

yuánsuǒshēngzhū fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù wú míng
缘所生诸法空；以无所得而为方便，住无明

kōng nǎi zhì lǎo sǐ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù bù shī bō
空乃至老死空；以无所得而为方便，住布施波

luó mì duōkōng nǎi zhì bō rě bō luó mì duōkōng yǐ wú suǒ dé ér wéi
罗蜜多空乃至般若波罗蜜多空；以无所得而为

fāngbiàn zhù sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìngkōng yǐ wú
方便，住四静虑、四无量、四无色定空；以无

suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù sì niànzhùkōng nǎi zhì bā shèngdào zhī kōng
所得而为方便，住四念住空乃至八圣道支空；

yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhùkōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
以无所得而为方便，住空、无相、无愿解脱门

kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù nèikōngkōng nǎi zhì wú xìng zì
空；以无所得而为方便，住内空空乃至无性自

xìngkōngkōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhùzhēn rú kōngnǎi zhì bù
性空空；以无所得而为方便，住真如空乃至不
sī yì jiè kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù kǔ jí miè
思议界空；以无所得而为方便，住苦、集、灭、
dàoshèng dì kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù bā jiě tuōkōngnǎi
道圣谛空；以无所得而为方便，住八解脱空乃
zhì shí biànchùkōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù jìng guān dì kōng
至十遍处空；以无所得而为方便，住净观地空
nǎi zhì rú lái dì kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù jí xǐ dì
乃至如来地空；以无所得而为方便，住极喜地
kōngnǎi zhì fǎ yún dì kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yī qiè
空乃至法云地空；以无所得而为方便，住一切
tuó luó ní mén sān mó dì ménkōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn
陀罗尼门、三摩地门空；以无所得而为方便，
zhù wǔ yǎn liù shéntōngkōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù rú
住五眼、六神通空；以无所得而为方便，住如
lái shí lì kōngnǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéi
来十力空乃至十八佛不共法空；以无所得而为
fāngbiàn zhù sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎokōng yǐ wú suǒ
方便，住三十二大士相、八十随好空；以无所
dé ér wéifāngbiàn zhù wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìngkōng yǐ wú
得而为方便，住无忘失法、恒住舍性空；以无
suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
所得而为方便，住一切智、道相智、一切相智
kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yù liú guǒkōngnǎi zhì dú jué
空；以无所得而为方便，住预流果空乃至独觉
pú tí kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yī qiè pú sà mó hē
菩提空；以无所得而为方便，住一切菩萨摩诃
sà xíng zhū fó wú shàng zhèngděng pú tí kōng yǐ wú suǒ dé ér wéi
萨行、诸佛无上正等菩提空；以无所得而为
fāngbiàn zhù shàn fǎ fēi shàn fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn
方便，住善法、非善法空；以无所得而为方便，
zhù yǒu jì fǎ wú jì fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù
住有记法、无记法空；以无所得而为方便，住
yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù shì
有漏法、无漏法空；以无所得而为方便，住世
jiān fǎ chū shì jiān fǎ kōng yǐ wú suǒ dé ér wéifāngbiàn zhù yǒu
间法、出世间法空；以无所得而为方便，住有

wéi fǎ wú wéi fǎ kōng
为法、无为法空。

shànxiàn dāng zhī sè nǎi zhì shí wú suǒ zhù sè kōng nǎi zhì
“善现，当知色乃至识无所住，色空乃至

shí kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù sè nǎi zhì shí wú zì xìng bù kě
识空亦无所住。何以故？色乃至识无自性不可

dé sè kōng nǎi zhì shí kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù
得，色空乃至识空亦无自性不可得，非无自性不

kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù rú shì nǎi zhì yī qiè pú sà mó hē sà xíng
可得法有所住故。如是乃至一切菩萨摩诃萨行、

zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí wú suǒ zhù yī qiè pú sà mó hē sà
诸佛无上正等菩提无所住，一切菩萨摩诃萨

xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
行、诸佛无上正等菩提空亦无所住。何以故？

yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí wú zì
一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等菩提无自

xìng bù kě dé yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng
性不可得，一切菩萨摩诃萨行、诸佛无上正等

pú tí kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu
菩提空亦无自性不可得，非无自性不可得法有

suǒ zhù gù shàn fǎ fēi shàn fǎ wú suǒ zhù shàn fǎ fēi shàn fǎ
所住故。善法、非善法无所住，善法、非善法

kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn fǎ fēi shàn fǎ wú zì xìng bù
空亦无所住。何以故？善法、非善法无自性不

kě dé shàn fǎ fēi shàn fǎ kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú
可得，善法、非善法空亦无自性不可得，非无

zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù yǒu jì fǎ wú jì fǎ wú suǒ zhù
自性不可得法有所住故。有记法、无记法无所住，

yǒu jì fǎ wú jì fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù yǒu jì fǎ
有记法、无记法空亦无所住。何以故？有记法、

wú jì fǎ wú zì xìng bù kě dé yǒu jì fǎ wú jì fǎ kōng yì wú zì
无记法无自性不可得，有记法、无记法空亦无自

xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù yǒu lòu fǎ
性不可得，非无自性不可得法有所住故。有漏法、

wú lòu fǎ wú suǒ zhù yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé
无漏法无所住，有漏法、无漏法空亦无所住。何

yǐ gù yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ wú zì xìng bù kě dé yǒu lòu fǎ
以故？有漏法、无漏法无自性不可得，有漏法、

wú lòu fǎ kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ
无漏法空亦无自性不可得，非无自性不可得法
yǒusuǒ zhù gù shì jiān fǎ chū shì jiān fǎ wú suǒ zhù shì jiān fǎ
有所住故。世间法、出世间法无所住，世间法、
chū shì jiān fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shì jiān fǎ chū shì jiān
出世间法空亦无所住。何以故？世间法、出世间
fǎ wú zì xìng bù kě dé shì jiān fǎ chū shì jiān fǎ kōng yì wú zì xìng
法无自性不可得，世间法、出世间法空亦无自性
bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù yǒuwéi fǎ
不可得，非无自性不可得法有所住故。有为法、
wú wéi fǎ wú suǒ zhù yǒuwéi fǎ wú wéi fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé
无为法无所住，有为法、无为法空亦无所住。何
yǐ gù yǒuwéi fǎ wú wéi fǎ wú zì xìng bù kě dé yǒuwéi fǎ
以故？有为法、无为法无自性不可得，有为法、
wú wéi fǎ kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ
无为法空亦无自性不可得，非无自性不可得法
yǒusuǒ zhù gù
有所住故。

shànxiàndāng zhī fēi wú xìng fǎ zhù wú xìng fǎ fēi yǒuxìng
“善现当知！非无性法住无性法，非有性
fǎ zhù yǒuxìng fǎ fēi wú xìng fǎ zhù yǒuxìng fǎ fēi yǒuxìng fǎ zhù wú
法住有性法，非无性法住有性法，非有性法住无
xìng fǎ fēi zì xìng fǎ zhù zì xìng fǎ fēi tā xìng fǎ zhù tā xìng fǎ
性法；非自性法住自性法，非他性法住他性法，
fēi zì xìng fǎ zhù tā xìng fǎ fēi tā xìng fǎ zhù zì xìng fǎ suǒ yǐ zhě
非自性法住他性法，非他性法住自性法。所以者
hé shì yī qiè fǎ jiē bù kě dé bù kě dé fǎ dāng hé suǒ zhù
何？是一切法皆不可得，不可得法当何所住？

rú shì shànxiàn zhū pú sà sà mō hē sà xíngshēn bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗
mì duō shí yǐ shì zhū kōng xiū qiǎnzhū fǎ yì néng rú shí shuō shì yǒu
蜜多时，以是诸空修遣诸法，亦能如实说示有
qíng ruò pú sà mō hē sà néng rú shì xíngshēnshēn bō rě bō luó mì duō
情。若菩萨摩诃萨能如是行甚深般若波罗蜜多，
yú fó pú sà dú jué shēngwén yī qiè xiánshèng jiē wú guò shī
于佛、菩萨、独觉、声闻一切贤圣皆无过失。
suǒ yǐ zhě hé zhū fó pú sà dú jué shēngwén yī qiè xiánshèng
所以者何？诸佛、菩萨、独觉、声闻一切贤圣

yú shì fǎ xìng jiē néng suí jué jì suí jué yǐ wèi zhū yǒu qíng wú dào
于是法性皆能随觉，既随觉已，为诸有情无倒
xuānshuō suī wèi yǒu qíng xuānshuō zhū fǎ ér yú fǎ xìng wú zhuǎn wú
宣说。虽为有情宣说诸法，而于法性无转无
yuè suǒ yǐ zhě hé zhū fǎ shí xìng jí zhēn fǎ jiè zhēn rú shí jì
越。所以者何？诸法实性即真法界、真如、实际，
rú shì fǎ jiè zhēn rú shí jì jiē bù kě zhuǎn yì bù kě yuè hé
如是法界、真如、实际皆不可转亦不可越。何
yǐ gù rú shì fǎ jiè zhēn rú shí jì jiē wú zì xìng dōu bù kě dé
以故？如是法界、真如、实际皆无自性都不可得，
fēi bù kě dé fǎ yǒu kě zhuǎnyuè gù
非不可得法有可转越故。”

大般若波罗蜜多经卷第四百七十

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南無喝啰怛那.哆啰夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拏.吽.泼抹拏.娑婆
hē
诃.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó bō rě huì shàng fó pú sà
南無般若会上佛菩萨 (合掌三称)

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德 庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩 下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者 悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身 同生极乐国

shí fāng sān shì yí qiè fó yí qiè pú sà mó hē sà mó hē bō
十方三世一切佛.一切菩萨摩诃萨.摩诃般

rě bō luó mì
若波罗蜜

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪